

KOMET • ÇAR NEWA • MOBY'NİN FESTİVALİ: AREA • BETH ORTON • RENAUD

ROLL

ROLL
68

112480 eylül-ekim 2002/09
2 750 000 TL

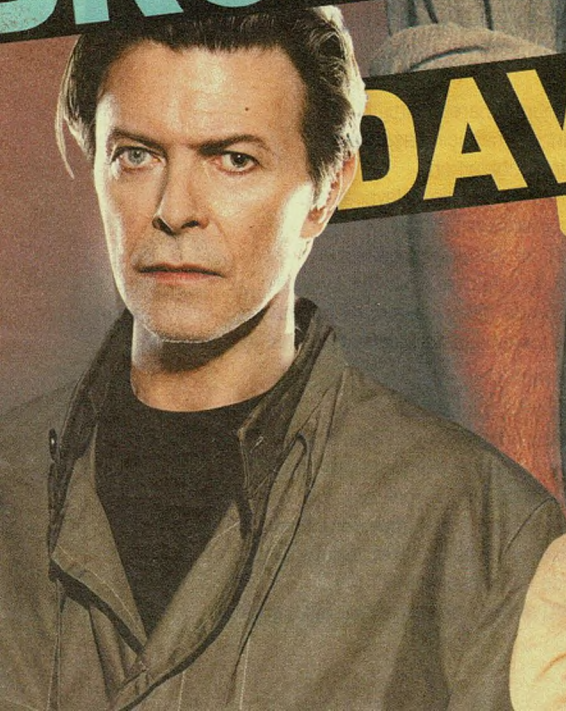
SHIVAREE

11 EYLÜL TÜRKÜLERİ

BRUCE SPRINGSTEEN

DAVID BOWIE

TARİHİN GICIRTILARI

MEHMET GÜRELİ

LED ZEPPELIN'DEN DÜŞ ÜLKESİNE
ROBERT PLANT

Hey, kondüktör

Hey, Kondüktör, saat kaç oldu?
Ne zaman geçeriz dersin Mason Dixon Line'dan?
Gündüzleri söyle makiniste yavaş gitsin,
Hatta iyisi mi, durdursun treni, etrafa bakınayım.

Hey, Kondüktör, saat kaç demiştin?
Ne zaman görürüz dersin günün doğuşunu?
Söyle makiniste de Dixie'ye vardığımızda çanı çalsın
Ve söyle uyumayan herkese, kalkıp çıkırsınlar!

Hey, Kondüktör, gün ağarıyor dışarıda.
Bu yaşlı tren duman saçarak ilerliyor ve ben gözlerimi oğuşturuyorum
Söyle makiniste de düdüğü öttürsün,
Çünkü pamuk yapraklarının ve Güney rüzgarnın kokusunu alıyorum.

Hey, Kondüktör, şu çantamı alıversene,
Kimsenin söylemesine gerek yok, biliyorum, Tennessee'deyiz.
Söyle makiniste şu düdüğü öttürsün
Silama çok yakınız, kaptırsın da gidelim.

Hey, Kondüktör, açiver hadi şu kapıyı,
Tren durduğunda ilk inen olmak istiyorum çünkü.
Makiniste teşekkür ettiğimi söyle, "Bilet parasına değdi,
Nihayet Güney toprağına ayak basıyorum ve Güney havasını çekiyorum içime."

Siyahlı adam

Merak ediyorsunuz niye hep siyahlar içindeyim?
Niye sırtımda parlak renkler görmüyorsunuz diye?
Ve niye duruşum her zaman hüzünlü?
Hepsinin bir sebebi var elbette!

Fakirler ve ezilmişler için giyiyorum siyahları
Umutsuzluk içinde yaşayanlar, kentin aç sefil yöreleri için
Mahpuslar için giyiyorum
Suçlarını çoktan ödemiş
Zamanın kurbanı olmuşlar için.

Hiç okumamış ve duymamışlar için giyiyorum siyahları
İsa'nın, mutluluğa giden yolla ilgili sözlerini,
Sevgi ve yardımdan mahrumlar için.
Niye mi? Sadece sana bana konuştuğunu mu zannediyordun?

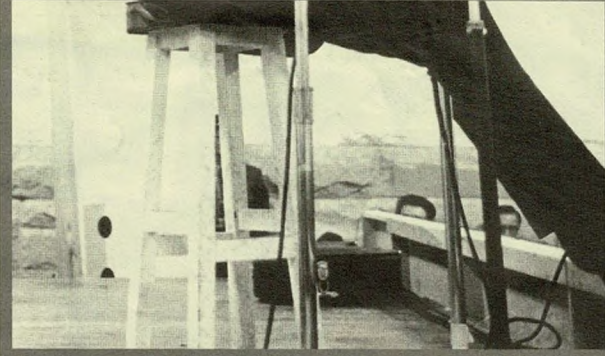
Her şey yolundaydı, öyle değil mi?
Zimba gibi arabalarımız ve güzel kıyafetlerimizin içinde,
Ama birden hatırlatıldı ki bize, tüm gözardı edilmişler için
Bir adam olmalıydı siyahlar içinde.

Hastalar ve yalnız yaşlılar için giyiyorum siyahları
Sefiller ve soğukta titreyen müptelalar için
Yas tuttuğum için giyiyorum siyahları, kaybedilen hayatlar için
Her hafta yüz genç insan yitiriyoruz.

Ve ölen binlerce kişi için giyiyorum siyahları
Tanrı'nın onların tarafında olduğuna inanan
Ve ölen diğer yüzbinlerce insan için giyiyorum
Hepimizin onların tarafında olduğuna inanan.

Her zaman doğru olmayan bir şeyler kalacak, bilirim
Ve nereye gitsen düzeltilmesi gereken bir şeyler olacak
Ama biz kıpırdanmadıkça, bir şeyler yapmadıkça,
Göremeyeceksin beni beyaz kıyafetler içinde.

Ah! Ben istemez miydim gökkuşağı renkleriyle dolanayım
Ve her şeyin iyi gittiğini söyleyeyim
Ama sırtımda bir parça karanlık taşıyacağım
Her şey daha parlak olana dek siyahlar içinde olacağım.

johnny cass

Folsom Mahpushanesi türküsü

Uzaklardan bir tren geliyor, dağların ardından,
Ne zamandır görmedim gün yüzü, hatırlamıyorum bile.
Sıkıştım kaldım Folsom Mahpushanesine ve zaman akıp gidiyor.
Tren geçip gidiyor San Antone'ye doğru.

Küçükken annem derdi ki "İyi bir çocuk ol,
Sakın silahlarla oynama ha!"
Ama Reno'da bir adam vurdum, ölüşünü seyrettim.
Ne zaman duysam bu düdüğü ağlarım başımı eğip.

Şimdi trende zenginler yemek yer,
Kahve yudumlayıp koca purolar tütürür,
Biliyorum yaklaşıyor, biliyorum özgür olamayacağım,
Ama tren geçip gidiyor, bana koyan da bu işte.

Eğer salsalar beni mahpushaneden ve benim olsa bu demiryolu,
Uzayıp giderdim hat boyu, uzaklara doğru,
Folsom Mahpushanesinden çok uzaklara,
yaşamak istediğim yere doğru,
Ve bırakırdım bu düdüğü sesi alsın götürsün hüznümü.

Ağla, ağla, ağla

Herkes biliyor gün battığında nereye gittiğini
Sadece kentin ışıklarını görmek için yaşıyorsun
Bense harcadım vaktimi çabalarken,
Çünkü ışık parlaklığını kaybettiğinde ağlayacaksın.
Tüm tatlı adamlar kaybolacak ortalıktan
Soğuk bir günde uyanıp bir başına kalacaksın
Arayacaksın beni ama diyeceğim ki eyvallah, eyvallah
Arkamı dönüp yürüdüğümde ağlayacaksın, bir başına kalıp ağlayacaksın
Herkes unutulduğunda ve yapayalnız kaldığında, bil ki ağlayacaksın.

Geceleri uyanık bekliyorum dönüşünü
Kısa bir süre kalıp yine çekip gidiyorsun
Ne zaman bir şey sorsam, duyduklarım yalan dolan
Oynak aşkın tükendiğinde, kimse aldatmayacak sana
Bana döneceksin birazcık da olsa gerçek aşk için
"Hayır" diyeceğim sana ve sen "niye" diye soracaksın
Tüm olan biteni anlattığımda ağlayacaksın, ağlayacaksın
Beni isteyeceksin delice ve ağlayacaksın
Nasıl bir aptal olduğunu anlayıp ağlayacaksın, ağlayacaksın.

09 Bruce Springsteen

14 Renaud

18 Shivaree

20 David Bowie

23 Area 2 Festivali

26 Çar Newa

30 Mehmet Güreli

36 İlahlar ilahları anlatıyor III

41 Komet

57 Robert Plant

04 Ajans

24 Kiraathane

34 Halkla ilişkiler

39 Satırarası

48 Gayd

50 Albümler

56 Liste

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Alişan Çapan, Arslan Eroğlu, Aslı Atasoy, Atilla Aydoğdu, Aylin Aslim, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Doğan Ertenner, Donat Bayer, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, Halil Kılıçoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgözü, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Necati Sönmez, Nedim Yalçı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Oğan Güner, Özhan Binici, Pınar Ögünç, Ragıp Duran, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Tacide Kaya Güner, Ulaş Özdemir, Umüt Türkmenoğlu, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Yıldız, Yiğit Atılgan, Yücel Gökürk, Zeynep Nuhoğlu, Zülal Kalkandelen **baskı:**

Stampa **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel:** faks 293 94 80 **yıl 6 sayı 68 eylül-ekim '02 imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Gökürk **sorumlu yazışları müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Şahan Nuhoğlu (0.535.576 21 11) - Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)

AYDA BİR YAYINLANIR

Sami Hazinses
(1925 - ağustos 2002)

Sami Hazinses, Neriman Köksal "Tuzak Otel" / 1956, Yön: Aydın Arakon (Açıkşehir arşivinden)

yabancıların en yakını

En yakın yabancı sendin,
Daha sürülmemişken ışığın biberi
yaramıza,
Yaslanırken boşlukta duran bir merdivene
henüz.

Güzdü sonsuz bir çöle takılan bakışımız,
ilkyaz derken -kışı gözden kaçırın
yüzlere eller yukarı, saygı duruşlarımız
en güçsüz kollarla-

Çözüldü aşkın zarif ilmeği
bulandı aynalar duruluğu,
Çok gizli bir doğru gecenin toyluğunda
bilmedik çekenin yanlış bir uzaklık
olduğunu...

Yabancıların en yakınıydın sen!

Baharın yüz yüze kalmış dört gözü mü?
Bunca beklenen barış özlemi...
Evet, dikey ve uzlaşmazsız hırçınlarımız.
Dokunuş ısısının düğümü ertelenen,
Gün, gündün karanlığın tehdidini doğuruyor.

Aşk yoncası; keskin bakışıyla düşük çekilişi
kör tutan bağ,

Kör ki kapamalıdır sevgisini umarsızlıktan
giz sığınaklarına.

Öylece büyütür yüz dikenini, düşler
saf utkusunu sevgisinin.

Bir gün bir eşikte
belki bir eşikte

Kollarına alabilir dünyayı...

Tüm hücrelerinle kus cellat yargıları!
Seslen sonra övünçle bir gelecek insanlığına
oynadiğin eşiz mikallarla!

Pek çoğu
Yaralarıyla dilendiler,
unutuş duvarına çektiydikleri
fotoğraflarıyla.

Geriye kalanlar
Eski sıcaklığında anımsamanın,
ses çıkarmadan, göstermeden
gizliyorlar yaralarını.

Bu sonsuz yeryüzü satırında
Karaması gözlerin, dönüşü başın
"Al, geri ver ve yok et kendini" der
Kısa kesik hecelerle.

Oysa cücenin kafatası aşkla dolu
Vurur gölgesini bir yola
İri ve güçlü gölge
Karşıtı gerçeğin
Kılınsın diye
bir yaşam öyküsü
cüceye...

Açılır ve kapanmaz
tarihin yakut yarası.

Onun bedeni bir tımarhane.
İçinde çok işçi, deli ve çalışkan!

Onun bedeni bir kule.
İçinde çok basamak, karanlık ve nemli.
Güldürerek çıkarır merdivenlerden,
Ağlatarak indirir aşağı!

Onun bedeni bir küre.
Yüzeyi çok giz, parlak ve akışkan.
Döndürdükçe gösterir çarpıtılmaz,
Zamana saygılı ve acıyan...

Nilgün Marmara
(1958 - Ekim 1987)

Fernandez günde birçok kez, nerede olursa olsun, kutudan gitarını çıkarıyordu. Memleketi İspanya'da sadece bu hareket bile şarkıları başlatmaya yeterdi. Kuşlar boğazını temizler, kadınlar korselelerinin ilk iki düğmesini açar, erkekler çiğnedikleri tütünü tükürür, buğdaylar salınırdı. **ERIK ORSENA**, Dokuz Gitarla Dünya Tarihi

Edmund: Piçmişim, alçağın, sefilin biriymişim, neden? Benim de namuslu, şerefli bir kadının evladı kadar hatlarım düzgün, ruhum asil değil mi? Bedenim babamın kalıbını taşıyor mu? Öyleyse niçin piçlik, alçaklık damgası vuruluyor bize? Biz tabiatın gizli şehvet anlarında vücut bulurken, evliliğin soğuk, yavan ve bıkkın döşeginde, uyku ile uyanıklık arasında vücut bulan o ahmaklar sürüsünden daha özü, daha dinç, daha ateşli unsurlarla yoğrulmadık mı? **WILLIAM SHAKESPEARE**, Kral Lear

Emmylou veya taksi şoförü Janet

Beth Orton'un "Daybreaker"ı yayımlandı. Evvelkilere göre daha folk, yani daha rahat bir albüm, ama sözler yine -burnaltılı değil- bulantılı. Albümün kısa hikayesi şöyle...

Albümde pek çok etkileşim göze çarpıyor, ama her şey rağmen kadın folk şarkıyazarları çizgisinde kalmayı da başarmışsınız. Bu nasıl oldu?

Beth Orton: Bilemiyorum. Albüm Londra'da kaydedildi, ama buram buram Nashville kokuyor. Belki de geçen birkaç yıl boyunca çok üstüne düşmediğim bir şey olduğu için.

Müziğinizi depresif bulanlara katılıyor musunuz?

Galiba epey hassas bir insanım, özellikle de sağlığım açısından. Bazı şeyler tuhaf, insanın ruhuna çöküyorlar, sonra da çıkarmak zorunda kalıyorsunuz. Müziğimi belli bir şekilde dinlerseniz üzgün bir müzik olduğunu düşünebilirsiniz, mesela "Galaxy Of Emptiness"i. Aslına bakarsanız sahneye uzun zaman ara vermek durumunda kaldım, çünkü ertesi gün beni ağlatıyordu. "Cehenneme kadar yolu var" di-yordum. Ama sonra da orada varolabildiğimi anlıyordum. O şarkıda söylediğim şeylerin çok doğru olduğunu düşünüyorum. O şarkıyı örnek olarak beni depresif, bedbaht, ya da her neyse öyle tanımlayacaksak, o zaman o noktadan başlayalım, tutkunun, anlayışın başladığı yerden. Çok dürüst bir şarkı o. Mesela "varolmak için hiçbir sebep yokken, en mutlu olduğum an" gibi sözler. Galiba hayata bakışım böyle, başka insanlarınsa korkunç sebeplerden mutlu olabildiklerini görüyorum. Ben depresif değilim, sadece hakikatime bağlanışım böyle, hissettiğim şey böyle. Bunun sağlıklı bir durum olduğunu düşünüyorum. Hareket etmek, ilerleyebilmek için dürüst olmak lazım.

Albümün iki ağır misafiri var: Emmylou Harris ve Ryan Adams. Nasıl bir araya geldiniz?

Emmylou Harris'le 1997'de, Lilith Fair turnesinde tanışmıştım, ona bir kolye vermiştim. Daha o zamandan beni tanıyordu, albümüm dinlemişti, çok dostane davrandı. Birkaç ay önce Londra konserinde ona uğradım, soyunma odasına ilerledim. Girdiğimde tam da o kolyeyi takıyordu. Albümümde söylemesini istemekten korkuyordum, ama bunu bir işaretle olarak algıladım ve teklif ettim. Emmylou inanılmaz bir insan. Gittiği her yere iyilik tohumları saçıyor. Çok pozitif biri, çok etkileyici ve güzel... Ryan'ınsa, "Gold" albümünden beri hayranıyım. "Concrete Sky"da geri vokal yapacak birini arıyordum, iyi bir tercih gibi görünüyordu. Çok iyi bir vokal yaptı, ben de "bir gitar, bir de piyano partisiyonu gerekiyor" dedim. Daha sonra bir şarkıyla çıkageldi, bana çok uyacağı-nı düşünmüş, bir seferde söyledik.

Emmylou Harris kahramanlarınızdan biri olabilir mi?

Olabilir. Ama dün gece arabasına bindiğim taksi şoförü Janet da olabilir. Ya da ruhuyla, yaşama arzusuyla hayatını idame ettirmeye çalışan herhangi birisi. Böyle güçlü insanlara hayranlık duyuyorum.

Rolling Stones'un Amerika turnesi "40 Licks"ın ön grubu, ekim başından itibaren **The Strokes** olacak. Rolling Stones, turnenin ilk konserini Boston'da, aralarında Sharon

Stone'un da bulunduğu bin kişilik bir seyirci topluluğuna verdi. Repertuarda "Don't Stop" isimli yeni bir şarkı da var. Bu şarkı, sonbaharda yayınlanacak toplama Stones albümünde de yer alacak.

White Stripes ve The Strokes, New York'ta beraber sahne aldı. Strokes turnesinin son ayağını oluşturan gecenin izleyicileri arasında Beck de vardı; şarkıcının iki grup arasında kısa bir şov yapacağı söylentileriyse fos çıktı. Konser sonrasında her iki grubun hayranları salonun önüne birikti ve adeta izdiham yaşandı.

The Strokes yeni albüm için aralık ayında stüdyoya giriyor. Konserlerde test ettikleri "Meet Me In The Bathroom", "The Way It Is" ve "Ze Newie" isimlerindeki üç yeni şarkının bu albümde yer alması bekleniyor... Bu arada, grubun ilk albümü "Is This It", kliplerinden oluşan bir DVD eklentisiyle ekim ayında sınırlı sayıda yeniden basılacak. Eylüldeyse "Is This It"ın yeni single'ı "Somebody" yayınlanıyor. Single CD'de 1997'de Strokes'un yaptığı demolara da yer verilecek.

Eylül ayında yayınlanacak yeni **Beck** albümünün adı "Sea Change" olarak belirlendi.

Körülüğün ortadan kalkması için kurulan Sight Savers International üyesi **Ian Brown**, parmak izinin, imzasının

ve fotoğrafının yer aldığı bir seramik işiyle katıldığı müzayedede örgüte 641 dolarlık gelir sağladı. Brown, şöyle konuştu: "Müzik endüstrisinde çok fazla israf var. İnsanlar 15 pound ayrışabilirler bir köşeye, katarakt ameliyatı sayesinde birileri tekrar görme imkânı kazanabilir. Bir gram kokain 60 pound tutuyor, insanlar kokain parasından, içki parasından birazını artırılabileler, üçüncü dünya insanların gözlerine kavuşmalarını sağlayabilirler."

Uzun metrajlı "Party Monster"daki bölümlerinin çekimlerini bitiren **Marilyn Manson**, Tony Scott'un kısa metraj filmi "Beat The Devil"da da oynuyor. Rol arkadaşlarıyla Gary Oldman ve James Brown. Manson şöyle demiş: "Sabahın 7'sinde uyanmak tuhaf bir tecrübe oldu, ama yumurtalarını yedikten sonra paşa paşa şehre inip çekimlerimi yaptım. Soul'un büyükbaşından İncilimin üzerine imza almaktan gurur duydum -gerçi kitabın ne anlattığını pek bilmiyorum..."

Riot Grrris ekolünün en güzel gruplarından **Sleater-Kinney**'in yeni albümü yayımlandı. Üç punk'çı kadının altıncı albümünün adı "One Beat" adını taşıyor. Geçen albümlerinden bu yana, Corin Tucker'ın bir bebeği oldu, Carrie Brownstein linguistik çalışmalarını ilerletti, Janet Weiss da ikinci grubu Quasi'yle kayıtlar yaptı. Geçen zaman zarfında bol bol blues, soul dinlemişler, biraz da, özellikle gitarlarda, Led Zeppe-
lin'leşmişler.

Kennedy Vakfı'nın 25. yıl törenlerine kişisel se-beplerle katılamayacağını açıklayan **Paul McCartney**'nin yerini **Paul Simon** aldı. McCartney Beyaz Saray resepsiyonuna seneye katılacak ve bir konser verecek. Paul Simon'ın katılacağı gecenin diğer davetlileri, James Earl Jones, Chita Rivera ve Elisabeth Taylor.

Billy Idol'in yeni albümü yayımlandı. "VH1 Storytellers" isimli şovda yapılan kayıtlardan oluşan ve şovla aynı ismi taşıyan albüm, Idol'ın Generation X zamanlarını ve solo çalışmaları ihtiva ediyor. Kayıtlar gayet akustik tutulsa da, Idol'ın mizah yeteneğinde, tipinde ve saçlarında değişen bir şey yok.

Asia'dan je t'aime...

Fransız DJ Dimitri Tikovoi'un girişimleriyle yol alan elektro-disko-punk projesi "Trash Palace" yavaş yavaş şekilleniyor. Seks konulu şarkıların bir araya getirileceği albümün katılımcıları arasında John Cale, Jean-Louis Murat, Brian Molko, Asia Argento gibi isimler var. Albümün en ilginç şarkısı hiç kuşkusuz Placebo'nun solisti Brian Molko ile aktris Asia Argento'nun düeti olacak: İki sanatçı, Serge Gainsbourg-Jane Birkin (sonra da Nick Cave-Anita Lane) çiftinin seslendirdiği "Je t'aime.. moi, non plus"yu "Trash Palace" için yorumlayacak... İtalyan korku filmleri yönetmeni Dario Argento'nun kızı olan ve küçük yaşlardan beri sinemayla yatıp kalkan Asia'nın yıldızı, Abel Ferrara'nın yönettiği "New Rose Hotel"le bundan dört yıl önce parlarmıştı. Şu sıralar Vin Diesel'in "XXX" isimli filmindeki rolüyle Amerika'da da popüler olan Asia'nın yönettiği tek film, pornografinin sınırlarında dolaşan 2000 tarihli "Scarlet Diva". Sanatçı, önmüzdeki yıl endüstriyel müzik üzerine bir film çekmek istiyor. Kendisi DAF, Einstürzende Neubauten, Throbbing Gristle, Cabaret Voltaire gibi grupların hastası.

EFES PİLSEN BLUES FESTIVAL 13

LIL 'ED & THE BLUES
IMPERIALS

C.J. CHENIER & THE
RED HOT LOUISIANA BAND

LOUISIANA RED

11-12 Ekim 2002 ANKARA HİLTONSA • 14 Ekim 2002 TRABZON ZORLU GRAND
HOTEL • 16 Ekim 2002 SAMSUN BÜYÜK SAMSUN OTELİ • 18-19 Ekim 2002 İSTANBUL
LÜTFİ KIRDAR ULUSLARARASI KONGRE VE SERGİ SARAYI/RUMELİ SALONU
• 21 Ekim 2002 BURSA ALMİRA OTELİ • 22 Ekim 2002 ESKİŞEHİR HAYAL KAHVESİ
• 24 Ekim 2002 KONYA HİLTONSA • 25 Ekim 2002 ADANA HİLTONSA • 28 Ekim 2002
KIBRIS JASMINE COURT HOTEL • 30 Ekim 2002 ANTALYA TALYA CONVENTION
CENTER • 1-2 Kasım 2002 İZMİR HİLTON • 5-6-7 Kasım 2002 MOSKOVA DRUZSBA
• 9 Kasım 2002 ROSTOV ZCK SPORT-DON • 12 Kasım 2002 ST. PETERSBURG JUBILEINY

Organizasyon:

POZİTİF

www.pozitif.info

www.efeskeyfi.com

Artık devekuşunun esrarı çözülmüştür. Ve bu anlatım zorlukları çeken güzel yaratığın çağlar boyu kumun altında sürekli kitap okuduğu anlaşılmıştır. Hem de hep tehlike anında, karanlıkta. **MEHMET GÜRELİ**, Kapısı Sökülmüş Bir Odanın Geceleri

Ne garip, dedi Pessoa, yeryüzündeki insanlar için kaleme aldığım dizeleri sadece bir papağan tekrarlayabiliyor. **ANTONIO TABUCCHI**, Fernando Pessoa'nın Son Üç Günü

İnsanın hayvan tarafına klavsen çalmak öğretilir; hele iyi bir hoca öğretmişse, parmaklar makine gibi hareket edip sesler çıkarırken ruh hiç bu işe karışmadan kendi aleminde gezebilir. Buna karşılık ruhun bütün melekelerini kullanmadan en basit bir şeyin resmini yapmak mümkün olmaz. **XAVIER DE MAISTRE**, Odamda Seyahat

Johnny Marr'in ilk solo albümü ocak ayında yayınlanıyor. Eski Smiths gitaristinin yeni grubunun adı Johnny Marr and The Healers. Grupta The Who'nun davulcusu, Ringo Starr'ın oğlu Zac Starkey ve Kula Shaker'in eski başçısı Alonsa Bevan var.

Johnny Cash'in yeni albümü "American IV: The Man Comes Around" kasım ayında yayınlanıyor. Prodüktör Rick Rubin'le oluşturdukları başarılı kimyayı bu albümde de sürdüren Cash'e eşlik eden isimler de heyecan verici: Cash, Hank Williams şarkısı "I'm So Lonesome I Could Cry"yı Nick Cave'le, Simon and Garfunkel'in "Bridge Over Troubled Water"ını Fiona Apple'la, Eagles'in "Desperado"sunu da Don Henley'le beraber seslendiriyor. Albüm, düetler dışında da -Billy Preston'dan John Frusciante'ye- misafir açısından zengin. Ağır-lıklı olarak cover'lardan oluşan albümün bazı parçaları şöyle: Ni-ne Inch Nails'den "Hurt", Sting'den "I Hung My Head", Ewan MacColl'dan "The First Time Ever I Saw Your Face", Depeche Mode'dan "Personal Jesus", Beatles'tan "In My Life"... Bu arada, "Dressed In Black" isimli Johnny Cash tribute albümü de yayınlandı. Cash şarkılarını bu albümde Rosie Flores, Bruce Robison, Rodney Crowell, Mavericks'in solisti Raul Malo gibi isimler seslendiriyor. İkinci Johnny Cash tribute albümü ise önümüzdeki ay yayınlanıyor. "Kindred Spirits" isimli albümde Bob Dylan, Bruce Springsteen, Sheryl Crow, Hank Williams Jr., Keb' Mo ve Dwight Yoakam var.

Metallica'nın dokuzuncu stüdyo albümü yıl sonuna doğru piyasada. Başçı Jason Newsted'in ayrılmasından, James Hetfield'in sağlık sorunlarından sonra bir araya gelen grubun bas işini, yılların prodüktörü Bob Rock devraldı. Eskiden kayıt esnasında hep kötü elektrik olduğunu, herkesin kendini öne çıkardığını söyleyen gitarist Kirk Hammett, bu sefer önce aile ve arkadaş olmaya çalıştıklarını söylemiş. Kimse yanında kendi şarkısını da getirmemiş, her şey provalar esnasında şekilleniyormuş. Dört üye de söz yazımına, hatta şarkıcilığa bulaşmış.

Rage Against The Machine'le yollarını ayıran **Zack De La Rocha**, hâlâ solo albümü üzerinde çalışıyor. Dan "The Automator" Nakamura, Cypress Hill'den DJ Muggs, Company

Flows'dan ELP ve Blackalicious'la çalışan fakat umduğunu bulamayan De La Rocha, bugünlerde stüdyoya Trent Reznor'dan başkasını sokmuyor.

Trent Reznor da bir yandan Tool grubundan Maynard James Keenan'la Tapeworm ismiyle yayınlayacağı albümü için çalışıyor. **Maynard James Keenan** da boş durmuyor, yeni A Perfect Circle albümünün kayıtlarını yapıyor. **Rage Against The Machine** cephesine gelince: Soundgarden'in eski solisti

Chriss Cornell'la çalışan grup Cornell'la yollarını çoktan ayırdı, ama beraber yaptıkları kayıtlar da yayınlanabilir gibiymiş. Grubun DMX'le kaydettiği iki şarkı iki farklı filmde ve soundtrack'te yerini alacak.

Hole ve Smashing Pumpkins gruplarının eski başçısı **Melissa Auf Der Maur**, ilk solo albümü "Auf Der Maur"un kayıtlarını tamamladı. Eski gruplarından Eric Erlandson ve James Iha'nın yanısıra Queen Of The Stone Age ve Rocket From The Crypt elemanları da albüme sanatçıya tam destek verdiler... Bu arada Melissa'nın, Los Angeles kulüplerinde Black Sabbath cover'ları yapan Hand Of Doom isimli grupta da çalıştığını söyleyelim. Sanatçının kısa vadeli hedefleri arasında bu grupta da bir albüm yayınlamak var. Albüm için, sahnede olduğu gibi yine Sabbath cover'ları kaydedecekler.

Sinemaçılığını, ressamlığını, heykeltıraşlığını ve fotoğrafçılığını biliyorduk, müzikle de yakından ilgileniyordu, ama bu kadarını

beklemiyorduk: **David Lynch**, ekim ayı ortalarında "Blue Bob" isminde bir albüm yayınlıyor. Albümdeki 12 parça Lynch ve John Neff ikilisi tarafından yazılmış, düzenlenmiş ve icra edilmiş. John Neff, bildiği gibi Lynch filmlerinde ses teknisyeni ve "Mulholland Çıkmazı" filminin müziğini yapan şahıs.

İrlandalı grup **JJ72**, ikinci albümü "I To Sky"ı eylül sonunda yayınlacak. Daha önce U2 ve Smashing Pumpkins'le çalışan Flood'un prodüktörlüğünde gerçekleşen albümün ilk single'ı "Formulae".

1997'deki "Hourglass"tan bu yana albüm yapmayan **James Taylor** "October Road"la geri döndü. Albümle aynı ismi taşıyan parçada Ry Cooder gitarıyla ve Michael Brecker saksofonuyla James Taylor'a eşlik etmiş.

Kat Onoma eylül ayında "Live à La Chapelle" isminde bir konser albümü yayınlıyor. Ekimdeyse grubun daha önceki yedi albümü yeniden piyasaya çıkarılacak.

Portishead'in şarkıscısı **Beth Gibbons** ekim ayında bir solo albüm çıkaracak. Gibbons albümdeki bütün şarkıları Talk Talk'tan tanıdığımız bas gitarist **Paul Webb**'le birlikte kotarmış.

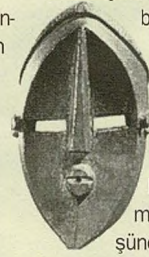
Massive Attack'in beklenen albümünün ayrıntıları yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Albümde dört şarkıda 3D, üçünde Sinead O'Connor ve ikisinde Horace Andy vokal yapıyor. Daha önce "Mezzanine"de yer alan "Black Milk"ın yeni bir versiyonuna da bu albümde yer veriliyor. Albümün çıkış tarihi şimdilik yılbaşına sarkacak gibi gözüküyor. Bu arada Massive Attack'ın görünürdeki

tek üyesi 3D, İngiltere'deki tüm sanatçılara ve hayranlarına bir çağrı yaparak, Irak'a askerî müdahaleye karşı mücadele verilmesini istedi.

Björk'ün hayranları tarafından demokratik oylamayla seçilen şarkıların yer aldığı "Greatest Hits" albümü eylül ayında yayınlanıyor. Ay sonlarına doğru ise "Family Tree" adında altı CD'lik bir box-set piyasaya sürülecek. Bu albümde İzlanda dilinde söylenen şarkılar, Sugarcubes döneminden kayıtlar, eski demolar, Brodsky Quartet'le birlikte yapılan çalışmalar ve film şarkıları bir araya getirilecek. Björk'ün 15 yaşındayken flütle çaldığı enstrümantal bir parça da "Family Tree"nin sürprizlerinden.

Natacha Atlas'tan yeni bir albüm: Natacha, Marc Egleton'la birlikte kotardığı "Foretold In The Language Of Dreams" ismini taşıyan çalışmada, sufi düşüncesi ve Gurdjieff gibi kaynaklara gönderme yapıyor ve önceki albümlerindeki modern pop şarkılarının uzatılmasında, edebî bir atmosfer yaratıyor.

Zebda "Utopie d'occace" albümüyle geri döndü. Fransa'nın Toulouse kentinden gelen bu yedi kişilik göçmen bandosunun yeni çalışması, önceki

Dylan rövanşı aldı

Bob Dylan 3 Ağustos Cumartesi akşamüstü Newport Folk Festivali'nin ana sahnesinde bir konser vererek eski bir hesabı temizledi: Tam 37 yıllık bir hesabı... Hafıza tazeleyelim: Yıl 1965. 25 Temmuz Pazar. Folk müziğinin yeni tanrısı 24 yaşındaki Dylan, folk müziğinin Mekkesinde, Rhode Island'daki Newport Festivalinde sahneye çıkıyor. Elinde elektrikli bir Fender, arkasında Paul Butterfield Blues Band'in elemanları, cayır cayır bir "Maggie's Farm" yorumuyla konsere giriyorlar. Kitle önce donup kalıyor. Kimse gözlerine inanamıyor: Dylan davayı nasıl satar? Nasıl Beatles ve Presley gibi gayriciddi bir pop müziği yapar? Çok geçmeden gitarların sesini bastırarak ıslıklar, yuhalamalar başlıyor. Dylan ve ekibi aldırılmadan o dönemin taze şarkısı "Like A Rolling Stone"u ve "It Takes A Lot To Laugh"u da yorumluyor, ama sonra artan tepki karşısında sahneyi terketmekten başka çare kalmıyor. Suçu sabit: Fişi prize sokmak!.. Biraz sonra tek başına asık suratla geri dönüp akustik gitarı ve armonikasıyla "Mr. Tambourine Man" ve "It's All Over Now, Baby Blue"yu seslendiriyor... Dylan'ın kariyerinin, hatta rock tarihinin en önemli kavşaklarından biri olan bu olaydan tam 37 yıl sonra Apple & Eve Newport Folk Festivali'ne katılan Dylan yarı akustik-yarı elektrikli bir konser verdi, sakince "Roving Gambler"la açtığı konseri gürültülü "All Along The Watchtower"la kapattı, bu rövanş da her zamanki gibi "bildiğini okuyarak" aldı.

İtiraf etmek gerekirse / Domates-biber biçiminde tuzluklar aldım pazardan / Kalp şeklinde kül tablaları / Kalbimde söndürülmüş birkaç sigaradan kalan kül / Yetmezdi yeneden doğmaya. / Orhan Gencebay dinledim itiraf etmek gerekirse / Bedelini ödedim ama Pollyanna / İtiraf artık tedavülden kalkmış bir kâğıt para. **DİDEM MADAK**

Bir şarkım çok tutulmuştu. Peruz Hanım'ın yazdığı bu şarkının sözleri şöyleydi: "Onu bu dinlemen / Umuruma sallaman / kabalara kabalara dümbüllü." Bu şarkıyı Konyalı şivesiyle okurdum. Başka oyuna bile çıksam, halk "Dümbüllü!.. Dümbüllü!.." diye bağırırdı bana... O yıllarda soyadı kanunu çıktı. Üsküdar Kaymakamı Lütfü Bey'di, rahmetli. Ona çıktım. "Meral soyadını almak istiyorum" dedim. Sesini çıkarmadı. Bir de nüfus kağıdımı aldım, ne göreyim, soyadı hanesine "Dümbüllü" yazılmış. **ISMAİL DÜMBÜLLÜ**

Üç albümlerine nazaran daha karanlık tonlar içeriyor. Bilindiği gibi, "L'Essence ordinaire" albümünde yer alan "Tomber la chemise" şarkısı 1999'da bir buçuk milyon satmış, ertesi yıl "Oulalaradime" şarkısı Türkiye'de bile büyük patlama yapmıştı. Zebdacılar müziğinin yanı sıra, Motivée-s adlı kolektifte siyasi çalışmalarını hız kesmeden sürdürüyor.

Hayatını Amerikan ve Avrupa halk müziklerine adanmış müzikolog **Alan Lomax**, 19 Temmuz'da Florida'da tedavi gördüğü hastanede kalp krizine yenildi. 87 yaşındaki Lomax, senelerce kasaba kasaba gezerek şarkılar derlemiş, Woody Guthrie, Muddy Waters, Leadbelly gibi efsanelerin ilk kayıtlarını gerçekleştirmişti. Lomax'ın derlediği müthiş kayıtlardan yararlanan son popüler müzisyen "Play" albümüyle Moby olmuştu.

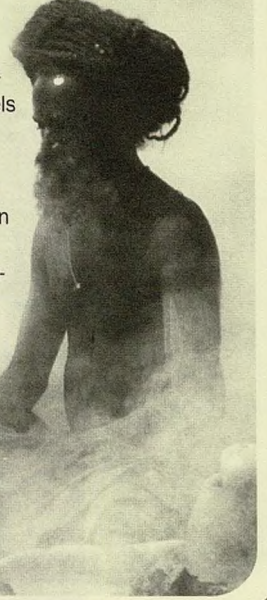
Guns N'Roses önümüzdeki günlerde çıkacak albümleri "Chinese Democracy"nin dünya turnesinin ilk ayağı için Hong Kong'daydı... Fırsattan istifade, grubun esas çocuğu Axl Rose, uzun yıllardan sonra ilk röportajını verdi. On yıldır tezgahta olan "dönüş" albümünün detaylarını anlatan Axl, albümün defalarca elden geçtiğini söyledi: "Çünkü 'Use Your Illusions' albümlerindeki hataları tekrarlamak istemiyordum. O iki albüm, GNR içindeki baskı ve medyanın yüksek beklentileri altında ezilmişti."

Dallaslı **Drowning Pool**'un 30 yaşındaki şarkıcısı **Dave Williams**, turne aracında ölü bulundu. Grup, Ozzfest karavaniyle Amerika turnesindeydi. Ozzfest'in geçen yılki büyük keşiflerinden biri olan Drowning Pool, yeni albümün kayıtları için Mötley Crüe'nun başkanı Nikki Sixx'le stüdyoya girmek üzereydi... Dave Williams'tan kalan son hatıra, Ozzfest'in yakında çıkacak olan yeni toplama albümü için kaydettikleri bir Metallica cover'ı: "Creeping Death".

Rykodisc şirketi 15 Ekim'de iki yeni **Zappa** derlemesi yayınlıyor. Phish'in davulcusu Jon Fishman ve Primus'ın gitaristi Larry LaLonde'un gözetiminde hazırlanan albümlerin biri 16, diğeri 19 parça içerecek.

Işık doğudan yükselir

Yıllardır, başta İngiltere olmak üzere, müzik dünyasını kasıp kavuran "Asian underground"un en güzel seslerini bir araya toplayan "Asian Travels"ın ikinci, "Stoned Asia Music"ın dördüncü albümü artık ülkemizde de bulunabiliyor. "Asian Travels 2" toplaması, ünlü perküsyoncu Karsh Kale, Asyalıların çok sevdiği DJ Cheb i Sabbah, sıkı proje grubu Govinda ve Makyo'dan enerjisi yüksek parçalar içeriyor. "Stoned Asia Music 4" ise daha geniş bir kadroyla, ambient groove'lu, birbirinden güzel şarkıları içinde barındıran bir albüm: Neşeli Bollywood Brass Band, Buddha Finga, geleneksel yanı ağır basan Karunesh, Bliss, funky Cosmic Rocker, Orchestral World Groove albümün ağır topları. George Harrison anısına hazırlanan "Asian Travels 2" ve "Asian underground"un sıkı prodüktörü Pathaan'ın hazırladığı "Stoned Asia Music" albümleri, ışığı doğudan meşkle yükseltiyor...

Altı yıl hapis ve bir dünya turnesinden sonra **Arthur Lee**, efsane grubu Love'la yeni bir albüm kaydı için stüdyoda. Ayrıca Lee'nin otobiyografisi de yayına hazırlanmakta...

Luc Besson, bu ay Amerika'da vizyona girecek olan son filmi "The Transporter"ın müzikleriyle de iddialı... Hip-hop ağırlıklı soundtrack Missy Elliott, Tweet, Fat Joe, Nate Dogg gibi pek çok isimin imzasını taşıyor. Ayrıca Knoc-

Turn'Al, film için Dr. Dre ile birlikte Paul McCartney'in "Old Siam, Sir"ünü "Muzic" adıyla yeniden film için yorumladı. "Muzic" bu soundtrack albümün ilk single'ı olarak yayınlanacak.

Peter Gabriel'in yeni albümü "Up" Eylül sonlarında yayınlanıyor. Gayet iyi bilinen iki parça da albümde yer alıyor: Konserlerde defalarca çalınmış olan "Signal To Noise" ve "Melekler Şehri" filminde kullanılan "I Grieve".

sayı

16

İki sınıfın hikayesi

Postexpress Paşabahçe'deydi

Çok alâmetler belirdi

İrak operasyonu ve Türkiye'yi de bekleyen tehlike

Türkün maytapla imtihanı

MHP'nin "Zafer Kurultayı"ndan naklen

Surda bir gedik

Kadınlar yeni medenî yasayı tartışıyor

Fordcular zamanı

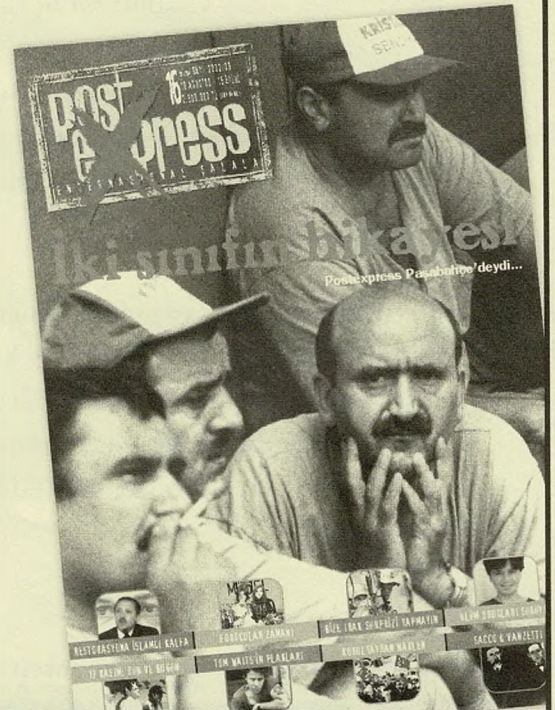
Ford Model Look yarışması ve Nez'in hikayesi

17 Kasım: Dün ve bugün

Yunan tedhiş örgütü 17 Kasım'ın evrakı metrukesi

Grup Yorum bizi maça götür

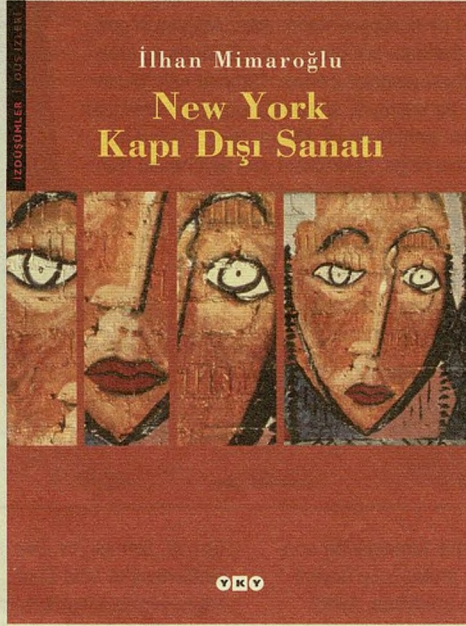
Postexpress Açık hava'daydı

Her ayın 15'inden itibaren gazete bayilerinde ve kitapçılarda

POSTEXPRESS
ENTERNASYONAL SAYI 16

New York, New York...

New York Kapı Dışı Sanatı
İlhan Mimaroğlu
96 s.

İlhan Mimaroğlu, New York sokaklarında duvarlara, kapılara, çitlere yapılmış sanat yapıtlarını yakalıyor fotoğraf makinesiyle bir yandan, diğer yandan sanat yapıtının sokakta olması durumu üstüne, -aralarında Bedri Baykam'ın da olduğu- New York sokak ressamlarıyla yaptığı söyleşilerle de destekleyerek bir metin kuruyor...

Uzun yıllardır yaşamını Amerika'da sürdüren Mimaroğlu'ndan New York'un en göz önünde ama en az fark edilen sanat yapıtlarını saptayan, değerlendiren, sıradışı bir bakış denemesi...

Amerika Büyük Bir Şaka
New York Seyahatı
Enis Batur
176 s.

Enis Batur, seyahatnamesinin New York cildinde, 3 haftalık bir seyahat boyunca biriktirdiklerini döküyor ortaya: Sanat, edebiyat, insanlar, şeyler, televizyon, sosisli sandviç, Thunderbolt, yine sokaklar. yazmak, yolcu olmak, mezar taşları, kitapçılar, yapılar, berduşlar, sıcak, kokular...

New York'un ulaşılabilen en alt noktasıyla, Manhattan'ın gökdelenlerinin doruk noktası arasında oluşan -ve gerçeklikten önce gelen- bir imgenin peşinde, bu büyük şakaya ne kadar gülünebileceğini hesaplıyor Enis Batur...

Bruce Springsteen

Epeydir yeni albüm yapmıyordun, 11 Eylül'ün yıldönümü arifesinde "The Rising"le çıkageldi. 17 Ağustos bizler için neyse, 11 Eylül de sıradan Amerikalılar için öyle bir şey. İmar-iskân politikaları öyle olmasaydı, 17 Ağustos böyle olmazdı. ABD dış politikası öyle olmasaydı, 11 Eylül trajedisiz olmazdı. Ama oldu. Öyle olunca, böyle oldu. Noam Chomsky'den Susan Sontag'a, Amerika'nın fikri hür, vicdanı hür düşünürleri, "öyle"yi, "böyle"yi anlattı, anlatıyor. Peki, bir halk ozanı ne yapmalı? Bruce Springsteen, "The Rising"de bu ağır soruyu göğüslüyor. Ve bunu öyle takdire şayan bir şekilde yapıyor ki, Uncut, Rolling Stone, New York Times'dan harmanladığımız söyleşiye bağlanmadan önce, müsaadenizle bir açık tribün sloganı atıyoruz: Bruce buraya, yumruk havaya!

BENİM MESELEM

Çiftlik hayatı nasıl gidiyor?

Bruce Springsteen: Gayet iyi. Tarımla, organik tarımla uğraşıyorum. Henüz bir şey ekemiyorum, toprağın kimyasallardan temizlenmesi için uğraşıyorum. Onun için de beş yıl geçmesi gerekiyor. Şimdilik sadece çiçek yetiştirebiliyorum. Toprak kimyasallardan arınınca, gerçek anlamda tarım yapmak mümkün olacak. Toprak dışında hayvanlarla vakit geçiriyorum, atlarla, tavus kuşlarıyla... Tavus kuşları seyretmesi müthiş eğlenceli hayvanlar. Çatiya çörekleniyorlar, eve elli metre yaklaşan biri olursa bağırıp çağırmaya başlıyorlar. Mahalli bir beyzbol takımının –büyük oğlum Evans da orada oynuyor– antrenörlüğünü yapıyorum. İnzivaya çekilmiş değilim. Ashbury Park (*İlk albümüne ismini veren sahil kasabası*) veya Freehold (*doğduğu mahalle*) iki adım ötemizde. Patti (*Scalfia, eşi ve grubu E Street Band'in vokalisti*) ve çocuklarla, herkes nasıl yaşıyorsa öyle yaşıyoruz. Halimden, hayatımdan memnunum. Canımı sıkan tek şey gazetelerde okuduklarım. Büyük şirketlerin çevirdikleri dolaplar, ülkeyi yönetenlerin uçkağtıcılara gösterdiği hoşgörü, "bırakın yapsınlar" tavrı...

California'ya taşınmıştınız, memleketiniz New Jersey'e geri dönmenizin sebebi ne?

Ben burada doğdum, büyüdüm. Geniş bir ailedik; teyzeler, halalar, amcalar, dayılar, kuzenler... Oturduğumuz sokaktaki altı evde bizim sülalenin fertleri yaşıyordu. Çocuklarıma da aynı imkânı tanımak istedim. Eşim de, ben de İtalyan-İrlanda kökenliyiz, büyük aile geleneğinden geliyoruz. Büyük ailenin sunduğu şeyler çok önemli bence: Bir sürü farklı kişilik, farklı dünyalar; her karakterden insanın öğreneceği bir şeyler var. Bütün bu farklılıkların yanısıra, dayanışma, birbirini kollama, dertleri ve sevinçleri paylaşma –bunlar çok değerli şeyler. Çocuklarımızın bunlardan mahrum büyümesine gönlümüz elvermedi. Kuru temizlemeciye, balıkçıya, çiftçiye tanışınlar istedik.

"The Rising", 11 Eylül etrafındaki bütün o çetrefilli sorulara cevap vermeyi hedefleyen bir albüm değil. Başlıca amacı umut vermek, bir umut enerjisi aşılacak.

Dünyaca ünlü bir sanatçı olup da böylesine mütevazı kalabilmeyi nasıl becerebiliyorsunuz?

Tevazuyla alâkası yok bunun; mesele insan olmaya çalışmak. Şöhret sahibi insanların bir noktada ilgi odağı olmaktan şikayet ettiklerini biliyorum. Ama, sahneye çıkıp yirmi bin kişiye kucunuzu sallarsanız, ilgi odağı olmak kaçınılmaz bir şey. Sanatçı denen insanın narsist bir tarafı, güçlü bir egosu olduğuna şüphe yok. Mesele şu: Bunu na-

sıl bertaraf edebilirim? Bu soru zihninizde oldukça, birçok şey kendiliğinden halloluyor.

Gazetelerde okuduklarınızın sinirinizi bozduğunu söylediniz. Dünyanın gidişatı hakkındaki düşünceleriniz neler?

60'ların başındaki Domuzlar Körfezi'nden (*Küba, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki nükleer füze krizi*) beri bu kadar kaotik bir dönemden geçtiğimizi sanmıyorum. Zincirlerinden boşanmış şer güçler her türlü melânete yol açabilir. Ve iyi bir önderliğe her zamankinden çok ihtiyacımız var. Maalesef böyle bir önderlikten yoksunuz. Dünya tarihinin en kritik zamanlarından birinde yaşıyoruz. Herkes korku içinde. Çocuklarla sinemaya giderken, "baba, ya teröristler bomba koymuşsa" diyorlar. Olup bitenleri onlara izah etmekte çok zorlanıyorum. Bizim çocukluğumuzda atom bombası neyse, şimdi de "terörist" öyle bir şey. **11 Eylül'de neredeydiniz, haberi aldığınızda ne yapıyordunuz?**

Kahvaltı ediyordum, televizyon açıktı. Bizim evden beş dakikalık yürüme mesafesinde, iki ırmağın birleştiği noktada bir köprü var, o köprüden New York yönüne baktığınızda ikiz kuleler görünürdü. Kentin manzarasının bir parçasıydı. Televizyonda kulelerin yıkılmasını defalarca seyrettim. Ama asıl şoku dışarı çıkıp kulelerin görüldüğü köprüye gittiğimde yaşadım. O güne dek bin-

lerce defa gördüğüm kulelerin yerinde yeller esiyordu. Gerçek dünya, televizyonda gösterilenden çok daha dramatik. Monmouth County'den (yaşadığı yer) bir sürü insan orada çalışırdı. 150'si 11 Eylül'de hayatını kaybetti. Kiminin kocasını, kiminin karısını, kiminin akrabasını tanıyoruz. Kilisede her gün bir cenaze töreni vardı. 11 Eylül başka yerlerde nasıl algılandı, bilemiyorum, ama burada çok doğrudan yaşandı, hissedildi. Savaş günleri gibiydi. New Jersey'de kimsenin 11 Eylül'ü unutabileceğini sanmıyorum.

Yeni albümünüz "The Rising", 11 Eylül'ü veertesinde yaşananları konu alıyor. Böyle bir albüm yapmanızın sebebi ne?

11 Eylül, bir yazın, bir müzisyenin kayıtsız kalamayacağı bir trajedi. "The Rising"i en başta kendim için yazdım. İnsan düşüncelerine, duygularına bir çekidüzen verme ihtiyacı hissediyor. Onları bir bağlama yerleştirmeyi ve bunu başkalarıyla paylaşmayı arzu ediyor. Kendime ve başkalarına yararı dokunacak bir şey yapmak istediğim için bu şarkıları yazdım. Ben hep dinleyicilerimin gözü, kulağı olmayı hedefledim. Yıllar boyu kurduğum ilişki böyle oldu. Şimdi, böylesine trajik bir olay karşısında sessiz kalamazdım. Yaşanan acıyı paylaşmak, onu katlanılır kılmak bir görevdi. Benden beklenen de buydu. Olaydan birkaç gün sonra, bir otoparkta yan yana geldiğimiz arabadaki adam camı indirdi, "sana ihtiyacımız var Bruce" dedi ve bana bir şey söyleme fırsatı vermeden gazlayıp gitti. Benim müziğimin, şarkılarının özeti bu. Hep o sorumlulukla hareket ettim, beni dinleyenlerin dertlerine deva olmaya çalıştım.

Albümünüz 11 Eylül'de yaşananları konu almına rağmen politikadan uzak duruyor...

"The Rising", 11 Eylül etrafındaki bütün o çetrefilli sorulara cevap vermeyi hedefleyen bir albüm değil. Başlıca amacı umut vermek, bir umut enerjisi aşılacak. Bir sonraki güne bizi ancak umut götürebilir. O bir sonraki günün ne getireceği her ne ise... Ama umut dediğimiz şey de emek ister, çaba ister. "Her şey yoluna girecek, her şey güzel olacak" türünden bir baştan savmacılıkla, sahte iyimserlikle alâkası yok bunun. Olup bitenlerle nasıl başa çıkacağız, kaybettiğimiz insanların yokluğunu nasıl göğüsleyeceğiz; "The Rising" bu tür sorularla cebelleşiyor.

11 Eylül'ün yıldönümünün arifesinde böyle bir albüm çıkarmanız, duygu sömürsü yapmakla itham edilmeniz tehlikesini de doğurmuyor mu?

Hiç sanmam. Bunca yıldır beni dinleyenler, müziğimin temelinde dürüstlük ve içtenlik olduğunu bilirler. İnsanların acılarını maddi kazanca tahvil etmek gibi bir niyetimin olmadığından zerre kadar şüphe etmezler.

"The Rising"i yazma süreci nasıl oldu? Albümdeki şarkılar ne zaman, nasıl doğdu?

Albümü doğuran şarkılar "Into The Fire" ve "You're Missing" oldu. Sonra bu şarkılar başka şarkılara kapı açtı... Hazırda bekleyen birkaç şarkı haricindekileri eylül-mayıs arasında yazdım. Yazma süreci çok zaman almadı, şarkılar kendilerini çarçabuk biçimlendirdi. "Into The Fire"ı eylül ortasında yazmaya başlamıştım, fakat ölenlerin anısına düzenlenen konsere yetiştiremedim. O konserde eski bir şarkımı, "My City of Ruins"i söyledim. Daha sonra "You're Missing"i yazdım. Ve sonra gecenin bir yarısında "The Fuse" düşüştü zihnimde, yataktan kalkıp yazmaya başladım. Bu üç şarkı, anlatmak istediğim, anlatmak zorunda

olduğumu hissettiğim öykünün iskeletini oluşturdu.

Biraz da gazetecilik yapmak zorunda kalmışsınız. New York Times'daki ölüm ilanında bir Springsteen hayranı olduğu zikredilen Jim Berger'in karısı Suzanne'ı arayıp eşi hakkında bilgi almışsınız. Aynı şekilde, ölüm ilanında hayranınız olduğu belirtilen itfaiyeci Joe Farrelly'nin eşi Stacey'le de ekim başında 45 dakika süren bir telefon görüşmesi yapmışsınız. Albümdeki şarkılarda o görüşmelerin de izi var galiba...

Evet, şarkılarda o konuşmalardan, bana aktarılan duygulardan, ifadelerden yararlandım. Çünkü yaşananları mümkün olduğu kadar içerden, o acıları bizzat yaşayan insanların gözünden, yüreğinden anlatmak istiyordum. Ama o görüşmelere gazetecilik denemez. Yıllarca dinleyicilerimle karşılıklı bir dert ortaklığımız oldu. Onlara borçlu olduğumu, onlara karşı bir sorumluluğumun oldu-

malarını müziğe yedirilmiş olmalarına borçlu. Ve o müzik, hayatı onaylayan, şükranla kucaklayan bir müzik. Bütün güzel şarkılarımda o denge vardır. Sözler blues, nakarat gospel. "Promised Land" ve "Badlands"e veya son konser albümümdeki "Land of Hope And Dreams"e bakın mesela: Ayaklar yere -gerçek dünyaya ve gündelik hayata- sağlam basar, ama ruh yükselir.

Yeni albümdeki "Into The Fire"da da yoğun bir gospel duygusu var...

İlk beyit blues, country blues. (şarkının ilk dizesini mırıldanıyor) "The sky was falling and streaked with blood / I heard you calling me" (Gökyüzü çöküyordu ve kana bulanmıştı / Beni çağırıldığını duydum). 12 telli gitar eşliğinde söylüyorum; şarkının başlangıcını dinlediğinizde mazinin ruhu geliyor kulağa. Mandolinler, kemanlar... Ko-royla birlikte gospel başlıyor. Sonra org giriyor ve o noktada birinci beyit anlam kazanıyor ve -umarım- yaşanan tecrübeyi hissettiriyor. En güzel şarkılarım, blues ve gospel'in birlikteliğinden doğmuştur. Benim ve E Street Band'in alâmet-i farikası budur. "Nebraska" albümümde mesela, blues'u duyarsınız, ama grup daha ziyade kilise korosu gibidir. "Into The Fire"da davullar devreye girince şarkı ayağını yere basıyor ve blues'la gospel diyalogu başlıyor.

"You're Missing" adlı şarkıda gündelik ayrıntılardan söz ediyorsunuz: Bir kahve fincanı, sandalyeye asılı bir ceket, kapının önündeki gazete... Bu detaylar dramatik bir etki yaratıyor...

İnsan kaybettiği birinin öncelikle fiziki varlığını özler. Bedenini, tenini, saçını, kokusunu, sana verdiği duyguyu... Babam öldüğünde çocuklarım onun bedenine dokunmak istemişlerdi. O dokunuş onlara bir duygu verdi, tarifi zor, kalıcı bir duygu; hayata ve ölüme dair bir şey var o dokunuşta. 11 Eylül'de yakınlarını kaybedenler bun-

Sözler blues, nakarat gospel. En güzel şarkılarım blues ve gospel'in birlikteliğinden doğmuştur. Ayaklar yere -gündelik hayata- sağlam basar, ama ruh yükselir.

ğunu düşünüyorum. Zor günlerden geçerken onların yanında olmam gerekirdi.

1984'teki "Born In The USA"den bu yana grubunuz E Street Band'le yaptığınız ilk stüdyo albümü bu, öyle değil mi?

Evet, 18 yıl sonra ilk kez birlikte albüm yaptık. E Street Band büyük bir yoğunluk ve arzuyla çaldı. Sayelerinde gerçek bir rock albümü çıktı ortaya.

Gerçek bir rock albümünün tanımı ne sizce?

Bir karşı soruyla cevap vereyim: Bir rock albümü ne işe yarar? Ya kendinizle barışsınız ya da eğer isterseniz, hayatınızı değiştirirsiniz. "The Rising"in özü de bu. Ama E Street'in müziği böyle olmasa, albümün sözleri havada kalırdı. Sözler işlevsel ol-

dan mahrum kaldılar. "You're Missing" in umut verici bir şarkı olmamasının sebebi bu.

Albümün açılış şarkısı "Lonesome Day" çok şahsî ifadelerle başlıyor. Fakat sonra birden genelleşiyor, 11 Eylül tasvirine dönüyor...

(Şarkıyı mırıldanıyor) "Baby once I thought I knew everything I needed to know about you / It's gonna be okay if I can get through this lonesome day..." (Sevgilim, bir zamanlar hakkında bilmem gereken her şeyi bildiğimi sanırdım / her şey yoluna girecek, bir atlatırsam şu yapayalnız gününü.) İkinci beyitte özelden genele çıkarıyor: (Şarkıyı mırıldanıyor) "Hell's brewin' dark sun's on the rise, this storm'll blow through by and by..." (Yükselen karanlık güneşte cehennem kaynıyor, estikçe esecek bu fırtına.) Bütün şarkılarında aşağı yukarı aynı teknik var. Bence şarkı yazarlığının sırrı da bu: Kişisel, bireysel izlenimlerle, duygularla, gözlemlerle başlayıp bunları evrensel düzeye taşımak ve böylece özel olanla genel olan arasında bir bağ, bir denge kurmak gerekiyor. Tecrübe dediğimiz şey şahsîdir, dolayısıyla başlangıç noktası o olmalı. Ama o şahsî olan da herkesin şu ya da bu biçimde yaşadığı bir şeydir. Şahsî olanla evrensel olan arasındaki bağlantıyı kurduğunuzda, ortaya çıkan simya dinleyicilerle ilişki kurar. Dinledikleri, yüreklerinden geçen şeydir. Bu aynı zamanda "yalnız değilim" duygusunu verir. Önceki albümlerde olduğu gibi, "The Rising" de de bunu gerçekleştirmeye çalıştık ve sanırım başardık.

Bu söyledikleriniz, popüler toplulukların, sanatçıların dinleyicilerin iç sesi olduğu yolundaki tezle örtüşüyor...

Büyük grupların, sembol olmuş sanatçıların özü odur bence. Woody Guthrie'den Hank Williams'a, Robert Johnson'a, bütün büyük sanatçılar, dinleyicilerinin iç sesi olmuştur. Ben de o zincirin bir halkası olmayı amaçladım hep. "The Rising" de yapmak istediğim şey de o iç sesi hissetmek ve nakletmekti. 11 Eylül felaketini yaşayan insanların duygularına tercüman olmaya çalıştım. O insanların zihninden geçen şunlardı: "Ne oldu? Bundan sonra nasıl yaşayacağım? Kocam nereye gitti? Karım niye öldü? Niye böyle oldu? Şimdi ne yapmam lazım?" İnsan, kendisini paramparça eden bir kayıpla karşılaştığında bu sorulara yöneliyor ister istemez. Şarkı yazarlarına, öykü anlatıcılarına düşen de, dinleyicilerine bu tecrübeyi bir bağlama oturtmalarına yardımcı olmak. Mesele açıklamak, izah etmek değil. Ben de izah edemiyorum olup bitenleri. Ama duyguları rayına oturtabilir, bütün bu acı hadiseye rağmen insanlar arasındaki bağları yeniden kurup güçlendirebiliriz. "The Rising" bunu amaçlıyor.

"Worlds Apart" adlı şarkı, son söylediğinizi,

"Zamanla insanın yüz hatları değişiyor. 12-13 yaşına kadar İrlandalı hatlara sahiptim, ergenlikle beraber birden suratım uzadı, İtalyanlaştım, şimdi tekrar İrlanda hatları ortaya çıktı."

"bütün bu acı hadiseye rağmen insanlar arasındaki bağları yeniden kurup güçlendirmeyi" hedefliyor galiba. Pakistanlı Qawwali müzisyeni Asif Ali Khan ve grubunun yer aldığı "Worlds Apart" in esin kaynağı neydi?

Bir gün televizyonda Taliban'ın Kabil'den çekilişinden sonra peçelerini çıkararak Afgan kadınlarını gördüm. Yüzleri o kadar güzeldi ki... "Worlds Apart" o anda doğdu. Ortadoğu ritimleriyle, melodileriyle oynaşmaya başladım. Asif Ali Khan ve grubu da yeni albümlerinin kayıtları için Los Angeles'taydı. Sağolsunlar, gelip "The Rising" e katıldılar. Nefis çaldılar, söylediler. Bir rock şarkısının orta yerinde öyle bir Ortadoğu ezgisi olması harikulade bir şey. Amerika dışına bakmaya, siyasi sınırları aşmaya çalışıyordum. "Worlds Apart" bu arayışın ürünüydü.

Amerikalı şahinlerin sizi düşmanla işbirliği yapmakla itham etmesinden çekinmediniz mi?

İsteyen istediğini söyleyebilir, umurumda değil. Artık hiçbir şey şaşırta-maz beni. Herkesin yorumu kendine. Pakistanlı müzisyenler harika söylediler ve çaldılar.

1999'da, 41 adet polis kurşununa hedef olarak yaşamını yitiren Ganalı göçmen işçi Amadou Diallo'nun öyküsünü anlatan "American Skin (41 Shots)" adlı şarkınız nedeniyle sert eleştirilere maruz kaldınız. Bazı polis demekleri size küfretmekten kaçınmamış, basın da "limuzin solcusu" yakıştırmıştı.

"Limuzin solcusu" gibi bir laftan alınacak tipte biri değilim. Evet, özgürlükçüyüm. Canım isterse limuzine de binerim. Bunların birbiriyle çeliştiğini sanmıyorum. Limuzine bindim diye özgürlükçü düşüncelerden vazgeçecek değilim. Ben önemli bulduğum bir konuda bir şarkı yazdım. Gayet de güzel bir şarkıydı. Böyle bir tepkiyle karşılaşacağım hiç aklıma gelmemişti. New York'a konser vermeye gidiyorduk, şehre ait, şehrin durumunu anlatan bir şarkı yazmak istedim. Diallo'nun başına gelen de bir New York realitesiydi. O şarkıyı Atlanta'da (Martin Luther King'in şehri, siyahların "başkenti") çaldığımızda büyük tezahürat al-

dık. Ama tabloidler hemen hücumla geçti tabii. Başlıklardan biri "Pislik Torbası"ydı. Bu, Amerika'da ırk meselesine dokunmanın hâlâ nasıl bir bela olduğunu gösteriyor.

1991'de, ABD'nin Latin Amerika'da izlediği politikaları şiddetle eleştiren Chrístic Institute adlı radikal bir kuruluşun, bir "think-tank" in yararması konser vermeniz de muhafazakârların tepkisine yol açmıştı...

Ben fikir özgürlüğünden yanayım. Herkes ne düşündüğünü açık açık, rahat rahat söyleyebilmeli. Büyük sermayeye ve siyasal güç odaklarına meydan okuyacaksan, adalelerinin güçlü olması gerekiyor... Amerika'nın sorunu şu: Bizi önyargılarımız birleştiriyor. Ve korku. Beyazları siyahlardan duydukları korku birleştiriyor. Erkekleri kadınlara takındıkları aşağılayıcı tavır birleştiriyor. Ve bütün bunlar siyasetçiler tarafından istismar ediliyor; korkuya tahvil ediliyor. Ekonomi politikalarımızsa

Bir rock şarkısının orta yerinde bir Ortadoğu ezgisi olması harikulade bir şey. Amerika dışına bakmaya, siyasi sınırları aşmaya çalışıyordum.

dolaylı bir ırkçılık. O politikalar en çok sosyal merdivenin en alt basamaklarında olan siyahları vuruyor. Aslında herkes bunun farkında, ama nedense tuhaf bir kabulleniş var.

"Born In The USA" ile 1984 Başkanlık seçimleri aynı zamana denk düşmüştü. Ronald Reagan, Cumhuriyetçilerin safında olduğunuzu ima etmişti. Demokratların adayı Walter Mondale de kendilerinden yana olduğunuzu söylemişti. Gerçekte hangi taraftaydınız?

Reagan'ın hakkımda söylediği övücü sözler bir manipülasyondur. Seçim zamanlarında politikacılar her yola başvuruyor.

"Born In The USA" in kapağına bayrak koyarak buna çanak tutmamış mıydınız?

Albümün adı ve ilk şarkı "Born In The USA"ydı, bayrak da güçlü bir imge olduğu için plağın kapağı öyle yapıldı. Albümdeki şarkılar muhafazakâr, sağcı şeyler değil; nasıl bir ülkede yaşadığımızı anlatıyor. "Amerikan rüyası"nın garajdaki iki araba olduğunu sanmıyorum.

Sizce Mondale daha iyi bir başkan olur muydu?

Reagan'dan farklı olduğu kesin, ama ne kadar farklı? Ben Amerikan seçim sistemine inanmıyorum. Onun için de oy kullanmıyorum.

Hayatınızda hiç oy kullanmadınız mı?

1972'de McGovern'a (Demokrat Parti adayı) verdim.

O günden beri beğendiğiniz bir politikacı olmadı mı?

Jessie Jackson'ı (Demokrat Parti'nin siyahî başkan yardımcısı adayı) beğeniyordum, ama fikirlerini hayata geçirmesine imkan yoktu. Amerika muhafazakâr bir ülke. Ve giderek daha da geriliyor. 60'ların sosyal bilinci, bugün anlaşılabilir bir şekilde demode kabul ediliyor. Müthiş bir açgözlülük var. Bu, kapitalizmin fikriyatıyla bile çelişiyor. Siyasi sistem de iflas etmiş durumda. Geleceğimizi mahvediyoruz. Nüfusun hiç yabana atılmayacak bir kısmı "ölürseniz ölün" denerek dışlanıyor. Bunun bedelini bütün toplum ödeyecek. Bu durum bütün toplumun hallet-i ruhini etkiliyor, hali vakti yerinde olanların da içini kemiriyor, ruhları öldürüyor.

İyimser olmak için bir sebep var mı?

Eninde sonunda birileri bu konuları ele ala-

cak, bu böyle gidemez. İnsanlar buna ebediyen tahammül etmeyecek, günün birinde bir patlama olacak. Henüz oraya gelmedik herhalde. Ama bu sorunların yok farzedilmesinin bedeli ağır olacak.

Sizin bu söylediklerinizi rap'çiler de dile getiriyor. En çok beğendiğiniz rap'çi kim?

Ludacris... Queen Latifah'ı da çok severim.

Gençliğinizde sizi en çok etkileyen isimler kimlerdi?

Benim için en güzel popüler müzik, özgürleşmenin müziği olduğu hep: Bob Marley, Bob Dylan, Elvis Presley, James Brown, Public Enemy, Clash, Sex Pistols... Bu sanatçılar, gruplar hatırı sayılır sayıda insanın özgürleşmesini, bugün oldukları kişi olmalarını sağladılar. Müzik özgürleştirici olmalı. İnsanları kendi kabuklarından çıkarıp başka türlü düşünmeye sevketmeli.

"The Rising"de iki de "haff" şarkı var: "Waitin' On A Sunny Day" ve "Let's Be Friends". Onların esin kaynakları neler?

"Waitin' On A Sunny Day", gençlik yıllarımın pop şarkıları tarzında, biraz Phil Spector, biraz Rockpile... "Let's Be Friends" ise Sly And The Family Stone'la Virginia plaj müziği karışımı. Kıyak bir groove'u var, rahatlıkla mırıldanılabilir. Şarkıyı kıvraklaştıran Patti'yle (eşi) Soozie Tyrell'in vokaline eşlik eden koro, Alliance Choir.

Bugüne kadarki albümlerinizin prodüksiyonunu hep menejeriniz Jon Landau ve ses teknisyeniniz Chuck Plotkin'le yaptınız. Bu sefer Pearl Jam, Rage Against The Machine, Soundgarden, Rolling Stones ve Bob Dylan'ın albümlerine imza atan Brendan O'Brien'la çalıştınız. Bu tercihinizin sebebi neydi?

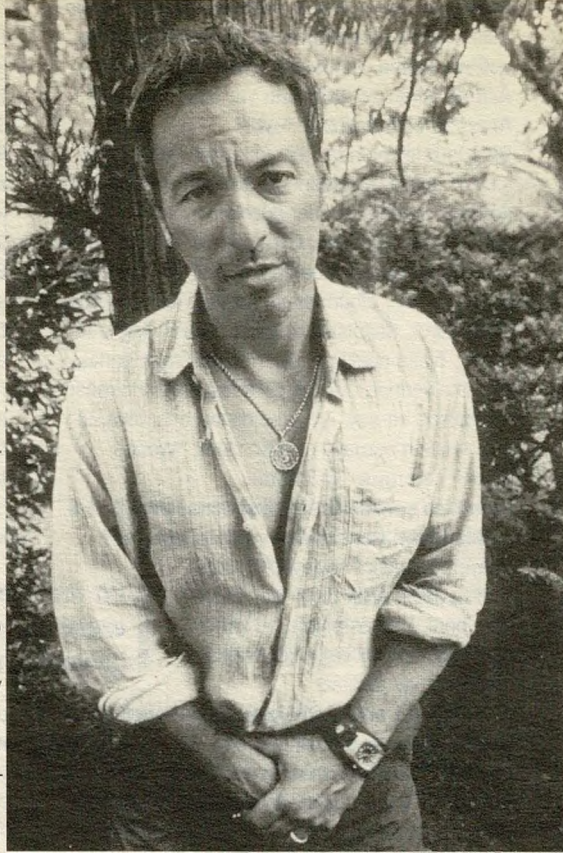
Brendan'ın işlerini 90'ların ortasından beri takip ediyordum. Gerçekten güçlü rock albümlerinin yapımcılığını yaptı, özellikle Pearl Jam'le yaptığı işleri çok beğendim. Benim ve arkadaşlarımın prodüksiyon yetenekleri belli bir sınıra gelmişti. Her sekiz-on yılda, sound'ların yapısı değişiyor. Son zamanlardaki gelişmeleri yakından takip ettiğimizi söyleyemem doğrusu. Başkalarının fikirlerini alalım, onların uzmanlıklarından yararlanalım diye düşündük. Brendan'a "Into The Fire"i iki-üç kez çaldık, yaptığı önerileri dinlediğimizde bu işin adamı olduğuna derhal kani olduk.

"The Rising"ın sound açısından diğer albümlerinizden farkı ne?

Önceki albümlerin tecrübesi bana şunu öğretti: Mesela "Nebraska"nın stüdyo hazırlıkları esnasında, müziğin sözleri gölgede bırakmaması gerektiğini hissettim. O sözler gürültü değil, sessizlik istiyordu. Aranjman da istemiyordu. Sözler merkezliydi ve müziğin minimumda kalması lazımdı... "The Rising"ın E Street'le birlikte bugüne kadar yapmadığımız gibi bir albüm olmasını arzu etmiştim, bunu gerçekleştirdiğimizi düşünüyorum.

Farklılıklar kadar önceki albümlerle olan paralellikler de dikkat çekiyor. Örneğin "Paradise", "Lucky Town" albümündeki "My Beautiful Reward"ı anımsatıyor...

Evet, ikisi de aynı temada, ölümle hayat arasındaki çizgi hakkında. "Paradise"i yazarken gerçekten sükunetli bir müzik arıyordum. O hafta çocuk yaşta intihar bombacılarının eylemleri olmuştu. Çok üzücü bir durumdu. Cennet kavramına, imgesine ve onun araçlaştırılmasına öfke duydum. Şarkının ilk dizesi oradan doğdu: Haya-tın son bulması ve cennet hayali. Sonra da kocasını 11 Eylül'de kaybeden bir kadınla tanış-

tim, şarkının geri kalan kısmını yazarken o kadının geliyordu gözümün önüne. "Paradise"da da ABD dışına bakmak istedim, dünyada olup bitenlere. Şarkı bir intihar eylemcisinin perpektifiyle başlıyor. (şarkıyı mırıldanıyor) "Kalabalık pazar yerinde / Yüzler arasında dolaşıyorum / Nefesimi tutup gözlerimi kapıyorum / Ve cenneti bekliyorum" Sonra bir 11 Eylül kurbanının eşi anlatıyor: "Parmaklarımın ucuyla yanağındaki tozu alıyorum / Tadıyorum dudaklarındaki boşluğu..." Şarkının sonunda ırmakta yüzen kahraman başını suyun dışına çıkarıyor ve güneşi duyumsuyor. Anlatmaya çalıştığım şey çok açık...

Albümün en hareketli parçası "Mary's Place"... İlk albümünüz "Greetings From Asbury

Müzik özgürleştirici olmalı. Benim için en güzel müzik özgürleşmenin müziği oldu hep: Bob Marley, Dylan, Clash, Pistols, Public Enemy...

Park'tan başlayarak "River"da, "The Ghost of Tom Toad"da, hemen her albümünüzde Mary'li şarkılar var. Hani neredeyse "Bruce Springsteen Şarkılarında Mary İsmi" diye bir doktora tezi yazılabilir. Bu seferki "Mary" kim?

Doğru, Mary ismini çok kullandım. Herhalde içimdeki Katolik kendini gösteriyor zaman zaman. Mary çok güzel bir isim. "Mary's Place"deki Mary, herhangi birisi olabilir, belki birinin eşi, belki annesi, belki kızkardeşi. Belki de dinî bir imge. Mary, bir fedakârlık sembolü. Gündelik tecrübeleri dinî imgelerle anlatmak da mümkün. Albümün sonlarında ölmüş birisinin sesine ihtiyacım vardı, yaşayanlara hitap eden bir ölüm, en uygun isim Mary gibi geldi.

"Nothing Man" adlı şarkınız öteden beri yaptığınız bir şeyi, sıradan insanın kahramanlığını

anlatıyor. Belli bir ana kadar kimsenin önemsememesi, ama birden herkesin onun ne kadar önemli bir iş yaptığının farkına varması, 11 Eylül sonrasında itfaiyecilerin durumuna birebir denk düşüyor. Üstelik, bildiğimiz kadıyla "Nothing Man", bu albümden önce yazılmış bir şarkı.

Evet, "Nothing Man" ve "Further On (Up The Road)" 11 Eylül'den önce yazılmış şarkılardı. "Nothing Man"i 1994'te yazdım, demek bu albümü bekliyormuş. Bugüne kadar hep gündelik hayata dair şarkılar yazdım ve gündelik hayat içindeki isimsiz kahramanları anlatmak istedim. O insanlar kitaplarda okuduğumuz kahramanlar gibi değil. Her sabah kalkıp işe giden, akşam olduğunda yorgun argın aileleriyle birlikte sofraya oturan insanları anlatmak istedim hep. Beni duygulandıran, bende şarkı yazma arzusu uyandıran, o insanların öyküleri. Daha iyi bir sözcük bulamadığım için kahramanlık veya asalet dediğim şeye mahallemizde tanık oldum. Bu, üzerine şarkı yazılmayan bir şeydi. Sıradan, kendi halindeki insanın, sokaktaki adamın hikayesi, önem verdiğim, hatta mesele ettiğim bir şey oldu hep.

Siz rock'n'roll tarzı hayata, hele "hızlı yaşa, genç öl" laflarına hiç prim vermediniz. Birçok bakımdan rock starı tanımına uymuyorsunuz...

Ben ihtiyarlamak istiyorum, iyice moruklayana kadar ihtiyarlamak istiyorum. The Who'nun hâlâ hayatta olup "My Generation"ı söyleyebilmelelerinden mutlu oluyorum. (söyleşinin yapıldığı tarihte John Entwistle hayattaydı) Marlon Brando'nun yaşıyor olmasına seviniyorum. Ölüm kültünü, bunun rock'n'roll efsanesinin öğelerinden biri olmasını anlıyorum. Rock'un uçurum kenarında gezinen bir müzik olmasından kaynaklanıyor herhalde. Rock'un hayat ve ölüm duygusu verdiği doğru, ben de öyle hissediyorum. Ama başka türlü yorumluyorum. "Bütün sahip olduğumuz bu, bu hayat; onunla ne yapabileceğimize bakalım" diyorum.

Keyif verici maddelerle aranız nasıl?

Hiç kullanmadım. Narkotikler yeniyetmeliğimde bayağı popüler olmuştu. Ama ben o tür ortamlardan uzaktım. Odamda oturup gitar çalışıyordum. Geceleri çıkıp arkadaşlarla sağa sola giderdik, ama içip dağıtmak, kızlara asılmakla sınırlı bir alemdi bizimki.

Dillere destan bir iş ettiğiniz var. Şarkı külliyatınız da adeta bir sendika kitabı gibi. Bunu neye borçlusunuz?

Başta anneme ve yetiştiğim çevreye borçluyum. Birçok bakımdan anneme çektim galiba. Acayip tutarlı bir hayatı vardı. Bütün gün çalışır, çalışır, çalışırdı. Ona hayrandım. Her sabah hayata yeniden başlayışını hayranlıkla izlerdim. Sabahın köründe kalkardı, odam banyonun bitişiğindedi. Önce musluğun sesi gelir, sonra makyaj malzemelerinin tıkrıtısı duyulurdu. Annemin kendini dünyaya hazırlayışını dinlerdim. En son topuklu ayakkabıların sesi ve kapının kapanışı duyulurdu. Balkon tarafından sokakta ince topuklarının çıkardığı ses gelirdi. Çalıştığı yer iki sokak ötedeydi, yürüyerek giderdi. Arada bir onu işyerinde ziyaret ederdim. Bir an kovani gibiydi, kadınlı er-

→ **bakınız**

Bruce Springsteen'i yedinci, onördüncü ve yirmisekizinci sayılarımızda ağırladık. Otuzsekizinci sayımızda ise, Springsteen konulu bir tartışma yayınladık...

"Aşk şarkıları tek boyutlu bir romantizme kaymış durumda. Herkes Elvis Costello değil ve muhteşem aşk şarkıları yazamaz. Eşer bu tür müzik yapacaksam, bunun üç boyutlu ya da çok boyutlu olması gerektiğini düşünüyorum." (sayı 7, mayıs 97)

kekli bir kalabalık vızır vızır çalışıyor olurdu. Hepsi bir amaç etrafında ter döküyordu. Bu sade, basit gündelik eylemler benim esin kaynağım oldu. Yaşadıkları şehir, ait oldukları toplum ve aileleri için didiyorlardı. Annemi sekiz saatlik mesaiden sonra evdeki işler bekliyordu; akşam yemeğini hazırlıyor, sonra ödevlerimize yardım ediyordu. Gün bitmek bilmiyor gibiydi. Aynı şeylerin günbegün tekrarlanması gerekiyordu. Bütün bunları hiç yüksünmeden, zerre kadar şikayet etmeden yapıyordu. Büyüdüğüne, aklım erdikçe bunun çok asil bir şey olduğunu kavradım. Onun her gün aynı enerji ve kararlılıkla gündelik işleri yürütmesine hayrandım. Annemi örnek aldım. Bir gece iyi çalarız, bir başka gece kötü çalarız diye bir şey olamazdı, her gece iyi olmamız gerekiyordu. Bir insan para verip sizi dinlemek için bilet alıyor; bu bir sözleşme, bir el sıkışma. O gece iyi olmak zorundasınız. Ertesi

gece harika olmanız bir şey ifade etmez, o adam o gece orada, o gece iyi vakit geçirmek için bütçesinden bir para ayırmış. Onun hakkını vermeniz lazım. Biz E Street Band olarak eğlenciyi ciddiye aldık. Evet, insanlar dansetsin, gülsün eğlensin diye sahneye çıkıyorduk, kendimiz de çok güzel vakit geçiriyorduk, ama temelde bir hizmet verdiğimiz bilincindeydik. Dinleyicilerle müzisyen arasında söze dökülmemiş bir anlaşma, bir diyalog vardır. Bu çok değerli bir diyalogdur; yaptığımız iş çok değerlidir. Bütün bunlarla birlikte elbette çok eğlenceli, çok zevkli bir iştir. Mesela, son turnemizde adamın biri geldi, "1975'te seni falanca üniversitede verdiği konserde seyretmişim" dedi. Bu adam ta 1975'teki konseri nasıl da hatırlayabiliyor diye düşündüm. Hatırlıyordu, çünkü o gecenin unutulmaz bir gece olması için ter dökmüştüm. Bu bizim tarifimizdi, yapmak istediğimiz şeydi, kimliğimizdi. Ben hep güvenilir biri olmak istedim. Elimden gelenin en iyisini yapmaya çalıştım hep. Elbette tökezlediğim, zirvaladığım, yapmamı istemeyeceğiniz şeyleri yaptığım da oldu, ama temelde hep aynı çizgideydim, hâlâ da öyleyim.

25 yaşındayken, "Born to Run"ı henüz çıkarılmamışken de mi öyleydiniz? Profesyonel müzisyen olmanızın saiki bu anlattıklarınız mıydı?

Mahalli ölçekte başarılı olmuşum ve bu hoşuma gidiyordu. Kızların ilgisi, para kazanmak... Çok kazanmıyordum, ama çok paraya da ihtiyacım yoktu. Okulda parlak bir öğrenci değildim, pratik kabiliyetlerim de yoktu, beni yaşatacak bir zanaat öğrenmeyi becermişim, bu beni heyecanlandırıyordu; müzisyen olmak istediğimi biliyordum. Zamanla kalabalıklara çalmaya başladık ve alkış aldık. Gayet iyiydik. Turnelere çıktıkça, gördüm ki, gerçekten iyiydik, hatta gördüğümüz başka gruplardan daha iyiydik. Radyo dinlerken, "biz bu çalanların çoğundan daha iyiyiz" diyordum. Peki biz niye radyoda çalınmayalım ki? Tasi tarağı toplayıp New York'a gittim, orada Mike Appel'la (ilk menejeri) tanıştım ve fitil ateşlendi. İlk albümüm çıktığında, hiç unutmam, Mike'ı arayıp "nasıl gidiyor?" diye sordüğümde, "pek iyi değil, 20 bin filan sattı" demişti. "20 bin mi, bu müthiş bir şey" demiştim, "ben 20 bin kişi tanımiyorum, adı hiçbir şey ifade etmeyen birinin plağını kim alır ki?"

Bu denli ünlü bir sanatçı olacağınızı öngörmüş müydünüz?

Elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyordum. İlahlarımla aynı takımda oynamak istiyor-

dum. Tıpkı Reggje Jackson'ın "gelmiş geçmiş en iyi beyzbolcular listesi"ne dahil edildiği gün söylediği gibi: "İsmimin birinci, ikinci ya da onuncu sırada yazılmış olmasının ehemmiyeti yok, mühim olan o liste okunurken benim ismin de bir yerlerde geçiyor olması." Ben de aynı şekilde hissediyordum, o listenin bir parçası olmak yeterliydi, ismimin hangi sırada olduğu değil. Müziğe ilk başladığımda tek arzum ritm gitar çalabilmektir. Lead gitar olmayı aklımdan geçirmiyordum. Maksadım bir gruba girmek ve o grupta birlikte yollara düşmektir. Elbette, belli bir noktaya gelince, o güne kadar yapılmış en iyi rock albümünü yapmak gibi bir ihtirasa kapılıyordum. Sen elinden geleni yaparken egon da

Amerika muhafazakâr bir ülke. Ve giderek daha da geriliyor. 60'ların sosyal bilinci, bugün anlaşılabilir bir şekilde demode kabul ediliyor.

iteklemeye başlıyor. Bunda da bir sakınca yok, kimseye bir zarar vermiyorsun.

Müzisyen olmaya ilk heves etmeniz nasıl olmuştu?

Dokuz yaşındayken Elvis Presley'i televizyonda Ed Sullivan'ın şovunda seyrettiğimde çok etkilenmişim. Allem ettim, kallem ettim, evdekilere bir gitar aldırıp ve gitar derslerine gitmeye başladım. Fakat çok geçmeden bıraktım, dersler sıkıcı ve baskıcı gelmişti. Fakat asıl sebep başkaydı: O sıralarda en büyük hayalim beyzbolcu olmaktı. 13 yaşına kadar sabahtan akşama kadar top oynardım. Beyzbolcu olamayacağımı anladığımda -ellerim küçüktü- gitara geri döndüm. Hayatımı değiştiren olay, katıldığım ilk gruptan kovulmam oldu. İyi çalamadığımı söylemişlerdi. Odama kapandım, Rolling Stones'un "It's All Over Now"ını çalıp durdum ve sonunda gitarı söktüm.

Zirveye çıkmak, büyük şöhret olmak nasıl duyuydu?

"Born In The USA"ın başarısı beni çok mutlu etmişti, ama bana biçilen imaj sırtımda ağır bir yük olmaya başlamıştı. O imajın oluşmasında

hiç kuşkusuz benim de büyük payım vardı. Ama insan bir süre sonra ayılıyor, "bu ben değilim" diyor. Ben hiçbir zaman maço olmadım, hep yumuşak başlı, efendi bir çocuktum. "Born In The USA"yla birlikte sert erkek imajı yapıştı üzerime. Yapabileceğim tek şey o imajı yıkmaktı. "Tunnel of Love"la birlikte kendimi ikonik olmayan bir şarkı yazarı olarak sunmayı başardım. Ve çok rahatladım.

Annenize çektiğinizi söylediniz. Babanızla aranız nasıldı? "Independence Day", "My Father's House" ve "Adam Raised A Cain" adlı şarkılardan bakılırsa, pek sütlüman bir ilişkiniz olmuş gibi...

Babam birçok işe girip çıktı: Fabrika işçiliği, gardiyanlık, otobüs şoförlüğü yaptı. Sık sık da işsiz kalırdı. Bir gün halam babamın İkinci Dünya Savaşı'ndan döndüğü sıralarda çektiği bir fotoğrafı göstermişti. Annemle henüz nişanlıydı. Şık bir takım elbisenin içinde John Garfield gibi duruyordu. Objektife bakışını unutamıyorum. Gözlerinde öyle bir gurur ve meydan okuyan bir ifade vardı ki... Küçük bir çocukken bile o ifadeyi hiç görmedim yüzünde. O fotoğraftaki gurura, kendine güvene ne oldu diye sordum kendime. Nasıl olmuştu da onun yerine ezik, ekşimiş, yenik bir ifade yerleşmişti yüzüne? O kadar çok hayal kırıklığına uğramış, o kadar çok örselenmişti ki... Ona göre bohem olan hayatım yüzünden aramızda sık sık hır çıkardı. İtalyan-İrlanda kökenli olması da tartışmaların hararetinin yükselmesinde önemli rol oynardı. 1998'de kaybettik onu. Annem için çok ağır oldu tabii, yarım asırlık kocasıydı.

Zaman geçtikçe babanızla aranızda benzerlikler keşfediyor musunuz?

Yaşlandıkça ona benzemeye başladım. Eskiden daha çok anneme benzerdim. Zamanla insanın yüz hatları değişiyor. Yüz yuvarlaklaşıyor, alın genişliyor. Ufaklığında, 12-13 yaşına kadar İrlandalı hatlara sahiptim, sonra ergenlikle beraber birden suratım uzadı, İtalyanlaştım, şimdi tekrar İrlanda hatları ortaya çıktı. Beş-on kilo alsam, aynada babama bakıyor olacağım.

Derleyen: Yücel Gökürk

DOCTEUR RENAUD, MISTER RENARD

Bir zamanlar Gainsbourg'la Gainsbarre vardı
Şimdi de bir Renaud var, bir de Renard
Renaud içmez sudan başka likit
Renard'ın yakıtı ise pastis

Bir tarafı siyah bir tarafı beyaz
Kimse tam kıyak değildir ne de tam hıyar
Herkes yarım melektir yarım da hırt
Eğileceğiz işte şimdi bu mevzuya:

Doktor Renaud, Mister Renard...

Renard adeta bir sünger
Renaud ise bir serçe kadar kanaatkâr
Renaud girdiğinde yatağına
Renard yıkılır kanapeye

Renaud uzak durur dumandan
Ve kafa yapan otlardan
Renard'sa sakin sakin
Saray dolar da patlatır kelleyi

Doktor Renaud, Mister Renard...

Renaud didinir durur, zaten işi bu
Güzel öyküler yazar da yazar
İnsanlar ve çocuklar hoşlansın diye
Eğlensin ve heyecanlansın diye

Renard'ın kalemindense
Sadece pis sözler damlar
Paranoyaktır ve efkârlı
Kapkara fikirler esinlenir

Doktor Renaud, Mister Renard...

Bu barbar dünyanın tüm kötülükleri
Renaud'ya acı çektirir
En bariz haksızlıkların yükünü
Taşır omuzlarında haç gibi

Uyanık Renard gırgır yapar
İplemez hiç bu kargaşayı
Dünya yakında batsa
Belki de sevinir Renard

Doktor Renaud, Mister Renard...

Renaud gitarı seçmiştir
Şiiri, bir de kelimeleri
Biraz da gülünç, saçma bir silah gibi
Dingolarla hırboları fırcalamak için

Renard'sa onun biraz da anarşist yanı
Bütün ideallere tükürür hak diye
Onu bunu makaraya sararak
En güzel davalara bile güler geçer

Doktor Renaud, Mister Renard...

Renaud hak etmiştir bravoları
Çünkü muzafferdir aşk alanında
Kuzu kuzudur yumuşacık
Hep aynı ve bir tek hikaye için

Renard sarkar her gördüğüne
En uzun macerası bir gece
Şöyle bir girer hemen çıkar kafese
Biraz da pis sefahatçidir

Doktor Renaud, Mister Renard...

Umutsuzluk ki düşmüştür
Elli yaşına az kala
Er ya da geç Renard
Teslim alacak Renaud'yu

Bugün çekti gitti sevgilisi
Güzel hatunu, Domino'su
Ama o, rezil Renard'ı terketti
Her zaman sevecektir Renaud'yu
Doktor Renaud, Mister Renard...

Türkçesi: R.D.

Renaud

"Benden önce Antoine vardı, ondan önce de Dylan / Benden sonra da birileri gelecek / Benden sonra bitmeyecek / Ey toplum beni teslim alamayacaksın" diyordu 1975 yılında. 20 yıl boyunca yüzlerce şarkı yazmıştı, ama son sekiz yıldır suskundu... Müjdeyi İstanbul'da Manu Chao'dan aldık: "Son şarkısı harika" diyordu Manu. İşte o harika "Docteur Renaud, Mister Renard" ve daha 13 şarkıdan oluşan "Boucan d'Enfer" albümü, bizi Renaud'muza kavuşturdu. Alıştığımız usûlde, dünya ahvaline dokunan isyankâr dizelerin sayısı azalmış, ön koltukları aşkın ıstırabı ve ihtiyarlık mevzuları kapmış. Fransız basınından yaptığımız bir kolajla rock şansonlarının bu has adamını huzurlarınıza getiriyoruz.

meşaleyi noir desir'e DEVRETTİM

Birkaç sene önce, uzun bir aradan sonra, reklam mekdam yapmadan, küçük salonlarda, küçük bir ekiple konserlere başladınız; halbuki normalde, Zenith salonunda sekiz akşam üst üste yedi bin kişilik salonu doldururdunuz...

Renaud: Kendime güvenimi tamamen kaybetmiştim, depresyondaydım, yazma arzumu, şarkı söyleme isteğimi, esin kaynağımı yokolmuştu, tükeniyordum. Depresyonum, ayaşlığım kaleminimi engelliyordu... Kimse tarafından görülme istemiyordum, sevmek de istemiyordum, çünkü ben kendimi hiç sevmiyordum... Alkışlanmak istemiyordum. Delikten çıkmak için sadece bir piyanist ve gitaristle, tanıtım falan yapmadan ve özellikle de yeni bir albüm, yeni bir hit parça, savunulması gereken bir yenilik olmadan yollara koyulmaya karar verdim. 99'la 2001 arasında, küçük tiyatro salonlarında 200'den fazla konser verdim. Biletler birkaç saat içinde tükeniyordu. Ama fizikî bakımından iyi degildim, çok kötü söylüyordum, alkol, tütün ve düzensiz yaşamak yüzünden ses tellerim harap olmuştu.

İnsan ıstırap çekerken daha yaratıcı olur denir.

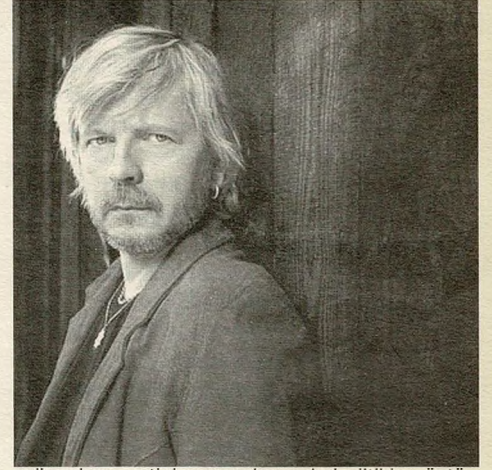
Evet, ama ilhamıma kavuştuğumda, yaşama sevincine de kavuşmuş degildim. Şarkılarım da neşeli degil, sıkıntılarımı, yalnızlığı, eşimden ayrılığımı, umutsuzluğumu yansıtıyorlar. İstırap içinde bir ıstırap albümü yarattım.

Dünyaya karşı isyanınızdan ziyade, kendinizi anlatma ihtiyacı mı duyuyordunuz?

Evet, çünkü içime bakıyorum: Endişelerim, acılarım, kaygılarım, korkularım... İçimden ne geliyorsa, kalbimde ne varsa onu yazıyorum. Ve kalbimde kişisel sıkıntılar, aşk acısı vardı.

Bu acıyı dile getirmek, üstesinden gelmenize yardımcı oldu mu?

Evet. Yazmak, kendimi teslim etmek, terapi gibi oldu. Bir aralar, aptalca ilaçlarla kendimi tedavi

ediyordum, anti-depresanlar, anksiyolitikler, üstüne, favori zehirim pastis... Bütün bunların zihinsel ve bedensel etkileri feciydi. Doktor bir arkadaşım, "böyle devam edersen iki yıla kalmadan siroz olur, ölürsün" demişti. Bunun üzerine, tekrar mikrofon başına geçmeden önce, müdavimi olduğum bir psikiyatri kliniğinde sekiz gün kaldım... Ve su içicisi olarak çıktım. Birkaç aydır dayanıyorum. Çok zor. Alkol sert bir uyuşturucu.

Bu kötü anlarınızda size destek olan dostlarınız var mıydı?

Evet, ailem, beş kardeşim... En sadık dostum, aranjörüm Jean-Pierre Bucolo. Bana uzun uzun öğütler veriyorlardı, moralimi yerine getirmeye çalışıyorlardı... Rastladığım psikiyatrların hepsinden daha etkili ve çok daha uzcu...

Bu denli dibe vurmak sizi şaşırttı mı?

Uzun zamandan beri kendimle birlikte sürüklediğim eski bir ıstırap, 45 yaşlarında kendini açığa vurmaya başladı: Melankoli, çocukluğa nostalji...

Ve eşinizden ayrılışınız...

O zaman her şeyi kaybettim: İkili hayatımız, aile

bakınız

Yirmibirinci ve kırkıaltıncı sayılarda Ragıp Duran'ın iki yazısıyla Renaud'nun kulaklarını cınlattık.

Renaud'da milliyetçiliğin m'sine rastlamak olanaksız. "Hexagone" adlı şarkısında tüm Fransızları öylesine bir makaraya alır ki... Irkçılığa da müthiş karşıdır. Şarkılarında hep Arap arkadaşlarının küfürlerine yer verir. Irkçılık aleyhtarı gösterilerde hep en öndedir. Renaud, Mayıs 68'in tipik bir ürünü. Zaten kendini de "yumuşak anarşist" olarak tanıtır. (sayı 21, temmuz 98)

hayatım. Bugün, bir kopukluk değil de, ayrılık olduğunu düşünüyorum. Aşk hikâyemizi farklı bir şekilde yaşıyoruz. Onun da beni hâlâ o kadar sevdiğini sanıyorum. Bırakıp gitmek ona da acı verdi. Ama benim deliliklerimden, kronik umutsuzluğumdan, paranoyalarımın, hayattan ve ölümden duyduğum korkudan kaçıp kurtulması gerekiyordu. Hayatta tanıdığım en sağlam, en doğru kadın o.

Kızınız Lolita 22 yaşına geldi, 1996'da "Mon Amoureux" adlı şarkınızda Lolita'nın sevgilisine hitap ediyordunuz...

Evet, bu farazi oğlana öğütler veriyordum: "Eğer kızımın seni sevmesini istiyorsan, benim gibi protestan olmanda, benim gibi falanca futbol takımını tutmanda, René Fallet'yi, Che Guevara'yı sevmende fayda var..." Şimdilik müstakbel damat ortalarda yok. Henüz kimse kızımı elimden almış değil...

Çöküşünüz karşısında kızınız nasıl davrandı?

Tıpkı annesi gibi, güçlü, kararlı. Bana "böyle devam edeceksen, seni bir daha görmek istemiyorum" dedi. Bu da beni tetikledi.

Bütün bu yılları hiçbir şey yapmadan geçirecek, ayrıca da barlara yüklü hesaplar ödeyecek kadar paranız var mıydı?

27 yıl boyunca yaptığım albümlerin satış gelirinden bir kenarda birikmiş bayağı bir param vardı. Ayrıca, alkol dışında bir şeye para harcamıyordum ki, hiçbir arzum, isteğim kalmamıştı...

Ve "Petit pédé" (Küçük ibne) şarkısı, tuhaf bir sipariş üzerine bu depresyon dönemine son verdi galiba.

Sipariş ve matrak bir meydan okuma. Sekiz gündür dezentoksikasyon küründeydim, içmeyi bırakmıştım ve müthiş acı çekiyordum.

Eşcinsel bir arkadaşım şöyle bir şey söyledi: "İbneler hakkında, benim hakkımda, farklılığımız, gündelik sıkıntılarımız hakkında bir şarkı yaz, eğer bunu yaparsan, söz, sana yıkılana kadar içki ismarlayacağım..." Ben bunu bir meydan okuma olarak aldım, şarkıyı yazdım... Bu arada, bu konu benim için çok önem taşıyor, ele alınması gerektiğini düşünüyorum: 25 yaşında intihar eden gençlerin yüzde 30'u bunu üstlenmedikleri ya da yanlış bir şekilde üstlendikleri için yapıyor.

Renaud'yu hiç dinlemeyenler bile, 1993 tarihli Claude Berri filmi "Germinal"deki Étienne Lantier rolünden hatırlar

Ve işte "Petit pédé"yle yeniden dalış yapmış oldum. Hemen ertesi gün, hâlâ alkolün etkisi altında, yazmaya devam ettim: Önce "Docteur Renaud, Mister Renard" ve sonra aşağı yukarı bir buçuk ayda diğer şarkılar sökün etti... Genellikle, 12 şarkı yazarım, hepsini kaydedirim. Bu sefer 18 tane yazdım ve kaydettim, ama albüme 14'ünü aldım. Almadıklarım daha da karanlıktı, birinin adı "La Vie est moche et c'est trop court"du (Hayat çirkin ve fazla kısa), tam kafana silahi dayamalık...

İki tarafta da çok sayıda masum kurban var. 11 Eylül'den Amerikan petrol ve savaş sanayii kârlı çıktı. Bu konuda üretilen kompro teorileri bana pek saçma gelmiyor.

Yaşadığınız yıkımın en karanlık anlarında intiharı düşündüğünüz oldu mu?

Hayır, hiçbir zaman. Kendimi tahrip ediyordum ama müntehir olmadım hiç. Hastalık hastası bir insan için ne kadar ironik bir durum!

Sadık dinleyicilerinize yaslanabileceğinizi biliyordunuz herhalde...

Bana sadakat duyanların sayısı az değil. Genel olarak yazdıklarına duyarlılar ve biliyorum ki, en sevdikleri parçalarını en hüzünlü olanlar; kederli

olduklarında bu şarkılar morallerini yükseltiyor. Sevdikleri şarkıcının da onlar kadar kırılmış, sıkıntılı olabileceği duygusunu ediniyorlar.

Yani dinleyicilerinize güveniyorsunuz, öyle mi?

Evet, evet. Şu tarz sitemlerle karşılaşacağımı biliyorum: "İsyankârlığı bırakmışsın, teslim olmuştun..." Genç anarşist dinleyicilerim bu albümde tırnak içinde "angaje" parça olmamasına sitem edeceklerdir. Ama böyle bir zaruret de yok. İtiraz eden, karşı çıkan şarkılar yazmayıp da aşk şarkıları yazmak, düşünüp taşınır karar vererek yaptığım bir şey değil. "Boucan d'Enfer" hayatımın bir dönemi işte.

Dünyanın sıkıntılarını, dertleri sizi eskisine göre daha mı az ilgilendiriyor?

Hâlâ sıkı bir gazete okuyucusuyum, televizyon ve radyo haberlerini kaçırmam. Ama dünyayı şarkılarla değiştirmeye eskisi kadar niyetli değilim. Eskiye kıyasla, bunun boşuna olduğunu, beyhude olduğunu daha fazla düşünüyorum. Her ne kadar ırkçılık karşıtı mücadele gibi idealler hâlâ gönülümdeyse de... Bir de artık, sözcü durumunda olmak, sancağı taşıyan olmak istemiyorum. Üstelik, Zebda, Noir Désir gibi gruplara iç rahatlığıyla bayrağı devredebiliyoruz. Benden daha gençler ve öfkelerini dile getirme konusunda

ULUSLARARASI 'BESTSELLER'

NO LOGO

KÜRESEL MARKALAR HEDEF TAHTASINDA NAOMI KLEIN

NO LOGO

NAOMI KLEIN

Küreselleşme karşıtlarının kutsal kitabı.

- The New York Times

No Logo bana gerçek bir umut verdi. Daha az yalnız hissetmemi sağladı. İtiraf etmeliyim ki insanlık adına son derece karamsarım ve Naomi Klein kafamda çözümlenmeye çalıştığım herşeyi yazmıştı.

Çok iyi geldi. No Logo'yu okuyun.

Ed O'Brien - Radiohead

BİLGİ YAYINEVİ

benden daha istekliler, ben de meşaleyi onlara veriyorum. Vaktiyle, "Restos du coeur"ler (80'lerde, Coluche'ün girişimiyle açılan, yoksullara bedava yemek dağıtan "gönül lokantaları") ya da SOS Racisme kampanyaları için şarkı söylememek, gösterilere katılmamak benim için imkânsızdı. Artık 50 yaşına geldim, bütün bunlardan yorulmuşum. Ayrıca, dünyadaki büyük çatışmalar, meseleler hakkında ne düşündüklerimin şaklabanlara, sanatçılara sorulmasını gülünç buluyorum. İnsan akıl veren, öğreten adam durumuna sürükleniyor. Ortadoğu'daki durum hakkında ne düşündüğüm sorulursa, inançla ve samimiyetle cevap veririm. Peki ama bu neye yarar? Olayların gelişimini değiştirir mi? Bütün bunlar bir yana, belki de bir sonraki albümündeki on şarkı yine savaş, yoksulluğa, baskıya, sefalete, zulme, Milliyetçi Cephe'ye dair olacak...

Brassens'i ustanız olarak görüyorsunuz, ama bu albümde daha çok Brel'e yakınsınız sanki...

Ah, çok nazıksınız... Daha dışavurumcu ve sakınlımsız olduğum doğru. Brassens'in edepli, sıkılgan ağırbaşlılığı yok, Brel'vari bir şekilde kendimi bırakıp koyuyorum.

Albümünüzde bir de 11 Eylül saldırılarının ardından gelen döneme dair "Manhattan-Kabil" adlı

parça var, bu parçada Axelle Red'le düet yapıyorsunuz.

Bir kadın sesini dayatan bu şarkıyı daha yazarken Axelle Red geldi aklıma. Fransızca söyleyen kadın şarkıcılar arasında en beğendiğim o. 11 Eylül'e gelince, söylenecek çok fazla bir şey yok. İki tarafta da çok sayıda masum kurban var. Bu saldırıdan Amerikan petrol ve savaş sanayiinin kârı çıktığını görmek çok zor değil. Açıkçası, bu konuda komplolar teorileri bana o kadar da saçma gelmiyor.

Sizin gibi şiddet karşıtı bir militan, milliyetçilik düşmanı biri, nasıl olur da François Sauton'un

(Ulusal Korsika Hareketi / Cuncolta Naziunalista Genel Sekreteri) eşine şarkı ithaf eder?

Çünkü, Parisli olabilirim ama, aynı zamanda Basklı, Korsikalı, Bröton, Oksitan, Katalanım da... Bütün halkların Avrupasının bir yurttaşım, bankacıların, tüccarların değil... Devleti, yurdu olmayan bütün halkların mücadelesinin sempatisini, ezilen, baskı altında tutulan halkların, yoksul kültürlerin, dillerin geleneklerin, katledilen doğanın, saçmalatılan folklorların, kriminalize

edilen militanların yanındayım. Şiddetten nefret etmeme rağmen, spekülasyonların ve işbiricilerin Korsika'yı Avrupa'nın zenginlerine peşkeş çekmesini, neonlar, kumarhaneler ve beton yığınlarıyla yeni bir Côte d'Azur olmasını bombaların engellediği düşüncesinden beni kimse caydıramaz. Sürekli gittiğim barda Santoni'ye birkaç kez rastladım, birlikte bir-iki tek attık, şarkıda anlattığım gibi bunlardan bahsediyordu bana. Ondan çok hoşlanıyordum. Öldürülmesi, çok sevdiğim eşi Christel'i altüst etti. Yaptığım şarkı ona duyduğum dostluğu ve Korsika halkıyla kardeşlik duygularımı anlatmanın bir yolu. Christel üzerin-

den, kocaları, babaları ya da oğulları Fransız sömürgeciliğinin acısını çeken bütün Korsikalı kadınları anıyorum.

Bir şarkınız da François Mitterrand'ın köpeği "Baltique" için.

O şarkı hayvanların duyduğu aşkın, sevginin bende uyandırdığı duyguları anlatıyor. François Mitterrand'ın cenaze töreni esnasında o zavallı köpeğin Jarnac'daki kiliseye sokulmaması beni çok sarsmıştı. Yağmurun altında öylece tek başına bekleyen o labradorun görüntüsünü hiç unutamayacağım. Bir köpeğin sahibine beslediği en sadık, en menfaat dışı, en yoğun sevgisini düşündüm. Çok kişi Ton-

ton (Mitterrand) için ağladı, ama sanıyorum en fazla köpeği gözyaşı döktü. Mitterrand'a gelince, onunla zaman zaman mücadele ettim ama, onu her zaman sevdim. Ölümünden sonra geride bıraktıklarına ve anısına öfkeyle saldıranları gördükçe, onu daha da fazla savunuyorum.

"Mon bistrot préféré"de hayatınıza damga vuran büyük isimleri sayıyorsunuz: Brassens ve Brel, Ferré ve Trenet, Verlaine ve Rimbaud, Villon ve Vian, Coluche ve Reiser, Pagnol ve Chabrol... Bu uzun listede hiç kadın yok...

Barbara bile!.. Evet Barbara'yı saymadığım için çok pişmanlık duydum. Edith Piaf, Marguerite Duras, Louise Michel... Beni kadın düşmanlığıyla suçlayabilirler. Öylesine, aklıma geldiği gibi yazdım. Sevdiğim ve kaybettiğim insanları, kültürüme, eğitimime katkıda bulunmuş olan insanları düşündüm. Unuttuklarım da oldu...

"Coeur perdu"yle (Yitik kalp) herkesi perişan edeceksiniz...

Albümdeki en sevdiğim parça o. Kızları ve tabii ki erkekleri de ağlatabilirim umarım, en azından duygulandırabilirim... Aşk açısından daha ortak, daha fazla paylaşılan başka bir şey

DOMİNİKZEDE RÖNO BEY'İN CEHENNEM GÜMBÜRTÜSÜ

Kalbim Çernobil, hayatım Hiroşima

Sekiz yıldır stüdyoya girmemişti. 2000 yılının yaz aylarında Fransa turnesi yapmıştı: "Une guitare, un piano et Renaud" başlığı altında eski şarkılarını 200 konserle yinelemeye çalışmıştı. O dönemden kalan kayıt edilmemiş iki yeni şarkı, "Boucan d'Enfer" (Cehennem gümbürtüsü) ve "Elle a vu le loup" (Kız kurdu gördü), 14 şarkılık yeni albümde var.

Fransız chanson'unun detone, fırlama, kadife ruhlu Renaud'su, eşi Dominique'in kendisini terketmesinin ardından feci bir bunalıma girmişti. İçkiye vermişti kendini. Elini ayağını çekmişti dünyadan neredeyse.

Charlie Hebdo'nun Yazı İşleri Müdürü Philippe Val, son olarak kışın İstanbul'a geldiğinde, eski köşe yazarı Renaud ile telefonda görüşüğünü söylemişti: "Yavaş yavaş toparlanıyor, ben de yazılarına yeniden başla dedim" demişti. Renaud, Charlie Hebdo'daki ya-

zılarını "Özel Muhabirimiz Evinden Bildiriyor" başlıklı bir kitapta toplamıştı. Bakalım yazacak yeni konular bulabilecek mi?

Madame Renaud, yani Lolita'nın annesi, Röno Bey'i yalnız bırakmasıyla deri ceketli blucinli şarkıcınının 50 yaş bunalımı aynı döneme rastladı. Evden ayrılacak kızı olan baba refleksi de gelişmiş. Albüm kitapçığında Dominique'in

sık sık adı geçiyor da resmi yok. Bir çizimde Lolita Brüksel'den bakıyor. Mahzun ve mağdur. Kolay değil Renaud'un bugün 20 yaşındaki kızı olmak. Dizlerini döven koca... Oy getti gettii... Gül gibi karım gettii... O gerçi "Manu" şarkısında, "Bir manita gitti mi / Bin dost gelir Manu / Takma ayrılan kıza kafayı Manu / Hadi gel bir ısmarlayalım sana" mealinden bir şeyler söylemişti. Arkadaş tesellisi kolay da, aynı durum Renaud'nun başına gelince, sekiz yıllık sessizlik, inziva, alkol, yakın arkadaş çevresinde hıçkırıklı ağlama seansları, sonra da bir albüm! Koca öldüren komplekse "Yoko Ono Sendromu" denir. Koca sersemletene de "Folie à la Rahchanium". "Boucan d'Enfer" albümünü çekip giden karısı Dominique'e ithaf etmiş Renaud. Ek olarak Lolita'nın da adı geçiyor. Kadınların bu kadar güçlü, etkili olması bir iktidar meselesi mi acaba? Dominique

isminin kısaltılmışında ve etimolojisinde "Domino" var. (Taş oyunu ya da pizzacı markası değil, domination!)

"La femme est l'avenir de l'homme" (Kadın erkeğin -insanın- geleceğidir) diyen Aragon'la vakti zamanında gırgır geçerken Renaud, "Kadın erkeğin geleceğiymiş, kih / Benim geleceğim bistro tezgahında" demişti. Aslında daha çok dize çıkar Renaud külliyatından, tükürdüğünü yalatacak ama, Kırık Kalpleri Özel Olarak Üzmemeye Derneği üyesi olduğum için uzatmıyorum. "Ma Gonzesse" ve Dominique için vaktinde yazılan şarkılara da gönderme yapmıyorum. Yi-ne de Dominique hanıma bin kunduz! Eskiden Paris sokaklarını, Bhopal'de ölen çocukları, İrlandalı vevletleri, squatter'leri, Fransa'daki Muhammed'leri, Filistinli İntifadacıları, Ermenileri, Kürtleri anlatan, Madame Thatcher'e fırçasını atan, dingoları hırpalayan, medyanın kışına pamuk tkayan, yoksulları,

daha var mı? Herkes oradan geçmiştir ya da geçecektir.

Kariyerinizin başında varoşları, motosiklet hırsızlarını, sonu kötü biten mahalle eğlencelerini anlatırdınız... Bu varoş fokloru eskidi mi artık?

Ben yaşadığım dönemi anlattım. O dönemde, onunla birlikte kenar mahalleler de değişti. O mahallelerde bayağı bulundum. Şiddet o kadar da yaygın değildi, daha çok hikâyesi edilirdi. Büyük bir kardeşlik, dayanışma vardı. Bugün, tıpkı polisler gibi, benim de adım atmaya korktuğum bazı mahalleler var. Bununla birlikte, şiddet kenar mahallelerin tekelinde değil. Benim hayıflanmışım, bu "elebaşlarının" yoksulluklarının, yoksulluklarının sorumlusu olan borsaacılar, dealer'lar, patronlar, onlara Hollywood tarzı şiddeti ve boktan idollerini pompalayan eğlence dünyasının yerine, yine kendileriyle aynı kaderi paylaşan yoksulları hedef almaları. Ayrıca, güvenlik meselesinin seçim kampanyaları sırasında politikacılar tarafından kullanılmasını iğrenç buluyorum.

Albümde sadece tek bir şarkının müziği size ait, beste yapmayı bıraktınız mı?

Yazmak benim için hakiki bir keyif olmuştur, beste yapmaksa eziyet halini aldı. Bu nedenle de bu angaryayı iki yakın dostuma yükledim. Ama bir sonraki albümde bu konuda daha yaratıcı olmak üzere elime gitarımı almayacağım anlamına da gelmez bu.

Bugün "Popstar", "StarAcademy" gibi programlar aracılığıyla televizyonlar şarkıcıları, müzisyenleri üretiyor. Sizi öfkelenmiyor mu bu durum?

Şaşırtıyor, içimi bulandırıyor. Eskiden bir şarkıcı kendini kabul ettirinceye kadar on yıl emek verirdi: Onca sıkıntı, eziyet, zahmet... Şimdi modaya uygun bir avuç yeni yetmeyi alıyorlar, bir eve kapıyorlar, iki dans, bir mikrofon, al sana star! Bir aylık marketing çalışması sonucunda yaratılan yıldızlıklar... Ne söyleyecek bir lafları var, ne yapacakları bir şeyleri. Akıl alır gibi değil! Ayrıca, yeni haff müzikten de nefret ediyorum: Céline Dion'lar, Boulez'ler, Séguera'lar... Ama, tabii ki Ma-

nu Chao'yu, Lynda Lemay'ı çok seviyorum. Anglosaksonlardan da harika bir albüm keşfettim, durmadan dönüp dönüp onu dinliyorum, Marianne Faithfull'un son albümü.

Başınızdan geçenlere rağmen, 50 yaşında göstermiyorsunuz...

Çok nazıksınız. Yine de bazen kendimi hayli yaşlı hissediyorum... Aynalardan uzak durmayı tercih ediyorum. Fotoğraflarda kendimi görmekten hiç hoşlanmıyorum. Gözlerimin etrafındaki bu halkalar... Üstelik, içim yüzeyden daha da kırılğan...

Ama bütün bunlar genç kızların etrafınızda dört dönmesine engel olmuyor...

Duygusal ve cinsel hayatım bomboş. Bundan rahatsızlık duymuyorum. Aşka hâlâ inanıyorum

ama, ömür boyu birbirinin eşi olarak kalabilmeye inanmakta zorlanıyorum; altmış yıldır birbirini seven annemle babam gibi...

İnsanın hayatta eninde sonunda, günün birinde şansının bedelini ödediğini düşündüğünüz oluyor mu hiç?

Ben buna her zaman inanmışımdır. 1983 yılında Zenith'deki soyunma odamda içimden şöyle geçirdiğimi hatırlıyorum: "Bütün bu mutluluğun bedelini er ya da geç ödemem gerekecek..." Ben her zaman mutlu oldum: 15 yaşında, 20 yaşında, sonra başarı, para... derken 27 yıl önce bir kadına aşk, kızımız... Bütün bunları gökten gelen bir hediye gibi görüyordum. Bir adaletsizlik duygusu var içimde: Bunlar için çok büyük çaba göstermedim, 16 yaşında okulu bıraktım. Müzik için inklemedim, edebiyat kültürümü geliştirmek için de çalışmadım. Sanki kutsal bir parmak tarafından seçilmişim hissine kapılıyorum... Aldığım protestan eğitimi de başarıyı ve parayı üstlenmeye yardımcı olmadı. Benim ailemede para pul yoktu. Para sahibi olunca da gazeteciler eleştirmeye başladı. Tamam da, bu parayı çalmadık, kimseyi sömürmüyoruz, çok sıkı çalışıyoruz.

İdeallerinizi de bırakmış gibisiniz...

Zebda, Noir Désir gibi gruplar benden daha genç ve öfkelerini dile getirmekte daha isteklidir. Belki gelecekteki şarkılarım yine savaşa, yoksulluğa, zulme, Milliyetçi Cephe'ye dair olacak...

savaş, kötü gıda ürünleri üreten çokuluslu şirketlere karşı zanaatçıların savunulması, hormonlara ve daha bir dolu saçmalığa karşı mücadele... Ayrıca, üçüncü dünya yandaşı, ırkçılık karşıtı, ekolojist ve ezilen halklarla dayanışma içinde. Bu da politika değilse! Öne sürdüğü fikirlerin yöneticilerimizi rahatsız ettiğini görmek lazım, hapse atıklarına göre... Ben artık hiç kimsenin arkasında angajmana girmem, hiçbir gruba dahil değilim. Eski angajmanlarımdan bedelini ödedim. Ama, yarın diyelim ki, ATTAC bir destek konseri vermeme isterse, gözüm kapalı giderim.

"Germinal"de rol almanızdan on yıl sonra, sinemaya da dönüyorsunuz...

Toronto'da çekilen bir Amerikan polisiye komedi filmi. Johnny Hallyday, Gérard Dépardieu, Harvey Keitel, Richard Bohringer, Stéphane Freiss gibi oyuncularla birlikte rol alıyorum. Sinema benim önceliğim değil, ama beni eğlendiriyor. Ayrıca, "Germinal"ın tersine, bu film en azından omuzlarımdan üstüne bir yük bindirmiyor.

solcuları öven Renaud, Dominique'in gösterdiği kırmızı kart üzerine neredeyse içine kapanmış. "Gizli-saklı yaşıyorum". Varsa yoksa terkedilen orta yaşlı erkek muhabbetleri: Sensiz yaşayamam, seni hâlâ çok seviyorum, kalbim Çernobil, hayatım Hiroşima!

Renaud sanki özelleştirme furçasına uğramış yani vallahi... 14 şarkıdan sekizi bu ayrılık üzerine. Geri kalan altısının konuları da şöyle: Taşralı küçük eşcinselin sıkıntıları, Manhattan-Kabil benzetmesi, bekaretini kaybeden kız, yeni filozof BHL taşlaması, Korsika sorunu ve Closerie des Lilas kahvesi marşı... Bir de Mitterrand'ın köpeği için bestelediği "Baltique" var ki, sahibinin cenazesinde kiliseye sokulmadığı için tasmayı tutulu bir şekilde, yağmur altında bahçede törenin sonuna kadar sakince bekleyen köpeği anlatıyor. Hayvanseverin dramı da, o köpeğin adı Renaud da olabiliirdi hani.

Bu son albümünde Renaud kendinden çok sık söz ediyor, dertlerini, sorunlarını sergiliyor, karabasanlarını anlatıyor. Eski neşesi kaçmış, yaşlanmış, huy-suzlaşmış sevimsizleşmiş sanki. Maalesef. O sinik mizahı bulmak bile zor ar-

tık. Bu halet-i ruhiye kaçınılmaz olarak müziklere de yansıyor. "Docteur Renaud, Mister Renard" (*Eskiden Gainsburg'la "Gainsittiret" olduğu gibi, şimdi de bir Renaud var bir de "Tilki"*) bestesi hariç, ötekiler bence düz, sıradan, oynaksız, hatta ağır aksak... Axel le Red'le birlikte söylediği "Manhattan-Kaboul" hoş biraz. "Baltique"de de klasik Renaud'dan izler var.

Mayıs ayında piyasaya çıkan bu albüm sayesinde eskiden nefret ettiğimi, açıkça hıyarlıkla suçladığı medyaya da sık çıktı Mister Renaud. Jestleri filan ağırlaştırmış, ama hâlâ çok samimi: "Büyük bir depresyon geçirdim, geçiriyorum, çok içki içtim, şimdi bıraktım. Eylülde konser turnesine hazırlanıyorum." Zaten CD kapağında da Closerie des Lilas'da tek başına masada oturuyor. Üzgün, çaresiz, düşünen adam rolünde. Masada kül tablası ve boş bir şarap bardağı. Bu kafe, Paris'in önemli bir siyaset ve kültür durağı. Üniversite talebesi iken biz gidip Lenin'in masasında otururduk, sonraları Yahya Kemal'in masasını keşfetmiştik. Ama bence Lenin'in masası hâlâ daha iyi bir konumda... Renaud da geceyanları

sabaha kadar kelebek (at kuyruğunda değil!) kılıklı Charles Trenet'nin masasında üstadın refakatçiliğini yapardı. Son albümün son şarkısı "Mon bistrot préféré"de ("en sevdiğim bistro") Closerie'den gelip geçmiş ünlüleri sayıyor: Brassens, Verlaine-Rimbaud, Boris Vian, Maupassant, Aristide Bruant, Coluche, Reiser, Mitterrand... etc... CD'nin kitapçığı yine güzel. Çizimler enfes. Eskiden, Renaud tişörtü giymiş Guevara portreleri kullanırdı. Şimdi CD'nin mastering'i Londra'da, vakti zamanında Beatles'in stüdyosu olarak ün yapan Abbey Road'da yapıldığı için anlamlı bir fotoğraf var: Beatles'in Abbey Road başlıklı 33 turluk plağın kapağında, Liverpool'lu dörtlü, Abbey Ro-

ad üzerindeki bir yaya geçidinden geçmektedir. Aynı fotomontajda bu kez Renaud tek başına yaya geçidinden karşıya geçiyor. John Lennon o fotoğrafta çıplak ayaklıydı ve o fotoğrafta binbir sır vardı oysa ki...

Medyada, özellikle internet'teki sitelerde (www.renaud-le-renard.com) klasik Renaud hayranları -ki onlar da 50 yaşlarını devirdiler ve bir ihtimal aralarında, sadece cumhurbaşkanlığı seçimlerinde değil, milletvekili seçimlerinde de sağıcılara oy verenler var- "Boucan d'Enfer"i öve öve bitiremiyor. Oysa ki nerede bir "Mistral gagnant" ya da nerede bir "Hexagone"! Yine de henüz kaybetmedik tamamen Renaud'muzu... Satır arasında bir yerde José Bové'yi sevdiğini söylüyor, medya maymunu Bernard Henri-Lévy'yi tavuk tüylü katran fıçısına sokuyor, Manhattan'da ve Kabil'de şiddeti kinıyor. Yorgun Asi, inşallah ya Dominique'le tanış ya da Dominique'in üstüne esaslı bir gül koklar da, eski Renaud'yu bize geri getirir. Société tu m'auras pas! (Ey toplum, beni teslim alamayacaksınız!)

Ragıp Duran

Shivaree

Bundan altı sene önce, üç Amerikalının, gençliğinin baharındaki şarkıcı Ambrosia Parsley, 40'ına merdiven dayamış klavyeci Danny McGough ve 50'sine yaklaşan gitarist Duke McVinnie'nin yolları kesişiyor. Kızımız Ambrosia, Jesse James'in biyografisini okurken, kitapta ilk kez duyduğu bir kovboy terimine rastlıyor: Shivaree. Yani, bir çeşit sarhoş türküsü. Çanak çömleğe vurularak söylenen, narayla serenad karışımı melodiler... Shivaree, ilk albümü "I Oughtta Give You..."'yu 2000'de yayınlıyor, "Goodnight Moon" şarkısı hemen patlıyor. Şimdi elimizde ikinci albüm "Rough Dreams" var... Virgin Megapresse, Libération ve Les Inrockuptibles'den naklen.

TEYZECİĞİM, 20'Lİ YILLAR NASILDI?

Shivaree'yi ilk bakışta bir grup gibi değerlendirmekte güçlük çekiyor insanlar. Genel algı şöyle: Ambrosia ve ona eşlik eden müzisyenler...

Sahiden Ambrosia karakteri, tek başına Shivaree'yi açıklamaya yeter mi?

Ambrosia: Hayır, biz gerçek bir grubuz. İlk albümümüzün çıkışından altı sene ewel oluşturduk grubu. Danny'yi, sonra da Duke'ü tanıdığımdaya sanki uzun zamandır birlikte çalışıyormuşuz gibi bir hisse kapıldım. O gün bugündür birbirimize çok yakınız. Duke ve Danny benim ailem. Bir grubum olmasını seviyorum, yalnızlık çekmektenense, bir çete, bir aile bana iyi geliyor. Birbirimizin ilham kaynağıyız.

Duke: Ambrosia'yla tanışmadan önce sesiyle tanıştım. Bir gece Danny ve Ambrosia'nın birlikte demo doldurdıkları stüdyoya onlar yokken gittim ve haberleri olmadan bantlarını dinledim. Harikaydı. Üstlerine bir kanaldan gitar partileri kaydettim. Sanki ne yaptığımı bilmiyordum, o ses beni yönlendiriyor gibiydi.

Ambrosia: Ertesi gün dinlediğimde öfkeden kurdurdum, ama cidden çok iyi olmuştu, böylece birlikte besteler yapmaya koyulduk. Duke kendini tekrar etmemeyi bilen bir müzisyen. Eğer onun müzik anlayışını tarif etmem gerekirse, kendimi bir merdivenden aşağı zarafetle yuvarlanır gibi hissettiğimi söyleyebilirim. (gülüyor) Ona güvenim tam: Sonuna kadar risk alabilir, beni her an şaşırtabilir, güldürebilir, yeni formlar icat edebilir.

İlk albümünüzün başarısı sizi şaşırttı mı?

Danny: Avrupa'daki başarısı, evet, şaşırttı. Albüm ABD'de, New York, Chicago gibi birkaç yerde iyi karşılandı, ama başarımız ulusal boyutta olmadı. "Goodnight Moon"

Portekiz ve İspanya'da büyük hit oldu. Fransa'da albümün tümü ve grup el üstünde tutuldu... Bu yeni albümden bir hit

çıkarmı, hakikaten bilmiyorum. Kafaya takmanın hiçbir anlamı yok, çünkü bu işler tümüyle bir muamma. Bir şarkı neden hit olur, hiç bilmiyorum. "Goodnight Moon"u kaydettiğimizde bize sadece sevimli bir mambo gibi gelmişti. Meğer nelere kadırmış.

"Rough Dreams" için farklı bir çalışma yöntemi uyguladınız mı?

Ambrosia: İlk albümdeki melodiler daha sadeydi, ben şarkıcı olmayı henüz öğreniyordum çünkü. "Rough Dreams"i ise çok çabuk kaydettik. Artık çiraklık dönemini aşmıştık. Her parçaya farklı yaklaştık, her biri için farklı düzenlemeler yaptık. Her şarkının çok farklı tarzların yoğunlaşmasıyla oluşmuş kendi evrenleri var. Yine de çok daha

bütünlüklü bir albüm. Şarkının üzerinde her şeyi denemeyi seviyoruz. Onu giydirmek gibi düşünebilirsiniz. Şarkı çıplak olarak doğuyor, onu kurdaklara sarıyorsunuz, geliştikçe üstüne başka şeyler geçiriyorsunuz, ta ki hoşunuza gidene kadar. Ama hiçbir zaman o kıyafetlerle donup kalmıyor. Son kaydedildiği halini korumak gibi bir niyetimiz yok. Temposunu, groove'unu, hatta sözlerini bile değiştirebiliyoruz.

Stüdyoda çok vakit geçirmeyi seven insanlar mısınız?

New York'ta, stüdyoya 10 Eylül 2001 günü adımızı attık. Ertesi günü anlatmama gerek yok herhalde. Hâlâ olan biteni sineye çekmeye çalışıyoruz. Şimdi tüketim alışkanlıkları, yaşam tarzları yerine oturdu gibi. Ama yumuşaklığın arttığı, alaycılığın geriye çekildiği bir dönem yaşadık. Albümde 11 Eylül olaylarıyla doğrudan ilgili "Snake Eyes" diye bir şarkı da var. Geri kalan parçalarınsa, öngördüğümüzden daha tepkisel, sanki biraz yumruk gibi olduğunu söyleyebilirim. Acilen bir güzellik yaratmak zorundaydık adeta. Zaten kısa bir albüm oldu, içimize sindiği anda tamam dedik, bıraktık... Aslında her şey bir tarafa, stüdyo kısmı eğlenceliydi. Stüdyo sahibinin çok acayip bir enstrüman koleksiyonu vardı. 1942'den kalma altı telli bir banjodan tutun da, daha neler neler, ne orglar, ne ampliler, ne gitarlar!.. Şekerci dükkanına dalmış çocuklar gibiydik.

Albümlerinizde pek çok farklı tarza aralanmış kapılar var.

Ambrosia: Albümlerimizdeki bu çeşitliliğin sebepleri hakkında bize çok soru geliyor. Cevabı çok basit, çünkü bütün müzikleri dinliyoruz.

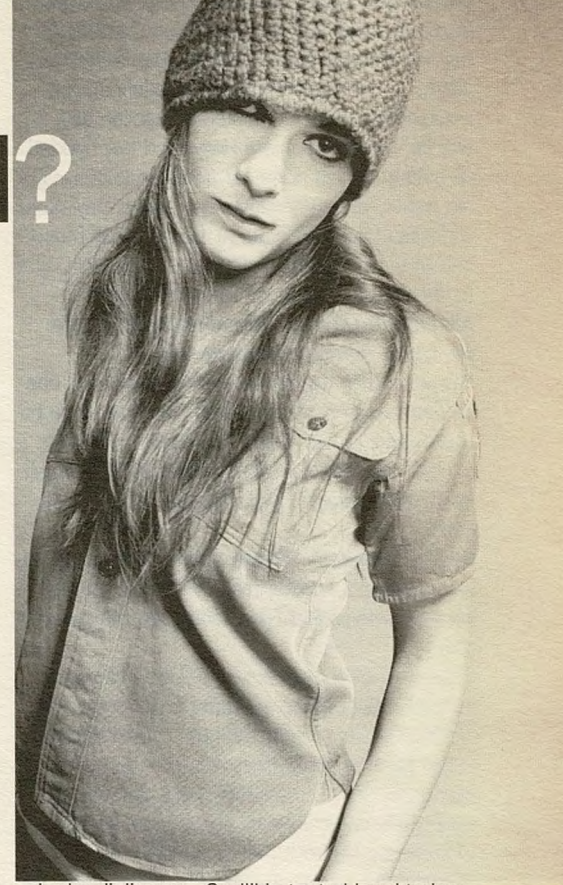
Bir şarkı neden hit olur, hiç bilmiyorum. "Goodnight Moon"u kaydettiğimizde bize sadece sevimli bir mambo gibi gelmişti. Meğer nelere kadırmış.

En başından beri böyle mi?

Ambrosia: Ufakken de, punk dinlerken birdenbire Willie Nelson'a geçebiliyordum. Eğer bir köşede Çinlilerin, diğer köşede Meksikalıların yaşadığı bir mahalledeysen, karşı komşun Fransızca, bütün gün çoluk çocuğun arabalarından taşan metal ve hiphop şarkılarını duyuyorsan, ne diye bu zenginlikten kendini yoksun bırakasın? Gençken de hiçbir müzikal klana ait hissetmemiştim kendimi.

Kadın şarkıcılara özel bir düşkünlüğün var mı?

Ambrosia: Billie Holiday ve Edith Piaf beni büyülüyor. Güçlü dramatik yapıları olan şarkıların hayranıyım. Aretha Franklin, Nina Simone da çok önemli benim için... Ama erkek şarkıcıları da bir

o kadar dinliyorum. Özellikle teatral karakterlere karşı hassasım. Mesela Louis Armstrong'dan çok etkilenirim. George Jones'u, Ray Charles'i, Gershwin ve Cole Porter'i çok dinliyorum, "Oz Büyücüsü"nü belki bin kere izledim. Tom Waits, Vic Chesnutt, Sparklehorse, Cat Power gibilerini takip ediyorum... Ayrıca Dorothy Parker gibi yazarlardan da çok etkilendim, onun yazma yöntemi bence şarkı mantığına çok yakın...

Sizin şarkılarınıza, 20. yüzyılın Amerikan müziğinde yapılan bir gezinti, bir tür perspektif çalışması olarak bakılabilir galiba...

Duke: Müzik, bizim sürekli karıştırdığımız bir koca kazan. Modern bir şeyler yaratmaya çalışıyoruz, ama geçmiş dönemlere, ihtiyaçlara ilğimizi yitirmeden: Billie Holiday, Louis Armstrong, Ray Charles, Peggy Lee, Chet Baker, 30'ların crooner'ları, dramatik şarkıcılar... Bütün tarzları bir tabakta sergileme konusunda becerikliyiz: Country, disko, elektronik, klasik, çağdaş... Kelimeleri, sesleri, düzenlemeleri bir lego gibi birbirine eklemekten zevk alıyoruz.

Ambrosia: Mesela bir country blues parçasını alın, içine bir tutam Kurt Weill ve çayır çayır bas gitar ekleyin, fena mı olur? Ama işin gerçeği, nerede duracağımızı iyi biliyoruz. Stüdyoda her şeyi bir arada, canlı kaydediyoruz, organik bir tempoya ulaşabiliyoruz. Tek bir sesin etrafında dönüp duruyoruz, bu bizi harekete geçiriyor. Danny plak koleksiyonunda bir kazı çalışması yapıyor, bir şeyler bulup getiriyor, Duke de karışımı tatbik ediyor.

Duke: Böyle bir durumda yaşın da büyük yararı

var. Zannederim, genç bir grup bütün bu müzikleri bizim kadar yan yana düşünme cesaretini gösteremez. Danny yeniyetmeliğinden 24 yaşına kadar bir plak mağazasında çalışmış ve cebindeki son kuruşa kadar her şeyini koruncu bir koleksiyona harcamış. Bugün o plaklardan çok faydalanıyoruz.

Başka gruplarda çalma şansınız da oldu mu?

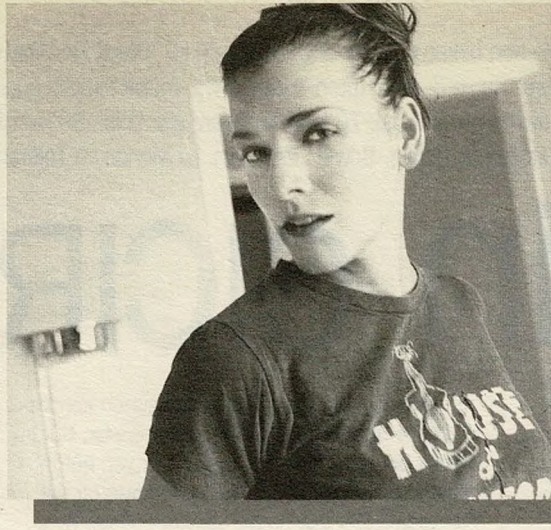
Duke: Çok. Bugüne gelinceye kadar ben basçı ve gitarist olarak, Danny de gitarist, davulcu ve klavyeci olarak bir sürü grupla takıldık hayatımızı kazanmak için. Cumartesi öğleden sonraları düğünlerde "Hava Nagıla"ya varıncaya kadar bütün popüler şarkıları çaldık, geceleri de caz session'larına katıldık. Her şeye adapte olmak zorundasın.

Ambrosia'nın şarkılarıyla ilişkisi çok eskilere mi dayanıyor? Ne kadar zamandır beste yapıyorsunuz?

Ambrosia: Hayatım boyunca, karşıma çıkan her fırsatta şarkı söyledim. Kendi kendime oyun oynamak gibi bir şey benim için. Okulda herkesin alay ettiği türden, çekingen ve yalnız bir çocuktum. Düğünlerde, bayramlarda akranlarımı bir tarafa bırakır, yaşlı insanların arasına karışır, bana hikayeler anlatmalarını isterdim: "Tezceğim, 20'li yıllarda yaşamak nasıldı?" (gülüyor) Kendi kendimi yetiştirdim diyebilirim. Bugün her şey daha hızlı yaşanıyor, artık kendime vakit ayırabiliyorum. Uzun müddet, bir sürü küçük işe girip çıkmak zorunda kaldım. Barmaid'lik, çiçekçilik yaptım, köpek şampuanları sattım, sebze meyve kamyonları yükleyip boşalttım. Gerçekten tutkulu olduğum bir şeyler yapabilmek için yegane umudum müzikti.

Ailenden dolayı hippi kültürü içinde mi yetiştin?

Ambrosia: Hippiler, motorcular, şairler, ailede bütün bu kültürlerin karışımı var. Gevşekliğin, rahatlığın yanında, ciddiyet ve ağırbaşlılığın da söz konusu olduğu bir ortam. Babam güneyden geliyor. Babam ve dört erkek kardeşi Virginia'dan gelip Los Angeles'ın bir banliyösüne, Reseda'ya yerleşmiş. Yirmi kadar kuze-nim var, hâlâ orada yaşayan. Babam ve amcalarım son derece özgürlükçü insanlardı, ama bir saçmalık yaptığımızda derhal günümüzü gösterirlerdi. Annemi sorarsanız, çok daha eksantrik bir tiptir. Garip ve mistik bir kadın. Kendine özgü düşsel bir dünyası vardır. Bütün gün elinde bir martini kadehi, pijamayla dolaşarak,

Ambrosia'nın beslenme sepeti

LOUIS ARMSTRONG The Complete Hot 5's
SUN RA Reflections in Blue
RAY CHARLES Ray Charles & Betty Carter
BEATLES White Album
LOUVIN BROTHERS Satan Is Real
LEONARD COHEN The Future
STAPLE SINGERS Great Day
BILLIE HOLIDAY Quintessential
IKE TURNER AND THE KINGS OF RHYTHM Rock the Blues
MILES DAVIS In A Silent Way
CAPTAIN BEEFHEART Trout Mask Replica
JOHNNY CASH At Folsom Prison

acayip şeyler anlatır durur...

Baba tarafının güneyli köklerinde müziğe de yer var mı?

Ambrosia: Akşam yemeğinde kafayı çektikten sonra, gitarları, banjoları ellerine alır, harika şarkılar söylemek için toplaşarlardı. Country ve gospel arası, Louvin Brothers'ın 50'lerde, 60'larda yaptıklarına benzer şeyler... Eğer bugün doğru dürüst şarkı söyleyebiliyorsam, babamlara çok şey borçluyum.

Country müziği grubun erkekleri için de esin kaynağı oldu mu?

Danny: Benim de kovboy şarkıları söyleyen bir büyükbabam vardı.

Duke: Ben rhythm & blues dinlenen bir mahallede büyüdüm. Harçlık için kulüplerde her türden müziği çalmam gerekiyordu. Farzlı tarzları sevmeyi oralarda öğrendim.

Peki güneyi, ailenin köklerinin olduğu yeri tanıyor musun?

Ambrosia: Virginia'da bir festivalde çaldık. Doğrusu, orada vatanına geri dönen biri gibi karşılandım. Aslında bir buçuk gün kaldık, konser salonunun etrafı dışında doğru dürüst bir yer görmedim. Ama güney aksanına sahip insanların arasında vakit geçirmek hoştu. Ailemdaki insanlarda da aynı aksan var. Ama California'da okuduğum için, benim konuşmam ailemedekilere hiç benzemiyor. Onları kıskanıyorum, sanki ağızlarında bal emiyorlarmışçasına yumuşacık bir tonda konuşuyorlar.

Şarkılarınızda sinematografik bir boyut var. Sine-ma dünyasından insanlarla bağlantıya geçmeyi

düşünüyor musunuz?

Ambrosia: Müziğin çeşitli resimleri, görüntüleri, içinde kaybolup gidebileceğin atmosferleri çağırıştırmasını her zaman sevdim. Bir işle uğraşırken fonda çalan müziklere itiraz etmem, ama kafana stereo kulaklığı geçirip uzaklara kaçmak gibisi de yoktur. Bizim müziğimiz, tuhaf olayların cereyan ettiği Amerikan kasabalarını çağırıştırıyor olabilir. Hani mesela David Lynch'in filmlerindeki manzara-ları.

Danny: Lynch'in bizimle bağlantı kurması bizi çok gururlandırır. "Erasurehead" filmi müzikal ilham kaynaklarımdan biridir.

Ambrosia: Bizim için bir şarkı küçük bir film gibidir. Tıpkı hikayeye uygun aktörler seçtiğin gibi enstrümanları, sesleri seçiyorsun.

"Rough Dreams" bir albüm için olduğu kadar, bir film için de çok güzel bir isim.

Ambrosia: Albümün ismini Fransa turnesinde bulduk. Gecenin bir yarısı, otobüste Toulouse - Marsilya arasında gidiyorduk, çok yorgunduk. Danny ve ben otobüsün arkasında Otis Redding'in bir albümünü dinliyorduk. "I've Got Dreams To Remember" şarkısı başladı. Bizi her zaman ağlatan çok hüznünlü bir şarkıdır. İlk kimin gözlerinden yaş süzülecek diye Danny'yle çaktırmadan birbirimizi keserken, aynı anda hem gülmeye hem ağlamaya başladık. Şarkının sonunda Otis "rough dream"den (silinmiş düşler) bahsetti. Bunu duyduğumuzda ikinci albümün ismi olacağını ikimiz de anladık, daha üstünde çalışmaya bile başlamadığımız halde.

Çeviren: Derya Bengi

Duyduğunla yaşarsın.

Cd
Plak
Kaset
Poster
Dergi
T-shirt
İkinci el

köstebek music shop

İstiklal Cad. Aznavur Pasajı Alt Kat / No:11 Galatasaray Beyoğlu İstanbul Tel: (0 212) 292 94 16 e-mail: kostebekmusic@hotmail.com

David Bowie

Bowie son birkaç senedir değişmiyor –iyi ki. “Black Tie White Noise”dan “Outside”a, “Earthling”den “Hours...”a ve dumanı tüten “Heathen”a, müzik skalası küçük eğriler çiziyor, ama teknoesk-rock baki kalıyor. Asıl aynı kalan kendisi: 70’lerin avangard glam’cisi, 80’lerin kayıp adamı, yerini 90’ların ve 2000’lerin mutemet pop filozofuna bıraktı. Bowie Libération, Le Monde ve Télérama’ya dünya ve insan ahvali üstüne konuşmuş...

TARİHİN GICIRTILARI

Kendinizi Amerikalı mı, Avrupalı mı hissediyorsunuz?

David Bowie: Manhattan’ın güneyinde yaşayan sanatçı camiasının içinde rahat, kendi halinde bir hayatımız var. Şehir merkezinde yaşıyorum, görmek isteyebileceğim bütün filmleri gösteren iki-üç sinema var burada. Lokantaya, galerilere gidiyorum, kimse de suratıma fotoğraf makinasını dayamıyor. İngiltere’den 1974’te ayrıldım: Yakında ülkemin dışında yaşadığım süre ülkemde yaşadığımdan daha fazla olacak. Ama İngilizlere özgü bazı özelliklerimi de koruduğumu sanıyorum, mizah duygusu gibi. Kendimi hâlâ, en azından kültürel açıdan Avrupalı hissediyorum, özellikle de buralı insanlarla ilişkilerimde. Çünkü bir kere her şeyden önce, genelde Amerikalılar dünyanın geri kalanından bihaber, dünyada olanlar umurlarında değil. 11 Eylül’den bu yana bir şey değişti: Amerikalılar Afganistan diye bir yerin varlığından haberdar oldular. İnsan New York’da hep sağır bir endişe hissediyor, 11 Eylül’den önce de bu elle tutulur bir şekilde vardı. Burada insan kolay kolay huzur bulamaz. Geceleri sanki binlerce beynin vızıldadığını duyarsınız.

nız. Asla dinlenmezler, hep ertesi günün kendileri için ne hazırladığının endişesini yaşarlar. Bütün bunlar bir yana, Amerika coşkulu bir yer, bütün ırklar birbirine karışmış. İngilizlerle şöyle bir sorun yaşıyorum: Durmadan şikâyet ederler. Avrupa’da yarısı dolu bir bardak her zaman için boştur, oysa Amerikalılar bardağın tamamen dolu olduğuna inanmaya çalışırlar. Hem İngiltere’de de kaç kişi Iowa’da ne olup bittiğini bilir ki? Sıfır. Kendimi tıpkı karım gibi bir dünya vatandaşı olarak görüyorum, daimi mekânı olmayan bir insan.

Albümünüzün adı niçin “Heathen”?

“Heathen” (*putperest, pagan, kâfir anlamlarında kullanılan bir sözcük*) şarkısında, adam herhangi bir evrensel akla değil, doğrudan hayatın kendisine hitap ediyor. Ona şöyle söylüyor: Beni bırakacaksın, ama ben gitmek istemiyorum. Agnostik, pagan bir konuşma. 11 Eylül’den sonra, her şeyin manâsı değişti.

Heathen, ne yahudi, ne hristiyan ne müslüman, ne de aydınlanmış, hidayete ermiş ya da barbar; sadece dar kafalı, yontulmamış bir adam.

Günümüzün Batı kültürünün makûl bir tasviri olarak değerlendirilebilir.

“Heathen”ın bukleti, metafizik fotoğraflarla bezeli; Nietzsche, Freud ve Einstein göndermeleri de var. Tasarım ve sunum harika. Anlatmak istediğiniz neydi?

Öyle bir dünya yarattık ki, teknolojinin düzeyi, anlama kapasitelerimizin korkunç önüne geçti. Bunun sonucunda, kibirle, kendimizi çok kırılğan bir konuma yerleştirdik. Tanrı yok diye onun yerini almamız gerekmiyor ki. 20. yüzyılın başında, olağanüstü özgün bir filozof olan Nietzsche Tanrı’nın herkesin içinde olduğunu söyledi; Einstein zamanın elastik olduğunu söyledi; Freud lapsus denen şeyi ortaya çıkardı. Bu üç isim o güne kadar mutlak hakikatler olarak koruduğumuz şeyleri yerle bir etti. Bugün, Tanrı gibi davranmış olduğumuzu, yaptığımız iyi şeylerin geçmişte kaldığını farkedip şoke oluyoruz. Bu çok korkunç, dehşet verici. Manevî bir hayattan mahrum olmamız çok üzüntü verici –kabul gören dinleri kastetmiyorum bununla. Amerika’da hep ne söyleniyor? “Haklarımı istiyorum, istiyorum, istiyorum.” Bu tamamen kendine dönük felsefe bizi yok edecek. İnsanların birbirine yardım

etmesi gerekiyor. Aman Tanrım, vaaz vermeye başladım, çıkarın beni bu durumdan, bana nasıl Ziggy Stardust olduğumu falan sorun! (*gülüyor*) **Albümdeki şarkılar 60’lı, 70’li yılların pop geleceğini hatırlatıyor sanki...**

Hepsi değil, örneğin “Sunday” ve “Heathen”ın bu formatla alâkası yok. Aslında, albümün kesinlikle doğrusal bir çizgi izlemediğini düşünüyorum, son derece farklı yazım stillerini içeriyor... Her tarzda yazmak gibi bir yeteneğin içimde var olduğunu sanıyorum ve kendimi belli bir tarza bağlı kalmaya zorlamıyorum. Ben bir blues müzisyeni ya da ne bileyim, folkçu değilim. Ne olduğumu

On yıla kalmaz, elektronik ticaret müzik endüstrisini tepetaklak edecek: Sanatçılar tek özgünlüklerinin sahne üzerinde olduğu duruma dönecekler.

bilmiyorum, ama ne olmadığımı biliyorum.

Size o kadar çok enstrümanı çalma arzusu duyan neydi?

Sınırlarım farkındayım, kendimi pazar günü müzisyeni olarak görüyorum, piyanoyu da, gitarı da, saksofonu da aynı şekilde idare edebilen, ama ilginç fikirler de geliştirebilen biri. Tony Visconti’nin yüreklendirmeleri kendime güvenimi sağladı ve sebat ettim.

Bu albümde de Visconti’nin varlığı referanslarınıza dönüş ihtiyacı duyduğunuz mu gösteriyor?

Hayır. Biraz kendini beğenmiş görünme pahasına söylüyorum, sadece, benim kadar yaratıcı ve parlak bir muhabata ihtiyacım vardı. Onunla daha önceki çalışmalarımız hep heyecan verici ve eğlenceli olmuştu. Dört-beş yıldır da sürekli, yenden beraber çalışmanın lafını edip duruyorduk. Zamanı geldiğinde de, ne olursa olsun nostalji tehlikesine kapılmama konusunda hazırlıklı olmayı kafama koymuştum. Bu nedenle de stüdyoya girmeden önce elimde tamamen ortaya çıkmış, iyice şekillenmiş parçaların olması için iki yıl boyunca çalıştım. Çalıştığımız stüdyo çok etkileyiciydi. 1920’lerden kalma ahşap ve çelikten bir bina; büyük yolcu gemileri çizen bir adamın hayalîmiş, binanın içini yaparken de gemilerden esinlenmiş. Kayıt salonu devasa. Bu katedral ambiyansını yakalayabilmek için mikrofonları başımızdan birkaç metre yükseğe sarkıttık.

Moby’nin, 11 Eylül’den sonra dinleyiciyi incitebilecek her şeyi albümünden silme arzusu duyduğunu söylemesine ne diyorsunuz?

Şüphesiz, albümüne yatıştırıcı bir boyut vermek istiyor. Onunla çalışma tarzlarımız birbirinden farklı. Ama Moby benim dostum ve onu yargılıyor

bakınız

David Bowie dördüncü ve otuzyedinci sayılarımızda bizimleydi.

“Elvis benim kahramanımdı. 1971’de New York’ta onu sahnede izledim. Ziggy döneminin şarip abartılı kıyafetleri içinde dolaşıyordum. Bütün salon dönüp bana baktı, kendimi orospu gibi hissettim. Parlak, kızıl saçlarım vardı, üstümden devasa bir uzay kıyafeti ve ayağımda yüksek ökeçli kırmızı botlarım. Keşke daha sessiz sedasız gitseydim o konsere.” (sayı 4, şubat 97)

durumunda olmaktan kaçınıyorum. Şurası kesin ki, Bush yönetimini eleştirmek 11 Eylül'den önce daha kolaydı.

Bugün olsaydı, "I'm Afraid Of Americans"ı yazabilir miydiniz?

Yazmasına yazardım, ama yayınlamayabilirdim. Bush'un, Amerika'ya yönelik tehditlerden haberdar olduğunu beyan etmesinden bu yana işin rengi daha da değişiyor. Gazeteciler gerçekten ne olup bittiğini ortaya çıkarma amacıyla araştırmalara girişiyorlar ve sanatın sansürlenmesinin ya da otosansürün artık daha çok uzun sürmeyeceğini sanıyorum. Ama benim yazı alanım başka bir yerde: korku, endişe, öfke, yalıtılmışlık, terk edilmişlik duygusu, bütün bunlar fikirlerimi çekip çıkardığım bu sepeti dolduruyor.

1969'daki "Space Oddity"den yeni albümdeki "Gemini Spacecraft"a katettiğiniz yolu nasıl tarif edersiniz?

Egosantrizm müridi kibirli genç bir adamın, biraz kaçık yaşlı bir adama doğru yolculuğu gibi. Yakın bir zamana kadar uzayda olan her şey beni içine çekiyordu, şimdi artık bu sadece bir şaka konusu oldu. 18 yaşındayken, kendimi fazla ciddiye alıyordum; o zamandan bu yana kendimle alay edebilmeyi öğrendim sanıyorum.

1971'de, "müthiş popüler olacağım ve bu aynı zamanda ürkütücü bir şey; çünkü zirveye çıktığımda oradan düşmem için dirsekleneceğimi biliyorum" demiştiniz. Hakikaten de, şan şöhret kısa sürede sizi kaçırtdı, Los Angeles'dan nefret ettiniz ve Berlin'e sığındınız. Niçin Berlin?

Dibe vurmuştum, belki de bu yoldan geçmem kaçınılmazdı. Daramadağın olmuştum, perişandım ve insanların bu nedenle bana hayranlık beslediğini hissediyordum. İnsanlar kahramanlarının acı çektiğini görmekten hoşlanıyor. Dünyayı verseler, o dönemi tekrar yaşamak istemem. Her neyse, kısa bir süre İsviçre ve ardından Normandiya'da takıldıkdan sonra, Berlin'e kaçtım. Berlin çatışma halinde bir şehirdi. Orada, yazmak için gereken bütün harcı buldum: stres, gerilim, endişe... Berlin kelimenin tam anlamıyla fantastik bir şehirdi, çok tuhaftı, hiçbir şey gerçek gibi değildi. Berlin kıymetli bir deneyim yaşama fırsatı verdi bana: Üne kavuştuktan sonra, ilk defa kafama göre takılabiliyordum, huzurumu kaçıran kimse yoktu.

Rock'un öldüğünü varsayalım, ne yapacağız şimdi? Motoru söküp, parçalarını başka şekilde bir araya getirmeye çalışıyorduk. Dada'yla, Warhol'la da bağlantılı olarak postmodernizme bir cevap verme biçimiydi.

da, gizemden de yararlanırsınız, kim olduğunuz, nereden geldiğiniz pek bilinmiyordu, kuşak boyutu da işin içine giriyor tabii. Bununla birlikte, ben 90'lı yıllarda yaptığım işlerle gurur duyuyorum, "Heathen"ı da en iyi dört ya da beş albümümün biri olarak değerlendiriyorum. Aynı şekilde, gelecekte üreteceklerim için de son derece güven ve heyecan duyuyorum. Onun dışında, olumsuz değerlendirmelerle, hele hele katılmadığım değerlendirmelerle kaybedecek zamanım yok. O

1977'de Brian Eno'yla birlikte "Heroes" şarkısını yapmıştınız: "We can be heroes just for one day" (Bir günlüğüne kahraman olabiliriz). O zamanlar Tony Visconti ve Brian Eno'yla birlikte yarattığınız müzik sizce siyasî bir müzik miydi?

Evet, elbette! Bu yaratma biçimi, yaşadığımız hayat tarzını birebir yansıtıyordu: Zamanın yanılması içinde, tarihin gıcirtıları. Ama bugün, tarihi bir kenara bıraktık. Bir yerlerden geliyor olmanın hiçbir anlamı kalmadı. Kaos dalgasında sörf yapmamız gerekiyor. Bir haber ve enformasyon akışına gömülmüş durumda içinde yaşadığımız dönem. Bu da, kimseye geçmiş düşünme zamanı bırakmıyor. Müzikte bile, gençler beş yıl önce çıkan bir albümü hatırlamıyorlar, her şeyi ilk çıktığı anda dinliyorlar sadece.

Dönüp baktığınızda, 80'li yıllardaki çalışmalarınız için ne düşünüyorsunuz?

80'lerdeki kadar yaptığım ilgiyi kaybettiğim bir dönem hiç olmadı. Müziğime fena halde sırt çevirmiştim. İşin tuhafı en büyük hit parçam o döneme rastlar: "Let's Dance". İlk defa geniş bir dinleyici kitlesine ait olmuştum ve ne yapacağımı bilemiyordum. Onlara istedikleri şeyi vermeli miydim yoksa direnmeli miydim?

En önemli eserinizi bundan 20 küsur sene önce verdiğiniz düşünülere ne cevap verirsiniz?

Bu, onların sorunu, benim değil. Aslında, öyle sanıyorum ki, bu değerlendirme eski albümlerimin kendilerinden çok içinde yer aldıkları bağlamla alakalı. 70'li yıllar, bütün popüler sanat dallarına olduğu gibi, müziğe de silinemez bir biçimde damgasını vurdu. Bir sanatçı için zaman içinde kalıcı olmak her zaman zor olmuştur: İlk başlar-

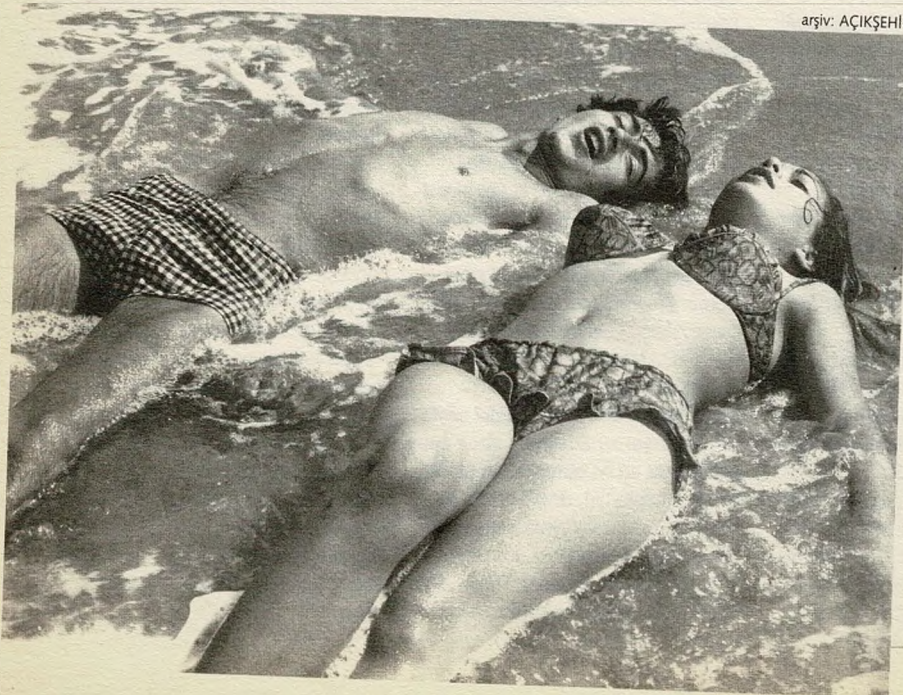
kadar uzun bir süre eleştiriye maruz kaldım ki, artık şerbetlendim. Unutmamak lazım ki, ne kadar insan varsa, o kadar da fikir vardır: Her zaman şu ya da bu şarkının o güne kadar yaptığınız en berbat ya da en iyi şarkı olduğunu söyleyecek birilerini mutlaka bulabilirsiniz!

Efsanevi konumunuza nasıl bakıyorsunuz?

Birilerini hayal kırıklığına uğratma pahasına söylüyorum, bu aştığım bir kavram, alışveriş yaparken ya da mâaile kafeye giderken kendimi o çerçevede göremiyorum. Nasıl olup da öyle görülebildim? Gerçeklik nerede? 10-15 yıldır, sıradanın da sıradanı, muhafazakâr bir hayat sürdüren, tamamen normal bir adamım. Mahalledeki sinema ya da tiyatroya gitmenin dışında, monden ya da saygın tabir edilen gecelere çok ender katılıyoruz. Ayda en fazla bir-iki kere, ama medyalarda bunlar görünüyor tabii ki, yanlış anlamamanın devam etmesinin sebebi de bu herhalde.

Büyük şöhretinizle, onunla boy ölçüşemeyecek düzeyde kalan satış rakamlarınız arasındaki kopukluğu nasıl açıklıyorsunuz?

Pek çok müzisyenin yaptıklarını takdirle değerlendirdiğini düşünüyorum. Her kuşakta ufuk açıcı bir sanatçı çıkar. Böyle bir rol oynadığımı sanıyorum, tıpkı Lou Reed'in vaktiyle benim için örnek

arşiv: AÇIKŞEHİR

AÇIKŞEHİR
www.aciksehir.com

SİNEMA • MÜZİK
RESİM • FOTOĞRAF
ve GRAFİK SANATLAR'dan
görsel bir dünya

İstiklal Cad. Elhamra Pasajı
No: 258/14 Beyoğlu/İstanbul
Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

ROLL ve POSTEXPRESS'in eski sayıları AÇIKŞEHİR'de...

olması gibi... Eğer pop müziğin anlamının gelişmesine katkıda bulduysam büyük memnuniyet duyarım. Bu türden bir değerlendirme başka bir şey, çok albüm satmak başka bir şey. Hiç kuşkusuz bunu yapmayı o kadar iyi beceremiyorum. Avrupa tarzı sanatsal dokum, Amerikan tarzı ticari yanıma ağır basıyor demek ki.

Yıllardan beri, sık sık dış görünüşünüzü, giyim kuşam tarzınızı hatta kimliğinizi değiştirmeniz, imajla oynamanın önemini herkesten evvel anladığınız anlamına gelir mi?

Hiç şüphesiz. Marc Bolan, 60'lı yıllarda tohumları atılan şeyle, bunun 70'li yıllarda bürüneceği hal arasında bir geçiş işlevi görmüştü. Yepyeni bir şeyin su yüzüne çıkmakta olduğunu anlamıştı. Ama onun asıl ihtirası yeni Eddie Cochran olmaktı. Sonra, Roxy Music ve ben yeni bir temel unsuru getirerek bir çivi daha çaktık: Yaratmakta olduğumuz karakterle aramıza mesafe koyma. Rock star durumuyla mutlu ve saf bir şekilde yetinmenin ötesinde kültürel bir yankı nasıl oluşturulabilir? İmaj kavramı üzerine kafa yormanın kendisi de çok keyifli, hakikatle yalan arasındaki çizgi, imajla oynamak, etkilerini, sonuçlarını görüp şekillendirmek... Pek çok kişinin kendine tek bir imaj belirleyip, kariyerlerinin sonuna kadar bunun dışına çıkmadıkları bir dönemde, bu tür soruları ilk soran kişilerdendik biz. Postülamız gayet basitti: Rock'un öldüğünü varsayalım, ne yapacağız şimdi? Motoru söküp, parçalarını başka bir şekilde yeniden bir araya getirmeye çalışıyoruz. Dada hareketiyle, Richard Hamilton, Andy Warhol'la da bağlantılı olarak postmodernizme bir cevap verme biçimiydi.

Üç yıl önce, 2002 yılı için devasa bir Ziggy Stardust projesinin (müzikal komedi, film ve internet versiyonu) haberini vermiştiniz.

Çenemi tutsaymışım iyi edermişim. İki yıl önce, iki yazarla birlikte konu üzerinde çalışmaya başladım. Şöyle bir sorun var: tiyatro sahnesinde ya da kamera karşısında varolabilecek Ziggy karakterine yaklaştıkça, karakter şekilsizleşiyordu. Gerçekten bu karakteri somutlaştırmanın gaddarca hayal kırıklıkları yaratabileceğinin farkına vardım. Sonuç: Kiçüstü oturmuş bir fikirdi, vazgeçtik. Bunu 1972'de yapmalıydım, görüntüler daha kafamdayken. O zamanlar bir türlü buna ayıracak zaman bulamadım. Aradan otuz yıl geçti, Ziggy kendi yolunu izledi, onu rahat bırakalım en iyisi.

İnternet sizi hâlâ heyecanlandırıyor mu?

İnternetin etkisiyle plak sanayinin ve entellektüel mülkiyetin on yıla kalmadan darmadağın olacağını göremeyen aptaldır. Benim gibi sanatçıların yanında kendi eserlerimiz üzerinde hiçbir hakkımız

kalmayacak. Şimdiden o kadar çok remiks, karışım, kolaj var ki, kontrol etmek mümkün değil. Bunun sonucunda ortaya çıkan hayvan tam bir melezi, çok etkileyici... Plak sanayinin de çok değiştiğini fark ediyorum. Şahsen rahata erdim, kendi şirketim ISO'yu kurdum, dağıtımı Columbia yapıyor. Kendimi çok daha özgür hissediyorum, albümlerimde bilgisayar kayıt koruyucusu olmasını talep edecek kadar özgürüm yani... Şu sıralar kendimi geçen sene açılan Bowieart internet siteme kapıtmış durumdayım; bu sitede İngiliz ve Amerikan sanat okullarından yeni mezun olmuş gençlerin eserlerini tanıtmayı amaçlıyorum. Yüzerce sanatçı var bu durumda; böylece,

Ben bir blues müzisyeni ya da ne bileyim, folkçu değilim. Ne olduğumu bilmiyorum, ama ne olmadığımı biliyorum.

muhtemel müşterileriyle doğrudan temas kurarak çalışmalarını satabilecekler: Siteye giriş bedava, aracı yok, dolayısıyla komisyon da söz konusu değil. Diğer siteler gibi aslan payını kendine almak gibi bir durumu olmadığı halde, onlar kapısına kilit vururken, bizim site pekâla ayakta duruyor... Müziğe dönersek, çok kesin olarak söylüyorum: on yıla kalmaz, elektronik ticaret bildiğimiz şekliyle müzik endüstrisini tepetaklak edecek: sanatçılar tek özgünlüklerinin sahne üzerinde olduğu duruma dönecekler. Sahne performansı çok önemli hale gelecek yeniden. Sanatçılar müziklerini konserlerde ilgiyi ve dikkati çekmek için kullanacaklar. Müziğin kendisi artık tek bir kişiye ait olmayacak, efendi, yazar, hak sahibi diye bir şey kalmayacak... Bu durum, canımı sıkmak şöyle dursun, beni heyecanlandırıyor. Varsın telif haklarımdan vazgeçeyim, varsın sanat hayatım darmadağın olsun: Olduğum gibi kalabilmem için tarihin geri gitmesini istemem. Bu, beni harekete geçiren şeyle, yani yenilikçi kültürel modeller arasında olma arzusuyla çelişir.

Çeviren: Siren İdemen

BOWIE BİYOGRAFİSİ YAZARI JEROME SOLIGNY ANLATIYOR

Mainstream olmadı, olmayacak

"David Bowie" isminde kapsamlı bir biyografi kaleme alan Jérôme Soligny, *Rock & Folk* dergisi bünyesinde bir gazeteci, aynı zamanda Etienne Daho'yla çalışan bir müzisyen ve besteci. *Le Monde*'a söylediklerine kulak veriyoruz...

Bowie'yle ne zaman tanıştınız?

Jérôme Soligny: 1991'de. David Bowie dinlemeye 10 yaşında başladım ve hakkındaki çıkan her yazıyı, belgeyi topluyordum. İlk karşılaşmam "Tin Machine" albümü vesilesiyle oldu. Kesinlikle bir "fan" ilişkisi değildi. Müziğine ve kişiliğine bir fan'dan çok daha fazla meraklıydım. Aklim başımdaydı, ama elim ayağım birbirine dolanıyordu, onun kalibresinde biriyle karşılaşınca insanın etkilenmemesi düşünülemez. Bu görüşme sırasında yarattığı karakterin ya da müziğinin bazı yönleriyle ilgili biraz küstahça denebilecek bazı yorumlarda bulundum. Bunun üzerine Bowie bana şöyle dedi: "Çok matrak, ilk defa biri bana bu tür şeyler söylemeye cesaret ediyor." On küsur yıldır onunla böylesine ayrıcalıklı bir

ilişki sürdürübilirdiysem, sanıyorum ki bunda o tavrın da payı var. Kendisine zekice iltifatlar yapılmasına bayılan bir insan. Üstün bir zekâsı var, yanına yaklaşan herkesi cezbetme yeteneğine sahip. Yetenekli olmaktan ziyade zeki biri: Kolayca "Yesterday"ı yazan bir McCartney'in aksine, "Life On Mars" ya da "Aladdin Sane" için Bowie'nin çok sıkı çalışması gerekmişti. Son görüşmemizde şu olağanüstü şeyi söyledi: "Ben hiçbir zaman yetenekli olmadım, ama bütün hayatımı buna sahip olmayı öğrenmekle geçirdim. Yetenek sahibi olmak için kendi kendimle savaşmam gerekti."

Sadece Bowie'nin değil, Paul McCartney, Rolling Stones, Neil Young gibi müzisyenlerin 80'li yıllarda sanatsal bakımdan kısırlık yaşamalarını nasıl açıklıyorsunuz?

Öyle sanıyorum ki, MTV kuşağının geldiğini gördüler, onlarsa artık 30'lu yaşları nerdeyse geride bırakıyorlardı. Bowie'nin durumuna gelince; Bowie hiçbir zaman "mainstream" olmadı,

olmayacaktır. 1983'de "Let's Dance"le bunu yakaladı, sonra da bedelini ödedi. İnsan servet içinde yüzme şansına sahip olduğunda, onun da yapabileceği gibi, underground sanatçı rolünü oynayabilir. Ama o her şeye rağmen zaten oradan geliyordu... Ayrıca, bütün bu rock starların yaşlandığını unutmamak lazım ve bu başlangıçta öngörülen bir şey değildi. Başlangıçta, rock'la yaşlılık bir arada olacak şey değil gibi düşünülüyordu, rock gençlerin müziği olarak kalmalıydı. Oysa geçenlerde Madison Square Garden'da Paul McCartney'i seyretmeye gittim. Öyle bir yakalayıcılığı, coşkusu, yoğunluğu var ki, günümüzde başkalarında bulmak çok zor.

David Bowie'den etkilendiğini söyleyen müzisyenler arasında, sizce onun açtığı yolu en iyi temsil eden kim?

Yok ki o çapta biri. Bowie bütün akımlarda yer aldı: punk, yeni romantizm, new wave... Ayrıca biraz ambient teknonun da öncülerindendi. Türler, akımlar arasında geçişi sağlamakta her za-

man olağanüstü bir yeteneği oldu. Aslında yaptığı, kendisi kadar ünlü olmayan insanların fikirlerine sahip çıkmaktı. Bowie kendisinden sonra devam etmeyecek bir rock'un son ikonu. Bir dönem, Prince'in David Bowie'yle benzerlikleri vardı, her şeyle el atmasıyla...

Bowie'nin en beğendiğiniz albümü hangisi?

"Hunky Dory"nin benim için ayrı bir yeri var. Sonra, Visconti'yle yaptığı Berlin üçlemesi bir anıt olarak duruyor. "Space Oddity" albümündeki "An Occasional Dream" ya da "Scary Monsters"daki "Up the Hill Backwards" gibi çok öne çıkmayan parçaları da beğeniyorum. Şu sıralar, son albümdeki "Everyone Says Hi" çok seviyorum. En kötüler olarak kabul edilenlere gelince; umarım "Never Let Me Down"ın (1987) itibarı günün birinde iade edilir. Etienne Daho ve Philippe Manoeuvre bunun çok büyük bir albüm olduğunu düşünür mesela. Bowie bütünlüğü içinde ele alınması gereken biri.

ROLL NEW YORK'TAN BİLDİRİYOR: AREA FESTİVALI

Moby'nin festivali de Moby'nin müziği kadar güzel. Amerika ve Kanada kentlerini turlayan bu harikalar kumpanyasını seyretmek bu yaz Roll'a da nasip oldu. Bowie'den Carl Cox'a uzanan kadroyu Zülal Kalkandelen New York sahillerinde yakın markaja aldı.

SIRILSIKLAM BOWIE, FIRTINA GİBİ MOBY

Kuzey Amerika ve Kanada'yı dolaşarak adrenalin oranını yaz sıcağında iyice yükselten Area festivalinin ikincisini New York'a bir saat uzaklıktaki ünlü Jones Beach'te yakaladık. Geçen yıl ilki yapılan festivali, elektronikanın en ünlü ismi Moby düzenliyor. Birçok müzik türünü bir arada müzikseverlerle buluşturduğu için, Lollapalooza'ya atf yaparak "Mobypalooza" olarak anılan festivale ilgi yine çok fazlaydı. Katılan müzisyenleri duyunca, kimsenin 35 ila 80 dolar arasında değişen biletlerden alma konusunda kararsızlığı kalmamış anlaşılır: Ana sahnede David Bowie, Ash, Busta Rhymes, Blue Man Group ve Moby, DJ çadırında John Digweed, DJ Tiesto, Carl Cox, DJ Tim Skinner, DJ Dan, The Avalanches ve Dieselboy.

Festival öğleden sonra 15:30'ta başlayıp gece 11:30'a kadar sekiz saat hiç durmadan devam etti. Amerikalı izleyici, ana sahnede açılışı yapan İrlandalı punk-pop trio Ash'e çok aşına gözükmediyse de grup, bu sıralarda MTV2 ve VH1'da gösterilen "Burn Baby Burn", "1977" albümünden "Girl From Mars" gibi şarkılarla izleyiciyi yakaladı.

Ash'in ardından sahne alan Blue Man Group'un performansı hem gözlere hem de kulaklara hitap etti. 2000 yılındaki Grammy ödül töreninin açılışını izlemiş olanlar hemen hatırlayabilir. Grup, Moby ile birlikte "Play" in hit'lerinden "Natural Blues"u muhteşem yorumlamıştı. Yüzleri mavi maskeli üç perküsyoncunun birbirinden değişik aletler ve ilginç materyallerle yaptığı müzik, New York'un en gözde Off Broadway şovlarından biri aynı zamanda.

Sıra rap müziğin en tartışmalı ve dikkat çekici isimlerinden Busta Rhymes'da. David Bowie ya da Moby dinleyicisi için oldukça farklı bir tarzı var Rhymes'in. Festival organizatörü olarak Moby'nin yapmak istediği de bu. "Beni en çok mutlu eden şey, festivale gelen bir Bowie hayranının, Busta Rhymes'ı ya da Blue Man Group'u dinleyip zevk alarak ayrılması ya da Carl Cox için gelen birinin Ash'i keşfetmesi" diyor Moby. Busta Rhymes, her rapper gibi bol argo ve küfürü bir dil kullanıyor. Fakat müziğinden ya da şahsından hoşlanmayanlar bile sahnede tahmin edilemeyecek kadar iyi ve neşeli olduğunu kabul ediyor. "Coming" albümünün hit parçası "Woo-Hah!! Got You All in Check"i seslendirdiğinde izleyiciyi hem oynatıyor hem de

gülmekten kırıp geçiriyor.

Busta sahnede, DJ çadırına geçiyoruz. Devasa plastik şişe bir çadır. Orlandolu DJ Tim Skinner çalıyor. Mayo ve bikinileriyle dans edenlerin ortaya çıkarıldığı görüntü nedeniyle kendimizi Ibiza'da hissediyoruz. Çadırın içinde muhteşem bir lazer şovu ve dev ekrandan yansıyan video görüntüleri müziğe eşlik ediyor. Skinner yerini DJ Tiesto'ya bıraktığında çadır tam anlamıyla yıkılıyor. DJ Magazine dergisinin 2001'in Top 100 DJ'i sıralamasında altı numarada yer alan Tiesto, progressive dance müziğinin en başarılı isimlerinden. Özellikle genç kızlar arasında inanılmaz bir popülaritesi olan Tiesto, "In My Memory" adlı albümüyle İngiliz ve Amerikan kulüp ortamının aranılan isimlerinden biri oldu. Area 2'deki performansı sıradan bir DJ performansının çok ötesinde, kalabalıkla direkt temas dönüşen bir şov niteliğinde. Ardından, Amerika'nın en başarılı drum'n'bass DJ'lerinden Dieselboy sahne alıyor. Çadır, dans edenlerin coşkuyla havalanmak üzere. Kimse çadırı terketmek istemiyor. Oysa ana sahnede Bowie yerini almak üzere.

Ana sahneye gitmek için dışarı çıkanları bir sürpriz bekliyor: Şiddetli yağmur ve firtına. Jones Beach sahnesi bir açıkha-

Beni en çok mutlu eden şey, festivale gelen bir Bowie hayranının, Busta Rhymes'ı ya da Blue Man Group'u dinleyip zevk alarak ayrılması. Moby

va tiyatrosu. Sahne korumalı da olsa, izleyicilerin oturduğu yerlerin üstü kapalı değil. İzleyiciler tepeden tırnağa sınısıklam. Sıra Bowie'de olmasa, herkes derhal ayrılmaya niyetli. Fakat bu Bowie, başkası değil. Müzik dünyasının en etkileyici, en esinlendirici, en muhteşem sanatçısı, unutulmaz parçası "Heroes"la sahnedeki yerini alıyor. Siyah pantolon-yelek takımı, beyaz gömleği, bağlanmayı boynuna dolanmış mavi kravatı ve köstekli saatıyla, yıllarla giderek artan bir karizmaya sahip. Artık Ziggy Stardust yok sahnede, olgunlaşmış, yeni albümüne de yansıdığı şekilde duygusal yanı ağır basan bir Bowie var. Otuz yıl önceki kızgın tondaki sesiyle dalga geçecek kadar kendisiyle barışık bir Bowie. Giderek hızlanan yağmura karşın ayakta "Heroes"u hep birlikte söyleyen izleyicinin oluşturduğu manzara unutulamayacak nitelikte. Bir başka hit "Ashes To Ashes"la devam ediyor sahnelerin bukale-

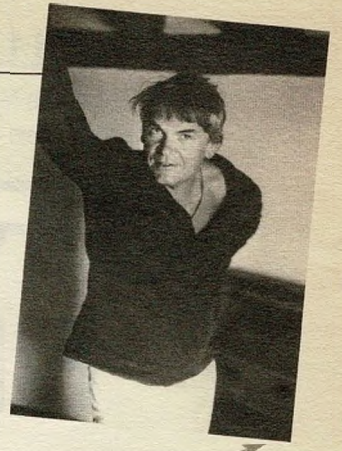
munu. Şarkı aralarında ufak konuşmalar yapıyor. Gökyüzüne doğru dönüyor ve bağırıyor: "Yeter artık. Yağmurunu içiyorum. Geri al onu!" Yeni albümü "Heathen"dan "Slip Away", "5.15 The Angels Have Gone", "Everyone Says Hi" ve "I've Been Waiting For You" ile devam ediyor. Pixies'in "Cactus" parçasına yaptığı muhteşem cover'ı seslendirirken sanki hayatının en güzel dakikalarını yaşıyormuşçasına mutlu gözüküyor. Sonra "Fame"i izleyiciyle birlikte söylüyor. Fakat yağmur öylesine hızlıyor ki, gözümüzü bile açamıyoruz. Bowie, şovunu kısa kesmek durumunda kalıyor. Area 2'yi Jones Beach'de izleyenler, "Let's Dance"i David Bowie'den canlı duyuyorlar.

Firtına belki diner düşüncesiyle yarım saat ara veriliyor. Son performans Moby'nin. Yarım saat sonra yağmur ve firtına daha da hızlanıyor, ama izleyici yerinde. Moby, yeni single'ı "Extreme Ways"le başlıyor. Son albümü "18"den "Jam For The

Ladies" dışında başka parça yorumlamıyor, "Play", "Animal Rights", "I Like To Score", "Everything's Wrong" gibi eski albümlerindeki parçaları seslendiriyor. "18"deki parçaların daha çok duygusal yanı ağır basan parçalar olduğunu, onları kendi konserlerine sakladığını, Area 2'deyse enerjik bir atmosfer yaratmak istediği için eski rave parçalarını tercih ettiğini söylüyor. Moby, gitar çalıyor, bir bakıyorsunuz keyboard'a sığıyor, inanılmaz bir hızla bongo çalıyor, bazı parçalara piyanoda eşlik ediyor, şarkı söylüyor, sahnenin bir ucundan öbür ucuna hiperaktif bir çocuk gibi sürekli koşuyor. Konuşuyor, espriler yapıyor ve güldürüyor. Şovun bir yerinde birden "bir dakika bekleyin" diyor ve kocaman bir afro peruk takıyor, ekibinin diğer elemanları da aynı şekilde ona eşlik ediyor ve 1970'lerin disco ortamına gönderme yaparak "Feeling So Real"ı yorumluyorlar. Bu an, izleyicinin zevkten doruğa çıktığı an. Ona uluslararası ün getiren hiti "Go" ile kalabalığa fırtınayı bile unutturuyor. Bis için geri döndüğünde, "You Make Me Feel So Good"la veda ediyor. Festival bitiminde herkes Moby'nin bu kadar enerjili nereden bulduğunu konuşuyor.

Area 2 oldukça sıradışı bir festival. Sadece rock, sadece hip-hop ya da sadece elektronik müzik değil, hepsini bir arada dinliyorsunuz. Her ne kadar Bowie'yi dinlerken DJ'lerin DJ'i Carl Cox'u kaçırsak da, olur böyle şeyler. Şimdiden Area 3'e hangi müzisyenlerin katılacağını merak etmeye başladık bile. Tadı damağımızda kaldı.

Zülal Kalkandelen

ROLL KİTAPLIĞI

- D. Hopper/P. Fonda/T. Southern** Easy Rider (Roll)
Derya Sayın Derya Kuzularının Sessizliği (Parantez)
Dick Pountain - David Robins Cool: Bir Tavrın Anatomisi (Ayrıntı)
Erik Orsenna Dokuz Gıtarada Dünya Tarihi (Can)
Georg Christoph Lichtenberg Aforizmalar (Dost)
Gökhan Akçura Uzun Metin Sevenlerden misiniz? (Om)
Ishak Reyna İlk Aşkın On Öyküsü (Alfa)
James P. Jasper Ahlâkî Protesto Sanatı (Ayrıntı)
Levent Cantek (der.) Çizgili Hayat Kılavuzu (İletişim)
Louis-Ferdinand Céline Gecenin Sonuna Yolculuk (YKY)
Kavafis Barbarları Beklerken (Don Kişot)
Kevin Robins İmaj (Ayrıntı)
Milan Kundera Bilmemek (Can)
Naomi Klein No Logo (Bilgi)
Nilgün Marmara Daktiloya Çekilmiş Şiirler (Telos)
Oşin Çilingir İçimizdeki Kara Delik (Aras)
Rauda Jamis Frida Kahlo: Aşk ve Acı (Everest)
Robert Solé Fotoğrafçı Kadın (Everest)
Susan Sontag Amerika'da (Everest)
Valerie Solanas Erkek Doğurma Cemiyeti Manifestosu (Sel)

Parmaklarını gördüm evlat. Böyle giderse
 parmaklarının uçlarından çok daha sert.
 Yasin kerem, parmaklarının uçlarından çok daha sert.

Dilo em bımırın, dilo heyran

Ferzende Kaya'nın kaleme aldığı "Başım Belada", Ahmet Kaya'nın hikayesini çocukluğundan başlayarak kaybına kadar götürüyor...

Babası genellikle gece vardiyasında çalışıyordu. Sabah erkenden geliyordu, onu hep karşılayansa Ahmet'ti. Her sabah aynı şeyi isterdi babasından: "Baba, bana İstanbul'u anlatsana..." Babası başlardı anlatmaya: "Biz İstanbul'a gideceğiz, hepiniz orada okuyacaksınız" derdi ve bir şarkı vardı, hep onu söylerdi: "Dilo em bımırın, dilo heyran, le ve behare mırın pır xweşe, dilo heyran, le milke bavu ü kalada..." (Yüreğim, ölelim biz, bu yaz vakti ölmek ne güzel, yüreğim en güzel ölüm, ata-dede toprağında olandır...) Mustafa Kaya, yaz tatillerini ve köyü anlatıyor: "Köyde iki tane amcam vardı, biri Demokrat Partili, diğeriyse CHP'li. Biz genelde Deli Yusuf olarak bilinen amcamın evinde kalırdık. O CHP'liydi, babam da onda kalmamızı istiyordu. Amcam her gece içer ve söylerdi, uzun uzun Kürtçe şarkılar okurdu, uzunhavalı çekerdi. Tambur çalarken, Ahmet de benim kucağımda. Daha çok ufak, ağzında meme. O tambur çalarken, Ahmet yavaş yavaş elini uzatır ve tamburun teline dokunurdu. Tinn diye bir ses çıkar, amcam kızır diye korkardım ben. Ama hiç kızmazdı..."

Dokuz yaşında bir işçi gecesinde sahneye çıkıp işçilere ilk konserini veren Ahmet, on yaşından sonra da yaz tatil-

lerinde çalışmaya başladı. Babası Malatya dışındaki illerde sahne almasından haberdar olunca, ona artık çalışması gerektiğini ve Malatya dışına çıkmasını söylemişti. İlk olarak bir plakçıda çalışmaya başlamıştı: "Uzun saçlı, İspanyol paçalı gençler geliyorlardı. Bunlar her geldiklerinde Ruhi Su'yu soruyorlardı. Benim paçalarım dar ve saçlarım çok kısaydı, ama onlar uzun saçlı ve İspanyol paçalıydılar. Ben hayatımda ilk defa görüyorum bunları ve aklımda 'Su'cular' olarak

Ahmet Kaya, Malatya'da, Sümerbank ortaokulu futbol takımında (1969)

kalmışlar. Çok sonra bunların devrimciler olduklarını öğrendim" diye anlatacağı Ahmet bu günleri. (...) Ahmet zorunlu da olsa İstanbul'a almıştı artık. Okul hayali artık bitmişti, çalışmak zorunda kalmıştı. Müzikle arasınaysa hiçbir şey giremiyordu. İstanbul'da daha bir hırslı sarılmıştı bağlamasına. 1970'ler Türkiye'sinde iki tür müzik vardı, birisi kader şarkıları, diğeriyse devrim türküleriydi. Bir tarafta "Orhancılar" vardı, bir tarafta Ahmet'in deyimleriyle "Su'cular". 15 yaşına gelen Ahmet'in evindeyse her ikisi dinleniyordu.

O sıralar mahalleden bir arkadaşının tavsiyesi üzerine Mısır Çarşısı'nın arka tarafında bulunan Sabuncuhan Caddesi'nde korse işi yapmaya başladı. Kabadayı bir tavrı vardı. İnsanlarla rahat ilişki kuruyordu. İlk zamanlarda müziğe olan ilgisini belli etmemeye çalışıyordu, farklı bir çevrenin içindeydi. Hem, seyyar satıcılık yapan birisinin müzikle ilgilendiği nerede görülmüştü ki! Ancak bu sessizliği fazla uzun sürmedi. Bir gün elinde bağlamasıyla gitti işe. Tezgahı açar açmaz da, başladı çalmaya. Bütün arkadaşları işini bırakmış, Ahmet'i dinlemeye başlamışlardı. Seyyar satıcılar üç gruptan oluşuyordu. Doğu ve Güneydoğu'dan gelenler bir araya,

araya toplanmışlardı, bir de karışık bir grup vardı. Bunlar da Ahmet'in Malatya'daki kasetçi dükkanından tanıdığı "Su'cular", kendi deyimleriyle "devrimciler"di.

Ahmet, Doğulu grubun bir üyesiydi. Ahmet bağlamayı eline aldığı anda, üç grup da dinlemeye geliyordu. Ahmet'in bağlaması başka zaman asla bir araya gelmeyen bu grupların birleştiği nokta oluyordu. "Devrimciler" bağlama etrafında bir araya toplanan grubu görünce, hemen bir şeyler anlatmaya başlıyorlardı; işsizlikten, emeğin sömürülmesinden ülkenin satılmasına kadar bir dizi şey anlatıyorlardı.

Bir gün yer kapma yüzünden kavga çıktı. Doğulu grupla diğerleri birbirine girdi; yumrukların, tekmelerin konuştuğu kavga da Ahmet ön safıydı. Kavgayı ayırmaksa "devrimcilere" düşmüştü. Karakola düşmekten yine bu grup sayesinde kurtulmuşlardı. "Devrimciler" in iki grup üzerinde de etkileri vardı, ağırbaşlı davranan bu grubun sözü dinleniyordu. "Devrimciler" in ısrarı üzerine iki grup, akşam bir ocakbaşı buluşup yemek yemiş, Ahmet bağlama çalmış, onlar eğlenmişlerdi. İşte bu olay Ahmet'i devrimci gruba daha da yakınlaştırmıştı.

Ferzende Kaya, "Başım Belada"dan kısaltarak (Anka)

sade caz

Vocal Sampling / Steve Coleman & Five Elements / Nils Petter Molvaer / Patricia Barber / Joe Zawinul & The Zawinul Syndicate / Dave Douglas Tiny Bell Trio / Kenny Garrett Quartet / New Cool Collective / Jimi Tenor Band / Coscia & Trovesi Duo / Ernst Reisinger Solo / Timuçin Şahin Trio / Şenol Küçük Yıldırım Trio, Inwards / ICP Orchestra / Arto Lindsay Band / Cleveland Watkiss & The Source / İlhan Erşahin's Nublu feat. Wax Poetic, Love Trio & Harikalar Diyarı with special guests Eddie Henderson and DJ Mutamassik / LTJ Bukem & MC Conrad & Nookie Progression Sessions / İlhan Erşahin's Harikalar Diyarı feat. Hüsnü Şentendirici / ICP Orchestra

ORGANİZASYON **POZİTİF** www.pozitif.info

BİLET SATIŞ NOKTALARI: İstanbul'da Cemal Reşit Rey Konser Salonu gişesi (0212) 248 08 63, Babylon gişesi (0212) 292 73 68, **biletix** satış noktaları, Biletix Çağrı Merkezi (0216) 454 15 55, Biletix Online www.biletix.com, Ankara'da Vakkorama Kızılay(0312) 425 22 85, Dost Music Center (0312) 425 80 57, D&R Migros (0312) 541 15 52 **KONSER YERLERİ:** İstanbul'da Cemal Reşit Rey Konser Salonu / Aya İrini Müzesi / Babylon / Venue-Maslak / Ankara'da Hilton / ODTÜ Kongre Merkezi

AKBANK

12.

Caz

festivali

03-12 Ekim 2002

İstanbul-Ankara

AKBANK

www.akbankcaz.com

Geçtiğimiz ay, AB'ye uyum paketi kapsamında yeni yasalarla Kürtçe yayınların ve dil öğreniminin önü açıldı. Ama önümüzü göremiyoruz henüz. Ciwan Haco'yu Açık hava Tiyatrosunda seyredilmiş değiliz, ne Reşo Hülya Avşar Şov'a konuk oldu, ne de "Kara Üzüm Habbesi" klibini Kral gösterdi... Kürtçe müzikte Koma Amed geleneğini sürdüren Çar Newa grubuyla buluştuk, yıllardır sürdürdükleri mücadeleyi ve bundan sonra neler olacağını konuştuk. Hem de yeni albümleri "Mak"ın arifesinde.

NEGATİFTEN SIFIRA

1988'de Koma Amed ismiyle müziğe başladınız. 1998'den beridir de Çar Newa ismiyle devam ediyorsunuz... İlk yıllarınızda, Kürtçe söyleyen bir müzik grubu olmak cesur bir karardı, değil mi?

Fikri: Koma Amed, Hacettepe Tıp Fakültesi'nde kuruldu. Niyetimiz Kürtçe müzik yapmaktı. 1988 yılını hatırlarsanız, Kürtçe tek bir şarkı bile yayınlanmamıştı burada.

Ama bir şekilde Kürtçe şarkılar dinliyordunuz herhalde...

Fikri: El altından çoğaltılmış Şivan Perwer, Ciwan Haco, Koma Berxwedan kasetleri filan dinliyorduk. Avrupa'da kaset çıktığında eşimize dostumuza telefon açıyorduk: "Ne yap et, gönder şu kaseti..." Elden ele dolaşıyordu sürekli bu kasetler, her eve giriyordu... Biz de kendi çapımızda müzikle ilgileniyorduk, bazen derlemeler yapıyorduk, besteler, çeviriler yapmaya çalışıyorduk. İlk kez "Ciao Bella"yı çevirmiştik Kürtçeye, sonra "Telli Telli"yi...

Yükselen Kürt mücadelesine karşı hepimizde sempati vardı. Kendimizi sanatçı olarak tanımlıyorduk, hepimiz öğrenciydik ve bir biçimde mücadelede tuzumuz olsun istiyorduk. Hesabımız, illegal de olsa Kürtçe bir kaset yapacağız ve bunu el altından çoğaltacağız şeklindeydi.

Nitekim öyle oldu. 1990'da Ankara'da bir stüdyonun sahibini tavladık. Şarkıların politik olmadığını söyledik. "Telli Telli"nin olması da işimize yaradı. Adamcağız, Kürtçe olduğu için şarkıları anlamıyordu. Bu kaydı el altından çoğalttı ve dağıttık.

Ahmet: 1992'de yasal olarak yayınlanan "Kulîka Azadî" adlı ilk albümümüz o kayıttır. 1990'da memleketlerine giden arkadaşlar, Diyarbakır'a, Hakkari'ye, Ağrı'ya bu kaydı götürmüşlerdi. Bütün bölgeye yayıldı o kaset.

İlk halinden kaç tane bastığınızı hatırlıyor musunuz?

Fikri: Tabii, altı tane basmıştık. (gülüyor) Yani bu altı kopyadan çoğaldı tüm kasetler. Bölgeye giden bir doktor arkadaşımız, "ya, Ciwan'ın yeni kaseti çıkmış, ama sesi, tarzı biraz değişmiş" diyerek bize bizim kasetimizi dinletmişti. (gülüyor)

Okulda arkadaşlarınız veya aileniz arasında birdenbire müzisyen olarak yeni bir kimlik mi oluşturduunuz?

Ahmet: Erzurum'daki lise yıllarımdan şöyle bir şey hatırlıyorum: Dersleri iyi olan bir öğrenciydim. Kürtler, biraz okumaya başladığında Türk olmaya doğru itilir, daha doğrusu Kürtler arasında böyle görülür. Bende buna karşı bir tepki başladı. Beraber büyüdüğüm arkadaşlarla düğünlere gittiğimde, önceleri bir şey söylemiyordum. Onlar söylüyorlardı, ama benden bir şey çıkmıyordu. Ben de katılmak istiyordum onlara. Bu sayede kendim için Kürtçe ezgilerin sözlerini not etmeye, bunları öğrenmeye başladım. Tıp fakültesindeyken pikniklerde bunları söylemeye başladım ve iyi tepkiler aldım. Bu beni teşvik etti. Müzisyenliğim biraz da böyle gelişti. Grup oluşmaya başladığında bu türküleri de repertuarımıza katılmış oldu.

Kürtçeye ilişkin nasıldı? Grup kurulduğunda iyi derecede Kürtçe biliyor muydunuz?

Ahmet: Fikri dışında -çünkü Ankara'da doğup büyümüştü- bütün elemanlar Kürtçeyi oldukça iyi biliyordu.

Fikri: Ben Kürtçemi geliştirmek için Çankaya'dan atlayıp Yeni Mahalle'ye, yengemin yanına giderdim, onunla Kürtçe konuşmak için... Ailem aslında Ağrılı. Ama uzun süredir Ankara'da yaşıyorlar.

Ahmet: Fikri şehir kültürü içerisinde büyümüş. Vizyonu daha geniş. Grubun oluşmasında Fikri'nin fikri çok

önemli. (gülüyor) Bizim için itici güç oldu. Onun öngörüsüne biz birkaç yıl sonra sahip olduk.

Müziğe ilk başladığınızda, Kürtçe dışında neler dinliyordunuz?

Ahmet: İnti İllimani, Çağdaş Türkü, Zülfü Livaneli falan dinliyorduk. Daha sonraları dünya müziğini fazla dinler olduk. Fikri dışında hepimiz köylü kökenliyiz aslında. Ama ortaya çıkan müzik, dinlediklerimizin ve yaşadıklarımızın da etkisiyle köylü diyemeyeceğimiz bir müzik.

Üniversite yıllarınızda rock'la ilişkiniz oldu mu?

Ahmet: Dinliyorduk, ama özel bir ilgimiz yoktu. Oda arkadaşım Metallica, Iron Maiden dinlerdi. (gülüyor)

Öğrencilik bittikten sonra Koma Amed kimliğiniz de daha baskın çıkmaya başladı galiba...

Fikri: Herkes teker teker İstanbul'a yerleşti. Mezopotamya Kültür Merkezi bünyesine girince de işi daha ciddiye almaya başladık. 1993'de MKM'ye girmemiz, el yordamıyla değil de, daha bilinçle bir şeyler yapmamız gerektiğinin farkına varmamızla oldu. O dönemde MKM'de Koma Çiya, Koma Mezrabotan gibi gruplar vardı.

MKM'deki çalışma ortamı nasıldı? Neler yapıyordunuz?

Fikri: Her grup kendi çalışma odasında kendi müziğini yapmaya çalışıyordu. Sahneye çıkmak için büyük bir adımdı. Hem de politik bir yanı vardı MKM'de olmanın. En örgütlü, Kürt halkının en geniş kesimine ulaşan kurum olduğu için MKM'de çalışmaya başladık. Konserlerde de bu sayede çaldık. O dönemde düğünlerde çalışıyorduk, ancak polis baskınları oluyordu.

Düğünleri mi basıyor polis?

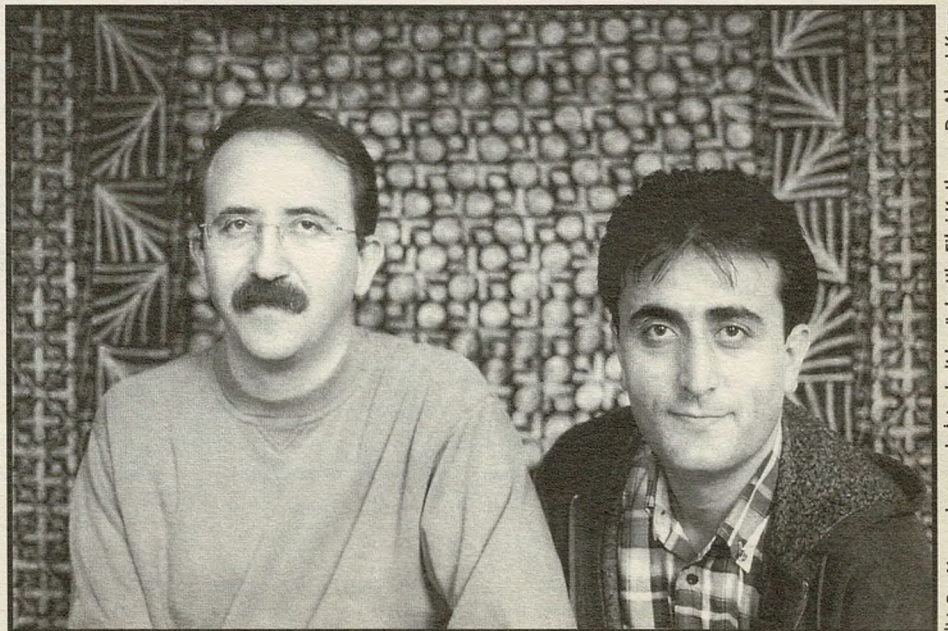
Fikri: Şu son yıllarda değil ama, 1993-94'de düğünler çok sık basılıyordu. Düğünlerde halk türküleri söylediğimizde zafer işareti yapardı dinleyenler.

Ahmet: O hareketli dönemde bu kadar Kürdün bir araya gelmesi, ortaya çıkan toplu bilinç, yaptığınız işi direkt etkiliyordu. Sizden istenilenler de normal düğünlerdeki gibi insanları eğlendirmekten farklı oluyordu. Siz de ona cevap veriyordunuz. Bu bir tercihti, hiçbir zaman gocunmadık.

İlk normal konserinizi ne zaman verdiniz?

Fikri: 1994'de Evrensel Kültür Merkezi'nde verdik. Bu konser, bizim ilk konserimiz olmakla beraber, Kürtçe müzik toplulukları için de İstanbul'daki MKM dışındaki ilk ve tek konserdi. Halen de öyledir. Şimdi gidip Beşiktaş Kültür Merkezi, AKM ya da Açık hava Tiyatrosu'nu Kürtçe söyleyen bir grup adına isteyin, vermezler. İzin alamazsınız. Ama Adana'da, Adıyaman'da

Çar Newa "dört melodi" anlamına geliyor. Birçok şeyi anlatıyor aslında "dört" kelimesi. Kürtçenin dört lehçesi var. Kürtler dört parçaya, dört ülkeye dağılmış durumda. Biz de müziğimizle bu kültürleri yansıtmaya çalışıyoruz.

İki Çar Newa elemanı İstanbul'da söyleştik: Fikri Kutlay ve Dr. Ahmet Kaya

konserler oldu.

Siz doğuda konserler veriyor muydunuz?

Fikri: Konser veremiyorduk, ama etkinliklere, özel gecelere katılıyorduk. Birçok Türk ve Kürt müzisyenin katıldığı toplu konserlerde sahne alıyorduk... 1999'a kadar MKM'nin bir konser salonu vardı ve bayağı faaldi. Ahmet Kaya'dan Moğollar'a, Ezginin Günlüğü'ne, birçok tanınmış isim orada çalıyordu. Biz MKM'deki müzisyenler de orada konser veriyorduk. Yaklaşık 150 kişilik bir salondur. Ama neredeyse 1000 kişi geliyordu. Bir konser yapman gerekirken üç konser üst üste yapıyordun. Daha sonra mühürlediler o salonu. Türlü bahanelerle açtırmıyorlar hâlâ. Dolayısıyla MKM'deki gruplar HADEP'in bir salonunda ya da Nazım Kültürüvi'nde konser verebiliyor, ama kendi salonunda konsere çıkamıyorlar.

MKM, İstanbul'da kültürene sahip çıkmak isteyen her Kürt için oldukça önemli bir merkez, değil mi?

Ahmet: Elbette. Hâlâ MKM'ye ilgi çok yüksek. Beyoğlu'na Sultanbeyli'den, Esenyurt'tan insanları çekebilmek çok ilginç bir şeydir. Çok ciddi bir sahiplenme var insanlarda. Orada her şeyle ilgileniyor, her şeye tepki gösteriyorlardı. Çünkü kendi malı olarak görüyorlar ve bu çok güzel bir şey.

Konserlere ilgi gençlerle mi sınırlıydı?

Ahmet: Grupların hitap ettiği kitleye göre değişiyordu. Mesela bizi üniversite öğrencileri ya da küçük burjuvalar (*güllüyor*) dinlerken, Koma Agirê Jîyan'ı, daha dinamik müzik yaptıkları için daha genç bir kitle dinliyordu.

Sizinki daha ağır, daha akademik bir müzik mi?

Ahmet: Bir gün Ankara'da Sağlık Emekçileri Sendikası'nın toplu bir konserine çıkmıştık. Bizden önce Moğollar ve birkaç grup sahneye çıktı. Millet güzel güzel dinledi, alkışladı. Bize sıra geldiğinde herkes halay pozisyonuna geçmişti. Ellerini hazırlamışlar, bekliyorlardı. (*güllüyor*) Ama bizim tek derdimiz halay çektiğimiz değil. Biraz müziğimizi dinletmek istiyoruz. Rumelihisarı'nda Halkevleri gecesinde de aynı şey oldu: Musa Eroğlu, Yavuz Bingöl çıktı, insanlar mumlarını salladı, sessizce dinledi. Biz çıkınca yine halay pozisyonu. İnsanlar, "Kürt müziği ya çok dertlidir ya da oynatır" gibi bir düşünce içinde, ortası yok. (*güllüyor*)

Yurtdışına konserlere gidiyor muydunuz?

Fikri: Avrupa'da pek çok yerde konserler verdik. En ilginç, 95'te İtalyan Komünist Partisi'nin davetlisi olarak İtalya'ya gidişimizdi. Üç ayrı sefer gittik İtalya'ya, her birinde üçer hafta kaldık. Başlarda Napoli, Palermo, Roma gibi şehirlerde konserler veriyorduk. Sonra köylerine kadar gittik. İtalyan Komünist Partisi'nin örgütlü olduğu her yerde konser verdik neredeyse. Üçüncü dünyada olup bitenlere duyarlı olanlar, akademisyenler, politik çevreler yoğun olarak katıldı konserlere.

Koma Amed olarak üç, Çar Newa olarak da bir albümünüz var. Bunlarla ilgili baskılar, yasaklamalarla karşılaştınız mı?

Fikri: Ülke genelinde değil ama, farklı şehirlerde pek çok sorun yaşadık. Diyelim ki Gaziantep Valiliği, tamamen halk türkülerinden oluşan ve hiçbir politik yanı olmayan "Dergüş" albümünü yasaklayabiliyordu.

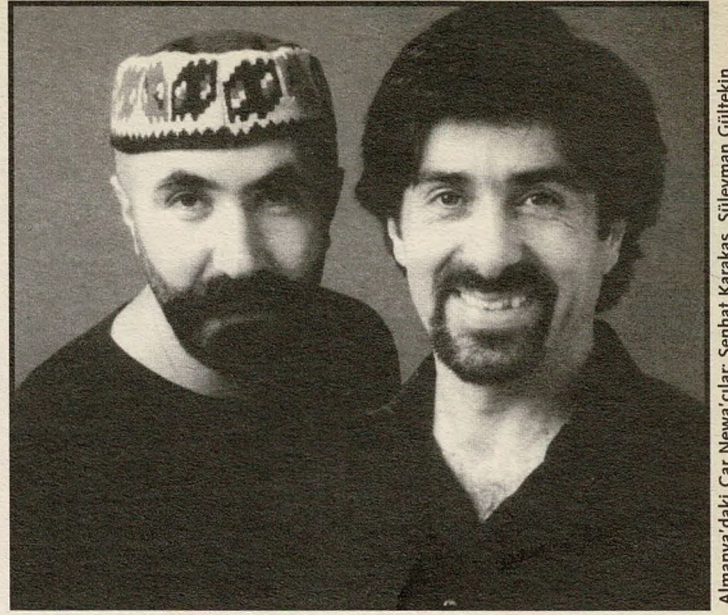
Ahmet: Bir keresinde "şu şu kasetler OHAL bölgesine giremez" diye bir liste yayınlamışlardı. O listede bizim albümlerimiz de vardı.

Fikri: Her şey o günkü gündeme, o günkü hesaplara bağlı. Mesela bizim "Dergüş" albümünü İsmail Cem, İsveç Dışişleri Bakanına, "bakın, ülkemizde böyle albümler yapılıyor" diyerek hediye ediyor. Öte yandan, albümlerle ilgili toplama kararları alınabiliyor.

Peki Türk dinleyicilerinizle aranız nasıl? Özellikle "Dergüş"tan sonra bir Türk dinleyici kesimine ulaşmış olmalısınız...

Fikri: Bize e-mail'lere gelen mesajlarda, Kürtlkle hiç ilgisi olmayan insanlardan sevgi dolu yazılar var. Ama bu, bizim beklentimizin tarif edilemeyecek kadar altında. Özellikle Çar Newa'nın "Sî" albümünden sonra, Türk

Açık söylemek lazım, Kürt gençlerinin belki en zekileri, en akli başında olanları, en çalışkanları, belki vicdanları elvermediği için savaşta öldüler. 1999'dan beri, insanların kendi halkı için bir şeyler üretecekleri bir ortam var artık.

Almanya'daki Çar Newa Çılar: Serhat Karakaş, Süleyman Gültekin

dinleyiciler arasında böyle bir ilgi yaratmak istiyorduk. Yeni çıkacak albümümüzde de o konseptte göre hareket ettik. Mesela, Türk dinleyicinin de rahatlıkla bir kasetçiden sorabileceği, rahat telaffuz edebileceği bir isim olsun istedik. "Sî" öyle bir kelime. Anlamı, gölge. Yeni albümümüzün ismi yine kolay: "Mak". Ana, anaç, doğurgan olan gibi anlamlara geliyor. Yeni albümümüzde yine halk türkülerini yorumladık. Düzenleme olarak da pop ya da rock dinleyicisinin kulağına hoş gelecek ezgiler seçtik.

Niye Türk dinleyicisini bu kadar önemsiyorsunuz?

Ahmet: Çünkü bu çok büyük bir zenginlik bizim için. Bu zenginliği paylaşalım istiyoruz. Hepimizin malı çünkü bu.

Meclisin son kararları, AB'ye uyum paketinden çıkan yasalar sizde nasıl bir tepki uyandırdı? Bekliyor muydunuz böyle bir karar?

Fikri: Açıkçası, beklemiyordum. Yine "alavere dalavere, Kürt Memet nöbete" misali, yasalar geçmez sanıyordum. Bu tabii, Türkiye'deki insanların genel beklentisinden çok, ülkeyi gerçekten elinde tutan güçlerin kararlarına ya da yönelimlerine bağlı. Askerin ses çıkarmaması ilginç. Herhalde Türkiye'nin Arjantin'e dönmelerinden korkulur hale gelindi. Avrupa Birliği'ne endekslenerek kurtulma çabaları bunlar. Türkiye'deki güç sahipleri de demokratikleşmenin önüne geçilmemesi yönünde tavır aldı. Bu da Kürtlerin lehine görünüyör şimdilik. Kürtler bu sevinci, rahatlamayı yaşıyor tabii.

Ahmet: Ben buna sevinmeyi hakaret olarak algılıyorum. Bu zaten olması gereken bir şey. Bunun için niye kalkıp göbek atayım? Bu benim en temel hakkım. Şimdiye kadar bu hakkımın elimden alınması çok zoruma gidiyor.

Sebepler her ne olursa olsun, bu yasaların öyle veya böyle çıkmış olmasına sevinmemek sahiden mümkün mü?.. Ayrıca bu yasanın çıkmasında, büyük güçlerin isteği dışında nedenler yok mu? Bu çorbada, verdiğiniz mücadeleyle tuzunuz olduğunu düşünmüyor musunuz?

Fikri: Onlarca yıldır bir mücadele var. Ama yarın değil de bugün gerçekleşmesi, "bunu aralık ayına yetiştirelim" mantığının sonucu. Çekilen acılar elbette sonucunu alacaktı, belki üç yıl sonra olacaktı, ama mutlaka olacaktı. Sonuçta bütün vektörler birleşti: Halk, büyük sermayedarlar, Amerika, Avrupa istiyor bunu artık. MHP'nin diretmesiyle duracak bir süreç değil.

Peki sizin müzik yapma amaçlarınızdan birinin eksildiğini, yok olduğunu düşünüyor musunuz?

Fikri: Aslında belki de erken seviniyoruz. Bu ne zaman hayata geçerse, pratikte yaşanır, o zaman amaçlarımızdan birisi düşmüş olacak.

"Mak" albümü çok önemli o zaman. Bu pratiği "Mak" albümüyle yaşayabileceksiniz.

Fikri: Tabii ki. Müziğimizle Kürtçeyi, sokaktaki insanlara yabancı, aykırı gelmeyecek hale getirmeye çalışıyoruz. Ama bu da yetmez. Kendi kendimize şakasını yapıyoruz: "Kolombiya'daki ayakkabı boyacısı bizi dinlemedikten sonra, müzik yapmanın anlamı yok." (*güllüyor*)

Düşünsenize o çatal-bıçakları: Ahmet Kaya'nın Magazin Gazetecileri gecesinde yaşadıklarının üstünden ne kadarcık zaman geçti...

Fikri: Egemenlerin bir sözü var ya, "bu ülkeye komünizm gelecektse, onu da biz getiririz..." O gece olanları bu sözle açıklayabiliriz. Egemenler o dönemde karar vermemişti. Biz getirmeden sen getirmeye niyetlenirsen, gününü gösteririz! En sonunda gösterdiler!

Ahmet: Hep bir yere kadar kabul ediliyorsunuz. Televizyonda program yapabilirsin, magazin programlarına çıkabilirsin. Ama bir nokta var, onu aşmaman gerekir. Haddini bilmezsen, yaramazlık yaparsan, demir suratla karşılaşıyorsun.

Koma Amed'in dünü, bugünü

Koma Amed 1990-1997 arası "Kulîka Azadî", "Ağir û Mirov" ve "Dergüş" adlarında üç albüm yayınladı. Üç eleman (Serhat Karakaş, Süleyman Gültekin ve Memo) 1997'de yurtdışına gitmek zorunda kalınca, devam edip etmemeye konusunda grup içi anlaşmazlıklar yaşandı. Sonuçta, Koma Amed'e "Dergüş" albümünde dahil olan Serap Öztöp, Türkiye merkezli farklı bir kadroyla Koma

Amed ismini sürdürmeye karar verdi. Türkiye'de yaşayan Dr. Ahmet Kaya ve Fikri Kutlay, Almanya'daki üç eski Koma Amed'ciyle 1998'de Çar Newa'yı oluşturdu... Koma Amed ise yeni kadrosuyla çeşitli konserler verdi, ancak henüz bir albüm yayınlamadı. Serap Öztöp Koma Amed'in yanısıra, yalnızca kadınlardan oluşan Koma Asmîn grubuyla da çalışmalar yapıyor.

karga eylül 02

01 pzt	haletiruhiye	berk
02 pzt	karga	bahadır
03 sl	laurie anderson ⇒live at Town Hall New York City September 19-20,2001	bahadır
04 çrş	dave matthews band ⇒busted stuff	bahadır
05 prş	mulishishly minimal taifu& al pax3	
06 cm	zero multi sessions	dj dirselg.
07 cmts	MAINtimeSTREAM	bahadır
08 pzt	haletiruhiye	bahadır
09 pzt	karga	bahadır
10 sl	faultline ⇒Your Love Means Everything	bahadır
11 çrş	beton mete sohtaoglu	
12 çrş	primal scream ⇒evil heat	bahadır
13 cm	independent	bahadır
14 cmts	real time fx v33.0	bahadır
15 pzt	haletiruhiye	bahadır
16 pzt	karga	bahadır
17 sl	dj shadow U.N.K.L.E	bahadır
18 çrş	öteki sesler	berrin
19 prş	tricky	bahadır
20 cm	sondertstab music	bahadır
21 cmts	80's	dj'a'
22 pzt	haletiruhiye	berk
23 pzt	karga	bahadır
24 sl	on the BEATen tracks	bahadır
25 çrş	cake for weekdays	burak& hüseyin şuşut
26 prş	shaman w.m.c.	dj ömer& oğuz
27 cm	interspecies communication	bahadır
28 cmts	⇒elektronik iyidir: ((dj emre)) ...hikota...	
29 pzt	haletiruhiye	berk
30 pzt	karga	

Sizi şaşırtmış mıydı Ahmet Kaya'ya gösterilen tepkiler?

Ahmet: Hayır, şaşırtmadı. Ama Ahmet Kaya'dan böyle bir tavır beklemiyordum bu süreçte. Hatta o dönemde magazincilere bu kadar yaklaşmasına bütün Kürtler tepki gösteriyordu. O olayla birlikte müthiş değişim yaşandı. Kürtlerin Ahmet Kaya'ya bakışı çok değişti, çok sahiplendiler. Oysa Ahmet Kaya ne bizim kafamızda sildiğimiz gibi biriymiş, ne de her şeyiyle sahiplenmek gereken biri... Ona daha ölçülü yaklaşmak ve doğru değerlendirmek gerekiyordu.

Fikri: Eşi Gülten Kaya'yla ilgili bir anim aklıma geldi. Bu olaylar yaşanmadan önceydi. MKM'den arkadaşlarla Ahmet Kaya'yı Avrupa'daki bir konsere çağırmak için gitmiştik Gülten Kaya'nın yanına. Bize, "arkadaşlar, şunun farkında değilsiniz, Ahmet Kaya aslında bir mevzidir, o mevziyi çok çabuk çarçur etmemek lazım" demişti. Yaşananlar biraz da Gülten Kaya'nın söylediklerini doğruladı. O mevzi harlandı. Kürtlere yakın çevreler ve demokratlar açısından o mevzi elden gitmiş oldu.

Sever misiniz Ahmet Kaya şarkılarını?

Ahmet: Ben dinliyordum, ama büyük bir fanı değildim. Üniversite yıllarında Zülfü Livaneli'yi daha fazla dinliyordum açıkçası. Kendi adıma, müziğiyle ilgili eleştirel şeyler söyleyebilirim, ancak politik tavrı son derece cesur ve doğrudur.

Fikri: Üniversitedeyken daha entellektüel şeyler dinliyorduk. Çağdaş Türkü, Yeni Türkü hoşumuza gidiyordu. Ahmet Kaya'nın bestelerini seviyorduk, ama düzenlemelerine illet oluyorduk neredeyse. Güzelim besteleri, -Kürtçe söylersek- "puç" etmiş, yani "çürütmüş" diyorduk. Çok güzel besteleri vardı ve çok iyi bir yorumcuydum.

Kürtçe yayınlann serbest bırakılmasının yanısıra Kürtçe dil öğreniminin, kursların da önü açıldı. Kürtlerden ve Türklerden bir ilgi olur mu kurslara sizce?

"Bu ülkeye komünizm gelecekse, onu da biz getiririz..."
Magazinciler gecesinde Ahmet Kaya'nın başına gelenleri bu sözle açıklayabiliriz.
Egemenler o dönem karar vermemişti. Biz getirirmeden sen getirmeye niyetlensen, gününü gösteririz!

Fikri: Her şey 3 Kasım seçimlerine ve Aralık'ta AB'den müzakere tarihi alınıp alınmayacağına bağlı. Ancak ondan sonra demokratikleşmenin ve Kürtlerin haklarını kullanmasının pratik karşılığını bulmasını bekleyebiliriz. Her şey tersine de dönebilir, makyaj olarak da kalabilir... Kürtlerin bu kurslara ilgisinin olacağı muhakkak.

Ahmet: Bu, ekonomik işleyişe bağlıdır. Kürtçeyi kullanabileceğiniz ekonomik bir alan varsa, onu paraya dönüştürebilecekseniz, ne bileyim, çevirmenlik yapacaksınız, Kürtçe öğrenirsiniz. Yoksa akademisyen ve üniversiteler çevresi dışında Türklerde Kürtçeye bir yönelim olacağını düşünmüyorum.

Fikri: Kürtlerin çoğu devletin bu öğrenim imkanını sağlamasını istiyor. Nasıl Almanya'daki Türk çocukları ya da Bulgaristan'dakiler kendi dillerinde eğitim görüyorlarsa, buradaki Kürtler de kendi dillerinde eğitim görmeliler. Kürtler medyada, üniversitede kendi dilini rahatlıkla kullanabilecek noktaya geldiğinde, Türkiye gerçekten demokrat bir ülke olmuş demektir. Oysa devletin beklentisi sanki şöyle: Kürtçe, Sanskritçe gibi bir dil haline gelsin, ondan sonra üniversitelerde okutalım. Halbuki kendi dilinde eğitim istemenin devleti bölmekle hiçbir ilgisi yok. Kürtlerin yüzde 99'unun böyle bir telaşının olmadığını düşünüyorum.

Bir arkadaşımızın şahit olduğu bir konuşmaya Roll'da daha önce de değinmiştik. Genç bir çift, İstiklal caddesinde giderken, yanlarında yürüyen bir çocuğun cep telefonu çalmış. Çocuk telefonu açmış ve Kürtçe konuşmaya başlamış. Kız hayretle sevgilisine dönmüş, "aaa, bak-sana" demiş, "cep telefonuyla Kürtçe konuşuyor".

(gülüşmeler) Ahmet: Cep telefonları uyumlu değil Kürtçeye. **(gülüyor)**
Fikri: Bunu söyleyenin internetten de haberi yok anlaşılır. İnsanlar internetten Kürtçe yazıyor.

Bu örnek, Türkler arasında yaygın bir düşünceye işaret ediyor olabilir. Kürtçenin "geri" bir dil veya Sanskritçe gibi miadını doldurmuş bir dil olduğu yönündeki algılamalar nasıl kırılacak?

Fikri: Albümlerimiz İstiklal caddesinde "Her bostanê bostanê" diye bangir çalınınca ve bütün vatandaşlarımız da alınca değişecek bu algılar. Süreç içinde olacak. Her şey yolunda giderse, on yıl alır sanırım. Ama daha bismillah dedik mi, onu bile bilmiyorum.

Ahmet: Henüz negatiften sifıra geldik yani, Musa Anter'in deyişiyle... Kürt hareketiyle ilgili bir konuşma esnasında, bazı arkadaşlar "biz sifırdan başladık, bu aşamaya getirdik mücadeleyi" diyorlar. Musa Anter de dayanamıyor, "yahu biz de negatiften sifıra getirdik" diyor. **(gülüyor)**
Sizin müzik yapma sürecinizin büyük bölümü, kan akan dönemde

geçti... Savaşın sona ermesi, sizin müzikal kimliğinizi etkiledi mi?

Ahmet: Şunun farkına vardık: Ne söylediğimiz önemli değil, sadece Kürtçe söylememiz bile politik kabul görüyor ve demokrat çevrelerde saygı uyandırıyor. Tıpkı Grup Yorum ya da Kızılırmak gibi algılanıyor.

Besteleriniz politik içerikli değil miydi?

Ahmet: Politik olanlarla olmayanların yüzdesi yarı yarıydı diyebiliriz. Bu oran Koma Amed'in ilk iki albümü için geçerli. Üçüncü albüm "Dergüş" tamamen halk türkülerinden oluşuyordu. Çar Newa albümü "Si" de iki türkü vardı, gerisi besteydi, ama çoğunluğu halk ezgileri formundaydı. Sözler bazen politik, ama daha indirekti. İmgelere yüklü bir anlatım vardı. "Mak" albümü ise tamamen halk ezgilerinden oluşacak.

Fikri: Bizim esas önemseydiğimiz şey, halk ezgilerinden yola çıkarak müzik yapmak. Grubun 14 yıldır devam etmesi bu ısrardan kaynaklanıyor: Kendi derlediği halk ezgilerini, kendi yorumuyla söyleyen bir grup.

Kürt müzisyenler arasında genel ilgi hep halk ezgilerine mi yönelik? Şarkıazarlığından, rap'ten, rock'tan ne haber?

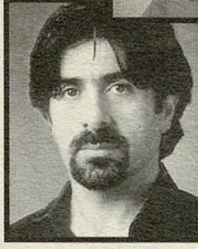
Fikri: Ufak ufak bunların ipuçları çıkıyor. Diyarbakır'da, Batman'da şarkı sözleri yazıp beste yapan, hem de gitar çalan Kürt gençlerinin olduğunu biliyoruz. Mesela Jan Axin var. Koma Rewşen de rock yapıyor ve oldukça iyiler... Ancak yeni yeni geliyor bunlar. 1999'a kadar öyle bir karışıklık vardı ki... Kimi gençlere göre, müzikten çok daha öncelikli şeyler vardı. Açık söylemek lazım, Kürt gençlerinin belki en zekileri, en akli başında olanları, en çalışkanları, belki vicdanları elvermediği için savaşta öldüler. 1999'dan beri, insanların kendi halkı için bir şeyler üretecekleri bir ortam var artık.

Murathan Mungan, Kürtçenin rock müziğine çok uygun bir dil olduğundan bahsediyor ve şöyle diyor: "Kürtçe bilseydim, Kürtçede ilk rock şarkılar yazmanın keyfini ve onurunu kimseye kaptırmazdım."

Ahmet: Evet, çok acı bir dil. Özellikle şarkı söylerken ortaya çıkıyor bu: Kürtçede kelime sonları açık olduğundan, bu durum nidaya, bağırma ya çok elverişli. Yani sessiz harflerle biten fazla kelime yok. Bu nedenle daha rahat şarkı söyleyebiliyorsunuz. Bu rock müzik çok önemli.

Çar Newa dört kişi, değil mi? Siz ikiniz burada, diğer ikisi Almanya'da?

Ahmet: Evet, Serhat ve Süleyman orada. "Si" albümünde yer alan Memo ise ayrıldı... Çar Newa'yı oluşturma sürecinde aslında dinleyicilerden tepki aldık. Kafalarında karışıklık meydana geldiğini pek çok dinleyicimiz söyledi. Biz Çar Newa olmadan önce, Avrupa'daki arkadaşlarımız "Serhat-Süleyman-Memo" ismiyle çıkıyordu sahneye. Burada ise Koma Amed'in yeni kadrosu sahnedeyken, izleyenler farklı yüzlerle karşılaşınca tepki vermişler. Hâlâ bu tür sıkıntılar var. Özellikle yurtdışındaki konserlerde Çar Newa isminin yeterince benimsenmediğine tanık oluyoruz. Birçokları Koma Amed olarak tanıyor bizi. İkinci albümümüzde belki bunu kırabiliriz diye düşünüyoruz. Sahneye çıktığımızda altı-yedi kişi oluyoruz. Albümümüzde de çalan Alman arkadaşlarımız var. Birçok rock müzisyeninin dudağını uçuklatacak kadar iyi bir performans çıkıyor konserlerde.

"Mak" albümündeki halk ezgilerinden örnekler verilebilir misiniz? Neler dinleyeceğiz sizden?

Ahmet: Mesela bir parçada bir gelin uğurlama türküsüyle damadın, delikanlının hikayesini birleştirdik. İlk kısımda hüznü koruduk, ikinci kısımda dinamizmi kullanarak düğün havasını vermeye çalıştık. Bir başka parçanın sözleri şöyle: "Kara tavuğumu çaldılar / başım ağrıyor karnım ağrıyor / kim çaldı / yüreğim yanıyor..."

Fikri: Albümde, sadece Kürt müziği için değil, etnik müzikçiler için de ilginç gelebilecek, bateri ve elektro gitarlarla okunmuş geleneksel bir uzunhava var mesela. Kürt müziğinde "kılam" dediğimiz, aşk ya da kavga anlatan uzunhavalara sadece sesle okunur. "Rebenim" adlı bu kılam, 1930'larda çok somut bir olayı anlatıyor. Ağrı isyanından sonra oradaki bir Kürt aşireti Suriye'ye göçüyor. Ama hattı geçerken devlet taraftarı bir başka aşiretle çatışıyorlar ve öldürülüyorlar. Bir kadın, ölen bir adam üstüne yakmış bu kılamı. O geleneksel yaşam içinde üretiliyordu bunlar. Artık böyle şeyler yazılmıyor. Kent yaşamında artık bir kılam yapılamaz. Ama biz o kılamları dinletmek istiyoruz.

Bir Kürt grubuna sorulmazsa olmaz bir soru: Şivan mı? Ciwan mı?

Ahmet: Vallahi ikisi de çok büyük müzisyen. Nizamettin Arıç de öyle. Şivan beni direkt köyüme götürür. Geleneksel müziği çok iyi bilen bir müzisyen. Ciwan'ın yüzü daha Batıya dönük. Daha bireysel bir müzik yapıyor, kendinden bahsediyor. Nizamettin Arıç de oldukça önemli: Biraz bizim yapmak istediğimiz gibi denemeler yaptı, ama sonrasını getirmedi, köşesine çekildi. Şahsen ne yaptığını çok merak ediyorum. Çünkü her çıkarttığı şeyde şaşırtıyordu insanları. Büyük ilham veriyor. İyi fikirler çıkıyor ondan.

"Alavere dalavere, Kürt Memet nöbete" misali, bu yasalar geçmez sanıyordum. Türkiye'deki güç sahipleri de, Avrupa Birliği'ne endeksenerek, demokratikleşme yönünde tavır aldı. Ama belki de erken seviniyoruz.

Fikri: Sahnede tek sazla bile muhteşem Şivan. Sahne durumu da, sandalyede oturuşu da çok etkileyici. Ciwan da öyle. Dolduruyor her yeri. En son görüşmemizde gururumuzu okşadı. "Sizde umut var, biz yol açtık, siz de uğraşın" dedi. Romanya'da birlikte çalışmıştık.

Romanya'da? Romanya'da Kürtler mi var?

Fikri: Hem de çok. Hep burdan gidenler.

Dünyada nerede Kürt yok?

Fikri: Suriyeli Kürt bir doktor arkadaşımız bir kongre için Kongo'ya gitmişti. Tesadüf bu ya, o kongrede Iraklı bir Kürt doktor daha varmış. Bizimki biraz çapkın bir arkadaştaştır, "Kongo'da da Kürt var mı?" diye sorunca,

"vallahı ben bırakmadım" dedi, "ama diğer arkadaş bıraktı mı bilemem." (gülüşmeler)

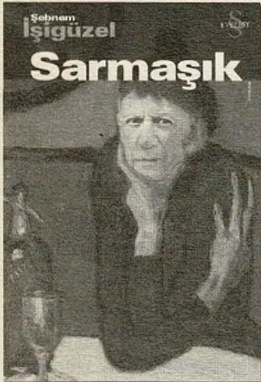
Başta sorulacak soruyu sonda soralım. Çar Newa ne demek?

Fikri: "Dört melodi" anlamına geliyor. Birçok şeyi anlatıyor aslında "dört" kelimesi. Kürtçenin dört lehçesi var. Kürtler dört parçaya, dört ülkeye dağılmış durumda. Biz de müziğimizle bu kültürleri yansıtmaya çalışıyoruz.

Söyleşi: Derya Bengi - Ulaş Özdemir

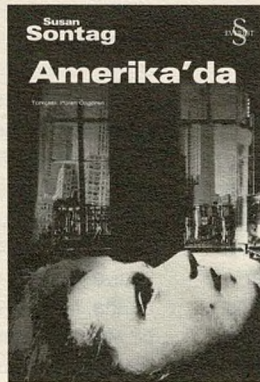
EVEREST

www.everest yayinlari.com

Şebnem İşigüzel /
Sarmaşık
(Roman)

Şebnem İşigüzel'den, görünenin arkasında saklı kötücüllüğün, iyi ruhların irin kokan katmanlarının, temiz kalplerin karanlık yüzü...

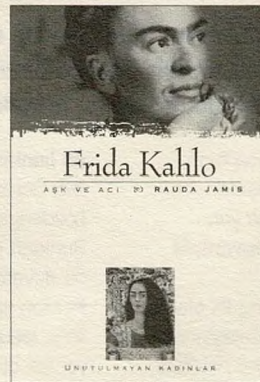
Susan Sontag /
Amerika'da (Roman)
(2000 ABD Ulusal Kitap Ödülü)

İşgal yıllarında Yunanistan; lanetlenmiş bir anne, bir dilim ekmeğe muhtaç ama onurundan taviz vermeyen yoksullar, makineli tüfek mevsisinde geçen yıllar...

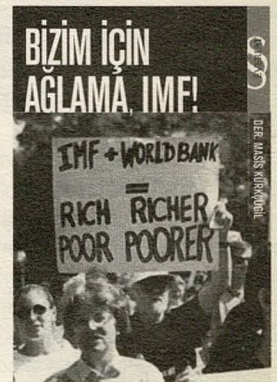
Pavlos Matessis /
Dilsizin Kızı
(Roman)

İşgal yıllarında Yunanistan; lanetlenmiş bir anne, bir dilim ekmeğe muhtaç ama onurundan taviz vermeyen yoksullar, makineli tüfek mevsisinde geçen yıllar...

Rauda Jamis /
Frida Kahlo: Aşk ve Acı
(Unutulmayan Kadınlar)

Aşkı acıyla yoğuran ressam Frida'nın, "özyaşamöyküm" diye nitelediği yapıtlarının, Diego Rivera'yla aşkının ve soylu bir davaya bağlılığının öyküsü...

Der. Masis Kürkçügil /
Bizim İçin Ağlama, IMF
(Siyaset)

Borçlandırma ve kemer sıkırma politikalarıyla boyunduruk altına alınan ülkeler; IMF efsanesinin öteki yüzü...

Mehmet Güreli]

Mehmet Güreli harika bir albüm yaptı: "Odamda Yolculuk". Bu sefer tümü Türkçe olan şarkı sözlerini Görkem Yeltan yazmış, Güreli bestelemiş, Tolga Özdemir, Şuayip Yeltan, Emre Karabulut, Saro Secikyan, Berke Özgümüş, Tahsin Ünüvar, Jülide Canca Eke ve Ivan Kile'den oluşan ekip tatlı tatlı çalmış... Albümle ilgili tam ayrıntıları aşağıda okuyacağınızı sanmayın. Mehmet Güreli'yle söyleşimizde "Odamda Yolculuk" albümü pek yok, ama "oda" ve "yolculuk" mevcut. Bu muhabbetli kültür adamını evinde yakaladık, kitaplardan filmlere, resimlerden plaklara "dost"larının dedikodusunu yaptık.

KAFANA İKİ TUĞLA DÜŞSÜN

Albüme isim koyarken eski bir kitaptan esinlendiğini duyduk...

Mehmet Güreli: "Odamda Seyahat" kitabının beni celbeden kısmı sadece ismi. Ama hayatımın güzel kitaplarından biridir. Xavier de Maistre'in romanı, oda hapsine uğramış bir subayı anlatıyor. Yani, benimkine benzeyen bir hali yok. Ben kendi kararımla bu odanın içindeyim. Neredeyse bütün hayatım küçük bir odanın içinde geçmiş gibi geliyor. "Alope'nin Odası" diye bir kitap yazmam da boşuna değil.

"Alope'nin Odası" isimli hikayede "küçük mabet" diyorsun odana...

Demişimdir. Benim için kutsallığı olan, çok değer verdiğim kitapların, dergilerin, CD'lerin, filmlerin, beni yaşatan, besleyen şeylerin bir arada bulunduğu bir yer.

Çocukluk odanı hatırlıyor musun? Duvardaki posterlerini mesela?

İlk hayran olduğum adam Elvis'ti. Ama ilk olarak Beatles'ı astığımı hatırlıyorum, 10-12 yaşlarımda... O zamanki tutkularım şimdi pek farklı değil. 12 yaşında ne kovalyorsam, şimdi de kovalıyorum. O dönemde dinlediğim albümleri de yeniden buluyorum, mesela Searchers'ı,

Kinks'i hâlâ çok seviyorum. Sevdiğim insanlar konusunda hiç aldanmamışım.

Şimdi bol bol kendi yaptığın resimler var duvarlarında...

O yaşlarda, elime geçen resim kitaplarını parçalayıp duvara asardım. Sanki ilerde resim yapacağımın vurgusu gibiydi. Pierre Bonnard, Matisse, Utrillo adamlarımdı. Sonra da Gauguin tamamen hayatıma hakim oldu. Resim eğitimimi duvarlarda yaptım.

Peki sinema sanatçıları, futbolcular? Duvarlarında...

Sıkılmıyorum, çünkü evde dostlarım var. Jacques Brel dinliyorum, bir Godard filminden bir pasaja takılıyorum... Müziklerle, filmlerle, kitaplarla da konuşuyorum.

da bunlara yer var mıydı?

Ava Gardner'la başlayan bir dönemim var. Gina Lollobrigida, Silvana Mangano'yu da sayabilirim. Bunların resimlerini küçük küçük yapıştırmışım duvara... Sonra Groucho Marx var, Buster Keaton var, hayatımın adamlarıdır bunlar. Chaplin'i, Jacques Tati'yi de eklemem lazım. Komedyenleri çok reel bulmadığım için severim belki. Kendi durumlarını kaale almadan dünyayı değiştirmek isteyen absürd insanlar onlar. Toplumun o ciddiyetine karşı bir panzehir olarak görüyorum.

rum. Dünyayı güzelleştirmek için buraya gönderilmişler. O kadar çoklar ki, odaya da sığmaz, apartmana da sığmaz. Sanatı da aynı yere koyuyorum. Hatta, bazı filozofların mizahla yakın ilişkisi olduğuna hissediyorum. Kierkegaard'da, Nietzsche'de kendileriyle müthiş dalga geçmeler vardır...

Toplumun ciddiyetiyle nasıl bir problemin var? Biraz açar mısın?

Herkes kendini çok fazla ciddiye alıyor. Ciddiyet toplumsal bir cinnet halini aldı. Adam denizde yüzüyor ama, etrafına göstere göstere yüzüyor, şapır şupur dalga yapıyor, alttan yanındakine tekme sallıyor, balıkları öldürüyor. (gülüyor) Öyle sudan şeyleri, müthiş bir şey gibi sunma rahatlığında ve pervasızlıklarında ki, bazen insan sahidin elinde bir elmas bile taşıya utanıyor göstermeye. İyilerin utanma çağı, kapanma çağı başladı belki. İyiler ortaya çıkmaya başladı bence. Yakında, yaptıkları şeyleri, en iyi dostlarına hediye verir gibi sunacak hale gelecekler... Öbür tarafta, herkes rol yapıyor aslında, çıkıp şöyle bir salınarak, herhangi bir markayla dolaşarak. Biz de zannediyoruz ki, hayatları tıkr tıkr işliyor. Halbuki herkes öldüm bittim vaziyetinde, evlerinde sıkıttan patlıyorlar.

Sen evinde, odanda sıkılmıyor musun?

Benim hayatımda sıkıntı sözcüğü yoktur. Mesele ben esnemem... Tam konuşurken, karşıdaki adam esner mesela. "Dün akşam hiç uyumadım, çok yorgunum" derler, ama "algılama gücüm zayıf, söylediklerini tam algılayamıyorum, canım sıkılıyor, hatta bazen çok iyi şeyler söyle-

bakınız

Mehmet Güreli'ye ilk kez onaltıncı sayımızda konuk olduk. Ve elliüçüncü sayımızda Dylan sohbeti yaptık.

"Babam eve elinde mecmualarla gelirdi. Bizim oyuncak anlayışımız ve beslenme anlayışımız buydu. Bu kadar az bir parayla yaşayan bir ailede hem mutluluk sesi duydum, hep kıvılcımlar duydum. Çok mutlu bir çocukluğum geçtiği için utanırım ben. Hani Dostoyevski çok zeki olduğu için utanır ya, onun gibi bir şey." (sayı 16, şubat 98)

Xavier de Maistre'in "Odamda Seyahat"i, Maarif Vekaleti yayını, 1944, fiyatı 60 kuruş

diğin için de canım sıkılıyor" demezler. (gülüyor) İnsanlar yakınlarını da kıskanır. Açıklanmayan ifade biçimleri var hayatta. Kimse bunları söylemez, o yüzden de yok sayılır. Aslında kavganın kaynağı buradadır. Beş-on sene öylece susanlar vardır, ama bir gün arkandan itiverirler. Ezop'un çok espri yaptığı için kayalardan atılıp öldürülmesi sana garip gelmiyor mu? Ezop'u kayalardan atmış krallar. Adam ecis bücüş biri, fakat o kadar güzel konuşuyormuş ki sarayda, herkes onu dinliyormuş. Bizi neden kimse dinlemiyor da onu dinliyor diye düşünmüş iktidardakiler. Yapacakları en iyi kötülük de uçurumdan aşağı atmaktır... İnsanlık tarihi facialarla dolu.

Peki evde ne yapıyorsun da sıkılmıyorsun?

Mesela bir ara, videoya Tarkovski'nin "Andrey Rublev"ini takıyordum. Filmin ilk planı vardır, uçmaya çalışan bir adam gider gider ve bir yere çakılır. Her gece onu izlerdim yatmadan önce. Sonra sabah kalktığımda dünyaya karşı daha dirençli olduğumu hissedirdim. Hiçbir sabah "yahu gene niye kalktık" demiyorum. Hemen bir meşgale buluyorum kendime. Sıkılmıyorum, çünkü evde dostlarım var. Jacques Brel dinliyorum, bir Godard filminden bir pasaja takıyorum... İnsanlarla konuştuğum gibi, müziklerle, filmlerle, kitaplarla da konuşuyorum. Henry Miller'in bir lafıdır: "Kitaplarla konuştum, onlar da benimle konuştu."

En son hangi kitapla karşılıklı konuştunuz?

Her gün iki saat Beyoğlu'nda yim. Ne var ne yok diye, bütün kitapçılara, kasetçilere bakıyorum. Dün akşam Celine'in "Gecenin Sonuna Yolculuk" kitabıyla geldim eve. Oturdum, okumaya

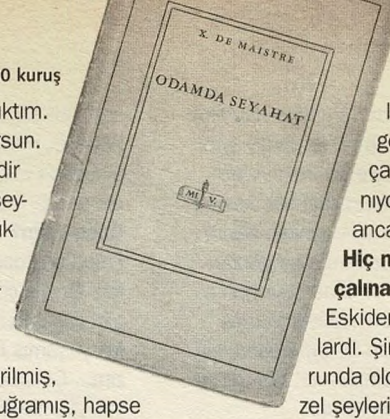
başladım, müthiş bir yolculuğa çıktım. Hemen zenginleştiğini hissediyorsun. Bu yolculuğun maddi karşılığı nedir ki? Bazen beş-altı milyonluk bir şeydir hayat. Bir kitapla da çok büyük bir mutluluk yaşayabilirsin. 1932'de yazılmış kitabı ben şimdi okuyup seviyorum. O çağ çoktan kapanmış, o sokak dili yeni bir dil olarak alkışlanmış, yerilmiş, itilmiş, kakılmış, adam takibata uğramış, hapse girmiş, her şey olmuş bitmiş, biz bunu bu ülkede 70 sene sonra ancak öğreniyoruz... Ama onlar da burda ne olduğunu bilmiyor. Onların da büyük kayıpları var, bana sorarsan. Onlar da Leyla Erbil'i, Sait Faik'i bilmiyor. Ahmet Hamdi Tanpınar'ı, Ahmet Rasim'i bilmeden gidecekler. Ancak iki tarafı da iyi bilenlerle yürür bu iş. Me-

Konuşurken, karşıdaki adam esner. "Dün uyumadım" derler, ama "söylediklerini algılayamıyorum, hatta bazen iyi şeyler söylediğin için de canım sıkılıyor" demezler.

lezlerin dünyayı kurtaracağına inanmaya başladım. İlla adamın kafasına iki tane tuğla düşmesi lazım. Tek bir şeyi olan adamların hepsinde bir saplantı, bir tarafgirlik oluyor. İnsanlar melezi olmalı; hatta, nerelerden olduğu bilinmeyen bir melezi. Ancak öyle bir karşılık için güzel bakabilirsin dünyaya.

Madem Beyoğlu'nda geziyorsun, İstiklal caddesi kasetçilerinde çalan müziklere kulak kesiliyor musun?

Tabii kesiliyorum. Önce beni çalıyorlar mı diye bakıyorum. Sonra "seni burda çalarlar mı?" diye gümbür gümbür bir sesle uyanıyorum. Hopar-

lörlerden bana şöyle bir ses geliyor: "Mehmet Güreli, seni çalacağımızı sanıyorsan aldaniyorsun, yürümeye devam et, anca gidersin." (gülüyor)

Hiç mi sevdiğin bir şey çıkmıyor çalınan şarkılar arasından?

Eskiden, sevdiğin şarkıları çalarlardı. Şimdi satmak, kakalamak zorunda oldukları şeyleri çalıyorlar. Güzel şeyleri de çok çalıp sakız ediyorlar bazen. Sırf kasetçiler değil, bütün toplumda referans belirleme işi o kadar sahtekâr

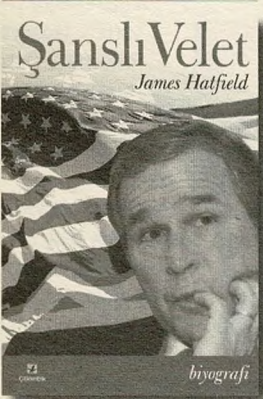
adamların eline düştü ki, bugün sana herhangi birini kral olarak sunabilirler... Bir sapırma var her yerde. Mesela bir reklam cingilindeki müzik için "halk tuttu, çok güzel" diyen bir adam çıkıyor karşına. Üstelik akli başında bir adam söylüyor bunu. "Peki ama" diye soruyorsun, "sabahtan akşama kadar çalıyor, parayı veriyorsun, çaldirtıyorsun, yani şimdi bu tuttu mu demek oluyor? Daha başka, iyi bir şeyi çaldirma şansın var mı ki kıyaslayabiliyorsun?" Adam kuğun alışmasını, müzik zevki zannediyor.

Mazhar Alanson'dan mı bahsediyorsun?

Kimseden bahsetmiyorum. Bir gün bir hikaye yazmıştım, okuyunca "bizim üniversiteden mi bahsediyorsun, nerden duydun" dediler bana. Neyi nerden duydum? Ne oldu sizin üniversitede? "Göldeki Uzmanlar" hikayesinde insanların mecburî olarak lastik ayakkabı giydiğini yazmıştım. Fantastik bir şeydi. Onların okulunda böyle bir uygulama varmış meğerse. (gülüyor)

Duvarlarında gezinim biraz. Mesela Godard'ın "Band à Part" (Çete) filminden yola çıkıp yaptığın şu resim.

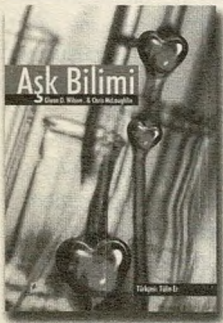
İmparatorluğun "küçük" varisi

Şanslı Velet
James Hatfield
11.000.000 TL

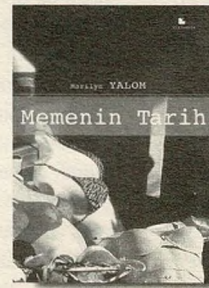
George W. Bush

ABD imparatorluğunun küçük varisinin ve ailesinin hayat hikayesi...
Yayınlanmasının ardından hakkında dava açılan ve yayıncısı tarafından toplatılıp "yakılan" kitap...
Yazdığı kitabın ardından baskılara dayanamarak intihar eden bir yazar...

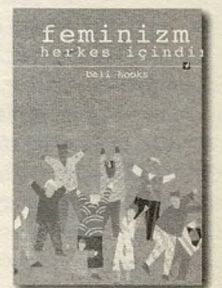

Aşkın bir mucize mi olduğunu düşünüyorsunuz? Ya her şey kimyanın bize bir oyunuysa?

Aşk Bilimi
Glenn D. Wilson
Chris McLaughlin
7.500.000 TL

Memenin Tarihi
Marilyn Yalom
9.500.000 TL

Feminizm Herkes içindir
bell hooks
5.000.000 TL

"Band à Part" aynı zamanda Tarantino'nun film şirketinin adıdır. Tarantino da bir Godard hayranıdır. Mesela Godard'ın "Vivre sa vie"sindeki (Hayatını Yaşamak) Anna Karina'nın saç kesimi Louise Brooks'un saç kesimiyle aynıdır. Sonra Tarantino o saç kesimini, Godard'a bir gönderme yaparak, "Pulp Fiction"da Uma Thurman'a uyguluyor. "İşte, benim beslendiklerim bunlar" demek istiyor. Geçen yüzyılın üç ayrı döneminin üç kadını arasında bir devamlılık var: Biri 30'ların, biri 60'ların, biri 90'ların kadını.

Louise Brooks'dan da bahsedelim biraz.

Amerikalı bir femme fatale. Ama Almanya'da Wilhelm Pabst'in bir filminde oynayıp Avrupa sinemasında parlıyor.

Godard'ın "Vivre sa vie"sinden kareleri de kapılara iliştiymişsin.

O film beni çarptı. Nana isminde bir fahişenin öyküsü. Bir yalnızlığı anlatıyor. Toplumdaki herkesin fahişeliğe itilebileceğini, ama aslında içinde çok güzel şeyler taşıyabileceğini anlatan bir film.

"Bande à part"da seni özellikle etkileyen ne var?

Mesela çok özel bir dans sahnesi var. Sinema tarihinin en güzel üçlü dansı. Sami Fray, Claude Brasseur, Anna Karina bir kafede ayağa kalkıp cazvari bir müzikle nefis bir dans ediyorlar.

Senin resmindeki üç kişi onlar mı?

Evet, ama onlar benim üç kişim. Onları birebir çizdim. O güzelliği gördüğü zaman, insan onu çoğaltmak istiyor. Başka yerde başka insanlar da o dansın etkisiyle başka bir dans ederler. Tarantino'ya da güzel gelmiş ki, "Pulp Fiction"daki Uma Thurman'la John Travolta'nın dansı o sahneden izler taşır... Hiçbir şeyi tekrarlamak veya taklit etmek şart değil. Ondandır başka bir yerde başka bir şey üretebilirsin. Sanatın verdiği duygu da bu: Onu kıskanmak veya onu yok saymak değil, ondan "söz etmek". Birinden etkilenmek mi?

Evet, etkilenmek, ama onu çoğaltmak, başka bir yere ulaştırmak, insanlara "bak bu da var" demek. İnsanlar ancak bir şeylerin yokluğuyla sıkılabilir. Çok güzel bir laf var, "boş çuval dik durmaz" derler. Bu bir doğa kaidesi. Kafasından bir şey geçen insanlar sıkılmaz. Dünyadaki bütün savaşların kaynağı can sıkıntısı ve kıskançlık. Kendinde olmayana doğru düşmanca saldırı. Bunları bize "kahramanlık" diye yutturuyorlar.

Sen de kendini ön plana çıkarmaktansa, hep başkalarına olan hayranlığını anlatmayı seviyorsun...

Zaten bunları insanlarla paylaşmak için dergi çıkarmaya, yayıncılığa, kitapçı açmaya yöneldim. Nisan yayınları, Robinson kitabevi macerası budur. Bunun ticarî bir alışveriş olduğuna inanmıyorum. Bu bir tanışma merasimi. Bir şölen bu aslında. Şölen bireysel bir şey değildir. Paylaşılan, katılınan bir şeydir. O zaman büyük işler. Ben sokağa çıktığımda, insanların gözü parlıyorsa mutlu olurum. Akıldan çok güzel bir parça, çok güzel bir düşünce geçiyorsa ne olacak? İnsanlara bir şey anlatamıyorsan, onlarla bir şey paylaşamıyorsan ne kadar yalnızsın aslında. Ve onlar da ne kadar yalnız... Kendini sorgulamaya, kendinle uğraşmaya, kendine bakmaya başladığın zaman, insanlarla daha az uğraşırısın ve onlara bir şeyler sunan biri olursun. Onlar da

sana bir şeyler getirmek için çaba harçayabilir böylece. Herkesin birbirine vereceği iyi bir şey olduğuna inanıyorum... Ama çocukluğu çok iyi ele almak lazım.

Çocukluğu?

Freud'un çocukluğunu o kadar genelleştirmeyelim. Başka çocuklar da vardır ve herkes Freud gibi yaşamamıştır. Psikiyatryi, hastalıklı çocukluk yaşamış insanların elinden kurtarmak lazım... Çocukluktan gülere gelen insanların hayatı güzelleştireceğini düşünmeyi anlatıyorum ben. Hayattaki özetim bu. Oyuncağı olmasa bile, evdeki büyük yemek masasını kırıp küçük masa yapan bir velet. Böyle bir çocuk olmalı. Bu çocuktan korkma hayatta! Böyle bir çocuk tanımıyorum ama. (gülüyor)

Godard'dan devam edelim. Peki "Serseri Aşiklar"?

Godard'ı tanıdığım film.

Filmde Belmondo'nun canlandırdığı karakter sana cazip gelmiş miydi?

Ben çok fazla identifikasyon yapmam. Birilerine benzemeye çalışmam. Sadece onlarla dostluk kurarım. Mesela yazar bir dostum varsa, onun üslubunu taklit etmeye çalışmam. Onun kendisi olması bana daha iyi gelir.

Peki seyrettiğin filmdeki kıza aşık olmaz mısın? Jean Seberg'e aşık olmadın mı?

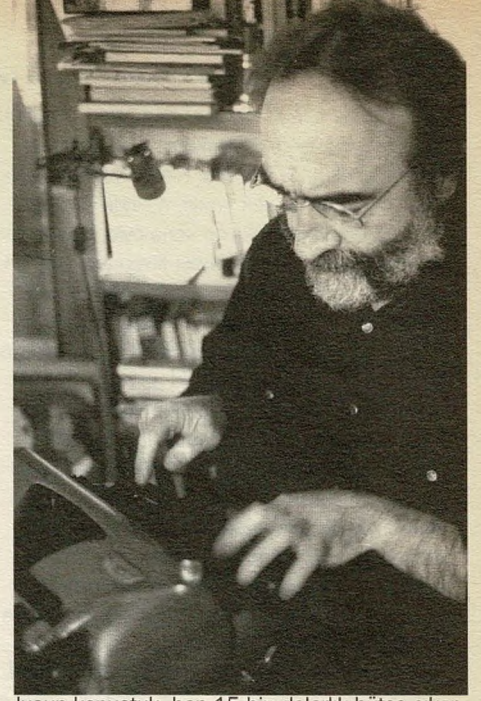
Olurum, oldum. Bir ara Jacqueline Bisset, girmiştir, Dominique Sanda girmiştir hayatıma. Dominique Sanda yıllar sonra tiyatroyla geldi buraya, sahnede izledim. Eski sevgilim İstanbul'a gelmiş gibi gitmişim... Mesela Uma Thurman da beni çok çekmiş bir kadındır. Anna Karina da öyle. Ama Anna Karina artık aile dostumuz gibi. Kendisini çok eskiden tanırım! Bazı insanlar o kadar hayatımın içinde ki, onların niçin evde bulduklarını bile bilmem. Şu anda ne yapıyorlar dersin, "valla bilmem, içerde mutfaktalar" diyeceğim geliyor. (gülüyor)

Şu sıralar sinema projeleri var mı gene kafanda?

Film konusuna girelim dersin, hüzünlü şekilde girerim. Çekemediğim filmleri anlatan adam durumuna düşüyorum hep. Kira verecek parayı

İstiklal Caddesindeki kasetçilerin hoparlörlerinden bana şöyle bir ses geliyor: "Mehmet Güreli, seni çalacağımızı sanıyorsan aldanıyorsun, yürü, anca gidersin."

bulamadığım zaman, sinema için beş kişiyi peşime takıp sefil etmek istemiyorum. Sinema deyince bir sinir basıyor bana. Günlük hayatımın patalojisi beni köşeye sıkıştırıyor. O zaman hayal dünyam zedeleniyor. Kalkıp resim yapabiliyim, gitar çalabilirim, ama film yapamam şu anda. Bir şarkıma klip çektim, o bile beni altüst etti. Oysa her şeyi eş dostun gönül macerası olarak yardımcıları yaptık, gene de ben maddi olarak köktüm. Bazı anlattığım şeylere bakarsan, zirvedeymişim zannedersin, sanki bütün işleri çözmüş, şatosundan konuşuyor gibiyim. (gülüyor) Ama beni ayakta tutan şey de odur. Ben kendimi nerde görüyorsam, oradan konuşurum. Şimdi kargaların bir günlük hayatını çekmek istiyorum. Bir de Tahiti'ye gidip Gauguin üzerine film yapmayı düşünüyorum. Fıttırdım herhalde. (gülüyor) Geçen gün arkadaşlarla bu-

luşup konuştuk, ben 15 bin dolarlık bütçe çıkardım, onlar 50 bin dolarlık bütçe çıkardılar. Ben de vazgeçtim. Sanki cebimde 50 yokmuş da, 15 varmış gibi. (gülüyor)

Tahiti'ye film için gitmeyi düşündüğüne göre sadece odanda yolculuk yapan biri değilsin... Odanı bir tarafa bırakalım, gerçek yolculuklar da seni cezbeder mi?

Odada yolculuk yapanlar gerçek yolculuğa pek çıkamazlar.. diyemeyeceğim. (gülüyor) Çok çıkan var çünkü. Ama ben bunu yapamıyorum. Belki de kendi odamın içindeki yolculuğun malzemeleriyle çok haşır neşirim. Gittiğim zaman CD'lerimle gitmeliyim, sadece doğanın müziğine teslim olamam... Yanımda gitarımın olması lazım, defterlerimin olması lazım, tualimin de olması lazım. Böyle böyle derken işte odayı taşı-

dık. (gülüyor) Çok az gezen bir adamım. Zamanında gittim bir yerlere. Ama gitmediğim yerleri daha iyi biliyorum. (gülüyor) Hiç gitmedim ama, Londra'yı biliyorum, İspanya'yı biliyorum, Dublin'i belki Joyce'dan biliyorum, fotoğraflardan, filmlerden biliyorum...

Gauguin projenden bahsedersen biraz?

"Gauguin'in Ayakizlerinde" diye bir proje. Onun Tahiti'ye yolculuğunu anlatmak istiyorum. Gauguin

üstüne son yıllarda çok film yapıldı. Ama bu bilimezliğe gidişin iç yolculuğuyla ilgili bir şey yapılmadı. O yolculuğun tam duygusunu yolculuk sırasında, o kişinin dünyasının içine girip o yolculuğu yaparken bulabileceğini düşünüyorum. Belki de o yolculuk Gauguin'in yolculuğu zannederken, benim yolculuğum olacak.

Seni Gauguin'e çeken ne?

Bu adam borsada para kazanıyor, beş çocuğu var, çok rahat bir hayat sürerken birdenbire her şeyi terkedip "ben resim yapacağım" diyor. Bu geçişi yaparken bütün kapıları, pencereleri yıkıyor, yakınlarından büyük tepki de görüyor. Ondandır sonra da bir gün diyor ki: "Ben Tahiti'ye gidip resim yapacağım." Gerçek Gauguin'i orada bulacağını düşünüyor ve hakikaten de orada buluyor. Tahiti'ye herkes gidebilir, ama Gauguin olmak başka bir şey. Öyle tutkusal bir ses geliyor

ki. O mucizevi sesi duyuyor. Hayata niçin geldiğini duyma meselesi. Belki de sadece duyma değil, bir sorgulama, bir sorma meselesi. Çok iyi sorarsan, bu sesi duyarsın. Beni heyecanlandıran da bu: Yapmak istediği şey için yola çıkan insanlar. Bu insanları seviyorum ve onlarla arkadaşlık kurabiliyorum. Öbürleri bana misafir gibi geliyor...

Herkes gibi senin de başköşende bir televizyon var. Televizyonun odadaki yolculuğunda payı ne?

İyi bir filmde, tartışma programlarında veya konserlerde, maçlarda, ilgi alanlarıma yakın şeylerde televizyonun başına geçerim. Şimdi Digi-türk'teki belgesel kanalları çok ilgimi çekiyor. "Buraları var ve sen hâlâ buraları görmemişsin" diye bir ses geliyor bana. Bir sürü insanı kışkırtan tarafı var o kanalların. Eskiden de belgeseller vardı, ama şimdi kanalın kendisi belgesel... Ben televizyona karşı filan değilim. Her şeyin iyi bir tarafı olabilir, yeter ki sen onu alıp hayatını zehir etme. Televizyon devamlı seyredilen, ne yaptığını bilmeden baktığın bir şey olduğu zaman korkunç... Oysa kelebeklere kimse bakmıyor, kimse onlardan konuşmuyor. Kelebekler başıboş geziyorlar, seyredilmeden ölüp gidiyor-

Barbares Kontesi, Paul Gauguin, 1902

lar. Yazık. Bu kadar kelebek var bu ülkede.

Maçlara da meraklısın galiba...

Galatasaray maçlarını kaçırmıyorum. Galatasaray, beni hayata bağlıyor. İzahını tam yapamıyorum. Metin Oktay'lar zamanından maç seyretmenin getirdiği bir zevk belki. Çok top oynadım, iyi de oynadım. Aslında kendimi bir yere, bir şeye ait hissetmeyi sevmiyorum. Melezlik esprisinin yerleşmesi gerekiyor, hayata iki taraftan bakmak lazım deyip duruyorum. Ama bir tek futbol için içine girdiği zaman "ben Galatasaraylıyım" diyorum. Ama Galatasaray yenildiği zaman öfkemi başkalarından çıkaran biri değilim, acısını da, sevincini de kendi kendime yaşarım. Galatasaray son yıllarda çok iyi gittiği için, savaş ve zafer düşünmeleri de Galatasaray'ı tutmaya başladı. Ben o 14 sene şampiyon olamadığımız zaman tribündeydim.

Peki Lucescu mu, Fatih mi?

Fatih'in daha iyi antrenör olduğuna inanıyorum. Başka bir şeyi kavradı o. Sistem oturtmanın ne demek olduğunu çok iyi anladı.

İşin Mehmet Ağar kısmı seni rahatsız etmiyor mu?

O kısımla hiç ilgilenmiyorum. Bu, Fatih'in özel yaşamında aldığı hazlarla ilgili bir şey. Ben Fatih'in Galatasaray'la ilişkisinden söz ediyorum. Fatih'in yaşayış biçimi, kültürel bağlantıları beni ilgilendirmiyor. Mehmet Ağar kaleye geçerse konuşuruz. (gülüyor)

Futbol çerçevesinden bakarsak, Fatih'te çok otoriter, faşizan bir taraf görmüyor musun?

Görmüyorum. Meseleyi, 11 kişinin uyumunun sağlanması olarak görüyorum.

Lucescu da o uyumu sağlıyordu.

Sağlıyordu tabii. Ama Fatih kaybetmeye tahammülü olmayan bir yapıdan geliyor. Kazanmadığı zaman çok acımasız bir çarkın işlediğinin çok bilincinde. Benim tavrımın tam tersi: Ben "bu şarkı otuz sene sonra okyanusa gider" diyorum, "bir gün çekerim filmimi" diyorum. Onunla oynadığımız sahalarda değişik, futbol başka bir şey. Bir sürü tavrının çok hoşuma gittiğini söyleyemem, mesela İtalya'ya bu tavırlar fazla geldi galiba. Ama Galatasaray'a çok şey kattığı bir gerçek. Kendini artık kabul ettirdi ve bence daha yumuşadı insan olarak. Değiştiğine inanmak istiyorum.

Bir de bilgisayarın var. İnternet çağına uyum sağladın mı?

İyi geldi bana internet. Ama şunu farkettim: İnternet zaten evin içinde varmış. O kadar şey toplamışım ki yıllarca, internete yardımcı olabiliyim. İnternet, meraklılar için müthiş bir olay, gerisi içinse kahveden farkı yok. Chat'lerle vakit kaybedenlere acıyorum. Tenis topu gibi gidip geliyorlar. Orda hazineler var, ama bakmıyorlar bile. Son on senede dünyadaki kültür seviyesi falan artmadı. Oysa patlama olmasını beklerdim... Gazetelerden "hangi partiye oy verelim" ve "hangi kremi sürelim" den öteye bir bilgi alamıyorsunuz. İnternette her şey var, ama bakmasını bilmek lazım. Görebilirsene dünyada her şey var. Lichtenberg'in çok güzel bir lafı var: "Şafak ne yapsın ki biz kalkmıyorsak." Siz dergide Lichtenberg'den alıntılar yapıyorsunuz, görüyorum. (Georg Christoph Lichtenberg'in "Aforizmalar" kitabını eline alıp karıştırmaya başlıyor) Ama şu lafı sizde görmedim: "İnsanlar tanıdım, gizli gizli içerler, alenen sarhoş olurlardı." (sayfalarda gezinmeye devam ediyor) Gerçek bir hazine bu adam. Dinle: "Papaya sakal takmak, reform mu bu?" (gülüyor)

Albümüne anca sıra geldi. "Odamda Yolculuk", adı üstünde, odanda yolculuğunun meyvesi.

Evet. Bir resim kitabından bir sayfa açıp akşam kadar seyredebilirim. Ertesi gün bambaşka bir noktadan, alâkasız bir resme başlayabilirim. Şarkılar da öyle çıkıyor. Mesela çok Bach dinleyip çok besteler yaptığımı zannediyorum. Bach'la ilgisi olmayan çok güzel melodiler yakalayabiliyorum. Bach bana öyle güzel şeyler sunuyor ki çünkü.

Bu albümünü dinleyince bol bol içki sigara çeker insanın canı.

İyi bir şey değil herhalde bu söylediğin. Zararlı maddeye giriyor. (gülüyor) Hüzün ağırlıklı bir albüm oldu. Sözlerle müzik çok bütünleşti. Parçaların birbirine yakınlıkları var. Hepsinin bir öyküsü var, ama bir taraftan o öykünün hepsi aynı sanki. Aynı öykü farklı zamanlarda farklı biçim-

lerde söylenmiş gibi.

lerde söylenmiş gibi.

Caz havası baskın çıkmış şarkılarda.

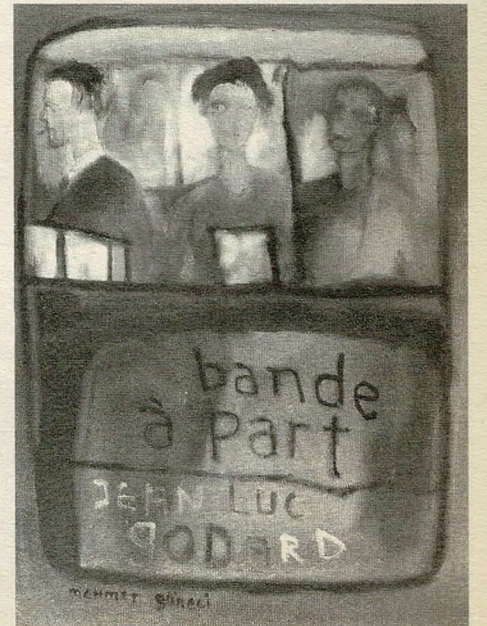
Hiçbir şey tam caz değil aslında albümde. Katılan insanlar caz eğiliminde insanlardı. Caz eğiliminde ama, caz yapmayan adamlar. Cazi sadece bu albümde yaptılar. Onlar o tarafını tamamladı, ben bu tarafını tamamladım. Çok çalıştık, her gün prova yaptık birbirimizi tanımak için. Bir kaynaşma oldu. Melodileri sevdiler, caza açık pencereleri olduğunu hissettiler. Bazı anlaşmazlıklar da yaşadık. Ben akordeon hayranıyım, gruptaki çocuklarda akordeon sevgisi yoktu. Olabilir. Ama ilk defa tam bir akordeon kullandım bu albümde. Bir de çello hayranlığım var, onlarda bu da yoktu. Bazı gitarcular sırf gitarcuları dinler, ben öyle değilim. Benim her dala, her enstrümanla akrabalıklarım var... Müzik üzerine konuşmayı sevmiyorum aslında. Müzik kendi kendine zaten bir şeyler anlatıyor. Anlatması çok zor bir sanat dalı. Görünmüyor, soyut bir yerlerde dolaşiyor. İnsanlarla ilişkisi çözümlü gibi değil.

Öyle sudan şeyleri, müthiş bir şey gibi sunma rahatlıgındalar ki, bazen insan elinde bir elmas bile taşısına utanıyor göstermeye. İyilerin utanma çağı başladı.

Ne yapalım, kelebeklerden mi konuşalım?

Bugün de kelebeklere taktık, değil mi? (gülüyor) Nabokov'dan geliyor aklıma: Adamın hayatının yarısı kelebek avıyla, kelebekleri tanımakla geçmiş. Ondaki o imaj zenginliğinin nereden kaynaklandığını düşünebiliyor musun? Belki de kelebeklerin renklerinin mucizevi bileşiminin etkisi içinde adam. Onlara bakıp bakıp ayakta duruyor saçmalıklara karşı belki. Bunlarla yaşıyorsun. Açıyorsun bir kitabı, okuyorsun, bir resme uzun uzun bakıyorsun, bir müzik dinliyorsun. Bunları can sıkıntısını yenmek için kullanmıyorsan, hayatının bir parçası haline getirebilmişsen, o zaman doğru yerdesin.

Söyleşi: D.B.

Mehmet Güreli, 1999

halkla ilişkiler

Hazırlayan ve sunan: Yasemin Yıldız - İlker Aksoy

BURASI KADIKÖY

Büyüamin Saykal, 18, Öğrenci

Şu anda ne dinliyorsun?
Özlem Tekin'in "Hep Yek" şarkısı çalıyor. İstanbul FM dinliyorum...
Sever misin Özlem Tekin'i?
Genelde pop müzik dinlerim. En sevdiğim Sezen Aksu ve Yaşar. Özlem Tekin'i de severim ama, biraz bana uçuk kaçık bir kız gibi geliyor açıkçası. Türkü dinlemeyi çok severim, ama çok fazla acılı türküleri sevmem, neşeli türküler olsun isterim. Haluk Levent, Teoman, Deniz Se-

ki'nin "Yakamoz" isimli şarkısı çok hoşuma gidiyor. Genelde slow şarkıları severim.

Konserlere gidiyor musun?
Maddi durumum yeterli değil, gide miyorum...

CD mi, yoksa kaset mi dinlersin?

Genelde kaset dinlerim, orijinal alırım, sanatçıya yardımcı olmak isterim.
Müzik kanallarını izler misin?
MMC, Kral TV, Genç TV'yi izlerim, bazen bütün vaktim onları izlemekle geçiyor.

Elif Çağlar, 22, Müzisyen

Ne dinliyordun?

Şu anda radyodan çektiğim bir şeyi dinliyordum, kim olduğunu bilmiyorum, ama daha çok soul, R&B dinlerim.

Favorilerin var mı?

Erykah Badu, Busta Rhymes, Meredith Monk, bir de Prince'i çok severim.

Şimdiye kadar dinlediğin en kötü şarkı hangisiydi?

"Foolish Casanova".

Bu yıl hiç konsere gittin mi?

Caz festivalinde Herbie Hancock'a gittim, bütün sene onu bekliyordum zaten. İlk geceki Kenny Garrett konserine de gittim. Bir de Stereo MC's'e gittim büyük bir hata yaparak. Biraz eğleniriz diye düşünmüştüm ama, balon gibi bir grupmuş, yıllardır nasıl tutundular bilmiyorum.

Silacın Köşeler, 17, Öğrenci

Walkman'inde çalan ne?

Jive Bunny And The Mastermixers isiminde bir rock'n'roll grubu. Bu kaseti bit pazarında buldum aldım.

Başka kimleri dinlersin?

Genellikle punk dinliyorum.

Bu seneki festivallere takıldın mı?

Manu Chao'ya gittim, çok güzeldi.

Kaset mi satın alıyorsun, CD mi?

Daha çok kaset dinliyorum.

Hayatta dinlediğin en kötü şarkı?

"Neremi Neremi" iğrençti.

BEŞİKTAŞ VAPURU

Savaş Şenel, 36, Öğretim görevlisi

Walkman'de ne kaseti var?

Bir seminer kaseti dinliyorum. Müziği çok seviyorum, ama bu aralar bu kasetleri biraz fazla dinliyorum mecburen.

Genelde neler dinlersiniz?

Metallica, Pink Floyd, Elton John dinlerim, Türk halk müziği de dinlerim, Arif Sağ, Neşet Ertaş... Etnik müzik çok severim, radyo programı yapıyordum etnik müzik üzerine. Okay Temiz dinlerim. Teoman biraz moda, ama benim hoşuma gidiyor. MFÖ'yü de çok dinlerim.

CD mi, kaset mi tercih ediyorsunuz?

CD'ye alışınca kaset dinleyemez oldum.

Orijinal CD mi alıyorsunuz?

Çok para gidiyor. Ben de bazen mecburen korsan alıyorum.

İlk satın aldığınız albüm hangisiydi?

Çok heyecanlı doldurduğum bir kaset vardı: "Grease" filminin müzikleri.

İSTİKLAL CADDESİ

Erdem Altay, 26, İşçi yok

Walkman'de ne var?

Asia Minor.

Genelde kimleri dinlersin?

Bulutsuzluk Özlemi. Bugünlerde Fikret Kızılok dinliyorum.

İlk satın aldığın albümü hatırlıyor musun?

Hatırlıyorum, ama iğrençtir onlar, hatırlamayım daha iyi.

Radyo dinler misin?

Müzik için pek radyo dinlemiyorum.

Gitmekten hoşlandığın bir mekân var mı?

Beatles'a gidiyorum, gittiğim yerler var, ama özellikle müzik için gitmiyorum.

Emre Demirtaş, 27, Rehber

Walkman'inde hangi kaset var?

Jay-Jay Johanson. "Whiskey" albümü.

Ne tür müzikten hoşlanıyorsun?

Rock ve house.

Bu sıralar en çok takıldığın grup?

Thievery Corporation.

En son hangi albümü aldın?

Gotan Project'in albümünü.

İlk aldığın albümü hatırlıyor musun?

Bon Jovi'nin "Slippery When Wet".

Orta 1'deydim.

Neden o albüm?

"You Give Love A Bad Name"i çok seviyordum. Hatta arkadaşlarla çalışıp okul müsamesinde bile söylemiştik.

Söyleşi ve foto: Umüt Türkmenoğlu

Burhan Yıldırım, 46, MHP kurultayında seyyar kasetçi

Sahnede Kenan Doğulu'dan "10. Yıl Marşı" çalıyor.
Bu kesimde Kenan Doğulu'yu dinleyenler de olabilir, ama burda satışını yaptıklarımız genelde ülkücü görüşe uygun siyasi kasetler.

En çok neler satılıyor?

Osman Öztunç, Esat Kabaklı, Mustafa Yıldızdoğan, Sefai, Ahmet Şafak...

Ozan Arif?

Evet, evet, tabii, Ozan Arif de.

Buraya Kayseri'den mi geldiniz?

Hayır, İzmir'den geliyorum.

Kaset satmak için mi bu kadar yol geldiniz?

Aslen Yozgatlıyım. İzmir'de yaşıyorum. Yozgat Kayseri'ye yakın olduğu için memlekete de bir uğraşım oldum. Hem ziyaret hem ticaret yani.

TEKİR YAYLASI

BURASI TARLABAŞI

Nezir Demir, 17, Kasetçi

Dükkanı ne zaman açtınız?

Bir buçuk sene oldu.

Neden kasetçi?

Dört sene ewel Mardin'den geldik. Müziği seviyorduk, bu çevrede fazla kasetçi de yoktu.

En çok kimler satıyor?

Kürtçe ve Roman kasetler... Civan Haco, Şivan Perwer... Roman olarak da Subaylar çok satıyor, iki

kasetleri var, arabayla do-laşıp dükkanlara kendileri bırakıyor... Ahmet Kaya, Tarkan'dan bile çok satar burada. Sonra, İbrahim Tatlıses, Murat Göğebakan, Emrah.

Siz dükkanda neler çalışıyorsunuz?

En çok Ahmet Kaya. Adanın canı sıkılmış, geliyor, "şunu çalar mısın" diyor, onu da çalışıyoruz.

Ara Güler'den

Bertrand Russell

Tennessee Williams

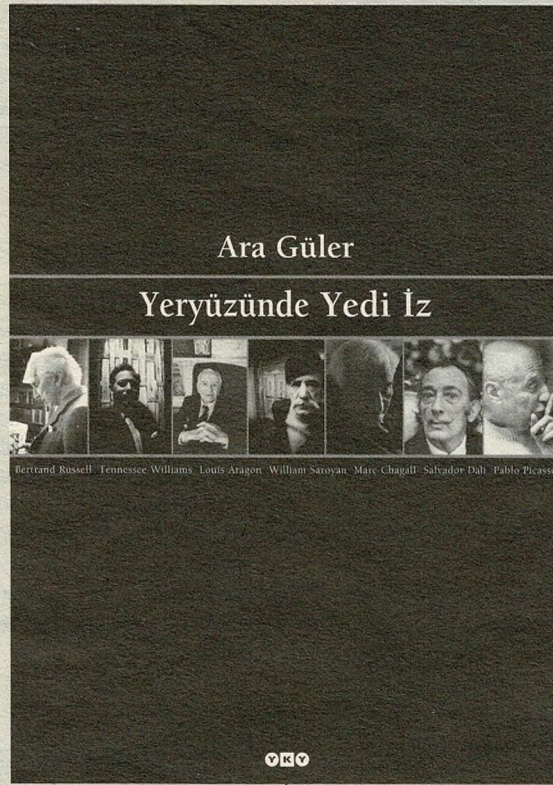
Louis Aragon

William Saroyan

Marc Chagall

Salvador Dali

Pablo Picasso

Yeryüzünde Yedi İz
Ara Güler
240 s.

Ara Güler, 20. yüzyıla damgasını vurmuş, yedi ulaşılması güç yaratıcıyla kurduğu diyalogları, fotoğraf tadındaki yazılarını da ekleyerek belgeliyor:

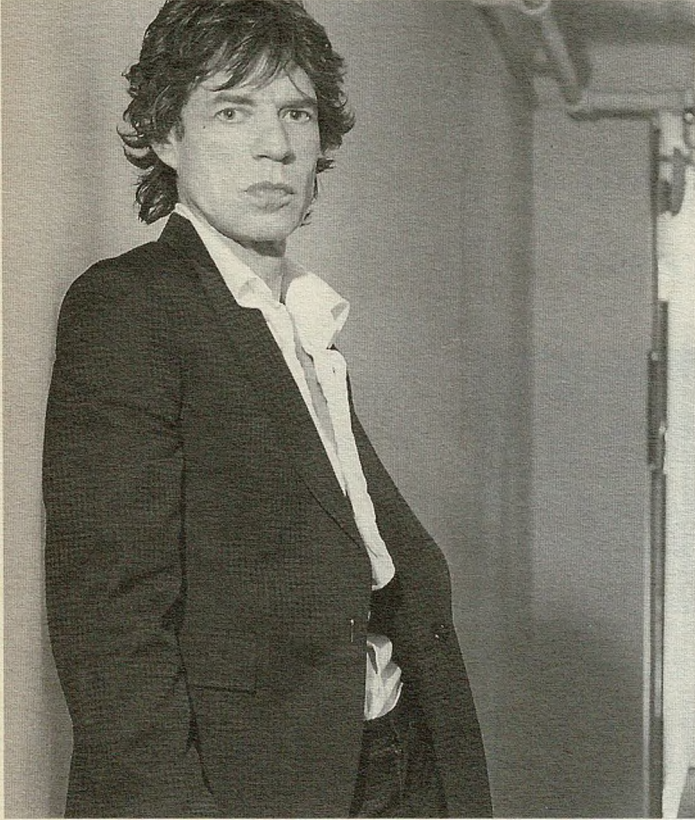

YAPI KREDİ YAYINLARI KİTABEVLERİ: • İSTANBUL: 212-293 08 24 / 502 • İZMİR: 232-463 82 90 • ANKARA: 312-435 85 94
E-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr • Web Sitesi: www.yapikrediyayinlari.com • İnternet satış: www.estore.com.tr/bulvar/yky
www.teleweb.com.tr 0 212 473 0 444 • YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK TIC. VE SAN. A.Ş. 212-293 08 24, 252 47 00

Ahçıya ne yer ne içersiniz diye sormak gibi: Mojo dergisi ilahlara ilahlarnız kim diye sormuş, birbirinden kafa açıcı cevaplar almış. Bu ayki kadir kıymet bilen rock'çularımız Mick Jagger, Echo & The Bunnymen, Lambchop, Fairport Convention, Tom Petty, Queen, Motörhead, Alice Cooper ve Depeche Mode.

DAMARIMDA ŞARKISIN

MICK JAGGER

Chuck Berry

Chuck Berry çok iyi bir ilham kaynağıydı, çünkü hem şarkı yazarı, hem solist hem de gitaristi. Belki, örneğin Muddy Waters'ın derinliği ve anlığı yoktu onda, ama ergenlik çağında bunların pek bir önemi yok. O günlerde "ergen şarkıları" olarak kabul gören sözleri öyle eğip bükerdi ki, çok katlı anlamlar çıkardı ortaya. Bütün o matrak hikayeleri anlatmasını borçlu olduğu bir öykü anlatma kabiliyeti vardı. Ayrıca, çok tuhaf blues şarkıları söylerdi, onları çok severdim. İlk zamanlarda sahne performansı da çok eğlenceliydi. Sanırım ilahlar eninde sonunda hayal kırıklığına uğrattır sizi. En iyisi onlarla hiç tanışmamak. Chuck Berry'yle birçok kez bir araya geldik ve gayet iyi anlaştık. Keith, onu benden daha fazla ilahlaştırmıştı, dolayısıyla Berry'nin kabalıkları ve tahammül edilmez halleri onu daha fazla hayal kırıklığına uğrattı. Bazı bakımlardan beş para etmez bir karakterdi. Hiçbir zaman iyi bir grubu olmadı, çünkü etrafındaki herkese çok kaba davranırdı. Giderek kendisinin parodisi olmaya başladı. Elvis'le hiç tanışmadım, çünkü John Lennon onun için "gerçek bir hayal kırıklığı" demişti. John'un tavsiyesine uydum, zira Chuck Berry'den dilim yanmıştı ve aynı şeyi bir daha yaşamak istemiyordum. Fakat şimdi "keşke tanışsaydım" diyorum. O zamanlar, "yakında göçüp gidecek, elimi çabuk tutup dünya gözüyle bir göreyim" diye düşünemiyor insan. O günlerde çok da yaşlı değildi aslında. En azından şimdi üzerinde konuşacak bir şeyler yaşamış olurdu. Chuck Berry'yle tanışmamak feci bir şey olurdu, onca sene onun şarkılarını dinledikten sonra... Chuck Berry'yi keşfetmek için nereden mi başlamalı? Bütün plaklarını almalı, en azından bir "Greatest Hits" albümünü. Ve "Jazz On A Summer's Day"i seyretmeli. Nasıl çaldığını ve o günlerde insanların rock şarkıcılarını nasıl algıladığını görmek için. O günlerde, bugünlerle hiç kıyaslanamayacak bir snopluk vardı.

IAN McCULLOCH

David Bowie

David Bowie, müziğin ve dünyanın çehresini değiştirdi. Şimdi herkes saçını boyuyor, çılgın kıyafetler giyiyor, ama 1972'de Bowie'nin ortaya çıkışına kadar öyle afili biri pek görül-müş değildi. "Starman" yayınlandığında 12 yaşındaydım. Okula gitmeden önce radyoda dinlediğimi hatırlıyorum. Beni kimse onun gibi etkilemedi. Onu saçları omuzlarına dökülen biri olarak tahayül ediyordum. İlk kez "Top of the Pops" programında gördüm. "Hassiktir" oldum. İnanılmaz bir endamı vardı. Albümü Mars'ta kaydedilmiş gibiydi, büyüleyici bir uzay etkisi vardı, sesi de semaviydi. Sahnedeki hali de sihirliydi. 13 yaşındaydım ve her türlü etkiye açtım. Onu gördüğüm anda hayatta ne yapacağıma karar verdim. Birkaç kez bir araya geldik. Harikaydı. Biraz Melvyn Hayes havası vardı. Çok da yakışıklı. Ama ben dişlerinin eski halini tercih ederim.

TOM ROWLANDS

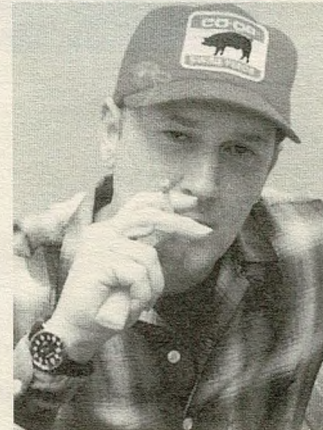
Brian Eno

Brian Eno, bir ilah olmaktan çok bir ilham kaynağı. Müzisyenle prodüktör arasındaki sınırı bulanıklaştırıyor ve birinin ötekinden daha değerli olmadığını gösteriyor. Yeni fikirlere, yeni müziğe ve yeni teknolojiye açıklığıyla bize örnek oldu. "Swollen Appendices" adlı kitabını okuduğunuzda etrafındaki her şeyle nasıl ilgili olduğunu ve bunun yaptığı işleri nasıl beslediğini görüyorsunuz.

KURT WAGNER

Vic Chesnutt

Kendisini mahçup etmek istemem, ama Vic Chesnutt demek zorundayım. Bana birkaç düzeyde örnek oldu. Onu ilk kez Nashville'de bir kulüpte gördüm. İçerde sadece o vardı: Tekerekli sandalyede bir adam. Biraz sohbet ettik. Onu bir Vietnam gazisi zannettim. O da insanların gelmesini bekliyordu. Kimse gelmedi. Sahneye çıktı. Meğer dinlemeye geldiğim adam oymuş. Müthişti. Bir ara arkamı döndüm. Kapının ağzında üç polis vardı. Devriyeye çıkmışlar. Normalde şöyle bir bakıp çıkarlar. Oldukları yere çivilenmişlerdi. İnanılmaz bir konserdi. Hiç böyle şarkılar dinlememişim. Zihnimden geçen, yazmaya çabaladığım her şeyi o söylüyordu. İkiz kardeşim gibiydi. Sahnede bir yazı vardı: "Beş para etmem - Kasetler beş dolar." Cebimdeki bütün parayı verip alabildiğim kadar aldım. Çünkü başkaları da dinlesin istiyordum. Hayatın unutulmaz anıydı.

RICHARD THOMPSON

Louis Armstrong

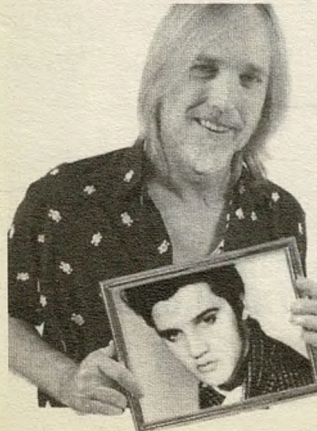
"Louis Armstrong, 20. yüzyılın popüler müziğinin en büyük ismidir" denebilir mi? Kanimca, evet. Babamda "Hot Five" ve "Hot Seven" plakları vardı; bunlar mobilyanın bir parçası gibiydi. İnsanın üç yaşındayken bir müzikal takdir hissi olabilir mi, bilmiyorum. Ama, o 1926 cazının çocuklarla iletişim kurabilen bir vasfı vardı. Louis Armstrong'u dinleyince, rock'n'rol'a geçmek an meselesidir. Armstrong'un müthiş sıcak bir kişiliği vardı, çok sevimliydi ve harika bir iletişimciydi. 20. yüzyılın ilk büyük şarkıcısıydı ve Bing Crosby dahil herkes onu taklit etti. Bütün büyük orkestralar, Count Basie'den Glenn Miller'a, Armstrong'un stiline kullandılar ve onu büyük caz orkestrası tarzına dönüştürdüler. Çok etkiyeyici bir kişilik ve cazın ilk büyük doğaçlama ustasıydı. Onun "Tom Amca" olduğu söylenir. Ama gerektiği zaman ırk konusunda söylenmesi gerekenleri söylemiştir. Her noelde ABD Başkanı'na kart atar ve "marijuana'yı yasallaştırmanın vakti gelmedi mi artık" diye sorardı. Bundan ötürü de hiç başı ağrımadı. Şöyle bir hikaye var: 40'lı yılların ortalarında, soyunma odasında Stravinsky'nin melodileriyle oynasırken menejeri içeri girer ve "ne yaptığını zannediyorsun?" der. "İnsanların dinlemek istediği melodileri çal ve zengin ol." Sonra da "Hello Dolly" ve benzerlerini çalmaya başladığında ihanete uğramış gibi hissettim kendimi. 60'larda ve 70'lerde kendini tekrar eder hale geldi ve yaratıcı olmayı sürdürdürebilecekken, eğlendirici olmayı kabullendi.

TOM PETTY

Elvis Presley

10-11 yaşındaydım, halam bir gün "kim Elvis Presley'i görmek ister?" dedi. Amcam film işindeydi ve Elvis'in "Follow That Dream" filminde görevliydi. Elvis'in sete gelişi hâlâ gözümün önünde. Birden bir dizi beyaz Cadillac peydahlandı. Bir sürü herif resmi geçit yapıyordu. Biz de sorup duruyorduk: O mu? Bu mu? Birden, "evet, işte o" dedim. Bu gezegenden biri gibi değildi. Doğüstü bir varlıktı. Saçı öyle siyahtı ki, güneşin altında mavi mavi parlıyordu. Bana "selam" dedi. Nutkum tutuldu. O anda bütün hayatım değişti. Mahallede her önüme gelene "sende Elvis plağı var mı?" diye soruyordum. Sabahtan akşama kadar Elvis şarkıları dinliyordum. O güne kadar neye ilgi duyduysam, hepsini bıraktım. Okulu, sporu, her şeyi. Beatles'a hayrandım, Stones'a hayrandım. Ama Elvis'e tapıyordum.

East 2 West™

Global Departures From
Istanbul, Flight 001

Doublemoon Records sizi, medeniyetlerin kavşağından güncel sesler ve titreşimlerden oluşan bir dünyaya davet ediyor. Doublemoon etiketiyle yayınlanan 13 albümden seçilen müziklerden oluşan "East2West", bugüne kadar İstanbul'dan çıkan en iddialı ve cesur müzikleri bir araya getiren toplama bir albüm.

Kendini farklı dünyaların en iyilerini bir araya getirmeye adanmış Doublemoon, caz ve dünya müziği geleneklerinin mihenk taşlarından ilham aldı. Sufi-elektronika'sından groove alla turca'ya gypsy funk'tan caz'a, oryantal hip-hop'tan anadolu blues'una kadar uzanan yelpazemizle "yeni bir tarz" yaratmak tek amacımız.

Mercan Dede_ Brooklyn Funk Essentials featuring Laço Tayfa_ Aziza A._ Wax Poetic_ Sultana_ Orientation_ Burhan Öçal & Jamaaladeen Tacuma featuring Natacha Atlas_ Baba Zula_ Craig Harris & The Nation of Imagination featuring Barbaros Erköse_ İlhan Erşahin_ Aydın Esen_ İstanbul Blues Kumpanyası_ Hüsnü Şenlendirici & Laço Tayfa

Bonus Video: RTÜK tarafından yasaklanan video klip: Sultana - Kuşu Kalkmaz

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş.
Hıyar Sok. No:54 80060 Çengelir, İstanbul/Türkiye
Tel: (90 212) 292 97 71/72 Faks: (90 212) 292 97 73
e-mail: doublemoon@turk.net

Genel Dağıtım: EMI- KENT Elektronik San. Ve Tic. A.Ş.
1.11.C.6. Blok No: 6302, 34470 Ümraniye, İstanbul
Tel: (90 212) 514 16 22 Faks: (90 212) 519 10 65

BRIAN MAY

Jimi Hendrix

Hayatta sihrini ve esrannı yitirmeyen şeyler vardır. Jimi Hendrix'i ilk defa dinlemeye gittiğimde gitar çalıyordum ve gayet iyi olduğumu düşünüyordum. Savile Theatre'da onu seyretmem hayatımı değiştiren bir deneyim oldu. Öyle harikaydı ki, depresyona girdim. Ya bırakmalıyım ya da hakikaten yoğunlaşmalıyım diye düşündüm. Bir kriz anıydı; hâlâ müzik dünyasında olmamı ona borçluyum. Onu izlemeyi iş edindim. Her konserine gittim, Freddie (Mercury) de öyle yaptı. Birlikte oturur, Hendrix plaklarını dinler ve onun bu işi nasıl becerdiğini çözmeye çalışırdık. İkimizin de ilahıydı. Aradan geçen bunca zamana rağmen değişen bir şey olmadı. Hâlâ aynı şeyi hissediyorum ve hiçbir şey bunu değiştiremez. Hâlâ "Voodoo Chile"yi, "Gypsy Eyes"i, "Little Wing"i dinliyorum. Ve o şarkıların ta o günlerden beri damarlarımda dolaştığını görüyorum. Müthiş bir haz bu.

LEMMY

Beatles ve Hendrix

Beatles ve Hendrix her şeyi değiştirdi. Beatles'ta tek bir solist yoktu, dördü birden söylüyordu ve bu bir ilkti. Kendi şarkılarını yazan ilk grup da onlardı. Şöhret olmadan önce de büyüktüler. Onlar

1961'de Cavern'de seyretmişim, 16 yaşındaydım. İnanılmaz bir şeydi, başka bir gezegenden gelmiş gibiydiler; dört başlı bir canavardı onlar. Hendrix de çok önemliydi, çünkü herkesin durup elektro gitara başka bir gözle bakmasını sağladı. 1967'de onun ses teknisyenlerinden biriydim. Eric Clapton ve Graham Nash'in nasıl kulak kesildiklerini, Hendrix'in ne yaptığını çözmeye çalıştıklarını hatırlıyorum. Clapton gitarın tanrısıydı ve Hendrix onu teslim almıştı. Hendrix'i dinleyen herkesin nutku tutuluyordu. İlahlarınızla tanışmayın derler. Hendrix tepeden tırnağa bir centilmendi. Ona asit alırdım. On tane isterdi, sonra yedisini cebine koyar, üçünü bana bırakırdı. Çok alıldı.

ALICE COOPER

Frank Zappa

Frank bize koltuk çıkan tek kişiydi. "Müzik dünyasında herkesin dalga geçtiği bir topluluk var, bense onları seviyorum" demişti. Sizinizin mükemmel sesiydi. Seyirciyle, endüstriyle, gri takım elbiseli heriflerle, hippilerle, herkesle kafa buluyordu. Aferez edilmişti, biz de öyleydik. Herkes büyük bir aşkla bizden nefret ediyordu. Bize dedi ki, "bir plak şirketi kuruyorum, sizin de işin içinde olmanızı istiyorum, çünkü bütün uygunsuzlara açık bir yer olacak". Stüdyoda nasıl çalıştığına tanık oldum. Asla tahayyül edemeyeceğiniz bir tarzı vardı. Zappa albümlerindeki her minik ses, her küçük "hata", her gıcirtı, her doğaçlama, her

osuruk yazılıdır.

1968 ya da 69'du, The Experience diye bir kulübe gitmişim. Mike Bloomfield oradaydı, Hendrix oradaydı, Elvin Bishop oradaydı. Bütün bu gitar ustaları sahneye çıkıp birer solo attırdılar. Sonra Frank çıktı sahneye. Hepsinin taklidini yaptıktan sonra, bir de kendi tarzını çaldı. Hendrix'in suratındaki ifa-

deyi görmeliydiniz. Frank'in virtüözlüğü herkesi allak bullak etmişti. Onunla dost olduk. Frank'i güldürebilmek büyük marifetti. Minik bir fare gibi yanında oturur, nasıl çalıştığını seyredirdim. Onun gibisi gelmedi. Piyasaya bakın, ona benzemeye çalışan kimse yok. Çünkü Frank'i taklit etmek o kadar zor ki. Şimdilerde onun gibi birine çok ihtiyaç var.

DAVE GAHAN

The Clash

Müzikal olarak beni hayatımda en çok etkileyen şey Clash'in ilk albümüydü. O sıralarda 15 yaşındaydım, okulu bırakmışım, yanlış tiplerle takılıyordum. Ve o albüm çıktı. "Vay anasını" dedim. İlk defa müzik bana başka bir dünyanın olduğunu göstermişti. Ondan sonra bu tür müziği seven insanlarla bir araya geldim ve çok rahatladım. Geçenlerde "Westway To The World"ü seyrettim ve anında o günlere ışınlandım. En cool onlardı, en iyi müziklerden birini yaptılar. Mükemmel değildi, ama ne farkeder? Daha iyi bir eğitim alamazdım. Onlar bir çıkış yoluydu.

Cuma

21.00

GOOD FELLAS

24.00

SOUL STUFF

Cumartesi

21.00

ELECTRIC BLUE

24.00

BLUES MOBILE

TAKSİM

SHAFT
BLUES & JAZZ CLUB

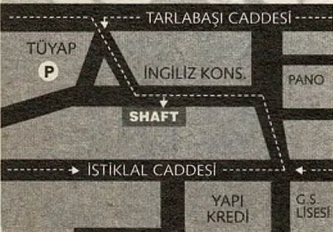
3 Ekim

Saat: 24.00

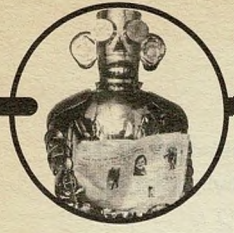
RADYO BOĞAZIÇI

AÇILIŞ PARTİSİ

Her gün 21:00'den önce gelenlere kapanışa kadar bira 1.000.000 TL

Adres: Meşrutiyet Cad. No: 81 Galatasaray - Beyoğlu Tel: (0212) 252 53 76

Bu ne gurur bu ne fiyasko

Buyrun size, rock tarihinden fiyasko albümler, deneysel albümler, sıradışı albümler, ne idüğü belirsiz albümler resmi geçidi...

Sandinista **Clash** ('80)

80'lerin başında The Clash, CBS'e yarım milyon pound borçlu, çünkü konser giderleri yüksek, bilet fiyatları düşüktü. Joe Strummer "gençleri kazıklayamaz" diyordu. Aynı durum albüm fiyatları için de geçerliydi: "Asla 6 pound'luk bir albüm yapmayacağız" vaatlerini yerine getirmek, üç plaklık "Sandinista" albümü için hayli zor olmuştu. CBS, albüm fiyatını 5.99 tutabilmenin tek yolunun, grubun, ilk 200 bin plağın telif hakkından vazgeçmesi olacağını söyledi. Grup kabul etti, ama albümün fiyatı yine de onları "solculuktan sapma" suçlamalarından kurtaramadı.

Live At The Carnegie Hall **Chicago** ('71)

Daha önce üç tane ikili albüm çıkaran grup, olayı abartıp dördüncü albümü "Live At The Carnegie Hall"ı yayınladı. Dergilerde bu albümü almış bahtsızlar için plağın alternatif kullanımlarıyla ilgili yazılar çıktı.

Fried **Julian Cope** ('84)

Julian Cope ikinci solo albümü "Fried" in kapağında bir kaplumbağa kabuğunun altında kıvrılmış olarak yer alıyordu. Cope, albümün vokal kayıtlarını da, fotoğrafta nasıl görünüyorsa öyle yapmıştı.

Aynı yıl yayınlanan "Smiley Smile" insa, isminden başka bu albümle hiç ilgisi yoktu. "Smiley" yayın yüzü görmemiş efsane bir psychedelic albüm olarak yıllarca dillerde dolaşıp durdu, nihayet 80'lerde bootleg olarak bulunabilir oldu.

Concerto For Group & Orchestra **Deep Purple** ('70)

Deep Purple, klavyecileri Jon Lord'u kırmamak uğruna senfonik rock'un en büyük fiyaskolarından birine imza attı ve Royal Filarmoni Orkestrası'yla 1969'da bir kayıt yaptı. Provalar sırasında bir çellistin "ikinci sınıf Beatles'lar için çalamam" diye isyan etmesi, ünlü şef Sir Malcolm Arnold'un herkeसे küfredip durması, daha neler neler... Bu tecrübeden sonra Deep Purple hard rock'a geri döndü. Şimdi aradan 30 küsur yıl geçtikten sonra, bu ay konserin albümü ve DVD'si yeniden piyasaya sürülüyor.

Zaireeka **Flaming Lips** ('97)

Flaming Lips'in dördüncü albümünü aynı anda dinlemeniz lazım. Bugünün standart ses sistemlerinde bile mümkün olmayan bu zorluğun üstesinden gelmeniz ve aynı anda dört play tuşuna basmanız gerekiyor. Bu deneyi başaranların söylediğine bakılırsa, ortaya güzel bir müzik çıkmış.

The Capeman **Paul Simon** ('97)

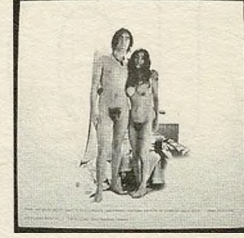
Paul Simon'ın 1959 yılında iki kişiyi öldürmekten hüküm giyen 16 yaşındaki Puerto Rika'lı bir gencin hayatını anlatan müzikal projesi yıllarını almıştı. Bir sürü yönetmen ve oyuncu değişikliğinden, protestoları da göğüsledikten sonra müzikal nihayet sahnelenmiş ve çok kötü eleştiriler alarak sahneden kalkmış, albüm de unutulup gitti.

Two Sides of the Moon **Keith Moon** ('73)

John Lennon, Ringo Starr, Harry Nilsson gibi dostların toplandığı albüm, konyak ve kokain eşliğinde kaydedildi. Bu albüm Moon'un vokal performansına bakıldığında, rock tarihinin ilk karaoke albümü olarak tanımlanabilir. Kapağına Moon'un kıçını gösteren bir fotoğraf da eklendiğinde, nevi şahsına münhasır bir albüm çıktı ortaya. 200 bin dolar harcanan albüm için plağın üreticisi şu yorumu yapıyor: "Bu albüm elbette Grammy kazanamayacak, ama Keith Moon'un karakterini tepeden tırnağa göstermesi açısından gurur verici bir çalışma."

Two Virgins **Lennon & Ono** ('68)

John Lennon'ın ilk solo albümü neredeyse dinlenmez bir albümdü. EMI da kapaktaki John ve Yoko'nun anadan üryan resimleri yüzünden albümü dağıtmayı reddetti. Albüm, Lennon ve Ono'nun birlikte geçirdikleri ilk gecenin ürünüydü. Sabaha kadar evde garip sesler, değişik aksanlarla söyledikleri şarkılar kaydetmişler, gün ağarıken de sevgili olmaya karar vermişlerdi.

In The Life of Chris Gaines **Garth Brooks** ('99)

Melodramatik şarkıların, sulandırılmış country'nin piri Garth Brooks, Chris Gaines adıyla bir alter-ego yarattı kendine. Brooks, bir makyajcının elinden geçerek bambaşka bir yüze kavuştu. Kendisine bir özgeçmiş bile yazıldı. Ama Chris Gaines, Garth Brooks kadar başarılı değildi. Albüm sadece 700 bin satınca plak şirketi panik oldu ve fiyat kırarak maliyeti kurtarmaya çalıştı. İşin ilginç, Gaines'in albümü eleştirilenler tarafından beğenilmişti!

Metal Machine Music **Lou Reed** ('75)

İki plak dolusu feedback, söz yok, melodi yok, ham gürültü; plakların her bir yüzü tamı tamına 16:01 dakika... Lou Reed'in bu albümü RCA ile olan anlaşmasını bozmak için yaptığı bile rivayet edilir. Ama ciddi bir avantgarde yapıt olup olmadığı hâlâ tartışılan albümün müptelaları da yok değil. Brian Eno 70'lerde ambient müzik olarak tanımlanabilecek iki albümden birinin bu olduğunu (diğeri kendisinin "Music for Airports"u) iddia ediyor. Amerikalı yazar Lester Bangs de bu albümün gelmiş geçmiş en büyük albümü olarak tanımlıyor. Geçenlerde Alman avantgard orkestra Zeitkratzer, fotoğraflarda görüldüğü gibi Lou Reed'i de yanlarına alarak "Metal Machine Music"i sahnede yorumladı.

Working class baba

Bir fotomontaj hilesi sonucu Yalta Barış Konferansında Churchill ve Stalin'in arasında otururken görülen John Lennon, Temmuz 1971'de, Londra'daki basın toplantısında bakın neler demiş...

Hep politik bir bakışım oldu, statükoya hep karşı oldum. Benim gibi yetiştirilen biri için polisten doğal bir düşman gibi nefret etmek ve korkmak, insanları bir yere götüren ve orada ölü bırakan bir kurum olarak orduyu hakir görmek temel bir şeydir. Bu temel bir işçi sınıfı davranışındır, her ne kadar yaşlandıkça, bir aile sahibi olup sistemin içine çekildikçe bunlar ortadan kalksa da. Hepimiz içimizde burjuva içgüdüleri taşıyoruz, hepimiz yoruluyoruz ve bir parça dinlenmek istiyoruz. Kurmak istediğiniz şeyi kurduktan sonra her şeyi tıkır tıkır işletirken devrimci harareti nasıl ayakta tutabilirsiniz? Mao Çin'de bunu yapabildi, ama ya Mao gittikten sonra ne olacak? Bir de, kişilik kültürünü de kullandı o. Belki de gereklidir bu —herkesin bir baba figürüne ihtiyacı var galiba. Kapitalist sistemi, işçileri gerçekten mutsuz bir durumda olduklarına uyandırarak yıkabiliriz, içine gömüldükleri rüyayı parçalayarak. Arabaları ve televizyonları var, hayatta başka şeyler de olacağını düşünmüyorlar bile. Patronların onların üzerinden geçmesi için, çocuklarının okullarda ebeledinin sikilmesini görmek için hazırlanıyorlar. Başkasının rüyasını görüyorlar —kendilerine bile ait değil bu rüya.

babylon-ist.com

babylon@turk.net

T. 90 212 292 73 68

F. 90 212 243 45 27

Sehbender No:3
Asmalimescit-Tünel
Beyoğlu 80040
İstanbul/Turkey

babylon

Eylül/Ekim '02

Babylon 24 Eylül'de açılıyor !

	24 EYLÜL	Babylon Juke-Box Special Guest Nicola Conte (Bari)		25 EYLÜL	Laço Tayfa (İstanbul)		27 EYLÜL	Mavi Müzik Mich Gerber (Zürih)	
	3 EKİM	New Cool Collective (Amsterdam)		4 EKİM	Jimi Tenor Band (Barselona/Helsinki)		5 EKİM	Coscia & Travesi Duo (Milano)	
	7 EKİM	Timuçin Şahin Trio (Amsterdam)		8 EKİM	Şenol Küçükyıldırım (İstanbul)		9 EKİM	ICP Orchestra (Amsterdam)	
	10 EKİM	Arto Lindsay Group (New York)		11 EKİM	Cleveland Watkiss & The Source (Londra)		12 EKİM	Patricia Barber (Chicago)	
	18 EKİM	Fujifilm Music Week-Ends Azymuth (Rio De Janeiro)		23 EKİM	Changana (Havana)				
	25 EKİM	Mavi Müzik Mouse On Mars (Düsseldorf)		29 EKİM	The Perfect View Project (İstanbul)		31 EKİM	Radio Oxi-gen's Groovology	

“Açık Radyo.”
94.9

Mimeray

Radikal

RADIO
FM 95.9 İSTANBUL

shipsak

STİL MATBAACILIK

TURK-NET

Wall

ZEBRA DesignFactory

Gürkan Coşkun idi, Komet oldu. Çorum'da defter boyar idi, Paris'te sergiler açar oldu. Bir gazete haberinde ressam olacak çocuk idi, meşhur ressam oldu. En son Dolmabahçe'de "İdi, İdim, İdik" sergisiyle arz-ı endam etti. Cebimize 10 şarkı koyduk, kapısını çaldık, ağzından girdik, burnundan çıktık, anlatırdık da anlattırdık.

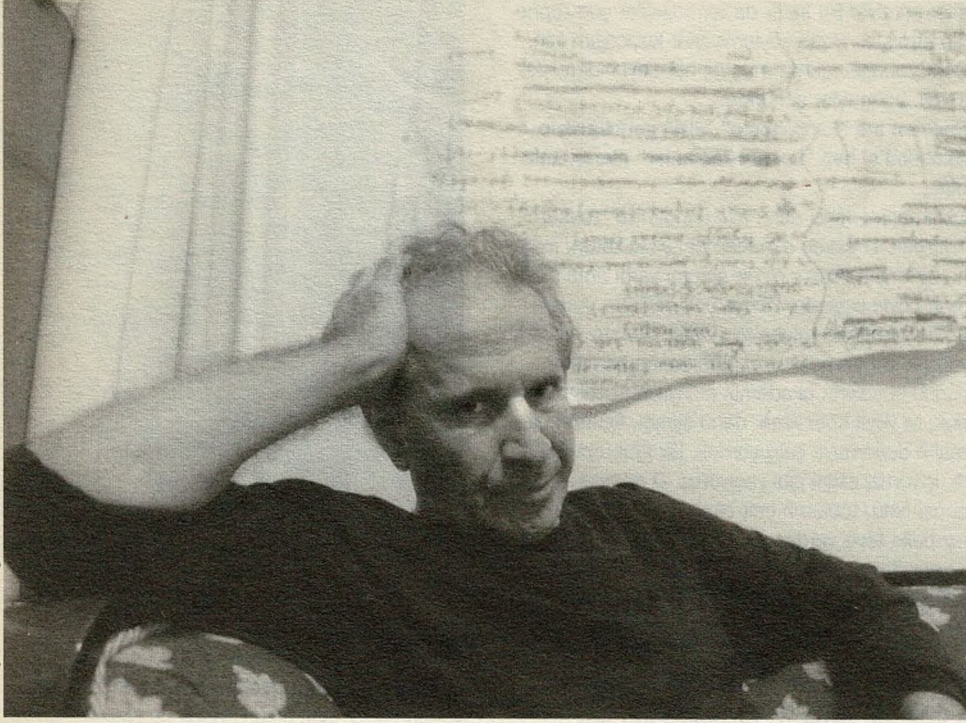

Foto: Şahan Nuruoğlu

unuttular, farkında olmadan "özürülü devlet" demeye başladılar, birileri uyardı hemen, "olur mu" diye. Bari banda alayım dedim, aralarına kanşım, amigo gibi oldum. "Sanatçı özürülü el ele" diye bağırıyorum, "sanatçılar da özürülüdür" diye de. Sanat Fuarı'nda bir konuşma vardı, orada bunu dinletmek istiyordum insanlara, sergiye de koyacaktım, kayboldu. Böyle kayıtlar yapıyorum ara sıra... Ama müzik yapmak isterdim doğrusu. Victor Hugo mesela, biliyorsunuz, müzikten nefret eden bir insan. Ben o kadar değilim, bazı şeyleri dinliyorum. Bach'tan Anton Webern'e kadar pek çok besteciyle aram iyi. Elektronik müziğe ilkgençliğimizde çok takılmıştık. Paris'e gittiğimde ilk aldığım iki long play var, biri Dr. Jean Claude Chabrier. Daha sonra onun baldızıyla sevgili olduk. UNESCO onun çok güzel bir klasik Osmanlı müziği plağını yayınlamıştı. Daha sonra İran müziğine yöneldi Chabrier... Bir de, radyoda çok güzel bir şey dinlemiştim, sadece insan sesi, bir Stockhausen çalışması. Çok hoşuma gitmişti, ertesi gün bir Stockhausen plağı almıştım.

Alpay - Hem okudum hem de yazdım (45'lik)

(gülüyor) Arkadaki enstrüman kötü. Nedir bu yahu? (düşünüyor) Tanıdım. Zeki Müren mi? (gülüyor) Ben daha iyi söyleyim bunu yahu. Kapat şunu da

Bill Haley & The Gürkans

Janis Joplin - Mercedes Benz (Pearl)

Komet: Janis Joplin. Nasıl bildim ya, hayret. Çok hoş yahu. Hiç dinlememişimdir halbuki. Bilmediğim şeyi nasıl bildim? Allah Allah...

Şarkının adı "Mercedes Benz". Sizin Mercedes'li bir hikayenizi duyduk: Bir resminizi siyah bir Mercedes'le değiş tokuş etmişsiniz. Ece Ayhan'ın cenazesine de o siyah Mercedes'le gitmişsiniz...

(gülüyor) Yok, öyle değil. Topuk dikenini çıktı bende. Çok ayakta duran insanlarda olan bir arıza. Ara sıra uzak bir yere gitmem icap ettiği zaman bir arkadaşımın arabalarından birini kullanıyorum, siyah Mercedes o. Sonra o arkadaş için birkaç desen çizdim, bütün hikâye bu. Assos'a gitmiştik o arabayla, oradan da Çanakkale'ye geçtik, Ece Ayhan'ın cenazesine. Öküz'cüler Ece Ayhan'la Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın fotoğraflarını çekmişler beraber, halbuki geçinememler eskiden beri. Çok hoş bir fotoğraf, ikisi de böyle duruyor. (yüzünü şişirip somurtuyor) Konuşmamışlar zaten, ki Ece konuşmadan duramaz. Ece'nin fotoğrafını şu duvara asmıştım. Öldüğü gün -böyle şeylere inanmam ama- düştü, tekrar bantladım, akşam geldim ki yine düşmüş. Ne acayip, değil mi? (gülüyor)

Ece Ayhan'la ahbablığınız nasıl başlamıştı?

Ece'yi 60'lı yıllardan tanıyorum. Benim için dünyadaki en önemli bir-iki şairden biridir. En son Ya-pı Kredi'de bir toplantı düzenlendi, Fransız konsolosluğunda Fransız şair Bernard Noël'le birlikte şiir okumuşlardı. Ece yürüyemiyor, fakat durmadan konuşuyor. Dedim ki, Ece artık ağızyla yürüyor. (gülüyor) Bir ara Mustafa İrgat'ta kalıyordu,

ben de kalıyordum orada. Fasulye pişirecek, fasulyeleri tane tane sayıyordum...

Fakat nasıl bildim o şarkıyı yahu? Kalitesinden mi acaba? İyi bir şeyi sevebiliyormuşum demek ki. Çünkü benim için müzik çok ilkel bir şey. İnsan şunu şuna sürüyor, üflüyor, bir ses çıkıyor, çıkan sese göre ya hüzünleniyor, ya da gülüyor, dansediyor. Çok komik. Direkt ve müthiş ilkel bir şey. (masaya üst üste vuruyor) Ama işte böyle şeylerden nefret ediyorum. Hiçbir şekilde dayanamıyorum o vurmallara. En kötüsü o galiba. İnsan sesi en iyi sestir herhalde, hayvan sesi de iyidir belki de. (gülüyor) Dolmabahçe Kültür Merkezi'ndeki sergimi gördünüz mü? Videoları uzun tuttum orada. Bir tanesinde tekaüt olmuş bir Alman, eşeklere, eşek seslerine merak salmış, kulak yapıyor kendine, ağaçların arasından anıyor, eşekler koşup geliyor, fakat sonra sükût-u hayale uğruyorlar tabii.

Güzel bir Tom Waits hikayesi var. (geçen sayıdan bir pasaj gösteriyoruz) "Bir çayırdan geçerken durdum. Albümünü teybe koyup sesi sonuna kadar kökledim. Arabanın kapılarını açtım. Bir baktım, inekler toplanmış geliyor."

(gülüyor) İyi adam olduğu belli tabii. Birkaç kere dinledim galiba, fena değil, insanca bir şeyler söylüyor o da. Bende bir kasetinin, diskinin olması lazım... 1999 galiba, bir baktım, Beyoğlu'ndan bando sesi geliyor, belediye bandosu. Özürülerin yürüyüşümü. Bilmem kaç tane âmâ, topal... Körlerin de ayrı grupları var, devrimci körlükler var mesela. Ama evvah, kameram yok yanımda. "Özürülü devlet el ele" diye bağırıyordlardı, sonra

ben söyleyeyim. Böyle olur mu bu? (Söylemeye başlıyor) "El veriyor, el veriyor, ortadirek bel veriyor hey..." Folklor folklorde kalmalı. Onun kendisine mahsus bir şeyi var, bütün dünyada öyle. Bu Çorum türkü. Kim söylüyor?

Alpay... Siz Çorumlusunuz, değil mi? Bir çocukluk fotoğrafınız var "Öteki Komet" adlı kitabınızda. 40'lı yılların Çorum'undan mı o?

Osmancık kasabası orası. Ben 41 doğumluyum, o fotoğrafta herhalde üç-dört yaşındayım. Babam öğretmeni. Ankara Gazi Terbiye, İstanbul Yüksek Muallim Mektebi filan, oralarda okumuş. Ke-man çalıyordu. Bana dergiler, kitaplar alırdı. İki ciltlik çocuk ansiklopedisi vardı, onu çok okurdum, yıllar sonra buldum sahaflarda. İçinde bü-

Tekaüt bir Alman, eşeklere, eşek sesine merak sarmış, kulak yapıyor kendine, ağaçların arasından anıyor. Eşekler koşup geliyor, fakat sükût-u hayale uğruyorlar.

tün şaheserler, sanatçılar yazıyor. Daha küçükken okuduğum şeyleri de buldum, eski yazı, içinde masallar, anlatılar var. Bazıları Schiller filan yani. Oradaki illüstrasyonlar benim aklımdan çıkmıyor. O kadar ezber ediyorsun ki çocukluğunda okuduğum şeyleri. Tarihe, coğrafyaya çok meraklıydım ben. Çok genç yaşta hevesle okuyor bunları insan.

İstanbul'a gelişiniz ne zaman?

58'de Akademi'ye girdim. Ama ondan önce de ara sıra gelirdim. İstanbul büyük bir oyuncak... Lisedeyken sanatçı olmak istiyordum, özeniyordum, kültür olarak hazırdım buna.

Resim arzusu ilk nasıl doğdu?

İlkokulda Kore köşesine resimler yapmıştık,

"kahraman Mehmetçikler" falan diye. Tarih şeridi vardı, oraya padişahların resimlerini yapmıştık. İlkokulda benden daha kabiliyetliler de vardı. Ama ben tarihe, coğrafyaya çok meraklıydım o yaşlarda. İlkokul bitirme sınavında tahrir dersi vardı, şimdi galiba kompozisyon diyorlar. "Ne olacaksınız" diye sormuşlardı, "ilkokuldan sonra ortaokula gideceğim, sonra liseye, sonra Dil-Tarih-Coğrafya fakültesine gideceğim, önce asistan, sonra doçent olacağım, sonra profesör, sonra ordinarius profesör olacağım" diye yazmıştım. Şemsettin hocanın dört ciltlik resimli tarihini okuyordum.

Resme yönelişiniz nasıl oldu?

Merak, bir de kendini gösterme duygusu vardı. Ufak tefektim, ama kimsenin yapmadığı yaramazlıklar yapardım. Sonradan düşünüyör insan, kendini gösterme duygusu bu, varlığını gösterme, kızların hoşuna gitme... Resme kabiliyetsizimdir aslında, doğru dürüst desen çizemem, ama eleştirel yön kuvvetlidir bende. "Bu değil, böyle olmalıdır" diyebilirim. Bazı arkadaşlarda -mesela Metin Talayman, Mehmet Güleriyüz- bilek vardır. Bende öyle güzel bilek yok. Gözlem kuvvetli belki, yoksa beceriksizimdir, müthiş sakarımdır, yazım felakettir mesela, okuyamazsınız. Aslında şair yahut felsefeci olmak isterdim. Futbolcu olmak da isterdim, o heyecan önemli. Ama iyi bir futbolcu olmak lazım, Fenerbahçe'de oynamak lazım, Ortega gibi olmak lazım. (gülüyor)

Fenerbahçe'yi mi tutuyorsunuz?

Çocukken demişlerdi, sen kaleye geç, Fenerbahçelisin, Aslan Cihat ol... Yıllarca hiç ilgilenmedim futbola. Yıllar sonra Galatasaray Fransa'ya gelmeye başladı, maçlarına gittim. Büyükada'ya yazları gelip gitmeye başladım, orada fanatik taraftarlar var.

"Abi hangi kulübü tutuyorsun" dediler, tabii Fenerbahçe eski gözağrımız, "Fenerbahçeliyim" dedim. "Abi zaten sen başka türlü olamazdın" dediler. (gülüyor) Ara sıra alıp beni maça götürüyorlar.

Charles Aznavour - La Bohème (La Bohème)

Léo Ferré diyeceğim, ama değil. Aznavour. Müzikten çok şarkı bunlar, hakiki müziksel bir durum değil. Aznavour'un şarkısı Neriman Tuna'yı hatırlattı bana.

O kim?

Bitpazarında eşyalarını buldum. Ölmüş herhalde. 50'li yıllarda kadın hakları için mücadele etmiş. Mutlaka Aznavour'dan hoşlanıyordu, fotoğrafları var beraber. Trajikomik bir olay. Şiir yazmış birisi Neriman Tuna için, onları çerçeveletmiş, yazık. Yapmacık bir feminizm tabii o zaman için. Çin devlet başkanlarıyla bile fotoğrafları var. Burada yabancı okullarda okumuş. Diploması bile çıktı o yığının arasından. Her şeyi tozlar içindeydi bitpazarında. Birkaçının tozunu almış temizlikçi kadın, tozlatmak lazım tekrar... (gülüyor) Gazhane'de "Seretonin" sergisi yapalım demişlerdi bir ara. Gazhanede hâlâ insanlar çalışıyor, kömür gölleri falan felaket, "abi" diyorlar, "çok yaşamıyoruz burdan çıkınca", omuzlarıyla vagonları itiyorlar. "Burada olmaz" dedim ben, Kandilli Kız Lisesi yanmıştı, orada yapalım dedim, insanlar sandallarla gitsinler... Kabul etmediler, "o zaman 'protesto ediyorum' diye 10 metreye 15 metre bir şey asın" dedim, "ancak o şekilde katılırm Gazhane'ye". Asamamışlar, yere koymuşlar. Gittim açılışa, polisler yakaladı beni, "neyi protesto edi-

yorsun" diye. Sonra oradaki çeşitli durumları gazetede, televizyonda söyleyince, müdür kızmış, bezi gömdürmüş toprağa. "İdi, İdim, İdik" adlı sergime koyalım dedik, fakat sığmıyor, biz de yeni bir şey yaptık, ama bu sefer "protesto ediyordum" oldu. Onun tozlanması lazım, çalışanlar götürüp varoşlarda bir yere gömmüşler, polis gelmiş. Hadi polisten kurtulduk, çamur içinde getirdiler sergiye. Bu sefer de temizlikçiler çöp zannedip atmışlar. Bana söylemiyorlar kızacağım için. Çöp arabasını durdurmışlar, her şeyi indirmişler aşağı, bulmuşlar sonunda.

Şarkının adı "La Bohème". Sizin gençliğinizin Akademisi hep "bohem zamanlar" olarak anılır...

O zamanlar ikinci sene bile kendimize "ressam" diyorduk. O heves olmadan olmaz ki zaten, insana bir enerji veriyor o. Bir anlamı vardı ama o zaman böyle şeylerin. Dünya çok değişti... Akademi'de kendimizi talebe gibi değil, sanatçı hissediyorduk. Bir sömestr, hepimizi sınıfta bıraktılar, çünkü hocaların akademik anlayışında çalışmıyorduk, iyi veya kötü ama, daha şiirsel, figüratif bir resim denemeye çalışıyorduk. Bir grubumuz vardı, içiyoruz, çılgın gibi yaşıyoruz. O arkadaşlarımızın hepsi öldü, topluma esir olmadılar çünkü. Ben biraz belki taviz verdim de ayakta kaldım. Burhan'ı (Uygur) tanırırsınız, Şener Akmen, Ali Aşuroğlu, Erdoğan Kocabalkan, bir sürü insan... Ne adamlar vardı. Müzikli resim gösterileri olurdu, karikatür

Şair yahut felsefeci olmak isterdim. Futbolcu olmak da isterdim. O heyecan önemli. Ama iyi futbolcu olmak, Fenerbahçe'de oynamak lazım. Ortega gibi olmak lazım.

sergisi ya da. Şener Akmen, objelerle karikatür yapmıştı; mengeneyle tüy sıkıştırmıştı mesela. 1960 başları bunlar. Özdemir Altan asistandı 65'de, beraber ev tuttuk Mühürdar'da. Ben o sıralarda enstalasyonvari şeyler yapıyordum. Evde odanın biri benim, ipler gerili içeride, her şey hareket ediyor. "İçeri girmek yasaktır" yazıyor kapıda. Kapı açılınca sesler filan da var. Odadaki şeylerden bazılarını sergiye götürdüm. Yedigün gazetesinde "Çöplük eşyasına bakarak ilham almak isteyen ve ileride ressam olmak isteyen bir genç, yere oturmuş düşünüyor"

yere oturmuş düşünüyor" diye çıktı. Özdemir bir sene sonra bursla Paris'e gitti, Adnan Çoker geldi yerine. Bir pusula yazmıştı, duruyor hâlâ, diyor ki: "Gürkan, sizinkilerden iki pire benim tarafa geçmiş, pis kokan odalarınızı havalandırın, banyonun kapısı açık olsun, insan bu pislikle sanatçı dahi olamaz..."

Komet adını almanız nasıl oldu?

Liselerde ad takılır ya, "embriyon" derlerdi mesela bir ara bana. Ortaokulda mıydık neydik, İngilizce hocamız Azize Hanım vardı, çok güzel mavi gözlü, sarışın. Yıllar sonra benim sergime geldi. Nefis bir gri manto giymiş, hâlâ çok güzel, 70-80 yaşında vardı herhalde, bir de resim aldı. Bana hediyeler getirmiş... Azize Hanımın hocamız olduğu zamanlarda, akşam arkadaşlarla çıkıyoruz, herkes saçını yatırmaya çalışıyor, "senin saçın yatmaz" dediler. Yirmi sinemasına bir arkadaşla bahse girdik, briyantın gibi katlanmış bir şey bul-

40 Küsur sene öncesinden bir Komet haberi: "Çöplük eşyasına bakarak ilham almak isteyen ve ileride ressam olmak isteyen bir genç, yere oturmuş düşünüyor"

dum, saçların oldu pasparlak, tabii bu arada geç kaldık okula. Sınıfa bir girdim, herkes gülmekten yere yattı. Azize Hanım baktı, "Edremit faresi" dedi bana. Edremit'te fareler zeytinyağı fiçilerine düşmüş sık sık, onun için tüyleri parlak olumuş. (gülüyor) Komet ismi Bill Haley ve Kometler'den geliyor. Ankara'da bizden biraz büyük bir çocuk vardı, konservatuara gidiyor, ama eve gelince piyanodan sıkılıp abisinin gitarını çalıyor, naylon gömlekler filan. O yaşlarda isim takılıyor ya, o Bill Haley oluyor, biz de Kometler'i. (gülüyor) Zaman geçti, Akademi'deyiz, bohem yaşıyoruz, karakollara düşüyoruz. Babamın saati vardı, "zaman da ne demek" dedim, attım saati. O sıralarda Komet diye imzalamaya başladım resimleri. Varoluşçu durumlar var ya, kendini yapmak, başkasının koyduğu isme karşı olmak filan. Komet hikayesi o.

✦ Alla Turcani (İstanbul Laternası)

Ne yazık yahu, ne kadar güzeldi Taksim Belediye Gazinosu, onu hatırladım şimdi. Bu kadar güzellik olur mimari olarak. Nasıl olur da yıkarlar, anlamıyorum. Bir daha da yapılmasına imkân yok. Vapur gibiydi, dehşetli güzel bir vapur.

"Alla Turcani" şarkısı "İstanbul Laternası" albümünden eski, anonim bir kayıt. Epey bir meyhane geçmişiniz var, nasıldı laternalı zamanlar?

Nevizade böyle değildi, fazla bir şey yoktu. Lefter'in meyhanesi vardı, başka birkaç yer vardı. Bütün kültür çevresindeki insanlar giderlerdi oralara. Sanatçı çevrelere filan çıkıyoruz, meyhane ye, şuraya buraya.

Akademi balolan o zaman gazetelerin flaş haberi oluyordu hep...

Birkaç kişi bir araya gelip proje hazırlıyordu, seçiliyordu bir tanesi. Hep beraber bir ay, akademide gece gündüz yatarak realize ediliyordu bu proje. Zaten okulda her zaman yatıp kalkıyorduk, kalorifer dairesinde duş alıyorduk. Beni bacaklarımdan tutarlardı hafif olduğum için, denizden midye toplardım, tenekelerde kızartırdık midyeleri. Bir de lodos olunca palamutlar yukarı çıkardı, vur kafasına, al içeri. Elli tane kedi vardı, hepsi doyardı. Bir resim geldi geçen gün, 1962 tarihli, bir bira bardağı ve bir yengeç. Tam Talat Aydemir'in darbe yaptığı akşam. Şener'le ben, çok güzel kırmızı bir pavurya, ama nasıl bir pavurya, ona bakarak içtik. Akademi'ye, Tophane'ye doğru iniyoruz, tanklar geçiyor. Sabaha karşı, akademide, merdiven altında yatmıştık. Daha sonra Akademi'den

kovuldum, tekrar girdikten sonra da hiçbir hoca almıyor beni atölyesine, merdiven altında çalışıyorum. Sonra Bedri Rahmi Amerika'dan döndü, "çağırın benim sabıkalyı" dedi. Ahbaptık zaten.

Siz esas olarak Zeki Faik İzer'in atölyesindeydiniz, değil mi?

Evet, onun talebesiydim, babamın da hocasıydı zaten. O, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kudsi Tecer, bunlar hep babamın hocası olmuşlar, benim de hocam oldular. Bütün güzel kızlar Zeki Faik'in oradaydı. Cezadan sonra Zeki Faik tabii almadı beni atölyeye. Fakat çok heyecan verirdi talebeye. Bir gün Yusuf Ziya Ortaç'a gitmiştik, "marangoz iyi bir şey yapsa, o adam onu bile kıskanır" dedi Zeki Faik için. Diğer öğrencilerin yağlarını, terebentinlerini koklardı, bizimse gelip ağzımı-

Paris'teki ilk sergisinin açılışında, Öküz Gözü Galerisi, 1976

zı koklardı. Çok iyi bir ressam değildi bence, ama çok iyi bir hocaydı, her şeyi gelip gösterirdi, belki en iyi hocaydı.

✦ Deniz Kızı Eftalya - Kadıköylü

Tanburi Cemil Bey zamanı mı? Hafız Burhan mı yoksa? (vokal girince gülüyor) Tabii, anladım, Deniz Kızı

Eftalya. (beraber mırıldanıyor) Heykeltraş Gürdal Duyar çok severdi bunları, eski taş plakları bulurdu. Bir gün Tatyos Efendi'nin saz semaisini bulmuş, Tanburi Cemil Bey çalıyor. Sabaha kadar dinleyip akademide resim yaptık sonra...

Şarkının adı "Kadıköylü". Sizin bir de Kadıköy maceralarınız var...

Kadıköy deyince aklıma geldi, 69 galiba, askerlikten döndüm, Rumeli Pasajı'nı resimliyordum,

sonra Burhan da gelip yardım etmişti. O sıralarda Hasan Kazankaya, "Ortadoğu'nun en büyük gazinosunu açacağım" diye, Caddebostan plajının yanındaki yeri gazino yaptı. Ben orayı dekore edeceğim, o zamanlar da op-art moda. Duvarlara daireler çiziyoruz tabaklarla, çeşitli boyutlarda daireler, arada figürler.

1969'da politikayla aranız nasıldı?

O zaman müthiş angajeyiz politik olarak, işçileri, çalışanları patrona karşı teşvik ediyoruz, fakat patronla da ahbabız. İşçilerin kafası karışıyordu. Benim Hasan Kazankaya'yla hukukum 65'lere gider. İki filmi iç içe çekiyor, "Sayılı Kabadaylar" ve "Haracıma Dokunmayın"; Yılmaz Güney oynuyor. Yılmaz'la ilk tanışmamız da o zaman. Güzel beyaz bir arabası vardı, onunla gelirdi, güzel silahları vardı arkada. Gazino açıldı, benim de odam var orada. İlk Sevim Tuna gelecekti, kapris yaptı, Dündar Kılıç'a söylediler, o bir telefon etti, hemen geldi Sevim Tuna. İlk şartı da yukarıdan sarı sarı yapraklar düşmesi; yaprak gibi kestik hep kağıtları. (gülüyor) Ben normal hayatımı yaşıyorum, millet gelip gidiyor, bütün İstanbul sosyetesini, bazen mafyalar geliyor, silahlar çekiliyor. Müzeyyen Senar geldi sonra. O sıralarda 15-16 Haziran olayları oldu. İşçilere "hadi gidelim" diyorum, Hasan da "n'apıyorsun ulan" diye bana bağırıyor. (gülüyor)

Katıldınız mı 15-16 Haziran'a?

Tabii, gittik Kadıköy'e. Kuşdili çayırına vardık, baktım, işçiler geliyor karşıdan. Polis otoları devrilmiş sağda solda. Ali Özgentürk'e, Mehmed Ulusoy'a rastladım orada... Bunlardan önce, varoluşçu zamanlarımız var, 60 başları, Mehmet ve İrvem Keskinöğlü, Ali Aşuroğlu, Tanju Gökçöl, Yavuz Örtün... O zaman bir dergi de çıkardık Bulantı diye. Askerden geldim, akademide boykot var.

Ziya Bar'a uğradım. Entellektüel burjuvaların da geldiği bir yer. Kalabalık bir grubuz. Birisi geldi, Yılmaz'ın öldüğünü söyledi. Orada, burjuvalar dahil herkes ağladı.

Oturuyoruz kantinde, "iyi 'atış' yapabilen birkaç kişi arıyoruz" diye geldiler. Allahallah dedim, ne hikâye? Meğer atış değil, afiş diyorlarmış. Akademi yemekhanesini açtık, herkes afiş yapmaya başladı, yüzlerce. Korsan olarak sokaklara, her tarafa yazılar yazıyorduk, resimler yapıyorduk. "Her zaman 'katil polis' diye yazıyoruz, millet öylece bakıyor, 'yaşasın katil polis' diye yazalım" dedim, afalladı herkes. (gülüyor) Ne durumlar ol-

ROLL

aboneliği,
ve aradığınız, bulamadığınız
tüm dergilerin abonelikleri için:

abonet

www.abonet.net abonet@abonet.net tel: (0212) 210 0 110 faks: (0212) 222 27 10

istediğiniz dergi kapak fiyatıyla adresinize teslim

du yahul Maltepe'ye götürdüler herkesi, cephe kısmını (*Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi*), ordularını (*Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu*) filan. Gittim ziyarete, elbise istediler, bavullarla elbise götürdüm. Meğer onları tünel hikayesinde kullanıyorlarmış; o elbiselerle kaçtılar. Erim Süerkan ilk aranan 60 kişiden bir tanesiydi. Şişli'de randevu verdi bana, Doğançılar'da bir dışçı arkadaşına götürdü dışlerimi yapsın diye, ertesi gün de yakalandılar. 1971'de Deniz geldi –akademiden, 15 sene kalmıştı o da içeride–, “Komet, bize ev lazım” dedi, benim de o sırada evim barkım yok. Gölcük'te Metin Talayman'ın bir arkadaşı var, deniz astsubayı. Onun evinde kalyorum, anahtarım var, o anahtarımı verdim. İlkay'la Necmi (Demir) gidiyorlar, tam o sırada polisler çıkıyor, çünkü komşular buraya gelip gidiyorlar diye ihbar etmişler.

Yılmaz Güney'i en son ne zaman gördünüz?

Nihat Behram'ın düğünü vardı Paris'te, Dev-Yol lokantasında, oraya gittim.

Lokantanın adı ne?

Dev-Yol lokantası. Yılmaz beni masasına aldı, içtik, çok içtik. Oğlu Yılmaz o zaman küçüktü, resim seviyormuş. Ertesi gün buluşacağız, ben onu müzelerle götüreceğim. O kadar içmişim ki, ayılamadım ertesi sabah. Bir gün sonra da buraya geleceğim. Beni iki saat beklemişler. Bunu duyunca çok üzüldüm. Buraya geldiğimde Ortaköy'deki Ziya Bar'a uğradım, entelektüel burjuvaların da geldiği bir yer. Onat'lar (Kutlar) filan oturuyoruz, kalabalık bir grubuz. Birisi geldi, Onat'a Yılmaz'ın öldüğünü söyledi. Orada, burjuvalar da dahil, herkesin ağladığını gördüm.

Nasıl bir insandı Yılmaz Güney?

Yerine göre davranmasını bilen bir insandı, insanı hisseder, tanırdı. Biliyordu yaptığı şeyi. Ama o son olayı, savcının küfredmesini kendine yediremezdi. Bir keresinde, Güler (Yücel), Can filan oturuyoruz. Can'ın kafası iyiydi, “iyi yapmış” dedi. Ben her şeye rağmen öldürmeye karşı olduğumu söylüyordum... Yılmaz aslında çok acı çeken bir adamdı tabii. “Umut”u rahmetli Altan Küçükyalçın getirmişti Paris'e, Sinematek'te çalışıyordu Altan. Nasıl Pasolini'nin “Mamma Roma”sı imkânsızlıklar içinde çekilmiştir, ya da ilk filminde ses bile yoktur Pasolini'nin, onun gibi imkânsızlıklar içinde çalıştı Yılmaz da.

Serge Reggiani - Pablo (Reggiani 89)

(sözler girince) Eyvah, eyvah, kapat şunu, Allah aşkına! Lütfen, derhal! Hakiki bir fado ya da hakiki başka bir şey olsa, neyse. Ya da bizim eski uzunhava gibi bir şey... İyi flamenkolar da var, ama bu biraz yapma.

Şarkının adı “Pablo”. Picasso şarkısı.

Olabilir. Bir kadın gördüm geçenlerde televizyonda, Sabahat Akkiraz'mış adı galiba. Bir disk çıkmış, üff, o kadın hakiki işte. (*müzik hafif hafif devam ediyor*) Picasso olsaydı, kırardı bunu. Sert bir herif.

“Guernica” tablosundan ve İspanya içsavaşından bahseden bir şarkı bu...

Biraz hafif kalıyor ama. Ne Picasso'nun, ne “Guernica”nın hali gibi değil. Picasso'nun resminde güçlü bir konstrüksiyon var. Bu şarkı “Guernica”nın hiçbir trajedisini vermemiş.

Picasso'yu nasıl bulursunuz?

Picasso, tam bir ressam işte. Lisedekeyken filan ilgimi çekmişti. Bana yakın değil ama. Onun grafik tarafı daha ağır basıyor, çok sert. Benim çalışmalarım da sosyal, dışa açık şeyler, ama bendeki pentür daha entim, daha içeri doğru bir şey. Bir

tarafından bir romantizm var bende, onu komikle, mizahla bağdaştırmaya çalışıyorum. Ama sanatta çok zor bu. Picasso'da mizah duygusu yok... Gençliğimde daha modernim. Sonra bunları dışladım, bir yerden sonra beni ilgilendirmedi akımlar filan. 15 sene önce Ferit Edgü Sanat Olayı dergisinde resim yorumluyordum. “Sanki hiç Cezanne geçmemiş gibi” demişti bir resmimi yorumlarken. Bu doğru. Sanatın bütün bu entelektüel tarafı tamam da, bir de kişisel veyahut insanın içinden gelen bir dürtü var. İnsan unutuluyor biraz, daha mütevazı olmak lazım. Yeni bir din gibi çıkarılıyor sanat, biraz abartılıyor belki de. Öbür tabluların, dogmaların yanında, tamam, iyi bir şey, ama o da bir dogma olmaya başlıyor ve

o şekilde bize bir takım değerler kabul ettirilmeye çalışılıyor. Bu da bir çeşit baskı oluyor belki. Özgür olamıyoruz.

Velvet Underground & Nico - Femme Fatale (Velvet Underground & Nico)

Bu kim?

Velvet Underground. Andy Warhol'un Factory'sinde çalışıyordunuz.

Ha, evet. Bir de bir İngiliz grup vardı ya, neydi, hoşuma gidiyordu. Deli herifler, bir de kız var. Hah, Aqua! Onlar hoş.

Sizin Andy Warhol'la aranış nasıl?

Gençken takip ediyorduk onları, hoşumuza gidiyordu.

Andy Warhol'u birkaç yerde gördüm de. Müthiş zeki bir herif.

Pop-art'a bakışınız nasıl?

Pop-art pop-art'tır işte. Beni zekice yapılmış her şey etkiler. İlk çıktığında ilgilendirmişti ama, önce insanın kendini halletmesi gerekir bence, bu daha önemli.

Sizin tabela resimleriniz var, Andy Warhol'un bazı işlerini çağırıyor. Hikayesi ne o tabelaların?

1994'te Nişantaşı Güzelleştirme Derneği Nişantaşı'ndaki mağazalara resim koyacaktı. Bir sergi düzenliyorlar. Bubi var, ressam, o uğraşmış bu işlerle, telefon etti. “Nasıl bir şey vereyim?” dedim, “imzanız olursa, ne olursa olur” dedi. Ben

de gittim, Yüksekaldırım'da bir tabelacı buldum, tabela yaptırdım ona, tabelada Komet yazıyor sadece. “Marka” ya Komet hesapta, neye imza koyarsa olur. Kendimle dalga geçiyordum biraz. Koydukların mağazanın vitrinine. İmzaladım da Komet diye. Dolmabahçe Kültür Merkezi'ndeki sergi olunca otuz tane daha yazdırdık tabelacılar. Bir nevi o marka meselesine karşı tavır, o durumu protesto ediyorum aslında. Önce bir tabelacı yapmıştı, onun yaptıklarını beğenmemiştik, tekrar yaptırmıştık. Nadi Güler var ya Kumpanya'da, o beğenmediğimiz tabelaları bitpazarında bulmuş, Paris'e telefon etti, “çocuklara bunların üzerinde bir şey yaptıracağım” dedi. Tamam dedim. Komet nedir diye sormuşlar, kimisi Jardel diyor, kimisi su diyor, çok matrak. Sonra çocuklarla beraber taşдық İstiklâl caddesi boyunca onları, çok komikti.

Bir şarkı daha dinleyelim...

(nağmeyle okuyor) “Şarkılar seni söyler, dillerde nağme adın...”

Georges Moustaki - Le Métèque (Georges Moustaki)

Kim bu yahu? Moustaki? Evet o. Moustaki'yi tanıyorum, resim de yapıyor şimdi.

Nasıl tanıştınız?

Mübin'in (Orhon) ahbabıydı. İlk gittiğim sırada karısından ayrılmıştı, kızı Pia vardır, onların evlerine giderdik. Şimdi ara sıra rastlıyorum, benim resim malzemesi aldığım yere geliyor.

Şarkı göçmenlik üzerine. Göç nasıl bir duygu, sizin hayatınızda Paris nasıl bir yer tutuyor?

Malik değilim ben, mülkiyetim yok, onun için mekân o kadar önemli olmuyor hayatımda. Ama kitaplar üzerinden düşünebiliriz belki. Yedi-sekiz bin kadar kitabım var Paris'te, burada da üç bin kadar. Atamıyorum kitaplarımı. Önceleri askere giderken kitaplar dağıldı, dönünce ev bark yok, toplayamadık. 87'den beri tekrar birikti. Birkaç gömleğim var, ama hepsini giymiyorum, sevmiyorum. Hiçbir şeyi atmıyorum. Paris'te ev her şeyle dolu, vida parçası, şu bu... Birkaç sene önce servet beyannamesinde göstermek için, her şeyi, kırık düğmeleri, tel parçalarını, tozlanmış kağıtları tarifleyip yazmayı düşünmüştüm. Aylarca çalışmak lazım ama bunun için. (*gülüyor*)

Şu sıralar ne okuyorsunuz?

Bir sürü kitabı beraber okuyorum. Heidegger'in “Şey Nedir?” diye bir kitabını okuyorum. Kemal Tahir'in “Büyük Mal”ını tekrar okuyorum. “Kavramlar ve Bağlantılar Arasında” diye bir kitap çıktı, düşünürlerle söyleşiler, ona da bakıyorum. En son Henry Miller'in küçük bir kitabını bitirdim. Cé-

Biz de az değildik aslında, ben de Schnabel kadar olabilirdim. Dert de değil yani. Çünkü benim amacım o değildi. Çıtayı çok fazla yükseğe koymadım.

line'in “Gecenin Sonuna Yolculuk” kitabını aldım, çevirisinin nasıl olduğuna bakıyorum. Bir de tabii sinema var. Çocukluğumdan beri çok giderim sinemaya, burada Sinematek'e çok giderdim, Paris'e girdince özel ilişkilerim de oldu. “Sinefil” der Fransızlar, öyleydim. Haftada en aşağı altı-yedi film görürdüm. Paris o bakımdan öyle bir yer ki, on sene içinde eski filmlerin çoğunu görebiliyorsunuz. Benim kafamda hepsi birbirine karışıyor tabii. (*gülüyor*)

Sinemayla daha yakından ilişkiyi girmeyi düşünmediniz mi?

Düşündüm kaç defa, düşünmez olur muyum? Mustafa İrgat'la “Haydi Suna”yı gerçekleştirecektik, ama her şeyi birden yapamıyor insan. Şimdi

video yapmaya çalışıyorum, şiir yazıyorum, resim yapıyorum. Çocukken, gençken bir sürü şey yaptık, zaman bitmek bilmezdi. Şimdi felaket. Bize dayatılanlar, öğretilenler... Bütün duygu ve mantık yapılarımız çözümlenebiliyor artık belki de. Onu aşabilmek çok zor bir hikaye. Ama tabii yapılabilir yine de, yapsınlar. Ben son iyi ressamlardan biriyim dünyada, bütün yaptıklarımla değil tabii, iki-üç bin şey içinde elli tane, yüz tane çok iyi çıkmışsa iyi. Megalomani hiç yapmadım hayatımda ama, kendime özgü bir tarafım da var.

Francis Bacon'ı nasıl buluyorsunuz?

Onunla bir ahablığım vardı benim. Bacon'ın belli bir dönemi var ki, çok beğeniyorum. Daha sonra daha taktik bir hale geldi. Büyük bir retrospektif sergisi açıldı Paris'te, bunun daha çok farkına vardım orada. Umduğum kadar yetkin bulmadım, ama tabii ki önemli bir sanatçı, zeki bir insan.

Ya "resmin Jimi Hendrix'i" Basquiat'ı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Basquiat ayrı bir şey, otantik bir tarafı olan bir adam. Başka bir yerden geliyor, aşağıdan, sokaktan. İyi bir sanatçı... Ben Bruegel'den ve Piero Della Francesca'dan çok etkilendim. İkisi birbirlerine çok ters aslında. Dingin bir cennetvari güzellik var Francesca'da. Halbuki Bruegel'de tam tersi bir sertlik, başka bir hikaye var. İyi olan her şeyi severim ben, çok fazla etkileniyorum hepsinden. Çin resmini de severim, bizim minyatürleri, hepsini severim.

Yüksel Arslan'ın "Kapital"i resimleme projesine ne diyorsunuz?

Yüksel Arslan marksizmi biraz geç keşfetti bize nazaran, daha önce başka bir hattaydı. Benim problemim felsefe olarak varlık meselesiydi, çok önemliydi benim için. Deliriyordum neredeyse. 19 yaşında Nietzsche'yi ezbere biliyordum. Bir gün Yükselkaldırım'dan aşağı inerken Marx'ın "Ekonomi-politiğin Eleştirisine Katkı"nın önsözünü okuyordum, insan şuuru nasıl oluşuyor meselesi. Orada gördüm ve anladım: Ben böyle olmasaydım, böyle düşünmeyecektim... Oradan başladım, popülist bir şekilde girmedim marksizme, zaten her zaman marksist-anarşist oldum. Fransa'ya gidince enternasyonal sityasyonistlerle karşılaştım, hemen onlarla irtibata geçtim, çünkü gündelik hayattaki kişisel tavır çok önemli. Kendi kendini nasıl yönetiyorsun, ne yapıyorsun, ne oluyorsun? Devrimci bir üniversiteydi Fransa'da gittiğim, Vincennes üniversitesi. Baktım yemek kuyruğuna aradan girmeye çalışıyorlar. Bir

Sartre ve Beauvoir'a Fatiha

devrimci nasıl böyle bir şey yapabilir, şaşıyordum. Daha sonra tabii sınıfsal ilişkilerin, sosyal şeylerin farkına varıyorsun. Ama tek bir şey olarak da değil. Çünkü hem belli kalıplardayız, hem de her insan bir kişi. Aynı şekilde olmuyor... Belki yürüyüşümüzden de tanırız, ama esas olarak yüzlerden tanırız birbirimizi, değil mi? Niye yüz yapıyorsun diyorlar bana. Halbuki yüzler önemli. Mikler çok komik şeyler. Acı çektiği zaman böyle oluyor yüz. (taklit ediyor), güldüğümüz zaman başka türlü, kızdığımız zaman başta. Çok acayibiz...

Yüksel Arslan galiba 67-68'lerde filan girdi marksizme. Yüksel'de naif bir taraf vardır, saf ve kurnaz bir taraf. Onun yaptığı sanatta eleştirilebilecek şey, hani eski yazmalar vardır, o havadadır biraz onun resimleri, eskitilmiş gibi. Tek eleştirilebilecek yeri orası, yoksa özgün bir sanatçı. Yüksel çok kitap okuyor, kitaplardan yapıyor ama, en baştan beri kendi özgün kanalında kendi işini götürüyor. Bir sürü eleştiri çıkmıştır Yüksel'in Kapital'i hakkında. Hatta Sezer Tansuğ da yazmıştır, "Kapital'in iç lojiji ve yapısıyla uymuyor Arslan'ın resmi" diye. Çünkü eskitilmiş bir havası var resimlerin. Ama ben resim olarak çok beğeniyorum onu. Kendi boyalarını kendi yapıyor, taşlardan, şundan bundan, her şeyi kullanıyor. Zaten sanat dediğimiz şeyde yaptığın işin manyağı olmak lazım, her şeyini ona vermen lazım. Hatta araba kullanmayacaksın, evlenmeyeceksin. (gülüyor) Paris'teyken kaytar-

dım, yoksa daha iyi olabilirdim. Bir de tabii yetiştiğin çevre, "o anda, orada" olmak meselesi var. Yoksa biz de az değildik aslında, ben de Schnabel kadar olabilirdim. Dert de değil yani. Çünkü benim amacım o değildi. Çıtayı çok fazla yükseğe koymadım. Paris'e gittiğim sırada avangard şeyler yapıyordum, anti-pentür, anti-art. Gördüm ki, birisi bir iş yapıyor, öbürü "ben daha önce yaptım aynısını" diyor, böyle kavga ediyor sanatçılar. Bir gün Mehmet Gülerüz'e dedim ki Paris'te, "ben akımların dışında, köşemde, mütevazı bir şekilde resmimi yapacağım, bu at yarışından çekiyorum kendimi". Öyle de oldu sonunda. Ama insanın içinde kalıyor bir şeyler.

Beatles - Twist and Shout (Please Please Me)

Bu güzel bir şey. Hakiki çünkü. Kim bunlar?

Beatles, şarkı "Twist and Shout"...

Severim onları. Gençliğimizde çok dinlemiştik, çay partilerinde filan. O zamanlar müziğe elektrik bu kadar girmemişti. Bir sergide ampullerle "Kahrolsun Edison" yazmıştım. Başımıza ne geliyorsa, elektrikten geliyor. Diktatör olunca ilk yasaklayacağım şey elektrik. Elektrik eşittir kapitalizm zaten. Her gün aralıksız deliyorlar elektrikli matkap gibi bir müzikle. Felaket bir şey. Elektrik düşmanım. Uzun zaman telefonum, televizyonum yoktu. 1987'den sonra Paris'te televizyon kirala-

Gündelik hayattaki tavır çok önemli. Fransa'da gittiğim üniversitede baktım yemek kuyruğuna aradan girmeye çalışıyorlar. Bir devrimci nasıl böyle bir şey yapabilir?

dim, yalnız kalmıştım, dışarı çıkıp çok içiyordum çünkü. Ama sonra hastası oldum, devamlı bakıyordum yahu. Buraya geldiğimde komşulara gidip bakıyordum, ya da sokakta giderken pencere aralarından gözetliyordum televizyonu. Sonra video da kiraladım, boyuna bakmaya başladım, insanlar geliyor, gösteriyorum bir şeyler. Neyse ki sonra kurtuldum o hastalıktan.

Sizin maskeli bir televizyon çekiminiz epey meşhur olmuştu bir zaman...

Evet, televizyonda ikinci kanal yayınlanmaya başlandığı zaman, 80'lerde, çağdaş olup olmamak tartışılıyordu, ben de canavar maskesiyle çıkmıştım programa. Çıkıyordum maskeyi, "çağdaş olup olmamak beni ilgilendirmiyor" diyordum. Hangi taksiye binsem, "canavar sensin, değil mi abi" diyorlardı.

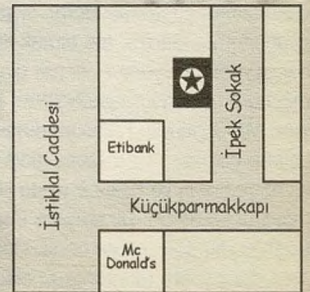
Saklıkent Slow Food

Anne yemeği lezzetinde
Ev yemeği ederinde

Aheste çek kürekleri
Mehtap uyanmasın

İstiklal Cad. Küçükparmakçapı İpek Sok. No:18 Kat: 2 Tel: 292 38 89

Elektriği sevmiyorsunuz, ama Beatles'ın ve rock'un temelinde elektrik var...

Yine de onlar otantik, fazla rahatsız etmiyor, matkap gibi değil. Hele Türkler ne buldum delisi oluyor iyice. Boyuna her şey elektrik için. Savaşlar elektrik için çıkıyor, petrol elektrik demek, enerji budur yani.

Lenin'in ünlü bir lafı var: "Komünizm nedir" diye soruyorlar, "sosyalizm artı elektrik" diyor.

Evet, işte orada yanlış var. Yüzyıl başı, 19. yüzyıl sonu, makineleşmek, "her şeyi yarattık" heyecanı... Sonra 30'larda robotlar filan var. Belki de çuvallama orada başlıyor aslında, ama mecbur bir yandan da. Zaten mutlak sessizlik yok herhalde ama, o kadar da seskolik olmuşuz ki. Şehirde yaşayanların mutlak sessizliğe tahammül etmesi çok güç. Resim saygılı bir şeydir hiç olmazsa, bir sergide resimlere bakmadan da geçebilirsiniz. Bir yerde bir şey çalınca, mecburen dinliyorsunuz.

Elektrik konusunda pek anlayamayacağız, en iyisi yeni bir şarkıya geçelim...

Geçelim bakalım.

David Bowie - Jean Genie
(Aladdin Sane)

Bakın, bu güzel. Hiç olmazsa anlaşılıyor, daha elektronik gelişmemiş. Kafam iyi olunca gençler beni götürüyor böyle müziklerin çalındığı yerlere, ama bunu isteyerek yapmalı insan. Bugün gidiyorsun bir yere yemek yemeye, koyuyorlar o yeni elektronik şeyleri, dan dun, artık ona da müzik denmez. Onlar da olsun ama, yemek yerken değil. Kimdir bu çalan?

David Bowie.

David Bowie bu mu? Bilirim onu halbuki. Fena

bütün aksiyonlarımda, psike olarak öyleydim ama, içimde metafizik bir şeyler vardı yine de. Şimdi cennete de inanabilirim, bal akan derelere filan, ama içimdeki o metafizik şey kalmıyor bu sefer de. Bu bizim paradoksumuz, ama pek kimse anlamadı.

Sartre'la Paris'te bir araya geldiğiniz oldu mu hiç?

Tanışmadık, ama karşılaştım, aynı mahallede oturuyorduk. Bir defa genç bir hanımla bir porno sinemasına girerken görmüştüm, şimdi yok artık o sinema. Ionesco'yla tanışmam var. Bir yaz günü, ben akşamdan kalmayım, herkes teraslarda, dışarlarda oturuyor. La Coupole'a girdim, terasa değil ama. Demek ki oraya girecek param da var, yiyecek bir şeyler söyledim, beyaz şarap bir de. Bir baktım, Ionesco girdi içeriye. Koca kahvenin içerisi bomboş, garsonlar da ileride. Adam yaşlı, seslenemiyor. El ettim, merak da ediyorum ne ismarlayacak diye. Bööyle bir dondurma geldi önüne. Select kahvesinin yanında bir lokanta vardı, eski bir Macar göçmeni işletiyordu orayı. Orada çalışan Lelia diye bir garson hanım vardı. Ionesco da gelirdi oraya. Dome kahvesinin yanında sigara satan bir yer var, bir gün oraya girdim, baktım Lelia orada. Onunla konuşurken Ionesco girdi. Sohbet etmeye başladılar. Beni tanıştırdı, Dome kahvesine gittik, bir kahve içtik. Sonra ben koşu koşu eve gittim, Türkçeye çevrilmiş bir romanı vardır, "Yalnız Adam", onu alıp imzalattım. "Gelinlik Kız" diye bir oyununu Akademi'de sahneye koymuştum, ondan bahsettim.

Yüksekkaldırım'dan aşağı inerken "Ekonomi-politiğin Eleştirisine Katkı"nın önsözünü okuyordum. Orada anladım: Ben böyle olmasaydım, böyle düşünmeyecektim...

"öz"den hareket eder, varlık bu "öz"ün kendisini gerçekleştirmesi. Yani, aslında varılacak noktada en baştan belli.

Aslında bu kadar basit değil tabii mesele. Çünkü o maya nerede?

Çünkü aslında öyle bir maya yok. Sartre da bunu söylüyor: İnsanın özü filan yok, yalnızca eylemleri ve yaptığı seçimler var. Komet eylemleri ve seçimleriyle Komet oluyor. "Öz"ü o fiillerden oluşuyor, tersi değil. İnsan kendisini yapıyor.

Yapıyor ama, sadece kendisi mi yapıyor? Değil. Çünkü onu, çocukluğundan itibaren ailesi, sosyal katmanı, sınıfı, dış ve iç ve etkenler, sosyal etkenler, hepsi beraber belirliyor. Tabii ki genetik etkenler de işin içinde.

Sartre'in sonradan marksizme yönelmesinin sebebi de o. Çünkü, Marx'ın dediği gibi, tarihi insanlar yapıyor, ama diledikleri gibi değil, kendilerini içinde buldukları verili şartlar içinde.

Marx'ın "Ekonomi-politiğin Eleştirisine Katkı"nın önsözünde anlattığı da bu: İnsan şuurunun üretim ilişkileri içinde şekillenmesi. İnsanın şuurunu üretim ilişkileri içindeki pozisyonu tayin ediyor... Bir ara delirecektim, Akademi'den kovmuşlardı beni, Çorum'a gittim. Boyuna felsefe okuyorum. Hastayım diyorum, herkes hasta değilmiş diyor. Yaşarken rüyada yaşamışım gibi oluyorum. Sevgilimden ayrılmışım, bir sürü şey. Babam beni bir psikoloğa götürdü. Psikolog "tamam, hastasın" deyince, ben hemen Nietzsche'den bahsetmeye başladım. Adam Çorum'da bir psikolog! (gülüyor) En megaloman zamanlarımdayım. Bunun güzel bir tarafı var, gençlere bu hevesi vermekte yarar var. Ama daha sonra değil tabii, bazı arkadaşlarımız sonradan megaloman olmaya başlıyorlar, o kötü. Neyse, hikaye şu: Dedim ki, dağda çoban olsaydım, böyle düşünmeyecektim. Şu şartlarda şöyle bir adam olduğum için, şöyle bir sosyal çevreden gelip şunları okumuş olduğum için bu şekilde düşünüyorum.

Marx'ın çok güzel bir cümlesi var: "İnsanın bilinci sosyal varoluşunu belirlemez, sosyal varoluşu bilincini belirler."

Çok doğru. Onun için işte marksist-anarşistim ben. Düşünürün sosyal davaların direkt olarak içinde olması Sartre'in zamanında çok önemliydi. Ama şimdi işler çok karıştı. Entellektüelin belki doğrudan bir etkisi bile olmuyor. Ama Hakim Bey diye bir adam var mesela, daha önce bilmiyordum, tesadüfen keşfettim. İrlanda asıllı bir Amerikalı, çok önemli bir anarşist düşünür. Bugünün Sartre'i o. Benim gençliğimde 2.5 milyar insan vardı, şimdi 6-6.5 milyar. İnsan canavar... Ama, insandan başka da durumları düzelterek başka bir şey yok. Bazen çok kızyorum insanlara, bazen de büyük bir şefkat oluyor içimde. Yalnız insanlar için değil, bütün yaratıklar için. Hayvanlar ve bitkileri çok geç anladım ben. (gülüyor) Bu kadar şarkı çaldınız, şimdi ben size bir şey çalayım. Ama bizim alet biraz dandik. Şurada bir kaset vardı, onu koyayım, klasik müziği severim. ("play" tuşunu arıyor) Buraya mı basılıyordu?

Evet.

(kasedi koyuyor ama bandın sonu gelmiş, müzik bitiyor) Tüh.

değildir o da.

Şarkının adı "Jean Genie", Jean Genet'yi anıştırmayla. Genet deyince aklımıza Sartre, Sartre deyince de onun mezarı başındaki fotoğrafının geliyor ister istemez...

Varlıkbilim, her şeyi sorgulamak çok önemliydi benim için. Camus, Sartre, 60 başında bizi bayağı etkiledi. Çok önemlidir Sartre.

O fotoğrafın hikayesi nasıl?

Bedri ve Sibel Baykam geldiler, sanatçıları çekiyorlardı Paris'te. "Sartre'in mezarı başında Fatima okurken çekerseniz olur" dedim. Bu da paradokslarımızı gösteriyor bizim. İlk gençliğimizde okuduğumuz Sartre, ate olmak filan... Çocukken her şeyi düşünüyorsun, sonra din okuyorsun, mecburen tasavvufa geçiyorsun, sonra bakıyorsun, Milli Eğitim'in Klasikler dizisinden Spinoza, Leibniz çıkmış. Yavaş yavaş gidip felsefe okumaya başlıyorsun ve belli bir yaşta Nietzsche okumaya başlıyorsun. Bir sergide tanıştırdılar Üzeyir Garih'le, bir soru sordu bana. Ona dedim ki, "çok genç yaşta tanırız olmaz oldum". Herhalde

Ne düşünüyordunuz Sartre'in mezarı başında Fatima okurken?

Sartre belli tip bir düşüncenin insanı, ben de Türkiye'den, müslüman bir ülkenin insanı. O ilişkiyi kurcalamak istemiştim, o paradoksu.

Kendisinin de hoşuna giderdi o fotoğraf.

Muhakkak.

Simone de Beauvoir'la beraber mi yatıyorlar hakikaten?

Evet, ama yan yana; üst üste değil herhalde.

(gülüyor)

Sartre'in sizde yer eden bir cümlesi var mı?

Var ama, ben ona evet de diyemem, hayır da. "Bulanıtı"ları filan biliyorduk da, ilk okuduğumuz Sartre "Varoluşçuluk Nedir" isimli küçük kitabıydı. Orada "varlık özden önce gelir" diyordu. Çok basit bir cümle, ama hâlâ biraz şüphem de var. Öz ne, varlık ne? Derin mesele.

Basit, ama çok anahtar bir cümle. Şöyle düşünelim: Bir Komet'in özü var, bu öz kuvveden file çıkıyor ve Komet oluyor. Bu durumda öz varlıktan önce geliyor. Metafizik düşünce hep bir

BAŞKA DÜNYALARIN ŞARKILARI

KAOSUN ELİ

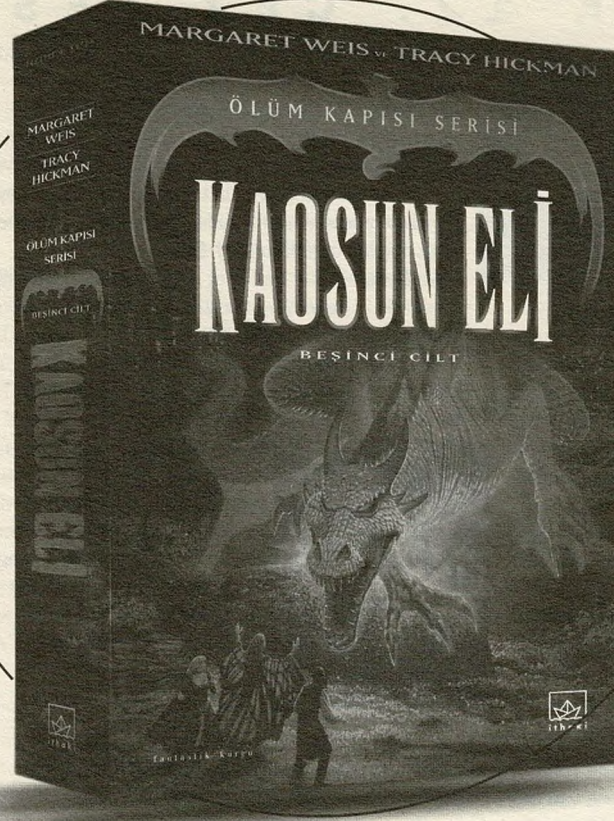
Margaret Weis - Tracy Hickman

Nexus Lordu, hizmetkârı Haplo ile Bane olarak bilinen insan çocuğuna Arianus'ta hâkimiyetini kurmalarını emrederken, kaos her yere yayılmaktadır.

Ama eski yoldaşları Alfred ölümcül Labirent'e atılmıştır. Ve Usta Hugh karanlık görevini tamamlaması için diriltirmiştir.

Daha da önemlisi, Haplo ile Alfred'in Chelestra'da keşfettikleri kötücül güç kaçmıştır.

Haplo'nun efendisi hakkındaki şüpheleri derinleşmiştir ve Nexus Lordu'na itaat etmek ya da güçlü Patryn'e ihanet etmek arasında karar vermek zorundadır.

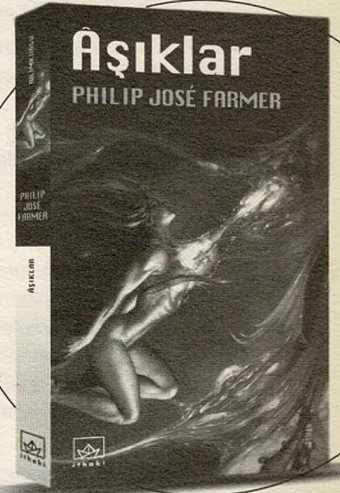
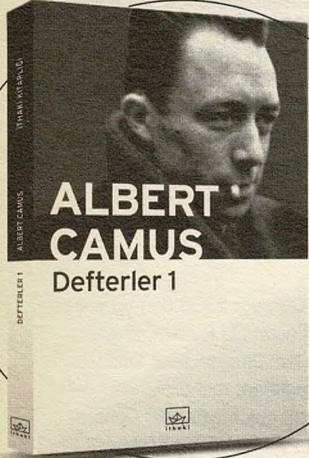

DEFTERLER - 1

Albert Camus

Çağının tanığı bir yazarın çağına tanıklık eden ünlü anlatıları... Varoluşçuluğun —belli bir dönem— en önemli yazarı ve kuramcısı sayılan Camus, çalkantılı yaşamı boyunca farklı siyasal ve felsefi konularda yer almış ancak her seferinde aynı ilkeye vurgu yaparak ciddiyetsizliğin uzağında durabilmiştir; "İnsanı savunuyorum, çünkü düştüğünü gördüm."

Camus'nün, pek çok eserine kaynaklık eden Defterler'i, felsefe ve edebiyat dünyamızın önemli bir boşluğunu doldurmaya aday nitelikte.

ÂŞIKLAR

Philip José Farmer

Yabancı biyolojisi, asalak yaşam ve seks üçlüsünün din kazanında hazırlanmış tehlikeli bir karışımı... Günümüz dünyası için masum kalsa da, yayınlandığı dönemde cinselliği ele alış tarzıyla sarsıcı etkiler yaratan bir bilimkurgu klasığı...

JULES VERNE
16
KİTAPLIĞI

İnatçı Keraban

İkinci Cilt

Jules Verne

TÜM KİTAPÇILARDA!

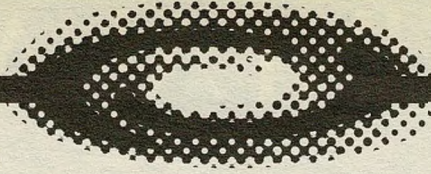
Fantastik Kurgu:
KARAKILIÇIN DÖVÜLÜŞÜ Margaret Weis - Tracy Hickman
SHANNARA'nın İLK KRALI Terry Brooks

Jules Verne Kitaplığı:
BALONLA BEŞ HAFTA Jules Verne
İNATÇI KERABAN-1 Jules Verne

Tarih Toplum Kuram:
MARKSİST-LİBERAL Mehmet Altan

İthaki Klasik:
VAHŞETİN ÇAĞRISI, BEYAZ DIŞ Jack London
HAYAT BAZEN ÇENTİKLİDİR Altay Öktem

Psikanaliz Gündemi
BENSİZBİZ Yayına hazırlayan: Bella Habip

A K B A N K 1 2 . C A Z F E S T İ V A L I

CRR'de Akbank Caz

İşte yıllık ritüellerimizden biri daha: Melodi avcılığından ritm sarhoşluğuna, klasikten avangarda, bir caz yolculuğu bizi bekliyor.

Steve Coleman & Five Elements: Harlem ve Brooklyn'in izbe kulüplerinde alto saksofonunun gizlerine çalışan Chicago'lu Steve Coleman'ın grubu, Graham Haynes'le 80'lerin başında kurdukları bir sokak orkestrası. Serde

Nils Petter Molvaer

Batı Afrika dolaylarından arkeolojik kazılar da var. (9 Ekim)

Nils Petter Molvaer: İskandinavya'nın umut kapılarını aralayan Molvaer, bizim de eski dostumuz sayılır. Müziğinden bir "Avrupa cazı" tadı aldığımız doğru, ama o kadar pure, öyle saf bir müzikal tavrı da yok Norveçli trompetçinin. Yeni imkânları –mesela teknoloji, sampler aletini– kullanmaktan imtina etmeyerek buzlu denizlerin ortasında, cazın sıcak sularında yüzüyor Molvaer. Esnemek yasak. (10 Ekim)

Patricia Barber: Bir dostumuz daha: Kuyruklu piyanosu, geçen sefer Babylon'un sahnesine hayli yakışmıştı. O günden bugüne, "Nightclub" albümünde dumanlı caz kabarelerinin standartlarını okudu, "Verse" albümünde en iyi yaptığı şeye, caza nevi şahsına münhasır bir kalemden çıkmış şiirler ve şarkılar kazandırmaya döndü. Teşekkür ederiz, bizi heyecan-

landıran şarkıyazarlarından ve yorumculardan biri oldu. "Modern cool"u tekrar izlemek zevkli olacak. (11 Ekim)

Joe Zawinul & Zawinul Syndicate: İşte en ağır top. Miles Davis'in evladı, Weather Report'un babası. Açık hava'yı salladığı günlerin anısı hafızamızda taze. En "dünyalı" kedi. Ve en "rocker". Tuşlarda arayıp da bulamayacağı hiçbir şey yok. Sendikal mücadelesini kararlılıkla sürdürüyor, egemen güçlere karşı notaları örgütüyor. (11 Ekim)

Dave Douglas Tiny Bell Trio: Asıl önemlisi, besteciliği. Doğaçlamayı da iyi beceriyor, oturup yazmayı da. Jerry Garcia'nın dediğini doğruluyor sanki: "Doğaçlama yoktur, anında beste vardır." Çok değişik cazcılarla, gruplarla farklı farklı albümler yaptı, ama kendi düsturunun da kurabildi. Tiny Bell Trio'da gitar ve davulun yanına trompetini koyacak. (12 Ekim)

Joe Zawinul

Kenny Garrett Quartet: Cazın kabiliyetli genci. Duke Ellington Orkestrası'nda lisans eğitimi gördü, Miles Davis'le doktora yaptı. Arada Sting'e, Peter Gabriel'e, en güzeli de Bruce Springsteen'in bangır bangır nefeslilerine uğramışlığı var. Saksofonu en güzel sahnede parlıyor. Daha iki ay evvel "Bird"ü onunla anmıştık. (12 Ekim)

Babylon'da Akbank Caz

New Cool Collective: Hollandalı müzisyenlerin kurduğu grubun temellerinde eğlenceden başka bir şey yok. Cazlı bir funk'ı Latin'le evlendirip o şehir senin, bu kulüp benim dolaşıyorlar. Arada da üç güzel albüm yaptılar. Hollanda eğlencesine itimadımız var. (3 Ekim)

Jimi Tenor Band: 70'lerin kitsch'i ve funk'ı, 90'ların elektronikası, tüm zamanların cazı: Jimi Tenor'un saksofondan klavyeye uzanan macerasının köşetaşları aşağı yukarı bunlar. Finlandiya'dan çıkan bir caz-beat buluşması. (4 Ekim)

Coscia & Trovesi Duo: Direkt Umberto Eco'ya bağlanalım: "Caz, müziğin bir parçası, ancak Kuzey İtalya folk gelenekleri daha ön planda. Bunun yanına klasik motifler, film ve tiyatro müzikleri, mazurka, tango, klezmer ve daha neler neler... Trovesi ve Coscia'nın müziği çok derinden nostaljik. Üzgün, şakacı, mutlu, şiirsel ve duygusal bir müzik." (5 Ekim)

Timuçin Şahin Trio: Elektrik ve perdesiz gitarda Timuçin Şahin, kemandada Oene van Geel, piyanoda Albert van Veenendaal. (7 Ekim)

Şenol Küçükıldırım Trio: Berklee diplomalı Küçükıldırım, Amerika'da Cecil Taylor, Don Cherry, Ornette Coleman, Billy Higgins gibi isimlerle, hatta arada elektroniğe

Jimi Tenor

takılarak mesela John Cage'le beraber çaldı, "performans" yaptı. Davulunu Babylon'da Aydın Esen'in piyanosu ve John Lockwood'un basıyla çalacak. (8 Ekim)

ICP Orchestra: Sun Ra's Arkestra'yı düşünün, ya da The Art Ensemble Of Chicago'yu. Hollandalı

piyanist Misha Mengelberg'in kurduğu bu koca orkestra, aynen onların yolundan ilerliyor. Yani kulak işitirken göz görüyor, şov yürürken müzik şahlanıyor. Bu iş Babylon'da kalmaz, sokaklara taşar. (9 Ekim)

Arto Lindsay: Çok sevdiğimiz bir isim. Yakın çalışma arkadaşları da öyle: Lounge Lizards, Laurie Anderson, John Zorn, Ryuichi Sakamoto, Brian Eno... New York'un en güzel cazının samba temsilcisi. Babylon'a kendini yabancı hissetmez, gitarına güçlü vurur, sesi neşeyle çıkar... (10 Ekim)

Cleveland Watkiss & The Source: Stevie Wonder'ın, Courtney Pine'in, Talvin Singh'in, hatta The Who'nun arkasında güzel bir ses duymuşsanız, belki de Watkiss'in sesiydi o. Şimdi Watkiss için İngiltere'nin en iyi caz şarkıcısı diyorlar. The Guardian'ın yorumu güzel: "Her zaman kendisi; çevremizdeki en cool müzisyen..." (11 Ekim)

Patricia Barber: İkinci performans kulüpte. (12 Ekim)

LTJ Bukem

Venue'de Akbank Caz

Nu Blue'yla Bir Gece: Bir İlhan Erşahin resmi geçidi. Sıkı trompetçi Eddie Henderson ve DJ Logic'in misafiri olduğu "jam band" İlhan Erşahin's Love Trio... Hüsnü Şenlendirici'nin klarinetiyle buluşan Erşahin saksofonu ve Harikalar Diyarı... Beşinci yaşına basan hiphop'lu caz Wax Poetic... Erşahin'in çalışkanlığının semeresini hakkıyla alacağız: Üçü bir arada, şok fırsat! (5 Ekim)

LTJ Bukem & MC Conrad: 1988'den bu yana plak çevirmekle uğraşan LTJ Bukem, alemin namılı isimlerinden biri: Eskiyen beat'lere drum'n'bass ve breakbeat muhtıralarının verilmesinde onun emeği çok büyük. MC Conrad, bu büyük macerada yol arkadaşı: Söylemek istediğimiz, isteyeceğimiz pek çok şeyi Bukem'in gazlarıyla haykırarak. Danstan coşacağız bir şiir matinesi... (12 Ekim)

EFES PİLSEN BLUES FESTİVAL

Efes Pilsen'in blues festivali yıllık ritüellerimiz arasındaki yerini çoktan aldı. Bu seneki tur 11 Ekim'de başlayıp 12 Kasım'a kadar sürüyor. Sırayla Ankara, Trabzon, Samsun, İstanbul, Bursa, Eskişehir, Konya, Adana, Kıbrıs, İzmir, Moskova, Rostov, St Petersburg... Kadro şöyle:

C.J. Chenier: Billboard'a göre "zydeco tahtını tek varisi". Living Blues dergisiyse şöyle demiş: "Yaşayan en iyi zydeco şarkıcısı ve akordeon ustası". C.J., babası Clifton Chenier'nin müziğini bir keşfetmiş, bir keşfetmiş. Tabii kendi etkileşimlerini, r&b'yi, soul'u, funk'ı da beraberinde taşımış geleneksel zydeco müziğine. Maziyi istikbale tahvil eden en önemli zydeco'culardan biri. 1987'den bu yana ardında beş albüm, dansla geçmiş saatler, günler var. Şimdi bir-iki saat de bize ayracak.

Louisiana Red: Blues tarihinin canlı tanığı; kendisi de bu tarihi bizzat yazanlardan biri. 1932 doğumlu; elli yılı aşkın zamandır içine nefes diye blues çekiyor. Deltacılardan el alıp Muddy Waters'lara, John Lee Hooker'lara, Lightning' Hopkins'lere yetişmiş. Şimdi bize hem onların selamını ileticek, hem bir anıt olarak kendini takdir edecek.

Lil' Ed & The Blues Imperials: Zydeco'yla dans yaptık, sonra blues tarihini turladık, şimdi elektrige bağlanacağız. Lil' Ed, bir blues gitarı kahramanı, yollarda pişmiş bir sahne adamı. Grubunun da kendinden aşağı kalır yanı yok. Bu enerjik rock'lu blues'u dinlerken biralara çabuk yudumlamaya bakalım ki, vücudumuz gayriihtiyari sallanırken üstümüze başımıza dökmeylelim.

C.J. Chenier

[festival] ↓

I. Uluslararası Komedi Filmleri Festivali

Yeni bir festivalimiz daha oldu, inşallah ömrü uzun olur. Ve inşallah, kötü dizilere sıkışan komedinin sinema sahasında dirilmesine de vesile olur. TÜRSAK'ın organize ettiği festival 20-26 Eylül tarihleri arasında düzenlenecek ve 40'a yakın film izleyiciyle buluşacak. "Komedi Tarihinden" bölümünde küçük bir sinematek gezintisi yapacağız. "Bir Komedi Ustası" bölümü ise "Stranger Than Paradise"dan "Down By Law"a- Jim Jarmusch filmlerini ağırlayacak. "Komedi ve Animasyon" bölümü çocuklar ve yetişkinler için iki ayrı bölüme ayrılmış, ama geçişler de serbest herhalde. "Umut Sanat Güldürüyor" bölümünde, şirketin getirdiği ya da getireceği filmlerden bazılarını izleme imkânı bulacağız. Festivalin bir de "ödül" bölümü var: Müsabakaya internet üzerinden ve

gişelere konacak olan kuponları doldurarak katılmamız mümkün. Sergisiz festival olmaz: Bir zamanın meşhur aktörü Toto'yu, film afişleriyle, çeşitli eşyalarıyla, filmlerinin kolajlarından oluşan bir belgeselle hatırlayacağız. Sergi 18-30 Eylül arasında Garanti Sanat Galerisi'nde izlenebilecek. Diğer filmlerse, Beyoğlu Beyoğlu, Levent Sinema TÜRSAK, Fransız ve Alman kültür merkezleri salonlarında gösterilecek. Kahkahanız bol olsun, bu filmler zihnimizi açsın.

8. Avrupa Filmleri Festivali

Namı diğer "gezici festival", bu sene Ankara, İzmir ve Bursa'da dolaşacak. "Avrupa Avrupa" bölümünde Szabo'nun "Taraf Olmak"ı, Godard'ın son filmi "Aşka Övgü", Fatmir Koçi'den "Tiran Sıfır Yılı", "Avrupa'dan Aşk Filmleri" bölümünde Kieslowski'nin "Aşk Üzerine Kısa Bir Film"i, Sauret'in "Ayazda Bir Yürek"i, Truffaut'un "Penceredeki Kadın"ı, "Avrupa'nın En İyi-leri"nde Bergman'ın "Çiğlikler ve Fısıltılar", Bunuel'in "Tristana"sı, Losey'in "Arabulucu"su... "Türk Sinema Arşivi" bölümünde Duygu Sağıroğlu'nun "Bitmeyen Yol"u ve Atıf Yılmaz'ın "Ah Güzel İstanbul"unun yeni kopyaları seyirci karşısına çıkacak. Festivalin mercek altına aldığı Türkiyeli yönetmenler Ömer Kavur. Kısa filmlerle de desteklenecek olan festivalin "Bir Okul" bölümünün konuğu, dünyanın en eski film okulu VGIK (Rus Ulusal Film Okulu) -bu bölümde Tarkovski, Konçalovski ve Mikhalkov'un öğrencilik filmlerini izlemek mümkün. Saydığımız kadar filmle yetinmeyeceksiniz, 30 uzun, 60 kısa metrajlı film var festivalde. 11-17 Ekim'de Ankara'da, 18-24 Ekim'de Bursa'da, 25-31 Ekim'de İzmir'de...

[mecmua] ↓

Buğday

Ekolojik yaşam dergisi Buğday, dört senedir, iki ayda bir yayınlanıyor. Derginin yeni sayısının dosya konusu "sürdürülebilir kalkınma". Meselelere girizgâh niyetine, küçük bir alıntı: "Günümüzde yeryüzündeki kaynak dağılımında, en zengin yüzde 20'lik kesim kaynakların yüzde 82.7'sini paylaşırken, en yoksul yüzde 20'lik nüfusa yüzde 1.4 gibi bir pay düşüyor. Yüzde 20'lik zengin nüfusun bu hızdaki tüketimi için, artık bir dünya değil, dünya gibi üç gezegen daha gerekiyor. 'Sanayileşme' ve 'kalkınma' ise artık 'yoksulluk' ve 'işsizlik' terimleriyle birlikte anılıyor. Sadece tekstil alanında, geçtiğimiz yıl 86 bin yeni iş alanı yaratılırken, 410 bin işyeri kapandı, bir daha açılmamak üzere... Her yıl on milyon insan susuzluktan ve ya sağlıksız sudan ölüyor..."

[kulüp] ↓

Babylon açılıyor

Geçen ay Los de Abajo'yla sezonu kapatan Babylon, 24 Eylül akşamı kapılarını açıyor. Ama kapıdan girdiğimizde başka bir Babylon'la karşılaşacağız: Mimar Emir Uras, kulübe ciddi müdahaleler yapıyor, ses ve ışık sistemleri, sahne, bar elden geçiyor, değişiyor.

Babylon'un açılışını misafir DJ Nicole Conte'nin katılımıyla **Babylon Juke Box** partisi yapıyor. Nicole Conte, İtalya'nın avantgarde sahnesinin, caz-pop'unun önemli isimlerinden biri; kulüp kültürüyle cazı harmanlayan, bossanova'ları İtalya'ya sokan Fez hareketinin öncülerinden...

25 ve 26 Eylül geceleri **Laço Tayfa**'yla felektan bir gece çalışacağız. 27 ve 28 Eylül'deyse Zürich'den **Mich Gerber**'i konuk edeceğiz. Gerber, klasik müzik eğitilmiş bir kontrbas sanatçısı, ama o da teknolojinin nimetlerinin farkına varanlardan. Ne yandan geçiyor ne serden: Klasik müzik formlarını elden bırakmıyor, ama sampler aletini yanından ayırmıyor, bir yandan plak değiştirirken bir yandan koca kontrbasının sesini dinliyor. En iyisini yapıyor... Babylon, Akbank Caz Festivali boyunca kapılarını açacak, daha kimleri kimleri ağırlayacak...

wasp

Bir kulübümüz daha oldu: 20 Eylül'den itibaren yabancı DJ'ler, düzenli olarak, wasp programını bozacaklar. Kulüp hafta sonu house ve tekno çalarken, çarşamba ve perşembeleri breakbeat, nu-caz ve live elektronikaya meyledecek. Açılış gecesinin konuğu minimal teknocu **Heiko Laux**. Şirketi Kanzleramt'tan birçok ismin albümünü yayınladı, Pacou, Josh Wink, Richie Hawtin, Joey Beltram gibi isimlerle çalıştı. Birçok DJ'in önemli referanslarından biri. 28 Eylül gecesiyse **Percy X** (namı diğer Tony Scott) wasp'ın konuğu olacak. Havana projesiyle müzik hayatına atılan Percy X, tekno single'larıyla kitleyi epey bir coşturdu, üçüncü albümü "Where's The Music" daha geçenlerde yayınladı. wasp kulübü, İstiklal Cad. des, İmam Adnan Sokak'ta, 25 numarada. Telefon numaraları 292 23 64-65-66...

[konser] ↓

Blind Guardian

"Yüzüklerin Efendisi"nin, Tolkien romanlarının power metal temsilcisi Blind Guardian'ın ciddi bir fan kitlesi var. Grup 28 Eylül'de Bostancı Gösteri Merkezi'nde çalacak. Ama önce iki İstanbullu grup, Soul Sacrifice ve Battlorn sahne alacak.

Baba Zula ve Fairuz Derin Bulut

Empovize rock'n'roll'un, hep değişik serüvenler vaat eden bir yolculuğun iki temsilcisi aynı sahnede: Baba Zula ve Fairuz Derin Bulut. 18 Eylül gecesi 22:30'da Kemancı Orta Kat'ta olacaklar, bir ara beraber doğaçlama yapacaklar...

[radyo] ↓

Ay Palas

94.9 Açık Radyo'nun kaçmaz rock programlarından Ay Palas Eylül ve ekim aylarında yine yüklü. Tolga Yağlı, pazartesi geceleri saatler geceyansını vurduğunda şu isimleri çalacak: 2-9 Eylül **Damon & Naomi, Galaxy 500, Luna** / 16 Eylül **Şiğ Suda Boğulanlar Bandosu** / 23 Eylül **Bedhead** / 30 Eylül **Movietone** / 7-14 Ekim **Bardo Pond** / 21-28 Ekim **Red House Painters, Mark Kozalek**.

[sergi] ↓

Alev Ebüzziya ve Sır

Alev Ebüzziya'nın retrospektif sergisine hazırlanıyoruz. Sanatçının yaklaşık 100 yapıtının yer alacağı "Bir Seramik Evreni / 1964-2002", 16 Eylül'den itibaren Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde sergilenecek. 18 Eylül'deyse Karaköy'de, Kasa Galeri'de sanatçının "Sır" başlıklı sergisi açılacak. Uzun yıllardır yurtdışında yaşayan, dünyanın pek çok yerinde sergiler açan Alev Ebüzziya'nın sırrını ken-

di ağzından dinleyelim: "Her rengin aynı müzikte olduğu gibi bir titreşimi var. Önemli olan bunu sezmek. Arthur Rimbaud 'si bemol mavidir' demiş, titreşimlerini ölçmüşler, gerçekten aynı çıkmış. Renklerin psikolojik etkileri vardır. Örneğin mavi antiseptik bir renktir, acıları dindirir. Tahammül edemediğim renkler de var tabii. Fazla ahenk canımı sıkır benim. Bir yerden aksamalı. Biraz terslik iyidir her zaman için..."

Korkunç parlak güneşi sevdim
- Sizi böyle alalım
Sonsuz bereketli toprağı
- Görüşelim canım
Uçsuz bucaksız gür suyu
- Meraba. Nasılsın?
SÜREYYA BERFE

Dünya üzerinde üç önemli
çift vardır: Bir adam ve bir
kadın, bir adam ve atı, bir
adam ve gitar.
ERIK ORSENNA,
Dokuz Gitarla Dünya Tarihi

Yatak, doğduğumuzu da görür, öldüğümüzü
de; insanların zaman zaman meraklı dram-
lar, gülünç farmlar, korkunç trajediler oynadıkları bir sahnedir o. Çiçekle bezenmiş bir
beşikler, aşkın tahtıdır, bir mezarlır.
XAVIER DE MAISTRE, Odamda Seyahat

Yuh... Eğer hayat buysa
Bu ahmakça uykuya...
Bana kim sokulduysa:
Hadi dedim, hadi git!..
SABAHATTİN ALI

SONIC YOUTH

Murray Street

(Universal)

Sonic Youth, dile kolay, tam 21 yıldır müzik yapıyor. 80'ler ve 90'lar boyunca yayınladıkları 15 albüm, hepsi başyapıt olmasa da, günümüz müziğinin üzerinde büyük etki bırakmış çalışmalar. 90'ların başında meşhur ettikleri, yarı doğaçlama diyebileceğimiz düzensizlik ve uyum, melodi ve kakofoni arasında sallanıp duran özgün tarzları bugün bile hala taklit ediliyor. İsmi kayıtları yapıldığı evin bulunduğu cadde alan bu 16. albüm, Sonic Youth diskografisinde önemli bir dönemeç bizce. Sonic Youth müziği, ilk gündən beri, bir ucunu avangarde rock'un, diğer ucunsa pop eğilimli mainstream rock'un oluşturduğu bir spektrumda gezinen bir müzik. Uzaklaşa uzayan ambient şarkılarla bezeli, avangarde uca yakın duran Sonic Youth albümlerine örnek olarak "Bad Moon Rising", "Goodbye 20th Century", "A Thousand Leaves" ve "Confusion Is Sex" verilebilir. Ortalama üç-dört dakikalık şarkı şablonlarının baskın çıktığı ve grubun yıldız rock grubu kimliğini yansıtan albümler arasındaysa "Dirty", "Washing Machine" ve "Goo" ilk akla gelenler. Peki en iyi Sonic Youth albümü bunlardan hangisi? Cevap hiçbir, çünkü grubun en çok hatırlanan albümü olan "Daydream Nati-

on", az önce bahsettiğimiz spektrumun tam ortasında duruyor. "Murray Street" in önemli bir dönemeç olmasının sebebi de tam olarak bu: Sonic Youth on küsür yıldan beri ilk defa hayran kitlesinden sadece belli bir kesiti değil, tüm hayranları memnun edecek, herkesin kendi özel anlarını yakalayabileceği bir albüm yaratmış durumda.

"Murray Street" de şarkılar kendilerini kasmadan makul sürelerle kadar uzuyorlar ve içlerinde mutlaka dinleyicilerin eşlik edebileceği kısımlar var. Sonic Youth geçmişte de uzun parçalar yaptı, ancak bunların birçoğu "bir an önce nakaratları söyleyelim de bitsin" diye düşünülen ve sonlara doğru doğaçlamaların sıkı olduğu haddinden uzun parçalardı. Bu sefer, örneğin, Lee Ranaldo'nun "Karen Revisited" ı gibi 11 dakikalık bir parçada bile hiçbir zaman ipin ucunu kaçırmayan, deneyselliğinin sınırlarını bilip ona göre odaklanan ve "yeter artık" dedirtmeyen bir grup var karşımızda. Açılıştaki Thurston Moore'un iki parçası "The Empty Page" ve hayaletli "Disconnection Notice", yılların ustalığının kanıtlandığı, gitarların birbirine ince ince örüldüğü parçalar. Geçmişte birçok parçada yaptığı vokallerle seks bir hava yaratan grubun dışı kadını Kim Gordon, bu albümün sonlarında da, akıp giden "Sympathy For The Strawberry" ve iki dakikalık "Plastic Sun" da yapacağını yapıyor. "Radical Adults Lick Godhead Style" ise zaten yeterince garip

isimlendirilmiş bir parça; şarkıdaki saksofonu duyunca şaşkınlık kaçınılmaz oluyor. Son bir-iki cümleyi de Jim O'Rourke'a ayıralım: Kendisinin grup elemanı olarak katıldığı ilk albüm bu; ancak beceriksiz adımlarına hayal kırıklığı denebilecek bir önceki albüm "NYC Ghosts & Flowers" da şahit olmuştu. Bu sene en iyi albümler listesine girmeyi garantilemiş Wilco'nun "Yankee Hotel Foxtrot" albümüne deneysellik katan Jim O'Rourke, "Murray Street" de Sonic Youth'un fazla deneysel müziğini dengeleyerek çok iyi bir iş başarmış ve "NYC Ghosts & Flowers" albümünün rövanşını almış. Sonic Youth'un, hâlâ kendisini yeni keşfedenleri saracak albümler yapabildiğini düşünürsek, bize önlerinde saygıyla eğilmek düşer. *Yiğit Atlıgan*

GRATEFUL DEAD

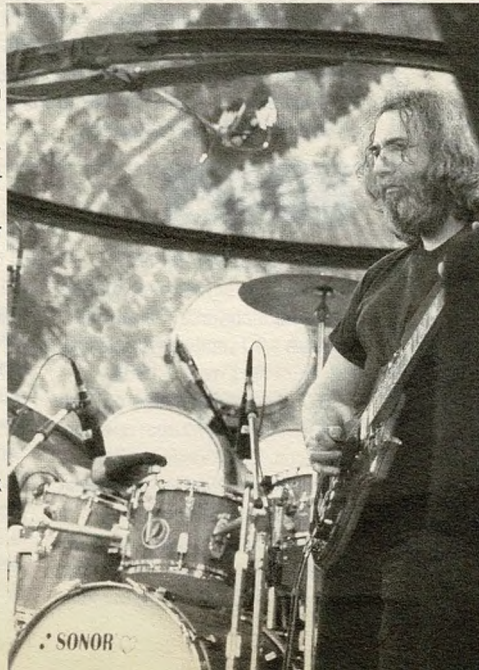
Postcards of The Hanging

(BMG)

Geçtiğimiz yıl 60. yaşını idrak eden Bob Dylan'a pek çok hediye verildi bu yıl. Gerçi Dylan geçmişte de 1968 tarihli Joan Baez ("Any Day Now"), 1993 tarihli Judy Collins ("Sings Dylan Just Like a Woman") ve 1995 tarihli Hugues Aufray ("Auf-ray Trans Dylan") gibi dikkate değer hediyeler almıştı ve bu satırlarda adını saymayacağım pek çok "ustaya saygı" albümüyle onurlandırılmıştı.

Bu kez eski silah arkadaşları diyebileceğimiz efsanevi grup Grateful Dead'den bir hediyeyle karşı karşıyayız. Grateful Dead bir "cult" grup ve stüdyo albümlerinden çok konserleriyle hafızalarda yer etmiş, canlı performanslarıyla -hani nasıl derler- gönüllerde taht kurmuş bir ekip. İşte "Postcards of the Hanging" le de -hani nasıl derlerdi- efsane devam ediyor. Tabii Grateful Dead bir gün Dylan şarkılarını cover etmeye kalktığında da bunu bir konser albümüyle gerçekleştirebilir. Tümüyle Bob Dylan şarkılarından oluşan harika bir konser albümü dinliyoruz. İşin fazlasıyla ilginç yanı, 1989 tarihli "Dylan & The Dead" albümünün de bir konser kaydı olması. Yani "Postcards of the Hanging", Dylan ve Dead'in bir albümde ilk buluşmaları değil. Tabii küçük bir farkla: Bu kez Dylan, tüm şarkıların yaratıcısı olması dışında, sadece bir tek şarkıda ("Man of Peace") bedensel varlığıyla yer almakta. Gerisi tamamen kalabalık Grateful Dead kadrosu tarafından icra ediliyor.

Hemen saptamayı yapalım: Fazlasıyla doğaçlamaya dayanan uzunun yorumları dinliyoruz ve bu doğaçlamalar sadece çalgılarda değil, yer yer vokallere kadar yansıyor; ama Dead müziği de zaten bu temel üzerine kurulmuş mudur ki? Yine de pek çok Dylan şarkısının temel riff ve ritmlerine sadık kalmaya dikkat etmiş kalabalık Dead ekibimiz. Kalabalık dediysem, yanlış anlaşılma olmasın, sadece iki davulcu kullanmaları nedeniyle bu ifadeyi kullanıyorum, yoksa Dead kadrosu toplam altı kişi: Jerry Garcia ve Bob Weir (gitar), Phil Lesh (bas gitar), Brent Mydland (klavye) ve Bill Kreutzman ile Mickey Hart (davul). Tepelerinde zangoç gibi dikilen Dylan olmayınca, Grateful Dead gönlüne çalmış Dylan şarkılarını. Bir zamanlar az kaldı ortak olacakları Dylan'a yaptıkları bu güzelliği, şarkıları bir noktadan sonra tipik Dead havasına dönüştürerek lezzetlen-

dirmişler. Nitekim Dylan'la birlikte seslendirdikleri "Man of Peace" e sıra geldiğinde, fazlasıyla dikkatli davranıyorlar yine. 87 yılında gerçekleştirdikleri turneden ve "Dylan & The Dead" konserine kaynak olan bantlardan alınmış bir icra. "Infidels" albümünün fazla dikkat çekmeyen bu şarkısı, "Postcards Of The Hanging" in de en ilginç icrası değil kuşkusuz; finalindeki bir buçuk dakikalık anlamsız "geyik" kısmı da öyle (eh yani, birisinin de şeytanın avukatlığını yapması gerekmiyor). Dylan'ı aradan çıkarttıktan sonra Dead'in büyük çoğunluğu 80'lerde çalınmış diğer on şarkısına bakabiliriz. Bendeki albümde iki şarkılıklar bir de bonus CD var, ama neyse, olacak artık o kadar... Daha önce The Band'le icrasına alıştığımız "When I Paint My Masterpiece" ile sakın sakın açılıyor albüm. Daha sonra "She Belongs To Me" gibi sade, ama çok zor bir şarkıyla vites değiştiriyor. "Just Like Tom Thumb's Blues", "Maggie's Farm" ile yükseliyor, "Stuck Inside Of Mobile With The Memphis Blues Again" ile "cruise control" moduna geçiyor. Artık Dylan'ın hayal gücünün sonsuz otoyolunda, Grateful Dead'in sürücülüğünde uzun bir yolculuğa çıkıyoruz. Yolumuz "It Take A Lot to Laugh, It Take Train To Cry" gibi bir blues klasiğinden, "Ballad Of A Thin Man" gibi bir hiciv klasiğinden geçiyor. Bir ara arazi vitesine takıp on dakika boyunca "Desolation Row" un muhteşem yorumunda kayboluyoruz. Sonra "All Along The Watchtower" la zirveye çıkıyoruz. Ben- ce rock tarihinin delikanlıca icra edilmesi en zor şarkılarından biri olan "It's All Over Now Baby Blue" ile de yorgunluk kahvemizi içiyoruz. Tam biz fal kapatmışken, dev ekranda Dylan sahneye çağrılıp "Man of Peace" i çalıyor; aslında bizim için yolculuk çoktan bitmişti, ama olsun... Bonus CD'ye gelince "Queen Jane Approximately" ve "Quinn the Eskimo (The Mighty Quinn)" ile yetiniyoruz. Sonuçta, tüm şarkılar Bob Dylan'ın hit şarkıları, "Man of Peace" hariç hepsi 60'lı yıllara ait ve onların üzerinde konuşmak yersiz.

İç içe geçen hafif overdrive, çıplak fakat sürekli hazır cevap gitarlar, özensiz fakat "serin" vokaller (artık aramızda olmayan Jerry Garcia'yı saygıyla anıyoruz), güçlü ve sürekli groove eden bir altparty... Kısaca Grateful Dead hem eğleniyor, hem de Dylan şarkılarına katacak ne kadar çok malzemesi olduğunu ortaya koyuyor. Bazı anlarda şarkıların Dylan'a ait olduğunu bile unutturacak şaşırtmacalar yapıyor. Şimdi ne olur biri kalkıp da "efendim, gitarlar akortsuz" falan demesin... *Gökalep Baykal*

...O sırada yaralıyı getirdiler ve dört ayaklı ve ipeklili bir sedir üstüne yatırdılar. Ama, başı Adana kabağı, gözleri Mardin ayvası, burnu Mora patlacanı gibi şişmiş. Hekimbaşı bir fincan safran gibi bir su içirdi. Herif kendisinden geçip bayıldı. Hemen hekimbaşının yardımcısı yaralıyı kucacağına alıp, cerrah yaralının başında takke kenarı olan yerin etrafına dizbağı gibi bir tasma kayış bağladı. Eline keskin bir ustura alarak önüne oturdu. Herifin alnının derisini iki kulaklarına kadar çizip sağ kulak yanından deriyi yüzdü. Kafa kemiği bembeyaz göründü ve bir damla kan akmadı. Cerrah kafanın sakak denilen yerinden delerek bir demir mengene soktu. Mengeneyi burdukça herifin kellesi derisi çizilen yerinden takke gibi kalkmaya başladı. Kellenin içi kulaklar arasına kadar sulu kan ve sümük gibi bazı kanşık şeylerle dolu olup beyninin yanında tüfek kurşunu duruyordu. Meğer, beş dirhemlik çakmaklı tüfek kurşunu imiş... Burnuma mendilimi tutarak leriye vardım ve kellenin içine baktım. Rabbin azamet!.. İnsanın beyni kafanın içinde sanki tavuk yumurtasından yavrusu henüz çıkmış gibi büzülmüş durur... **EVLİYA ÇELEBİ** ("Seyahatname"den "Viyana'da bir ameliyat")

Her şeyi böyle uzun uzun anlattığım için bana kimse darılmı-sın. Bu, seyyahların adetidir.

XAVIER DE MAISTRE, Odamda Seyahat

NEIL YOUNG Are You Passionate?

(WEA)

Hiç beklenmedik bir anda gelen, ama beklenmedik olmayan bir Neil Young albümü "Are You Passionate" (metin boyunca o soru işaretini kullanmaya-çağım). Modernlik tuzağına düşmeden, Young müziğinin kendisini bir ölçüde güncellediği bir şarkı destesi. Evet, "Are You Passionate" kesinlikle modern bir albüm, ama lütfen dikkat, Neil Young'ın kendini yenileyip yenilememesinden söz etmiyoruz; şarkılar kendilerine modern bir tını aramış ve bulmuşlar. Müzisyenlerin böyle bir çabası olmadığı o kadar belli ki... Ayrıca grupta çalanların en genci bile 50 yaşın üstünde. Onun buna ihtiyacı yok yıllardır; oturmuş gidişle verebileceği maksimum şarkıyı karşımıza diziyor ve biz de o şarkıları çok seviyoruz; melodiler, hatta armoniler tanıdık; Neil Young'ın ağzına çok yakışan kelimeleri bile bekliyoruz ve buluyoruz da... Neil Young müziği, yaklaşık 35 yıldır giderek olgunlaşan bir müzik kısacası. Yine Neil Young'ın alâmet-i farikası olan, yer yer birinci pozisyondan çalınan, ama soloya geçtiğinde sap üzerinde en ince notalarda gezinen fazlasıyla yırtık, küstah ama sıcak ve kopkoyu Gibson tınısı; kesinlikle en ufak bir virtüözite içermeyen ve ısıklı çalarcasına rahat çıkan gitar sedası "Are You Passionate" boyunca karşımızda. Ritm gitarda Crazy Horse'un ağır işçilerinden Frank Poncho Sampedro'nun yüklenmeleri ve vokallerin desteğinde "Your My Girl" ile açılıştaki ilk hissedilenler ve tabii Steve Potts'ın çaldığı "loop" düzeninde yürüyen davul, Booker T. Jones'un orgu ve Donald Duck Dunne'in bas gitarı. İyi başladık... Albümün en ilginç şarkılarından "Mr. Disappointment" a Young son derece bet bir sesle giriyor ve şarkının sonuna değin bu havadan çıkmıyor. Buna çok alışık değiliz; Young, sesinin kağıtlarını

kolay kolay böyle dışavurumcu cambazlıklara oynamazdı diyoruz. "Differently", ustaca bir orgun desteğinde; "Quit (Don't Say You Love Me)" ise gitanyla haffliklerini atıyor. Abuk sabuk bir cep telefonu efektiyle başlayan "Let's Roll", serin bir blues rüzgânı getiriyor; hele nakaratlarda gitarın koluna asılmalar ve hafiften düşüşler, yine biraz yıkım arifesinde giden vokalin "bridge" bölümünde aniden hezeyana kapılması ve sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi yeniden düşmesi yok mu... Buraya kadar çok iyi... Günümüzde nasıl diyorlar: "Ah, çok hoş!" Lütfen durun... O kadar da değil arkadaşlar! Hoşluk bunun neresinde? Bu şarkıyı yazan, bence gelmiş geçmiş en güçlü protest şarkılardan "Ohio"yu yazan adam, yeri geldiğinde bütün müzik endüstrisine meydan okumayı bilen biri, yani Neil Young, unutmayın. Burada engin hoşgörünüze sığınarak yerim elverdiğince küçük bir parantez açacağım. Rock tarihinin tartışmasız en büyük ilahlarından Paul McCartney ile Neil Young'ın, aynı konuda neredeyse aynı kelimelerle aynı yavan ve hamasi söylemi dile getirmesi nasıl bir talihsiz (ne demekse) rastlantıdır? Konu 11 Eylül 2001. Adice bir terörist saldırıdan yola çıkarak ve o anın bıçak sırtı duygularına dayanarak, herhangi bir savaşı haklı gösterebilir misiniz? Hem de buna "özgürlük" için, "aşk" için, "adalet" için diye bir kılıf uydurarak. Ben de 11 Eylül'deki hayasızca saldırıyı, kardeşimin abuk sabuk çalan cep telefonundan öğrendim. Eve gittiğimde ilk işim televizyonu açmak oldu ve o an gözlerime inanamadım. Böylesine bir saldırı elbette ben de lanetledim, çünkü kimden gelirse gelsin, teröre ve dünyanın canlı cansız tüm varlıklarına yapılan her tür -aklınıza gelebilecek her tür- saldırıya karşıyım. Bunu yapan veya planlayan kişi veya kişiler, eninde sonunda bulunup cezalandırılmalı, aksini düşünmüyorum. Ancak bazı kişi veya kişilerin suçunu toplumlara yük-

yenlere hak verir havaya girdiğinde, Kanadalı ozanımızla ters düşüyoruz. Belki eski kafalıyım, ama Neil Young gibi gerek rock, gerek folk, gerek punk, gerek grunge yaklaşımlarıyla neredeyse alfabeyle öğrendiğim ve gerçek anlamda hayranı olduğum bir müzisyenin bu kadar sığ bir söylemi, hem de bu kadar "cool" bir blues şarkıya sığdırmasını (yoksa tıkıştırmasını mı desem?) içime sindirebilmiş değilim (bu arada, "Let's Roll"la yediği halta karşın, kendisine yönelik duygularım değişmiş değil). Hem de barış güvencininin kanatlarından şeytan avına çıkarak. Aşk için, gerçek için, adalet için... Ço-

cuklarının korku içinde büyümeleri için... Peh, peh, peh... Çocuklar konusunda hak vermemek elde değil, kanlı öğrenci cinnetlerinin ilkokullara kadar indiği, Afrika kökenli zanlıların kum torbasına çevildiği bir ülkede, bu korku gerçekten de yersiz değil, ama ya "aşk", "gerçek", "adalet"?.. İnsan türünün bunları topyekün yitirmesi ve de yitirdiğinin mucizevi biçimde farkına varabilmesi için durduk durduk da 11 Eylül'ü mü bekledik? 2000'li yıllar, tüm kavramların ve söylemlerin kılık değiştirdikleri yıllar olacak hatırlanacak herhalde 1000 yıl sonra. Tabii uzayda hâlâ dünya diye bir gezegen kalırsa. Tamam, bu konuyu kapatıyorum. Kaldığım yerden devam ediyorum...

"Are You Passionate", belki de Neil Young'ın son yıllarda yazdığı en hoş aşk şarkısı (gerçi artık çok aşk şarkısı yazıyor, ama ona yakışıyor, ne yapalım). Albümün de en akıldaki kalıcı şarkısı bu kuşkusuz; sorduğu sorunun, daha doğrusu soruların yanıtlanmasıysa çok zor. Tamamen Crazy Horse'la seslendirdikleri "Goin' Home"sa, General Custer ve Kızılderililerden günümüze gidip gelmeler içinde bir kalp sızısına değiniyor; Crazy Horse ile Neil Young'ın birbirine geçen gitarları eşliğindeki solid müziği hemen kendini gösteriyor. Sizi bilmem ama, ben bu sedayı çok özlemiştim.

"When I Hold You In My Arms" bir başka güzellik: Booker T. Jones olur da, rhythm and blues olmaz mı? "Be With You" ile daha rock and roll bir havaya giriyoruz. Albümün ağır şarkılarından "Two Old Friends"de Young bir din adamıyla konuşuyor ve bu nefret dünyadan kaçış üzerine umutsuzca düşler kuruyor; Young da iyimser olmak için bir neden görmeyenlerden değil mi zaten?

Albüm "She's A Healer" adlı riff zengini bir blues'la sona eriyor; şarkının nakaratında sıklıkla "Let the good times roll" ifadesinin tekrarlanması da ilginç. Saksofon solo girmeden önce söylediği son mısraları da dikkate değer (aslında bu nakaratın bir parçası): "Varım yoğun kırık bir kalp; gitarımı çalarken de bunu saklamaya çalışmıyorum". Eğer Neil Young'ın genelde oldukça yumuşak havalı şarkıları nasıl elektrifiye ettiğini ve görmeyeli gitar doğaçlamalarını nerelere vardığını merak ediyorsanız, ilginç bir deneyim olacak "Are You Passionate". İlk kez Young dinleyenlereyse bir-iki şarkı dışında (ki o da çok zor) hiçbir şey ifade etmeyecek bir albüm. Ancak eminim, onun uzun senelerinin duraklarının bir kısmını tanıyan dinleyiciler, photoshop'la temizlenmiş eski fotoğraflara bakarmış gibi olacak ve pek bir keyif alacak.

Gökalp Baykal

RAM-SES MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:

Istiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:

Istiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

www.ramsekinci.com / www.muzikatolyesi.com
bilgi@ramsekinci.com / bilgi@muzikatolyesi.com

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuvarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemeçe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval-Mey

OLAY KAMPANYALAR

Enstrüman alanlara

Enstrüman ve aksesuarlarını alana
3 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

Stüdyo çalışmaları

Stüdyoda çalışma süresine bağlı olarak;
% 10'dan % 40'a varan indirimler

Enstrümanını getirene

1 ay ücretsiz ders imkanı

Burslu sistem

4-6 ve 8 aylık dönemlerde;
% 40'dan % 60'a varan burs imkanı

Enstrümanını değiştirene

Değişen ve değiştirilen enstrümana göre
1 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

6-8 ve 12 aylık
dönem indirimi

% 10'dan % 30' varan indirim

Ramis Ekinci'nin "Kopuşuklar" albümü Ada Müzik'ten çıktı. 2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

İnsan ne harikulâde bir buluş. Isınsın diye ellerine, soğusun diye çorbasına üflebilir. Çok tiksindirmiyorsa bir kırkkatlı başparmağıyla işaretle parmağı arasında hafifçe tutabilir. Bitki yetiştirebilir, besinini, giyimini, kimi ilaçları, hatta kötü kokusunu gizlemeye yarayacak parfümleri onlardan sağlayabilir. Madenleri dövüp kapacak yapabilir (bir maymunun yapamayacağı bir şeydir bu). **GEORGES PEREC**, Uyuyan Adam

Korku insanın çok eski bir tanışığıdır. Birlikte var olduk. Onun sayesinde gücümüzün bir sınırı olduğunu hatırlarız ve kendimize bir çekidüzen veririz. Korku içimizde yaşayan vahşi bir at gibidir. Zaman zaman başını alır ve nereye gittiğine bakmadan dörtlüğe koşar. **SADIK YEMİNİ**, Muska

aynalar ki / iyileşmek istediğini söyleyip de aslında / buna hiç niyeti olmayanların sigıdığı mağara **SEYHAN KURT**

PRIMAL SCREAM

Evil Heat

(Sony Türkiye)

Müzikal anlamda, 2000'li yılları Primal Scream'in "XTRMNT" albümünün başlattığı söylebilir mi? Takvimlerin yıl hanesindeki dört rakamın da değiştiği günlerde yayınladıkları "XTRMNT", punk rock'un agresifliğiyle tekno ve funk'un bedensel enerjisinin birbirine ustaca eklendiği, kapağından liriklerine göz alıcı apokaliptik bir estetiği barındıran, zor fakat heyecan verici bir albümdü. Müzik piyasasında sinizmin geçer akçe olduğu dönemin bir ürünü olmasına rağmen, çokuluslu şirketleri, hükümetleri hedef alan kızgın söylemiyle de dikkatleri üzerinde toplamıştı. Grub, o zamandan beri hız kesmedi. 2001 yazında, konserlerde "Bomb The Pentagon" isimli yeni bir şarkıya yer verdiler. Derken, bumm... 11 Eylül ve şarkı başka bir anlam kazandı. 11 Eylül'de yapılanları hiçbir şekilde onaylamadıklarını hep belirtselede, sonunda dayanamayıp şarkının ismini ve nakaratını değiştirdiler. Bu şarkı, elimizdeki yeni albüm "Evil Heat"de "Rise" adıyla yer alıyor. "Rise", gümbür gümbür davul, enfes bas ve gitar işçiliğiyle, şimdilerde el üstünde tutulan yeniyetme garage rock gruplarının hayalini süsleyecek, MC5/Stooges hattında enfes bir şarkı. Çokuluslu şirketleri, ABD hükümetini ve insanların tepkisizliğini hedef tahtasına koydukları sözler, albümdeki en politik sözler.

"Rise"da prodüktör olarak gözüken eski My Bloody Valentine gitaristi, "XTRMNT"dan beri part-time Primal Scream üyesi Kevin Shields, albümdeki birkaç şarkıya daha damgasını vuruyor. My Bloody Valentine'in alâmet-i farikası distorte, bol feedback'li gitar sound'unun Bobby Gillespie'nin tutkulu vokaliyle birleştiği "Skull X", zimba gibi. Daha önce bir David Holmes albümünde "Sick City" adıyla ve yine Bobby Gillespie vokaliyle yer alan "City", albümün en "normal" rock'n'roll şarkısı; grubun bir zamanlar sound'larını kopyalamakla suçlandığı Rolling Stones'un ses alemine bu albümdeki en yakın duruşları. Albümü açan, psikedelik gitar, vızılı synth'ler ve esrik vokallerle dikkat çeken "Deep Hit Of The Morning Sun", ancak Primal Scream-Kevin Shields işbirliğiyle ortaya çıkabilecek bir psikedelik güzellik. Albüm, bir Primal Scream geleneği olan konuk selebitler yönünden yine sıkıntı çekmiyor. Konuklardan ilki Jesus and Mary Chain solisti Jim Reid. Reid'in yer aldığı "Detroit", kirliliği ve distorte synth sound'uyla 80'ler electro'suna, new wave'ine göz kırıyor. Detroit kentini bilenler bilir, insanda terkedilmişlik, yıkılmışlık duygusu uyandırır. "I've destroyed everyone I loved / I destroy everything I touch" gibi dizeleriyle, ben-

zer bir halet-i ruhiyeye sahip şarkı. Bir diğer konuk, Robert Plant, gruba "The Lord Is My Shotgun" isimli blues etkili parçada, armonikayla eşlik ediyor. Gayet eli yüzü düzgün bir elektrikli blues şarkısı, ama diğerlerinin yanında biraz eziliyor. Albümde boy gösteren en sürpriz konuksa, model Kate Moss. 70'lerin disco gurusu Giorgio Moroder'in mikselediği Nancy Sinatra/Lee Hazelwood cover'ı "Some Velvet Morning"de Bobby Gillespie'yle düet yapıyor ve çocuksu vokaliyle iyi bir iş de çıkarıyor. 80'lerin synth-popuyla dirsek temasında bulunuyor şarkı, fakat o dönemin karakteristiği olan sterilitikten alabildiğine uzak distorte synth-riff'lerle. Albümün en dansa yönelik şarkıları, ilk single "Miss Lucifer" ve "Autobahn 66". Siyah kıyafetli, deri çizmeli ve Nazi şapkalı dişilerden bahseden "Miss Lucifer", bir önceki albümü sürükleyen "Swastika Eyes" gibi, seksi ve ateşli bir elektronik punk şarkısı. İnsan yerinde oturmaya kararlı olsa bile, sağının solunun oynamasına engel olamıyor bu adrenalin pompası etkili şarkıda. "Autobahn 66", klasikleşmiş dance-rock albümü "Screamadelica"nın perde arkasındaki

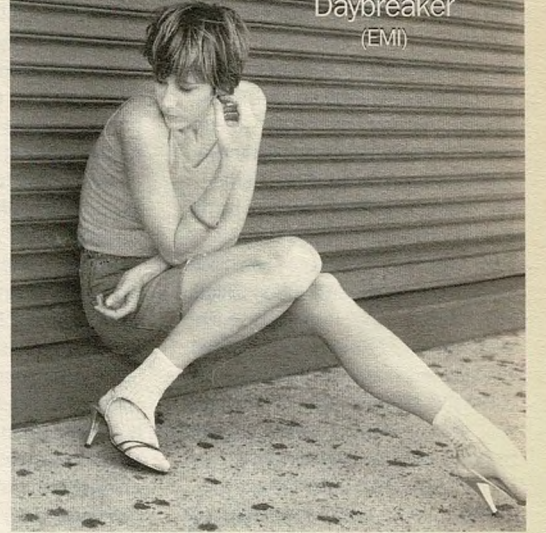
ismi elektronika gurusu Andrew Weatherall'la grubun tekrar güçbirliği yapmasına sahne oluyor. İsmiyle ve cismiyle Kraftwerk'i çağırıştıran şarkı, bir yanıyla "Screamadelica" dönemine göz kırpan bir minimal elektronika şaheseri. Solist Bobby Gillespie'nin "Higher Than The Sun"dan beri yaptığımız en iyi iş" demesi boşuna değil. Albümdeki diğer Weatherall prodüksiyonu, "A Scanner Darkly". Basit ve güzel synth melodileri, Mani'nin sağlam bas gitarıyla, başanlı bir enstrümantal. Albümü kapatan "Space Blues #2", ilk defa klavyeci Martin Duffy'nin vokallerde yer aldığı ve kırılgan sesle iç açtığı bir kozmik hüznün yumağı. Grubun en görmüş geçirmiş, birkaç defa ölümün kıyısından dönmüş insanından, bir ahiret günü muhasebesi. "Evil Heat", Primal Scream'in, "XTRMNT" albümünde yakaladığı ses zenginliğine yeni renkler eklediği, dinlendikçe kendini açan, çiğ, kirliliği ve distorte bir albüm. Şarkıların her biri, dinleyiciden özel dikkat talep ediyor. Grubun radikal söylemi, anlaşılır nedenlerden dolayı, bu albümle (yumuşamış demek istemiyoruz) geri plana atılmış görünüyor bir nebze ("Rise" hariç). "Rock nedir? Ayaklarınızı yere kuvvetle basarsanız, dünyayı itmiş olursunuz. Dünyayı itmek size sığırma, bir anlamda yerçekiminden kurtulma imkanı sağlayacaktır. Rock bu tecrübenin kendisidir. Dünyayı itmek, dünyanın çekiminden kurtulmak, anlık özgürlük..." diyor Erdir Zat, Roll'un beşinci sayısında. Primal Scream, son iki albümdeki işleriyle rock tecrübesini günümüzde en iyi yaşatan grup. Elimizdeki albüm de, yılın en iyi albümü şimdilik. *Halil Kılıçoğlu*

BETH ORTON

Daybreaker

(EMI)

Beth Orton kimdir? Elinde akustik gitarıyla sadece kendi müziğini yapmak isteyen, öyle çok şöhret hezeyanları olmayan, hüznüyle, içtenliğiyle ve güzelliğiyle dünyanın en tatlı kadın folk şarkıcılarından biri; müzik tarihinde ismi Nick Drake ve Tim Buckley gibi isimlerle anılması gereken bir pırlanta. Plak şirketlerine göreyse, albümleri müzikmarketlerde folk raflarına atılmaması gereken, Chemical Brothers, William Orbit ve Red Snapper gibi isimlerle çalışması ve böylece ismini duyurup daha fazla albüm satması amaçlanan, kendi haline bırakılmayacak kadar para kazan(dır)ma potansiyeli olan bir yetenek. Bu sebepten Beth Orton'un ilk iki albümü "Trailer Park" ve "Central Reservation", her tarafına elektronik dokunuşlar yapılmış, sakin, dingin ama trip-hop'a, hatta yer yer dans pistlerine göz kırpan albümler oldu. Orton'un müziği, "elektro-akustik" ve hatta "folk-hop" gibi garip kelimelerle açıklanmaya çalışıldı.

Astralwerks şirketi, "Daybreaker" için benzer bir süreç düşünmüş, ancak bu sefer prodüktörlerin başında Everything But The Girl'den Ben Watt geliyor. Kendisi Beth Orton'un hüznü şarkılarına çok şey katmış, albüme yapılan stüdyo cilası eski albümler gibi şarkıları boğmamış. İlk parça "Paris Train", arkadaki orkestranın ve özellikle yaylıların etkisiyle tüyleri diken diken eden bir giriş. "Mount Washington" albümün en müstesna anlarını içeriyor, Spiritualized'in space rock'una yakın duran bir parça, ama Beth'in sesi sonik katmanları teker teker yırtıp geçiyor; büyüğü gerçekten. Bu iki parça dışında en güzel şey, geçen senenin belki de en iyi albümü olan "Gold"a imza atmış Ryan Adams'ın katkıları. Daha geleneksel bir folk müzik yapmasını arzuladığımız, en azından Sade kıvamını uygun gördüğümüz bir şarkıcı için Ryan Adams'dan daha iyi bir çalışma arkadaşı düşünülemez herhalde. "This One's Gonna Bruise", viyolonsel ve sözlerinin de etkisiyle, duyguları en çok ayağa kaldıran parça. Adams'ın geri vokalleri "Concrete Sky"da da duyuluyor. Emmylou Harris'in sürüklediği "God Song" blues, hatta gospel diyebileceğimiz çok derin ve olgun bir şarkı. Caz ve reggae ritimleri içeren "Anywhere" var sonra, Beth'in depresif bir insan olduğunu inkâr ettiği tek parça. "Thinking About Tomorrow" ile birlikte albüm bitiyor, ama midenizin üstündeki boşluk hissi ne zaman biter, garanti vermek zor. Beth, albüm kapağındaki camdan, "beni yalnız bırakın, rahat rahat işimi yapayım" der gibi bakıyor. "Daybreaker", bu isteğinin yakın gelecekte gerçekleşebileceği konusunda umutlandırıcı bir albüm. *Yiğit Atılgan*

Korku uysalca mırıldanarak kucağınızda oturan bir ke-diye de benzer. Birisi size belli etmeden onun kuyru-ğunu burursa kedi feryatla havaya sıçır ve yüzünüzü gözünüzü tırmık içinde bırakır. **SADIK YEMNİ**, Muska

MISAFİR: Aa, yağmur yağar. **EV SAHİBİ:** Yağar ama gıdılır / Saçak altı kurudur / Misafirin yoludur (kaynak kişi: Hatice Bilgi)

Ey en yaşlı kaplumbağal Ben çıkamıyorum sen çık dünya turuna **SÜREYA BERFE**

Bereket versin, Anadolu'nun bu kendine mahsus dertleri yanında bunların gene yalnız kendine mahsus çareleri vardır. Bunlardan en birincisi "rakı"dır. **SABAHATTİN ALİ**, Kuyucaklı Yusuf

İnsanoğlunun en büyük merakı insanı aramak, bulmak, tanımadır. Bir insan öteki in-sanları anlamaya can atar. Her zaman da başını kayaya, sert, çakmaktaşından kaya-lara vurur. **YAŞAR KEMAL**, Karıncanın Su İçtiği

Rakı sofrasındaydı ve Osman Efendi herkesten çok içiyordu. O masada oturanların birle-i-gili, şimdi ne olduğunu anımsamadığım ve seveceğini açığa vuran, çok ince, çok derin bir söz söyledi. Ben de "ne kadar iyi yüreklisin, Osman Efendi" deyince, "yüreğim temizdir; çün-kü onu her akşam rakıyla yıkarım" dedi. **MINA URGAN**, Bir Dinozorun Anıları

FLAMING LIPS

Yoshimi Battles The Pink Robots

(WEA)

Kabul etmek lazım, tuhaf bir grup Flaming Lips. Tuhaf "konsept"ler etrafında do-lanıp tuhaf albümler yapan, ama içine sızınca kolay kolay çıkış vermeyen bir güzel ses mafyası. Daha önce de yazılıp çizilmişti: Koordinatlarını belirlemek için ruh alemlerine en yakın gezegeni tarasak, ilk aklımıza Mercury Rev veya Spiritualized gelir, ki onlar bile ışık yılı mesafede kalır. Flaming Lips'i bunca tuhaf, ama bunca güzel yapan da Wayne Coyne denen o mikro ses cerrahının, her defasında bilin-medik bir madene dalıp onu yine beklenmedik bir ses ağında eritmesi, sonra da sayısız ince gürültüyle bezeyip servis yapmasından başka bir şey değil herhalde. "Yoshimi Battles The Pink Robots", bugün üç kişi yoluna devam eden ekibinin onbirinci albümü. "Clouds Taste Metallic" ve "The Soft Bulletin" gibi onları dünya ölçeğinde itibara kavuşturan plakların halefi olduğu için beklentilerin fazlasıyla yüklediği, kritik bir albüm.

Söylemek gerekir mi bilmem, Coyne ve arkadaşları "Yoshimi..."de de yine tuhaf bir "konsept"le çıktılar karşımıza. Olaylar, kapağında da az çok anlaşıldığı üzere, Japon çizgi filmlerinden fırlamış gibi bir kurgunun yürüncesinde: Hissetme yetene-ği olan bir cihazın kontrolündeki pembe robotlara karşı, bir başka şahsiyet, Yoshi-mi!... "Misyon"un esas elementi şar-kılara gelince... Yine bu saykodelik bilimkurgu masallar ve nefes kesen mistik - melankolik uyumunun netice-sinde, sanki geleceğin sonik-popunu inşa ediyorlar albümde: Kristal ses-lerle yavaş yavaş insanı sersem eden "Are You A Hypnotist?"; çiçek dürbünü misali sürekli renk değiştiren ama göz kamaştırıcı sadelikte "Do You Realize?"; "All We Have Is Now"; hem kraut çağlarının hem de bugünün asitli sesleriyle iğne oyası gibi işlenmiş "Ego Trippin At The Gates Of Hell"; dokununca yok olacaktı gibi duran "In The Morning Of The Magici-ans" ve bütün diğerleri...

Birkaç yıldır gözümüzün önünde adım adım limitlerini zorladığına şahit oluyoruz Flaming Lips'in. Daha nereye kadar gideceklerini de hakikaten merak ediyoruz. Fakat şu an için en azından "Yoshimi..." ile önceki albümleri aşan bir ses bütün-lüğü yakaladıklarını rahatlıkla söyleyebiliriz. Grubun tarihindeki en belirgin, en "expressive" albüm bu. Önemi yok belki ama, sene sonunda hemen her liste-nin zirvesinde yine onları göreceğimize de kesin gözüyle bakılabilir.

Gökhan Pamuk

COLDPLAY

A Rush Of Blood To The Head

(EMI)

Coldplay, ilk albümlerine "Paraşütler" gibi kısa ve öz bir isim seçmişti. Bu kez uzun ve çetrefil bir ismi yeğlemişler: "Kanın beyne ani bir baskısı." Aca-ba bu hastalık "Amnezi"ye yol açıyor mudur? Velhasıl albümü dinledikten sonra insan kendini yol yakındır demekten alıkoyamıyor. Coldplay eleman-ları on yıl sonra hâlâ müzik yapıyor olursa, yeni albümleri eleştirilirken, sani-yuz artık isimleri Radiohead'le birlikte anılıyor olmayacaktır. Ama şimdilik henüz ikinci albümleri ve ne yazık ki onları tanımlamak için hâlâ Radiohe-ad'e ihtiyaç var. Ya da post-Radiohead gruplara... Nasıl Travis için "Light Ra-diohead" ya da Muse için "Kızgın Radiohead" deniyorsa, Coldplay için de "Üzünçlü Radiohead" demek mümkün. "Parachutes"de olduğu gibi, bu al-bümde de yüzü gülen tek bir şarkı yok. Ağlatan şarkılar değil de, ağlamaklı şarkılar Coldplay şarkıları. Dokunsanız gözyaşı olup yere akacak, ardından da dağılıp parçalanacak narinlikte her biri... Onlar da tıpkı Muse gibi ikinci albümlerinde kendi içlerindeki ışığa yönelmiş görünüyordular, ancak onların yo-lu daha da uzunmuş gibi geldi bize. Açılıştaki "Politik", bu ışığın gözümüze ilk değdiği nokta. Albümden yayınlanan ilk single "In My Place" ise, bağırde-şen-gözüçelen etkiye sahip bir şarkı. Sonraki şarkının adı "God Put A Smile Upon Your Face", fakat söz konusu tebessümün tadı biraz fazla acımtırak. Ve "Clocks" ve "Green Eyes" ve "A Whisper" ve "Amsterdam" ve diğerleri... "A Rush Of Blood To The Head", "en depresif albümler" sıralamasında ba-şa oynayacak kadar "iyi" bir albüm. Tıpkı ikinci Radiohead albümü "The Bends" gibi... Eğer geriye dönüp yollarını yitmezlerse, ya da kendi ışıkların-dan gözleri kamaşıp geçici bir körlüğün pençesine düşmezlerse, ya da be-yinlerine hücum eden yeni kan ataklarına maruz kalmazlarsa, demek oluyor ki sırada üçüncü ve en iyi albümleri var. *Atilla Aydoğdu*

RUSH

Vapor Trails

(WEA)

Rush, dünyanın en ilginç rock topluluk-larından biri. 34 yıllık bir geçmişi var, 27 yıldır değişmeyen bir üçlü olarak müzik yapıyor. İlk davulcuları John Rut-sey'nin, ilk albüm sonrası kişisel ne-denlerden ötürü gruptan ayrılması-nın ardından Neil Peart Rush'a katılmıştı; hâlâ da üçlünün bir parçası. Diğer iki parça Geddy Lee ve Alex Lifeson ise Toronto'da kolejdin ar-kadaşlar. 1975'ten bugü-ne Rush'ın müziklerini Lee ve Lifeson besteledi, şarkı sözlerini de Peart yazdı.

Rush'ın seveninden çok sev-meyeni var, ama sevenlerinin sevgisi ancak çok az grupta

rastlanabilecek büyüklük ve yoğunluk-ta. Hani böyle bir şey vardır, seversin, ama neden sevdiğini anlatamazsın. Sevilenin niteliklerinin somut olarak pek de önemi yoktur. O bütünün, o kimyanın senin kimyanla doğrudan bir bağı vardır ya da olmuştur. Bir başka-sında yoktur bu, o yüzden anlamayabi-lir. Aynı şeyleri hissedersen, gerçek-ten "aynı şeyleri" hissedersin.

Bruce Springsteen'de de, Morrissey'de de durum biraz böyledir.

Rush sağına, soluna, arkasına ve en önemlisi önüne baka-rak, her şeye açık olup bir yandan da hiçbir şeye aldırmayarak tam 17 stüdyo albü-mü yaptı. Led Zep-pelin'den grun-

ge'a, Talk Talk'tan Haiti danslarına, The Police'den Metallica'ya kadar fark-lı seslere kulağını açtı, ama hep "end-lessly rocking" dedi. Çoğunluğun kanı-sı, en iyi dönemlerinin 1981-1987 ara-sı olduğudur. Olabilir. Bu 34 yıllık sü-reçte kendilerine olumlu-olumsuz bir-çok yakıştırmalar yapıldı. Olumluların tümü haklıydı, olumsuzlar haksız ve yanlış. Ama Rush'ın sıradışı bir birliktelik, bir müzik grubunun ötesinde bir oluşum olduğunda, Rush'ı tanıyanlar hep hemfikirli.

Rush, son albümü "Test For Echo"yu 1996'da kaydetmişti, sonra da bir "double-live" çıktı. İşte tam o sıralarda Peart'ın kızının trafik kazasında öldüğü haberi geldi. Bu trajedi yalnız davulcu-yu değil, grubu da derinden etkiledi. Bir yıl sonra Peart'ın karısının da ölü-müyle, yüz binlerce ferdi olan Rush ailesi sessizliğe gömüldü.

Altı yıl sonra aynı üçlü yeni bir albümle çıkageldi. Görünen o ki Peart, Rush'çı-ların sevgisiyle yaralarını sarmış, sar-yor. Kısaca, "Vapor Trails" oldukça gi-tar ağırlıklı, eskisine nazaran daha rock sound'lu ve daha sade davulları olan, enerjik ve gürültülü bir albüm. Lee'nin vokal performansı yine muhte-şem. 1977'den itibaren synthesizer'ı müziğine katan topluluk, o zamandan beri ilk kez bu albümler synth'leri kul-lanmamış. Ki bu da albümün so-und'una sertlik olarak yansımış. "Ghost Rider", "Earthshine", "Sweet Miracle" ve "The Stars Look Down" fa-vorilerimiz.

Rush'çılar çoktan edinmişlerdir albü-mü; Rush sevmeyenler için bu yazının zaten bir mânası yok. Rush'ı tanımak isteyenlerse, 1981 "Moving Pictures" ya da 1982 "Signals"dan başlamalılar büyülenmeye. *Hilmi Tezgör*

Ertesi gün okulda öğretmenleri asal sayılardan söz ederken Sarp'ın kafasında bir ışık parlamıştı. Ziya bir asal sayı gibiydi. Kendinden başkasına bölünemezdi. Yekpareydi. Kendisinde de bu tür bir maya seziyordu. İçindeki kınlgan, ürkek parçaları atarak bir asal sayı gibi olmaya karar vermişti o zaman. **SADIK YEMNİ**, Muska

Yalnızlığın bir şey öğretmediğinden, kayıtsızlığın bir şey öğretmediğinden başka hiçbir şey öğrenmedin. Bu bir aldatmacaydı, göz alıcı ve tuzaklı bir yanılsamaydı. Yalnızdın, hepsi bu, ve kendini korumak istiyordun; dünyayla senin arandaki köprüler sonsuza dek atılsın istiyordun. Ama sen bir hiçsin, dünya ise öyle kocaman bir sözcük ki: Büyük bir şehirde başıboş dolaşmaktan, birkaç kilometre uzunluğundaki cepheler, vitrinler, parklar ve rıhtımlar boyunca yürümekten başka bir şey yapmadın hiç. **GEORGES PEREC**, Uyuyan Adam

BRUCE SPRINGSTEEN

The Rising

(Sony Türkiye)

Tom Joad tiradlarının, NYC'deki "muhteşem dönüş" konserlerinin, eski kayıtlardan seçilmiş "track"lerin, "Murder Incorporated", "American Skin (41 Shots)" gibi barut kokulu şarkıların üzerine, şimdi yepyeni albümüyle Bruce Springsteen'in dönüşünü kutluyoruz. Ne de olsa son stüdyo albümünün ardından tam yedi yıl devirmişti patronumuz. Konserlerden hatıra bir avuç yeni beste dışında, hep bildiğimiz şarkılarıyla idare etmişti. Bunlar şikayet değil, ama "bugün, yarın ve daima" yeni Springsteen şarkıları için gözünü yollara düşürenler, artık "The Rising" albümüyle iyi bir kutlamayı hak etmiş durumdadır.

"The Rising", Asbury Park'tan kartpostallar göndermeye başladığı 1973'ten bu yana Springsteen'in (toplama ve konserler hariç) 12. albümü. Yine fazlasıyla tanıdık, ama her karşılaşmada dumanı üstünde şarkıların heyecanını gizleyemediğimiz, ağırlığınca bir Springsteen çıkarması. Yeni dünyanın bu en mahir hikayecisinden, senenin en güzel sürprizlerinden biri...

Çok tanıdık dedik, ama hemen not düşelim, epey hatırı sayılır yeniliklere de kaplarını açmış bir albüm "The Rising". İlk başta, "Born In The USA" zamanlarından beri tam kadro yeni bir albüm için bir araya gelmeyen E Street ekibi, şimdi ailecek sahada yerini almış... Bir başka sürpriz, ilk defa bir şarkıda "üçüncü dünya" seslerine uzanıp Pakistanlı Qawwali'cileri konuk etmişler... Yola çıktıkları zamanlardan beri yan-

larındaki stüdyo şeflerinin yerine ilk defa bir "yabancı"yla, Brendan O'Brien'la stüdyoya girmeleri de başka bir yenilik. Pearl Jam'den Rage Against The Machine'e, O'Brien'in modern rock sahnesindeki rolü malûm. Bu albümde de geçmiş Springsteen plaklarından farklı, yeni "ışığı"lar kattığını duymak zor değil. Ve tadını, keyfini iyi bildiğimiz, sabırla yenilerini beklediğimiz Springsteen hikayeleri... Herhalde duymayan kalmamıştır: "The Rising"deki şarkıların çoğunu 11 Eylül sonrasının ruhi yaralarıyla ve o yıkıntıların arasından bulup çıkardığı kahramanlarıyla dokumuş Springsteen. Yine kendisinden çok kahramanlarının dilinden yıkımın izini sürmüş. Şarkıların hemen hiçbirinde zamanı, mekânı açıkça belli eden sözler yok. Ama eskiden daha kolay telaffuz ettiği "her şey çok güzel olacak" söyleminin yerine daha temkinli, daha bilenmiş sözlerle naklettiği bir trajedi var. Hemen yanında da en küçük harflerle, kimseyi incitmeden tünelin ucunu göstermeye çalıştığı ümit kırıntıları... Kimi zaman bir itfaiyecinin gözünden alevlerin arasına dalyor ("The Rising") veya yakınlarını kaybeden birinin kalbini dinliyor ("You're Missing", "Countin' On A Miracle"). Kimi zaman da kendini çaresizlik, boşluk içinde bulan insanların hayatlarına dokunuyor ("Empty Sky", "Nothing Man") veya harabe kentin içinde ("My City Of Ruins") ağır ağır yürüyor. Sonra albümün temposunu en yukarıları çektiği "Further On Up The Road"da ölüme yürüyenlerin dilini konuşuyor: "...tetikler çekilip mermiler soğuduğunda / yollar kararır tohumlar ekildiğinde / karşılaşacağız seninle yolların ötesinde..." Qawwali'ci Asif Ali Khan ve ekibinin eşlik ettiği, albümün en canalcı şarkısı

"Worlds Apart"ta da ayrı dinden, ayrı kültürden bir çiftin aşkına şahitlik ediyor: "...bazen hakikat yetmiyor / ya da böyle zamanlarda fazla geliyor / bırakalım hakikati gitsin / biz onu dudaklarımızda arayalım..."

Nihayetinde, siren sesleri veya savaş borazanları duyulmayan, ama her tarafı çamur grisine bulanmış günlerin artığı bir albüm "The Rising". Öyle dahiyane veya şairane bir ağıt-anıt değil; yalnızca inançlı bir rock'n'roll kalbinin, çoğu yakın zamana ait hikayelerden biriktirdiği bir çağ tanıklığı. Üstüne de grubun müthiş ahengini ekleyince insanı ateşleyen, "Bruce Springsteen ve E Street Band" isminin en "hot" olduğu dönemleri tekrar yaşatan bir yarenlik albüm. Anlatılanlar kime, nereye, hangi zaman dilimine uzanırsa uzansın... *Gökhan Pamuk*

ELVIS COSTELLO

When I Was Cruel

(Universal)

Elvis Costello deyince akan sular durur. Ne yapsa kabulümüz. 70'ler sonundan başlayarak ilk birkaç albümü zaten klasikler katında. Yakın geçmişte dolanmaya kalksak, yine pırlantalar arasında kayboluruz. "Spike", "Mighty Like A Rose", "Brutal Youth", "All This Useless Beauty", öp de başına koy. Brodsky Quartet, Sophie van Otter, Burt Bacharach'la yaptığı ortak işler, "Kojak Variety"deki cover'lar, daha ne olsun.

Dahası olmuş işte. Hem de nasıl olmuş. Şöyle söyleyelim: Şart mıydı Santa'nın "Supernatural"ı yapması, mecbur muydu Bob Dylan "Time Out Of Mind"ı çıkarmaya? Zaten zirveye kurulmuş oturan bu ihtiyarların bu saatten sonra işi birazcık olsun "geçişirme" hakları yok mudur? Buyrun bakalım, şeytan onları nasıl dürttüyse, Elvis'i de dürtmüş. Attığı her adımda kılı kırk yaran mızımız İrlandalımız kendi everestine tırmanmış. "When I Was Cruel" bir masterpiece, bir şedövr, bir başyapıt, bir "şah eser".

Dahaların dahası, "Supernatural"a, "Time Out Of Mind"a denk düşmekle kalmıyor, Jeff Buckley'nin "Grace"inin yanına yerleşiyor: Rock'un mazarına aşına bir gencin kabukvetinin kıyasına.

"When I Was Cruel"da cins cins şarkı var. Bu düğümü çözse çözse, 50. sayımızda yayınladığımız 500 albümlük liste çözer. Costello'nun derdi "seç, beğen, al" misali salıpazarında tezgah açmak değil. "Bu 500 albüm her eve lazım" diyordu, "1000'e kalbu yolu var." O listenin zenginliği, cümbüşü yansımış "When I Was Cruel"a... "Tear Off Your Own Head", "Daddy Can I Turn This?" gibi harbi rock'n'roll'lar, "Tart", "Alibi", "Radio Silence" gibi modern baladlar, her iki "Dust"taki psychedelic rhythm & blues atmosferi... Hepsi pekiyi.

"Spooky Girlfriend"de başlı başına bir rock opereti sahneye koyuyor, "Episode Of Blonde"da hava kabare punk'ına dönüyor. "15 Petals", dümendeki delirmiş nefesliler ve vurmalarıyla Tuna boylarından Nil sahiline uzanan bir mavna. "When I Was Cruel no.2"nun etkisiyle insan oturur roman yazar. Mina'nın "Un bacio è troppo poco"sundan alınmış küçücük bir "hece" sample'ının metronom gibi bir uçtan öbür uca salındığı şarkı, Massive Attack müziğini üç adım ileriye götürüyor. (500'lük listede rock'çuların, şarkıyazarlarının, klasikçilerin, cazcılarının, Bahriye Çiftetellisinin, Ümmü Gülsüm'ün yanısıra, Bristollülere verilen önemi unutmayalım.) Bir söyleşisinde "ben her cins müziği dinleyen son kuşağa mensubum galiba" demiş Costello. Sahiden öyleyse yandı. Şu "rocker"lar, şu "clubber"lar, şu "halk müzikçi"ler, bütün bu "sadece"çiler, "sıfır"çılar, yalnızlık totemine ibadet edenler bizi öldürecek. Bu varlık içinde yokluk sonumuzu getirecek.

"When I Was Cruel" albümünde, bu dünya nimetleri saltanatıyla içiçe bir takım yenilikler de var. Mesela, Costello'nun bu kadar kıyak bir gitarist olduğunu bilmezdik. Virtüöz filan değil, bir renk tonundan öbürüne keyifle sıçrayan bir hikayeci. Ve Costello roll'undaki arayışlar da önemli: Zamane loop'ları, ritm sample'ları takır takır davulun yanına iyi gitmiş, şarkıların akışına (ve Costello'nun ne zaman sertleşip yumuşayacağı kestirilemeyen müthiş vokaline) yeni kanallar açmış. Şar-

kı sözleri mevzuuna hiç girmeyelim, şu sihirli 11 harfi yan yana dizelim yeter: Shakespeare. Shakespeare in rock!

Elvis Costello yerdenbitme bir müzisyen değil, bir mucize de değil. Bir gelenek taşıyıcısı ve gelenek aktarıcısı. Nerden gelip nereye gittiğini çok iyi bilen "maceraperest"lerden biri (böyleleri çok azdır). Geçen sene annesinin koluna girip Bob Dylan konserine götürmüş (annesini çok beğenmiş). Keşke Costello İstanbul'a gelse de, ana baba bacı kardaş Açık hava'ya doлуşsak.

"When I Was Cruel" çok memleketler gezmiş, neler görmüş görmemiş. Manzarasız kalmışlara, biraz açıklık isteyenlere, ufuk hasreti çekenlere. *Derya Bengi*

ÖZÜR KÖŞESİ: 1. Geçen ay Los Amigos Invisibles söyleşisinde, Caracas kenti, sanki bir rock grubu ismiymiş gibi yazılmış. **2.** Vernon Reid'in Festivalde çaldığı grubun ismi Protect Logic değil, Project Logic olacak. **3.** Tom Waits söyleşisindeki bazı cümleleri, sanki Waits son yedi senedir albüm yapmıyormuş gibi algılayanlar olmuş. Waits'in yedi sene boşluktan kastettiği, 93'den 99'a, yani "The Black Rider"dan "Mule Variations"a kadar olan dönem. **4.** Bir de, geçen ayki Ansiklopedi sayfamıza bir bilgi ilavesi yapalım: Aktör Patrick Macnee 1986'da Pretenders'in "Don't Get Me Wrong" klbinde de, Tatlı Sert'teki Mr. Steed rolünü oynadı. Partneri de, Emma Peel rolünde, Pretenders'in solisti Chrissie Hynde'di.

ROLL ve POSTEXPRESS'in eski sayıları Kadıköy, Moda sineması pasajı Nigar Sahaf'ta

Ekvator yüksullerinin şarkısı, aktaran: Eduardo Galeano
"Aç mısın canım?"
"Evet açım."
"Karninin gurultusunu ye.
Bir sinek şişe,
Akan kanı iç.
İşkembesini sakla,
Yarın meze yaparsın."

Dinle şimdi, sana benden bir öğüt / Bu söz bir bilgenin, ondan duyulmuş:/ Vefasız dünyadan vefa bekleme/ Bu cadı kaç damada gelin olmuş! **ŞIRAZLI HAFIZ**

DAVID BOWIE

Heathen

(Sony Türkiye)

David Bowie Olgunlaşma Enstitüsü, yeni mahsulünü verdi. Kermeste, internet sitelerinden yağlı boyalara, başka ürünler de var, ama tabii gözde-miz müzik. Bowie, aşağı yukarı "Black Tie White Noise"dan, yani 1993'ten, ya da Iman'la evlendiğinden bu yana, aynı çizgide. Bu, onun için alışılmadık bir durum. Ama belki de bir rasyoneli var bunun Bowie dünyasında: Herkes bölük börtük parçalanırken, o total bir bireliğe evriliyor şimdi.

Düzenli aralıklarla çıkardığı albümlerinin ortak paydasıysa, drum'n'bass'tan caz füzyona, elektronikanın, teknonon armağanı bir ritm evreni. Fakat hiçbir albüm de birbirine benzemiyor işte. "Heathen" da aynı yolun yolcusu:

Nabız gibi bir bas, bazen çayır çayır patlayan, bazen küçük vuruşlarla müdahalelerde bulunan gitarlar ve synth'lerle, vokallerle zemin oluşturan bir "atmosfer". Basbayağı ambient-rock. Şarkılarsa, özlem, hasret, yitilik baladları. 12 şarkının karakteri tek, o da Kafkaesk. Pixies cover'ı "Cactus", albüm yeni açılmışken karşımıza çıkıp bizi şaşırtıyor. Neil Young'dan "I've Been Waiting For You" da fena sayılmaz. Ama yine de, çok cover yapmayan Bowie'nin yeni albümünün "highlight"ı kendi imzasını taşıyor: "Heathen"ın sonlarına yerleştirilen doo-wop vokalli "Everyone Says Hi", bizi Bowie'nin avangard 70 sonlarına, hatta ilk dönem baladlarına götürüyor. Tüm zamanlarının başyapıtlarından biri. Ama bu bütünlüklü albümün diğer şarkılarını herkese tavsiye etmek de zor. Birçoğumuza baygın ve yorgun gelecek bu müziğin satırlarından heyecanlar ve bulmacalar çıkarılabilir da olacaktır. *Merve Erol*

JAY-JAY JOHANSON

When I Was Cruel

(BMG / DMC)

Dört yıl kadar önce, kuzeyden bir adam geldi. Bol aşk acılı ve melankolik şarkılarıyla memleketi fethetti. Jay-Jay Johanson'un üç albümlük macerasının Türkiye bölümünü böyle özetleyebiliriz. Maceranın dördüncü bölümü, yeni albüm "Antenna"yla başlıyor. Türkiye'de belki kendi ülkesindekinden bile fazla bilinen, sevilen, dinlenen Johanson, bu ilgiyi karşılıksız bırakmadı; gerek konser, gerekse DJ'lik için İstanbul'u birkaç defa ziyaret etti.

"Antenna"yı diğer Jay-Jay albümlerinden ayıran bir şey var: Birkaç şarkı için de olsa, Jay-Jay nihayet yalnızlık ve terk edilmişlik temalarından az biraz silkinip, kendini 80'lerin kollarına atmış. Albümün daha ilk şarkısı başlar başlamaz, Jay-Jay'in bu kadar za-

man bizden neler gizlediğini anlayacaksınız. "Yanlış CD mi koydum player'ıma?" demeyin sakın, olay sadece şu: Ağır şarkılarıyla bizim "karanlık adam" diye tanıdığımız Jay-Jay, aslında 80'lerde dans pistlerinin yıldızymış... Tüm albümü dinledikçe bunu anlıyoruz.

80'lere has senti sesler ve o yıllara özgü, ne-redeyse "nostaljik" denilecek ritmik altyapılar, birçok şarkıyı beklenenden farklı bir forma sokmuş. Bu, benim gibi 80'lere tahammülünün bir sınırı olanlar için bile iyi bir şey. Şaşırtmak, tekrarlamaktan iyidir. Yine de bir an için bile olsa Modern Talking'i hatırlamak sarsıcı olabiliyor!

Ancak "Antenna" bizim bildiğimiz, tanıdığımız Jay-Jay'den apayrı bir albüm de değil; dramatik yaylılar, buğulu ve kırılgan vokaller, kim bilir kaç kalbi kır-mış süper naif sözler yine bu albümle ilaç olup sızacak yalnız kalplere: "...Ve sabırsızlanıyorum / Şansımın döndüğünü görmek için / Hadi kutlayalım / Çünkü her şey harika olacak..." *Aylin Aslım*

SUSANA BACA

Espíritu Vivo

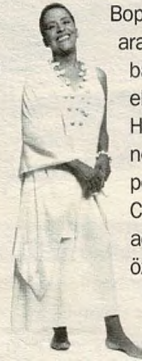
(Luaka Bop / EMI)

"Zun zun zun, zun zundambaye!

Zun zun zun, zun zundambaye, güzel bir kuş şafak vaktinde...

Annem guava meyvesini kaynatırken hep bu şarkıyı söylerdi, ben de kapı aralığında onu dinlerdim. Ezgi, duman gibi havaya yükseldi.

Müzik duvarları delip geçer. Her Kübalı bunu bilir: Zun zun zun, zun zundambaye!.. Eliseo Alberto'nun "Kabuk Sahili" romanında bu satırların altını çizdikten üç-beş gün sonra, o

şarkı duman gibi geldi odaya doldu: Susana Baca'nın duvarları delip geçen albümünde, Mongo Santamaria'nın "Afro-blue"suna iştirilmiş eski bir Küba havası: "Zum zun zun, zun zun danbaé / Pájaro lindo de la madrugá..." (Afro)Perulu şarkıcı Susana Baca'nın, David Byrne'ün Luaka Bop'undan çıkan üç albümü arasında en güzeli "Eco de sombas"dı, ama galiba en ilginç bu elimizdeki "Espíritu Vivo". Harika Perulu siyah ezgiler "La noche y el día", "El fusil del poeta", "Toro mata"nın yanısıra, Caetano Veloso'nun "13 Mayıs" adındaki "köleliğe son" türküsü özellikle dikkat çekiyor.

Prévert/Kosma klasiği "Les feuilles mortes"ta "kırk"

Fransızcasıyla yeni bir "Nina Simone-Ne me quitte pas" vakasına imza atmış Baca. Kuş dilinde bile söylenecek bu dizeler adamı ağıtlar: "Anılar ve özlemlerle birlikte / toplanıyor çöçünün küreğine / düşen yapraklar". Bir ilginçlik de, Björk'ün "Debut"ündeki son şarkı "The Anchor Song": Bu kez İspanyolca versiyonuyla, bu albümü de kapatıyor... New York vatandaşı Marc Ribot'nun Latin tutkusu sürüyor, burada da, "Eco de sombas"da olduğu gibi hemşerisi John Medeski'yle birlikte Los Peruanos Postizos misali takılıyorlar. Aman mahrum kalmayın: Ne bu iğne oyası gibi işlenmiş ezgilerden, ne de bu şişe likörü sesli kadından. *Derya Bengi*

virgül, sayı 54

aylık kitap ve eleştiri dergisi

Mehmet Ali Aybar Yaşar Kemal

Homeros: Batının İlk Ozanı Tansu Açık

Orhan Pamuk Dick Davis

Ahmed Midhat Efendi Mehmet Can Doğan

Çizgili Hayat Kılavuzu Mustafa Arslantunali

Tanık Akan Kemal Gündüzalp

Beşir Ayvazoğlu Süleyman Seyfi Öğün

Yeni solun yaratabileceği kolektivite Yaşar Çabuklu

Çocuk kitapları Nilay Yılmaz, Nermin Kalyoncu

Yeni Yerli Fantazmalar/Bilimkurgular A. Ömer Türkeş

Çevirmen hakları Tuncay Birkan, Işık Ergüden

Kuzey Irak'ta Yayımcılık Ragıp Duran

PUSULA

MEBUSAN YOKUŞU AKYOL SOKAK EVEN APARTMANI NO: 55/3 CİHANGİR-İSTANBUL
TEL: 0212. 252 42 80 • FAKS: 293 15 44 E-POSTA: pusula@pusula.com • WEB: www.pusula.com

ONSARKI

- Al Jarreau** Your Song
- Beach Boys** In My Room
- Bill Haley and The Comets** Rock Around The Clock
- Dr Hook & The Medicine Show** Marie Laveaux
- Erol Büyükburç** Berduş
- Indochine** J'ai demandé à la lune
- Léo Ferré** La vie d'artiste
- Les Rita Mitsouko** Marcia Baila
- Serge Gainsbourg** Elisa
- Yeah Yeah Yeahs** Miles Away

YIRMIALBÜM

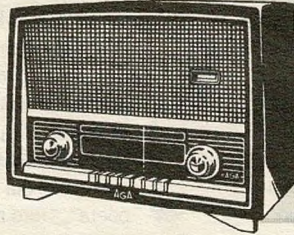
- Ahmet Kaya** Şafak Türküsü
- Bryan Ferry** Frantic
- Çar Newa** Si
- Echo and The Bunnymen** Heaven Up Here
- Edip Akbayram** Dostlar Nedir? Ne Değildir?
- Elvis Costello** When I Was Cruel
- Erkin Koray** Elektronik Türküler
- Gnawa Diffusion** Live DZ
- Johnny Cash** American Recording
- Medeski Martin and Wood** The Dropper
- Mehmet Güreli** Odamda Yolculuk
- Moby** 18
- Mor ve Ötesi** Gül Kendine
- Peter Murphy** Dust
- Pixies** Surfer Rosa
- Radiohead** Kid A
- Renaud** Boucan d'enfer
- Shivaree** Rough Dreams
- Vic Chesnutt** About To Choke
- Wilco** Yankee Hotel Foxtrot

ROLL DİSKO OTUZ

RADYO ŞARKILARI

Border Radio - **The Blasters** • Capitol Radio One - **The Clash** • Caravan - **Van Morrison** • FM (No Static At All) - **Steely Dan** • Fuck Radio - **Ultramagnetic MC's** • How To Kill A Radio Consultant - **Public Enemy** • I Can't Live Without My Radio - **LL Cool J** • Lili Marlen Türküsü - **Ahmet Kaya** • Mexican Radio - **Wall Of Voodoo** • Mohammed's Radio - **Warren Zevon** • Mr. Radio - **Electric Light Orchestra** • On My Radio - **The Selector** • On The Radio - **Donna Summer** • On Your Radio - **Joe Jackson** • Radio - **Eazy E** • Radio - **Steve Hillage** • Radio Adverts - **Jasper Carrott** • Radio Africa - **Latin Quarter** • Radio and TV - **Everly Brothers** • Radio Babylon - **Meat Beat Manifesto** • Radio City - **Tangereine Dream** • Radio Dancing - **Engelbert Humperdinck** • Radio Free Europe - **REM** • Radio Free Moscow - **Jethro Tull** • Radio Ga Ga - **Queen** • Radio Girl - **Albert Lee** • Radio Lover - **George Jones** • Radio Radio - **Elvis Costello** • Radio Romance - **Tiffany** • Radio Song - **Joe Walsh** • Radio Song - **REM** • Radio Stars - **Kraftwerk** • Radio Suckers - **Ice-T** • Radio Wave - **Roger Waters** • Raised On Radio - **The Ravyns** • Road Runner - **Jonathan Richman** • Rock and Roll - **Velvet Underground** • The Radio Is Broken - **Frank Zappa** • Turn Off The Radio - **Ice Cube** • Who Listens To The Radio? - **The Sports** • You Can't Say Crap On The Radio - **Stiff Little Fingers** • You Turn Me On (I'm A Radio) - **Joni Mitchell**

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Red Hot Chili Peppers** By The Way
2. **Shakira** Laundry Service
3. **Norah Jones** Come Away With Me
4. **Oasis** Heathen Chemistry
5. **Enrique Iglesias** Escape
6. **Linkin Park** Reanimation
7. **Bruce Springsteen** The Rising
8. **Vanessa Carlton** Be Not Nobody
9. **Röyksopp** Melody AM
10. **Pink** Missundaztood

İNGİLTERE SINGLE'LAR

1. **Sugababes** Round Round
2. **Darius** Colourblind
3. **Romeo** Romeo Dunn
4. **Daniel Bedingfield** James Dean
5. **Madhouse** Like A Prayer
6. **Hearsay** Lovin' Is Easy
7. **Lasgo** Alone
8. **H & Claire** Half A Heart
9. **Gareth Gates** Anyone Of Us (Stupid Mistake)
10. **Will Smith ft. Tra-Knox** Black Suits Comin'

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Nelly** Nellyville
2. **Eminem** The Eminem Show
3. **Bruce Springsteen** The Rising
4. **James Taylor** October Road
5. **Avril Lavigne** Let Go
6. **Various Artists** Now 10
7. **Toby Keith** Unleashed
8. **Linkin Park** Reanimation
9. **"Soundtrack"** "XXX"
10. **Scarface** The Fix

Dört kere dört onaltı. Plaklarda hangi albümler satıyor, kulliplerde hangi parçalar çalıyor?

=16

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Various Artists** Nite Life 08
2. **John Tejada** Daydreams In Cold Weather
3. **Señor Coconut** El baile Aleman
4. **Faultline** Your Love

KÖSTEBEK / Aznavur

1. **Paris Combo** Attraction
2. **Silverchair** Best Of...
3. **Pentagram** Bir
4. **"Blade II"** - Soundtrack

ZİHNİ / Akmar

1. **Primal Scream** Evil Heat
2. **Flaming Lips** Yoshimi Battles The Pink Robots
3. **Faultline** Your Love Means Everything
4. **DJ Shadow** The Private Press

KARGA / Atlas

1. **Red Hot Chili Peppers** By The Way
2. **Mercan Dede** Nar
3. **Linkin Park** Reanimation
4. **Norah Jones** Come Away With Me

MOJO / Beyoğlu

1. **Red Hot Chili Peppers** By The Way
2. **Bon Jovi** Everyday
3. **Ben Harper** Fight For Your Mind
4. **Jimi Hendrix** Foxy Lady

MELEK / Beyoğlu

1. **US3** Let My Dreams Come True
2. **Urban Species** Blanket
3. **Paris Combo** Traits de Caractère
4. **Femi Kuti** Beng Beng Beng

HADİGARİ / Bodrum

1. **Minimalistix** Close Cover
2. **Vibrationinc** Loop Of Drum
3. **Chanel 9** Keep On
4. **Matthias Shaffhauser** Hey Little Girl

PALYAÇO / Beyoğlu

1. **Bob Dylan** One More Cup Of Coffee
2. **Manu Chao** Clandestino
3. **Orson Welles** I Know What It Is...
4. **Elvis Costello** I Want You

Robert Plant

Hızlı Led Zeppelin günleri, solo maceralar, Page & Plant'le açılan yeni Zeppelin parantezi ve son birkaç yıla yayılan folk ve blues köklerine dönüş yolculuğu...

Robert Plant son arayışlarını "Dreamland" albümüne aktardı ve eski gizli klasiklere yeni yorumlar getirdi. Rock'un her daim zirvedeki şarkıcısıyla muhabbetimize, -ısınma hareketleri niyetine- Q dergisine gönderilen hayran sorularıyla başlıyoruz, Playboy'un mini blind test'iyle noktayı koyuyoruz. Söyleşinin ana gövdesinde ise A'dan Z'ye "Dreamland" var.

KORUYUCU MELEKLER

Uzun saç için hangi yaş fazla yaşlı?

Robert Plant: Hiçbir yaş. İnsanın yaşı ne olursa olsun, rüzgar estiğinde saç dalgalanmalı.

Jimmy Page'le bir daha ne zaman albüm yapıp turneye çıkacaksınız?

Şu sıralarda ikimiz de farklı projelerle meşgulüz. Şimdiden bir şey söylemek zor. Bizimkisi bir evlilik gibi. "The Old Couple"daki Walter Matthau ve Jack Lemmon gibiyiz.

Geçen yıl Led Zeppelin'in şarkılarını cover'layan Letz Zep grubunun Dublin konserinde bir ara kapıda görüldünüz, ama sonra içeri girmekten vazgeçtiniz. Neden öyle yaptınız?

Bana o topluluktan bahsetmişlerdi, bir zamanlar biraz salaktım, hâlâ da biraz öyleyimdir, insanların beni nasıl algıladıklarını merak ettim. Çaktırmadan seyreydim dedim, "The Ocean"ı ("Houses of the Holy" albümünden, 1973) çalıyorlardı. Sahneden bana gözlerini diktiler, "tüh, sobelendik" dedim, tabanları yağladım. Ne yapsaydım yani, çıkıp o solistle düet mi yapsaydım? Bana öyle boş boş bakmalarından ürkmüş olmalıyım.

Led Zeppelin'in şaşaalı günlerinde, anlatıldığı kadar uçuk muydunuz?

Hızlı günlerdi, fakat zamanla fazla abartıldı, hikayeler iyiden iyeye gerçekdışı bir hal aldı.

Gençliğinizde marijuananın yasallaşması için yapılan bir yürüyüşe katıldığınız doğru mu?

Doğru. 18 yaşındayken, marjinal gazetelerden biri uyuşturucuların yasallaşması için bir kampanya açmıştı. Katılmamak olmazdı.

Hâlâ keyif verici maddeler kullanıyor musunuz?

1977'de bütün narkotiklere aynı günde veda ettim. (1977'de altı yaşındaki oğlu Karac'ın öldüğü günü kastediyor) Benim

için en önemli şey, sevdiğim insanların yanında olabilmek. Hâlâ içki içiyorum, aslında onun yerine marijuana içsem belki daha iyi olacak ama, çok meşgulüm, hayallere dalacak vaktim yok.

Hiç Viagra aldınız mı?

Almadım. Bunun sevgilimin hoşuna gideceğini sanmam. Ayrıca hayat Viagra'sız da gayet iyi gidiyor.

Dinlediğiniz müzikleri sevmediği için babanızın pikabınızı bozduğu doğru mu?

Evet, ama o hâlâ "pikap zaten bozuk-

Bir kulağımızda Ravi Shankar, ötekinde Willie Dixon vardı. Bir yandan Hint popu, diğer yandan mutfaktaki farelere şarkı düzen blues'cuları dinliyorduk.

tu" diyor. Anne ve babamın müzik zevkleri farklıydı, üstelik benim uslu uslu öğrencilik yapacağımı düşünüyorlardı, halbuki ben çoktan müzisyen olmayı kafaya koymuştum.

Bir dönem yol asfaltlama işinde çalıştığınız doğru mu?

Doğru. 1967'de kurduğumuz topluluk meteliğe kurşun atıyordu. Bir işte çalışmaya mecburdum. Mesai arkadaşlarıma "bunu geçici bir süre için yapıyorum, yakında şöhret olacağım" derdim, onlar da benimle kafa bulurdu. Geçenlerde o arkadaşlardan biri benden bir okulun orkestrasına yardım etmemi is-

tedi, ben de ona bir çekle birlikte şu notu gönderdim: "Meşhur olacağım dememiş miydiniz?"

"Led Zeppelin II" albümünde JRR Tolkien göndermeleri var. "Yüzüklerin Efendisi"nin sinema versiyonunu nasıl buldunuz?

Benim hoşuma gitti. Bizim komşunun oğlunu ve benim ufaklığı da götürdüm. Çıkışta çok heyecanlıyım. "Ee, ne diyorsunuz?" diye hevesle sordum, komşunun oğlan "biraz basitti" demez mi! "Niye?" diye sorduğumda, "bir kavga bitince yenisi başlıyor, aynı hikayeyi izleyip durduk" diye cevap verdi.

1985 solo albümünüz "Shaken 'N' Stirred"deki şarkıların isimleri biraz tuhaf: "Hip To Hoo", "Kallalou Kallalou", "Doo Doo A Do Do"... Nereden aklınıza geldi bunlar?

(gülüyor) O albümü hâlâ severim. O zamanlar çalınan Bon Jovi, Mötley Crüe gibi toplulukların müziğiyle şaşkına dönmüştüm. "Ne lan bu böyle?" diye uyuz oluyordum. Bir ters köşe yapamıyordum. Biraz da Peter Gabriel'in işlerinden ilham alarak değişik bir çalışma yapmak istemiştim.

Bir müzik dükkânında istediğiniz albümleri almak için bir dakika süre tanısalar, neleri seçerdiniz?

1950'lerdeki bütün Presley taklitlerini, bir Larry Williams CD'si, Charley Pat-

ton'ın bütün eserlerini, yeni David Holmes ve DJ Shadow albümlerini.

Yeni albümünüzdeki şarkıların birçoğunu Priory of Brion adlı grubunuzla söylüyordunuz ve albüm yapma fikrine soğuk bakıyordunuz. Karar değiştirmenize ne sebep oldu?

Yıllardır yaşadığım baskıdan gına gelmişti. Bir yanda müzik aşkı, diğer yanda bu aşkın ızdırabı: Kayıt, promosyon, turne... Priory of Brion bütün bunların dışındaydı, zevkine müzik yapıyorduk. Ama giderek sistemin içine girme arzusu duymaya başladım. Çünkü çok sevdiğim şarkıların hakkını vermek, onları yeni kuşaklarla buluşturmak istiyordum. Bunu gerçekleştirmek de profesyonel bir yaklaşım gerektiriyordu.

Yeni grubunuz Strange Sensation'la yaptığınız "Dreamland", ağırlıklı olarak cover'lardan oluşan bir albüm. Bu tercihinizin sebebi neydi?

Şarkı söylemek istiyordum, ama şarkı yazmanın eziyetine katılmak istemiyordum. Bütün o kafa yorma süreci, esin perisinin peşinde uzun geceler... O cefa yerine sevdiğim şarkıları tercüme etmek daha cazip geldi. Bu şarkılardan bazılarını, Led Zeppelin'den önceki ilk grubum Band of Joy'la söylüyordum.

Albümünüzdeki on şarkıdan yedisi, 1965-70 arasında yayınlanmış Amerikan şarkılarının yorumu. O eski şarkıların sizin için önemi ne?

Piyasaya çıktıklarından beri o şarkılarla yatıp kalkıyorum. Müzik anlayışına o şarkılar damgalarını vurdu. Ben de onlara yeniden hayat vermek istedim. 60'ların sonu, Amerika'da siyasal sorgulamalara girişildiği dönemdir, müzik de toplumsal sorumluluğunun bilincindeydi. Bunu büyük ölçüde Dylan'a borçluyuz aslında. Herkesi o uyandırdı. Ayrıca, Vietnam savaşına büyük bir toplumsal muhalefet vardı. 60'larda, Amerika'da, Avrupa'da ve dünyanın başka yerlerinde, toplumsal eleştiri popüler şarkılar vasıtasıyla yapılıyordu. Bobby Darin ve Dion gibileri işlerinin bittiğini görmüşlerdi. Ahmet Erteğün, Darin hakkında güzel bir hikaye anlatmıştı. Las Vegas'ta "Up A Lazy River"ı söylüyormuş, birden "sikmişim bu teraneyi" deyip papyonunu yere fırlatmış ve "If I Were A Carpenter"ı (Bir marağoz olsaydım) söylemeye başlamış. Bu hikayenin insanı etkilememesi mümkün değil. Popüler müziğin temcit pilavı olmaktan çıkıp zihne hitap eder hale gelmesi, 60'ların ortasında vuku buldu. Dylan sayesinde Byrds çıkageldi, sonra da Jefferson Airplane. Uyuşturucu kültürü de aynı dönemde sökün etti. Ama müzik masumiyetini korudu. Jackie DeShannon ve The Searchers kadri bilinmeyen öncülerdir. Love'in ilk birkaç albümünde The Searchers'ın izi çok ayan beyandır.

60'larda, yeniyetmeliğinizde dinlediğiniz bu müzik Led Zeppelin'de pek temayüz etmemiştir ama, öyle değil mi?

Jimmy'yle (Page) ilk tanıştığımızda, en kıymetli mülküm "Forever Changes" (Love'in 1967 tarihli albümü) ve benzeri albümlerdi. Howlin' Wolf ve Robert Johnson da gözdelelimdi. Led Zeppelin'se Chicago blues istikametine yönelmişti. Müzikal virtüözlük daha cazip gelmiş ve Jesse Colin Young'ın albümleri rafa kalkmıştı. Yine de o şarkıların bir kısmı Zeppelin albümlerine sızdı. "Going To California", "Battle of Evermore" ve "That's The Way" daha çok Kelt folkuna yaslansa da, sözünü ettiğim isimlerin izlerini taşıyordu. "Babe, I'm Gonna Leave You"nun esin kaynağı da bir Joan Baez albümüydü.

Albümdeki bu eski şarkıların yorumları orijinallerinden epey farklı...

O şarkılarda melodinin ötesinde, bir de ruh hali söz konusudur. Biz hem melodiyi, hem de haleti ruhiyeyi günümüze taşıdık. Ve bu muhteşem parçalar bana gerçek anlamda şarkı söyleme fırsatı verdi.

Örneğin, Bukka White'in blues şarkısı "Funny in My Mind (I Believe I'm Fixin' To Die)" raga üslubuyla çalınmış. Ayrıca, müthiş emprovize rock melodileriyle son buluyor.

"Fixing to Die" albümün ilk parçası, dolayısıyla biraz hareketli ve kendinden emin olması gerekiyordu. Ona biraz Cajun havası verdik. Şarkı sonlara doğru karanlık, psikedelik bir inişe geçiyor. Bukka White'in bunu kasten yaptığını sanmıyorum, ama blues da böyle bir şey zaten. Duvardan duvara halı kaplı konser salonlarındaki kibar yorumların blues'un özünü oluşturduğuna zannetmiyorum.

Albümün ikinci parçası olan "Morning Dew"un Rod Ste-

wart'ın vokal yaptığı bir Jeff Beck yorumu, bir Grateful Dead yorumu ve çok meşhur bir Tim Rose yorumu var. Siz bu parçaya ne gibi şeyler kattınız?

"Morning Dew", hayatım boyunca bayıldığım bir şarkı. Led Zeppelin öncesinde, Band of Joy'dayken John Bonham'la birlikte çaldık onu. Bonnie Dobson'un "On The Beach" adlı bir ro-

60'larda müzik toplumsal sorumluluğunun bilincindeydi. Dünyanın her yerinde toplumsal eleştiri popüler şarkılar vasıtasıyla yapılıyordu. Bunu büyük ölçüde Dylan'a borçluyuz aslında. Herkesi o uyandırdı.

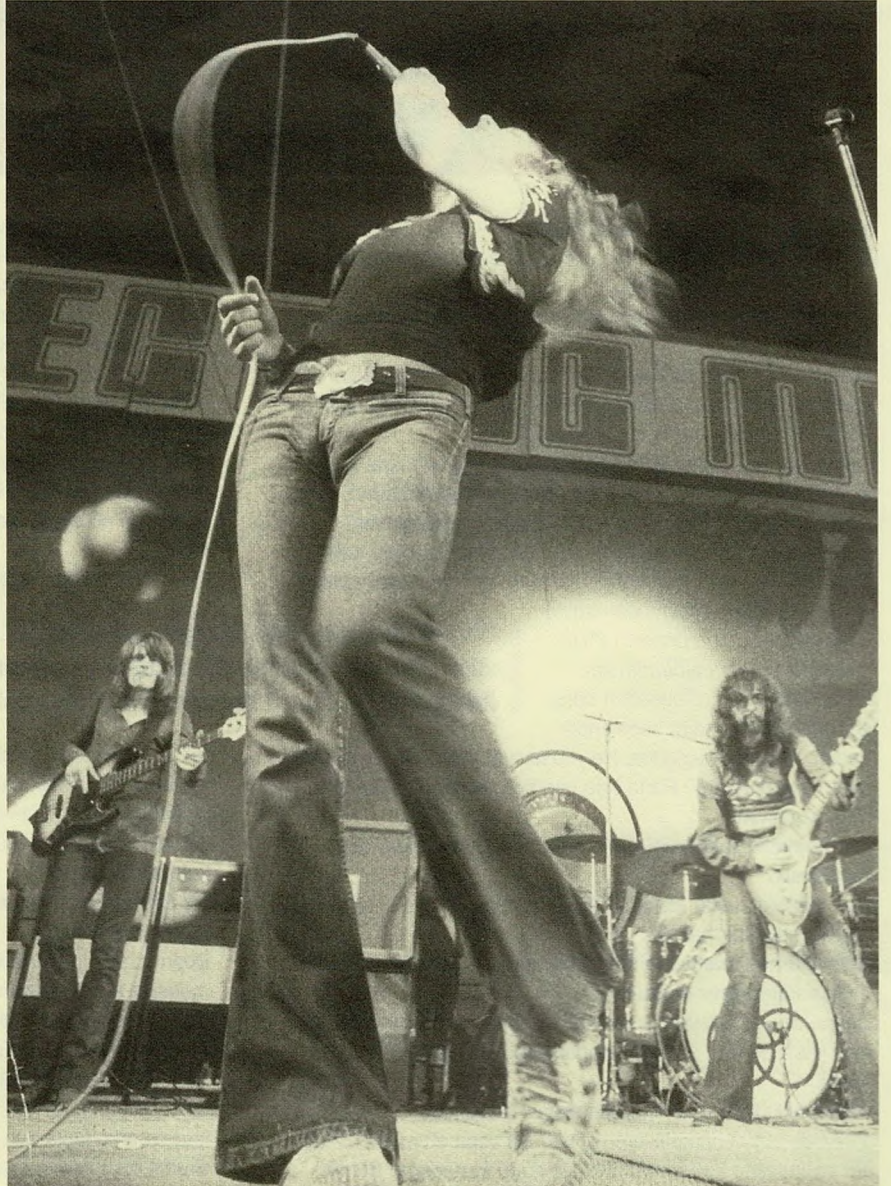
mandan esinlenerek yazdığı bu parçayı, Vanguard'ın 1962'de çıkan "Hoote-nany" adlı konser albümünde keşfetmiştik. Fred Neil şarkıyı biraz maçolaştırılmış, sözleri de değiştirmişti. Sonra Tim Rose şarkıya damgasını vurdu. Melodinin keskin bir lezzeti vardı. Vietnam savaşı sırasında Amerika'daki toplumsal sorgulama döneminde tekrar ortaya çıkan "Morning Dew"un hissiyatının "I Believe I'm Fixing to Die"la birlikte bir devinim oluşturacağını düşündüm. **Dylan'ın "Desire"ındaki (1975) "One More Cup Of Coffee" harika bir şarkı, ama Dylan klasiklerinden biri sayılmaz. O şarkı neden size çekici geldi?** O kadar güzel yazılmış bir şarkı ki, Britanya radyolarında çalınmasını istemiştik.

Ama öyle bir hale soktuk ki, herhalde çalmazlar! "Desire"ın Dylan için çok önemli bir dönem olduğunu düşünüyorum. Gerçi Dylan hiçbir zaman durmadı; arada bir ortadan kaybolduğu oluyor, ama varlığı her zaman hissediliyor. Kaç albümü var, bir düşünsenize. Neil Young da öyle, 38. albümünü çıkardı, inanılır gibi değil. Bu zamanı nereden

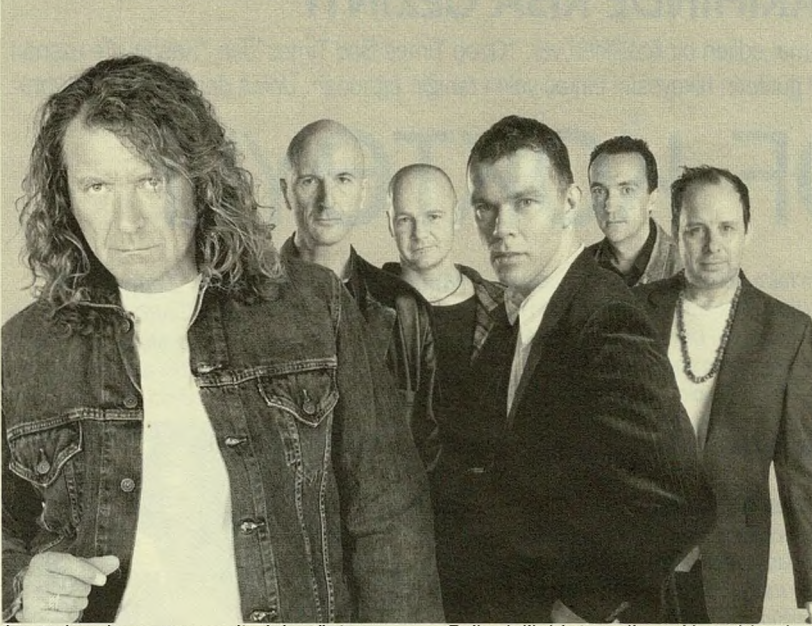
buluyorlar, hiç maç filan seyretiliyorlar mı? (gülüyor) "One More Cup Of Coffee" karanlık bir yol filmi Harry Dean Stanton'ın ("Paris-Texas"taki Travis rolüyle akıllarda yer eden aktör) bir sahnesi gibi. Puslu bir şarkı, ama karamsar değil. Kararlılığı ve şiirselliğiyle insanı içine çekiyor. Dylan'ın sesini taklit etmeye çalışmam nafileydi, epey uğraştım ama...

"Last Time I Saw Her", albümde grubunuzla beraber yaptığınız üç besteden biri.

Evet, Strange Sensation'la birlikte yazdığımız beş ya da altı şarkıdan biri. Şarkılar, müzisyenler sayesinde ortaya çıkar. Hayal gücünüz ve şevkiniz yoksa, yaptığınız iş bir şeye benzemez. Şarkı-

70'lerden tipik bir Led Zeppelin manzarası: Mesela "Whole Lotta Love"

lar grubun havasının ve ritminin göstergesidir. "Last Time I Saw Her", grubun birlikte çalışabileceği gösterdi. Sanırım bu birlikte yazdığımız ilk şarkıydı.

Tim Buckley'nin "Song For The Siren"i de çeşitli sanatçılar tarafından yorumlanmış bir şarkı. Fakat siz soul ve psikedelik unsurlar katarak başka bir çehre vermişsiniz...

"Song For The Siren", Tim Buckley'nin muhteşem şarkılarından biri. Onu ilk kez 1980'lerde This Mortal Coil'in albümünde dinlemiştim. Bir Dylan parçası söylemek, bir Tim Buckley şarkısına dokunmak büyük bir özgüven gerektiriyor. Başlangıçta biraz zorlandım, ama sonraları kendime güvenim geldi ve yaptığımı inandım.

"Win My Train Fare Home", Arthur Crudup'un öteki şarkılarına hiç benzemiyor. Yine o sert Chicago blues havası var, fakat siz onu birkaç adım ileri götürmüş gibisiniz.

Justin Adams müthiş bir gitarist. Jah Wobble ve Sinead O'Connor'la da çalıştı. Genellikle, üç telli bir Kuzey Afrika enstrümanı olan gimbrî çalıyor. "Win My Train Fare Home"da, şarkıya Kuzey Afrika havası katarak bir vevd hali yaratıyor. Charlie Jones ve Clive Deamer'in çaldığı ritmik kısım da Van Morrison'ın "Astral Weeks"ini andırıyor ve o medcezir, şarkıya ayrı bir güzellik veriyor. Bütün bunların ortasında, John Lee Hooker'in "Crawling King Snake"ine yaptığım gönderme de köprü vazifesi görüyor. Bence bu şarkı başarılı bir sentez; yoğun bir atmosfer yaratıyor...

Youngbloods'ın "Darkness, Darkness"ını da albüme dahil etmeniz ilginç bir seçim. Bu şarkının anlamı ne sizin için?

"Elephant Mountain", yıllarca elimden düşürmediğim bir albümdü. "Darkness, Darkness" ve Jesse Colin Young'un sesi 16-17 yaşımdan beri kulaklarımda. Fakat bugüne kadar, beceremem diye yorumlamaya kalkışmadım. Young, bir sürü gerçekten güzel ve güçlü şarkı yazmıştır, ama "Darkness, Darkness" özellikle zihin açıcı.

Psikedelik bir temeli var. Youngbloods versiyonu daha hızlı, ayrıca keman kullanıyorlar. Ben daha bir ağıt gibi olsun, daha duygusal bir blues havasında olsun istedim. Young, geçenlerde yeni şarkılarını gönderdi bana. Sesi hâlâ müthiş. Hawai'de bir kahve plantasyonunda yaşıyor, küçük folk kulüplerinde çalıyor.

"Darkness, Darkness" ideal bir single...

Son derece güçlü bir şarkı, melodisi de muhteşem. Single işi bir muamma ama, öyle değil mi? Single'lar albümlerin kapısı; günümüzde böyle şeyler gerektiyor. Bir zamanlar John Peel (BBC'nin ünlü diskokeyi) radyoda bütün albümü baştan sona çalardı. Ama günümüz başka türlü davranmayı gerektiriyor.

Robert Plant ve Strange Sensation imzalı "Red Dress" oldukça hareketli bir şarkı, çalması eğlenceli olmuştur herhalde.

"Red Dress" Robert Johnson, Bukka White ve Skip James gibilerin diyarın-

Asıl tav olduğum Fas ve Cezayir'in Berberi müziği. Tek kelimeyle müzikal g noktam. Rai'cı Khaled de bir abide. Kendimi onunla kıyasladığımda aşağılık hissi duyuyorum.

da, beyaz İngiliz gençlerin blues mace-rasını anlatıyor. Bu parça da "Last Time I Saw Her" gibi biraz dalga geçiyor. Sözlerde hiciv var.

"Hey Joe" da bir başka iddialı seçim. Önceden Love ve The Byrds'ün yorumladığı şarkı, 1967'den kalma bir Jimi Hendrix hiti. Yedi dakikayı geçen sizin yorumunuzsa bütünüyle farklı; orijinal sözleri aynen kullanıyorsunuz, ama şarkı psikedelik bir akıntıya kapılıyor...

"Hey Joe"nun hikayesi, ihanet ve adalet arasında gidip gelen ezeli bir mace-raya benziyor. Hendrix'in kendi yorumu, dört dakikalık muhteşem bir rock'n'roll efsanesi. Bu parçayı rezil etsen de, aslı hep yoğun ve güzel olarak kalacak. Benim "Hey Joe"ya takılmam, uğraşmaya geçecek bir parça olmasından

dolayı. Bir içki eşliğinde kanatlanılacak bir müzik. Davul ve gitar makinalı tüfek gibi. Bunlara bir de John Baggott'un Portis-head havasındaki klavyesini ekleyin. Zehir gibi bir parça.

Moby Grape'in "Skip's Song"u da yorumladığımız şarkılardan. Hikayesi de ilginç. Parça aslında şarkıcı Skip Spence'in hazırladığı bir demo, sonradan değiştirilip "Seeing" adlı bir şarkı olarak ortaya çıkmış.

Eski 45'lik plaklarımı şöyle bir karıştırırsam, bir sürü şahane şarkı bulabilirim. 60'lı yılların sonunda bana ilham kaynağı olan şarkıların bir kısmı Moby Grape'indir. John Bonham ve Jimmy Page'le tanıştığımız sıralar, her gece Moby Grape şarkıları çalardım. Grape'in en çok sevdiğim şarkısı "Skip's Tune"dur. "Skip's Song"un kökeninde karanlık, kaotik düşünceler var. Onun bir ucundan tutarak uçmanın güzel olacağını düşündüm.

Size ait olan "Dirt In The Hole", albümün en ciddi parçası galiba. O şarkının ilham kaynağı neydi?

"Dirt In The Hole", savaşın beyhudeliğini anlatan bir şarkı. İnsanoglunun elinde birçok zorluğu aşacak güç varken, böyle bir bilinçsizliğe ve inançsızlığa itilmek sahiden acı bir şey.

Başkalarının şarkılarını yorumladığınız halde, "Dreamland" kariyerinizin diğer başarılarından aşağı kalmıyor.

1967'den beri söylediğim şarkılar bunlar; benim koruyucu meleklerim. Glam rock, punk, psychobilly, swing, yeni romantik, Seattle, İngiliz blues'u, heavy metal... Bütün o dönemler geldi geçti, ama bu şarkılar hiç yanımdan ayrılmadı, hiç anlamlarını yitirmedim, hep yerlerini korudu. Jimmy Page'le çalışmayı bıraktıktan sonra "yapmak istediğim her şeyi yaptım" diye düşünüyordum. Sonra durduk yerde kaşınıp kendimi bir grupta çalıyor buldum. Bu şarkıları onlarla birlikte zevkle çalıyordum. Başlangıçta, yorumlamakta bayağı zorlandım. Sonraları kayıt vakti geldiğinde kendi şarkılarımızı yazmaya başladık ve yolumuz açıldı. Bu albüm yaratıcılığımın üzerindeki pası attı. Bundan memnunum.

Öteden beri Doğu müzikleriyle ilgilisiniz. Bu ilginin kaynağı ne?

Birmingham'da Asyalı göçmenlerin yoğun olduğu bir mahallede büyüdüm. Daha okuldayken Doğu müziklerine aşına olmuştum. Ortalıkta şiir ve caz kol geziyordu, John Fahey gibi isimleri dinliyorduk. Bir kulağımızda Ravi Shankar, Hemant Kumar ve öteki gazel şarkıcıları, öteki kulağımızda da Son House, Sleepy John Estes ve Willie Dixon vardı. Bir yandan Hint popunu, bir yandan da mutfaktaki farelere şarkı düzen blues'cuları dinliyorduk. Bu farklı sound'larla erken yaşta hemhal olduğum için kendimi şanslı addediyorum. Hint müziğini seviyorum, ama asıl tav olduğum Fas ve Cezayir'in Berberi müziği. Bugüne kadar dinlediğim en saf, en arı, en dokunulmamış müzik. Dünya müziği sirkülasyonunun bir parçası değiller. Fender gitarlı Nijeryalılarla, Senegallilerle hiç alâkaları yok. Şarkıların tek kelimesini anlamıyorum, ne hakkında olduğuna dair hiçbir fikir yok, ama insanın ayağı yerden kesiliyor.

Yüzlerce yıldır tek bir notası değişmeyen şarkılar. Ticarî maksatlarla değil, doğumu, hasadı, mevsimleri kutsamak, ölüme yanıp yakılmak için icra edilen bir müzik. Tüylür ürpertici, dinlerken insanın gözleri doluyor. Tek kelimeyle müzikal g noktam.

Rai'ı nasıl buluyorsunuz?

Müthiş. Hele Khaled diye bir adam var ki, abide. Baş döndürücü, çünkü o müzik için hayatını ortaya koymuş bir adam. Karşılaştığı tehditler yüzünden ülkesini terketmek zorunda kaldı. Kendimi onunla kıyasladığımda aşağılık hissine kapılıyorum. Bizim bütün yaptığımız birkaç Willie Dixon şarkısı söylemekti. O, bütün sistemi karşısına alarak müzik yapan bir sanatçı.

→ **bakınız**

Plant & Page ikinci özel ve onyedinci sayılarda, Led Zeppelin onbeşinci sayıda misafirimizdi.

"Pink Floyd bugün bir konser verdiğinde, oraya do-luşan binlerce insan bir sürprizle karşılaşmayacak-larını biliyorlar. Ama bugün biz bir konser verdiği-mizde, insanlar "bakalım bu moruklar ne haltlar yemişler" diye büyük bir merakla bekleyeceklerdir." (özel sayı 2, şubat-mart 98)

LED ZEPPELIN TARİHİNDE KISA GEZİNTİ

70'lerin efsanesi, hard rock'un kralıydılar, ama nedense hep ihmal edilen bir özelliği var: "Good Times Bad Times"dan "Kashmir"e uzanan yolda "dünyanın bütün blues'ları"na açık yegane grup onlardı. O günlerin hikayesini birkaç yakın tanığın ağzından, Uncut dergisinden dinliyoruz.

MOLOTOF KOKTEYLİ

John Paul Jones: Lisle sokağında bir bodrum katında toplandık. Jimmy (Page) "ne çalalım?" dedi. "Bilmem" dedim, "sen söyle". Jimmy, "Yardbirds'ün 'The Train Kept A-Rolling'ine ne dersin, bir 12 bar blues, matrak bir riff'i var" dedi. "Tamam" dedim. Jimmy, "bir, ki, üç, başla" dedi ve başladık çalmaya. O küçük oda infilak etti. Çok heyecanlı bir andı, Jimmy'nin "başla" deyişinden itibaren her şey saat gibi işlemeye başladı.

Jimmy'yle stüdyo müzisyenliği yaptığımız günlerden beri tanıştık. Ama Yardbirds sonrasında kuracağı gruba katılmam, karım Mo sayesinde oldu. Disc dergisinde çıkan duyurudan söz etti ve "bir arasana" dedi. Stüdyodan stüdyoya koşturup duruyordum. Mo, bu temponun beni tükettiğinin farkındaydı. Nihayetinde, Jimmy'yi aradım, "başka kimler var" dedim. "Daha kimse yok" dedi. Solist olarak Timmy Reid'i düşünüyordum, Timmy başka işlerle meşguldü; Birmingham'da Robert Plant diye biri olduğunu, bize onun uyabileceğini söyledi. Jimmy'yle Peter (Grant, Led Zeppelin'in ünlü menejeri) Robert'i dinlemeye gittiler. Döndüklerinde, zevkten dört köşeydiler. "Fiziği harika, sesi müthiş. Bir de muhteşem bir davulcu var. Tek sorun, çaldığı gruptan haftada 40 papel alması. Biz o kadar verilir miyiz?" "Veririz tabii" dedim ve böylece başlamış olduk.

Büyük bir caz orkestrası gibi

Robert Plant, Howlin' Wolf, Muddy Waters ve John Lee Hooker'in büyüüne kapılarak malî müşavirlik eğitimini yarıda bırakmıştı. The Crawling King Snakes, Band of Joy gibi mahallî gruplarda çalıp söylüyor, geçinebilmek için de, gündüzleri yol işçiliği yapıyordu. Ayrıca JRR Tolkien fanlarının kurduğu Hobbstweedle adlı cemaate mensuptu.

John Bonham, The Crawling King Snakes ve Band of Joy'un davulcusuydu. Geçinebilmek için gündüzleri inşaat işçiliği yapıyordu. Davulu yerel bir efsaneydi; Chris Farlowe ve Joe Cocker'dan da teklif almış, ama Led Zeppelin'i seçmişti.

Chris Welch (Melody Maker yazarı): Onlar ilk kez Marquee'de, 1968 sonunda seyretmişim. O zamanki adları New Yardbirds'dü. Dinleyicilerin çoğu müzisyendi, Bonham'ın rock davulunda devrim yapan üslubunu görmeye gelmişlerdi. O zamanlar kimse onun gibi çalmıyordu. Grubun sıvası Bonham'ın davulu oldu. Ortalık mahir gitarist kayınıyordu, ama hemen hepsi çok bireyseldi, bir grup olarak çalmayı beceremiyorlardı. Zeppelin'se büyük bir caz orkestrası gibi bütünlüklüydü. Ama Londra'da herhangi bir pub grubu muamelesi görüyorlardı. Onlar da kalkıp Amerika'ya gittiler ve dillere destan bir grup olarak döndüler..

Ahmet Erteğün (Atlantic Records'ın Yönetim Kurulu Başkanı): Atlantic, Cream'le büyük başarı kazanmıştı. Tarihî bir oluşumun farkındaydım. Siyah Amerikan blues'una dayanan beyaz rock'n'roll imge kazanmıştı. Led Zeppelin'le yaptığımız anlaşma bizim için önemli bir sıçramaydı. R&b albümleri çıkaran bir şirket olarak tanınıyorduk, ama rock'n'roll da blues ve r&r kaynağıydı.

John Paul Jones: İlk albümü apar topar yaptık. "Dazed and Confused" bir Yardbirds şarkısıydı, Jimmy, "Babe I'm Gonna Leave You Now"ı da Yardbirds'deyken yazmıştı. "Good Time Bad Times"ın riff'leri benden çıktı. Şarkıları, çaldığımız gibi kaydettik... Başlangıçtan itibaren enteresan bir karışım, bir kokteyldik. Robert blues ve doo-wop'a tutkundu, Jimmy blues'un

yanısına eski rock'n'roll'a, folka, Kelt ve Arap müziğine meraklıydı, Bonzo (John Bonham), ise ister inanır ister inanmaz, şarkı insanıydı. Davulunun başında Beatles ve James Brown şarkıları söylerdi. Bense soul ve caz kökenliydim. Biraz folk, biraz da blues takılıyordum, ayrıca klasik müzik eğitimi almıştım. Bütün bunlar bir araya gelince Zeppelin sound'u çıktı ortaya.

Cream ve Hendrix kalibresi

Atlantic Records'ın Led Zeppelin'in ilk albümü (Led Zeppelin I) için hazırladığı basın bülteni şöyle diyordu: "Rock'un kalburüstü müzisyenleri bu albümü dinlediklerinde, Led Zeppelin'in Cream ve Hendrix kalibresinde bir grup olduğu yorumunu yaptılar." Bu ifadesi biraz bozuk ve promosyon maksatlı cümle, gerçeğin yalın bir ifadesiydi. Mart 1969'da İngiltere'de yayınlanan albüm, iki ay içinde Top 10'e yerleşti. Bu arada Zeppelin, altı ay süren ABD turnesinde, tıklım tıklım salonlara çalıyordu. "Led Zeppelin II" bu turnede kantarlanmıştı.

Chris Welch: Ekim 1969'da New York'ta Carnegie Hall'da seyrettim onları. "Led Zeppelin II"nin arifesindeydi. Amerika'yı fethetmişlerdi. Marquee'deki 60 kişilik dinleyici topluluğuyla kıyaslandığında, çok çarpıcı bir fark vardı ortada. Atlantic Records'daki atmosfer de şaşırtıcıydı. Herkes "Led Zeppelin II" için yılın albümü olacak diyordu.

Whole Lotta Love

"Heartbreaker" ve "The Lemon Song" ilk albümden izler taşıyordu ama, "What Is And What Should Never Be", "Thank You", Bonham'ın parmak ısırtan davulunun sürüklediği "Moby Dick", gitarın arş-ı alâ-yı çıktığı "Ramble On" Atlantic Records'ın basın bültenini harfiyen doğruluyordu. Albümün hiti, yıllarca Zeppelin'in alâmet-i farikası olan "Whole Lotta Love"ı. O şarkıyı dinleyen herkes ideal bir single olduğunu söylüyordu. Nitekim piyasaya çıkar çıkmaz listelerde dördüncü sıraya oturmuştu.

Phil Carson (Atlantic Records'ın Londra temsilcisi): Menejerleri single çıkarmamıza şiddetle itiraz etti. "Politikamız böyle" dedim. "Bizimkisi değil" dedi. Erteğün'ü aradı. Erteğün, "Peter'in dediğini yapın" deyince, single'ı piyasadan çektik. Grant haklı çıktı, Zeppelin albüm satan bir grup oldu.

Madem öyle, işte böyle: Zeppelin IV

Şubat 1970'de "Led Zeppelin II" ABD ve İngiltere'de liste başıydı, ilk iki albümün satış rakamı dört milyona ulaşmıştı. Robert Plant bir çiftlik aldı, Bonham 10 bin pound sayıp bir Maseratti edindi, Page de Rolls

Royce'a terfi etti. Grup "sex, drugs and rock'n'roll" klişesinin hakkını veren bir hayat yaşamaya başladı. Ekim 1970'te "Led Zeppelin III" çıkageldi. "Immigrant Song" ve "Celebration Day" gibi elektro-şok şarkıların yanısıra "Since I've Been Loving You"daki blues, "Tangerine"deki İngiliz folku, "That's The Way"deki akustik gitar, grubun müzikal perspektifinin sanıldandan çok daha geniş olduğunu gösteriyordu. O yıl Melody Maker anketinde Beatles'in sekiz yıl süren hükümlüğü sona eriyor ve tahta Zeppelin oturuyordu.

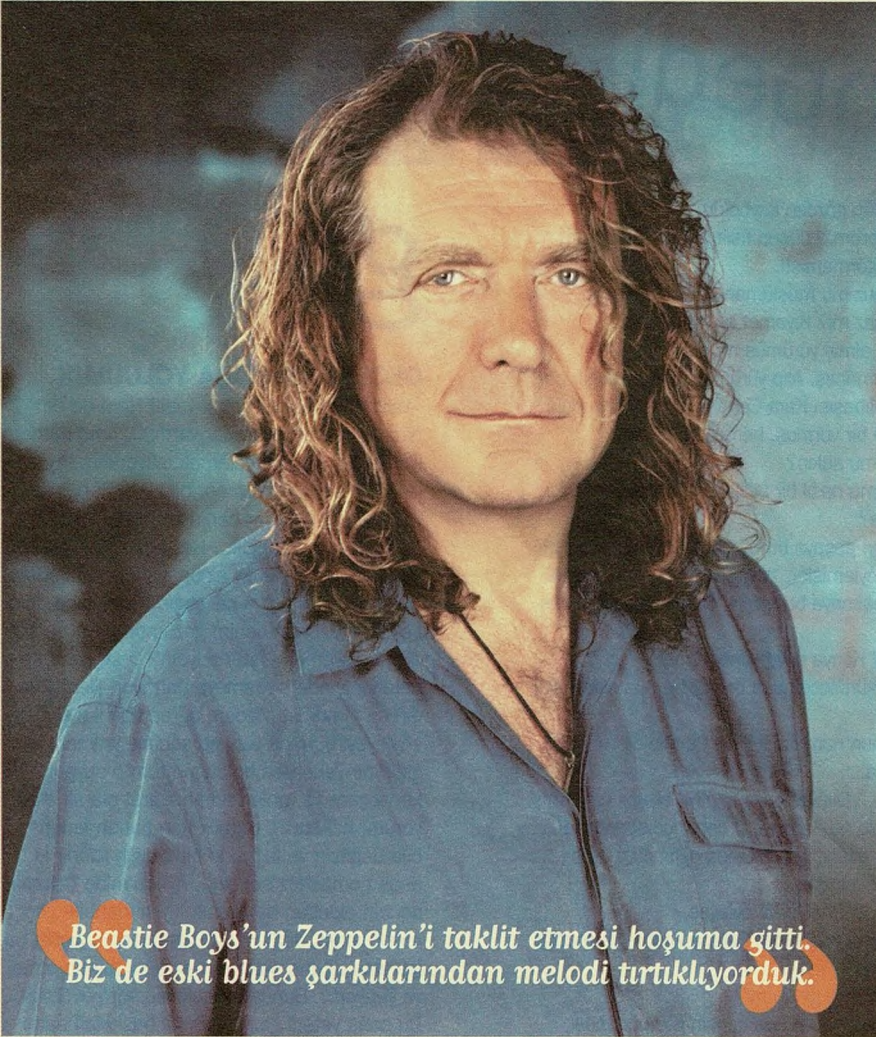
Jimmy Page: İlk üç albümden sonra Zeppelin'in şişirildiği yolunda ileri geri konuşulur oldu. Biz de "madem öyle" dedik, "bir sonraki albümün üstünde adı bile olmayacak, hakkında tek bir bilgi kırıntısı verilmeyecek, bakalım o zaman ne diyecekler?"

Ahmet Erteğün: Plağın hiçbir yerinde "Led Zeppelin IV" ibaresi yoktu. Alışıldık promosyon tekniklerinin hiçbirini kullanılmamıştı. Ve bu işe yaradı.

FM'in fendi

Kapağında dört işaret olan dördüncü albüm, "Black Dog", "Rock and Roll", "Misty Mountain", "The Battle of Evermore", Bonham'ın benzersiz davulunun sarmaladığı "When The Levee Breaks" ve tüm zamanların en pop heavy rock'u olan "Stairway To Heaven"la Zeppelin'i bir kez daha zirveye taşıyordu. 1973'te çıkardıkları "Houses Of The Holy", "The Ocean" ve "No Quarter" gibi epik şarkılara rağmen önceki albümlerin gölgesinde kaldı ama, yine de liste başı oldu. 1975'teki "Kashmir"li double albümleri "Physical Graffiti" ise kelimenin tam anlamıyla bir rock klasiği ve Zeppelin'in doruk noktasıydı. Sonraki üç albüm "Presence" ('76), "The Song Remains The Same" ('76) ve "In Through The Out Door" ('79) öncekiler kadar parlak değildi. 70'lerin sonları Zeppelin için kötü günlerdi. Plant'in geçirdiği araba kazası, oğlu Karac'ı yitirmesi, grubun ateşinin sönmeye yol açtı. 1980'de Bonham'ın vefatı ise son noktayı koydu, Led Zeppelin tarih oldu.

John Paul Jones: O sıralarda Amerika'da mantar gibi FM radyoları bitiyordu. Birdenbire o radyoların gözdesi olduk. Baştan sona bütün albümü çalıyorlar, sonra da Otis Redding'e veya Türk müziğine filan geçiyorlardı. Harika zamanlardı. Bizi zirveye taşıyan underground radyolar oldu. Zaman ve şans bizim safımızdaydı.

Beastie Boys'un Zeppelin'i taklit etmesi hoşuma gitti. Biz de eski blues şarkılarından melodi tırtıklıyorduk.

Strange Sensation'la Isle of Wight festivalinde, sonra Glastonbury festivalinde çalmak, sonrasında da The Who'yla Amerika turnesi... Çok yoğun bir tempo değil mi bu?

İngiltere'de, Amerika'da festivallerde çalmak, sonra The Who'yla sahneye çıkmak; bunlar benim için çok eğlenceli. Biraz şurada, biraz burada çalmak; hayatım böyle geçti. Kool & The Gang'le de çaldım, Count Basie'yle de, The Chieftains'le de... Elimden geldiğince sesimi ulaştırmak, müziğimle yeni denemelere girişmek istiyorum. 70'lerde Jimmy'yle Hindistan'da Bombay senfoni orkestrasıyla, 90'lar da Fas'ta Faslı müzisyenlerle çaldık, yakın zamanda Afro-Celt Sound System'le birlikte çalıştık. Primal Screa'm'de bir şarkıda armonika çaldım. Değişikliklere, yeniliklere kapalı değilim. Müzik dünyasındaki maceramda kendimi rahat hissediyorum, sonuçta her şey aynı kaynaktan fışkırıyor. Müziğimde bir devamlılık da var. Bu albümde yalnızca renkler ve tonlar biraz farklı. Bununla birlikte, şarkıların seçimi ve albümün dürüstlüğü beni çok memnun ediyor.

"Rock and Roll for a Cadillac" reklamı nasıl ortaya çıktı?

Birileri geldi ve firmalarının yepyeni ürünleri olduğunu, bunları da gelmiş geçmiş en güçlü müzikle tanıtmak istediklerini söylediler. Benimle de Jimmy ve Jonesy'le de (John Paul Jones) konuşular. Oybirliğiyle, Led Zeppelin'in kim olduğunu bilmeyen genç kuşaklara

ismimizi fışıldamaya karar verdik. Bence televizyon, unutulmaları canlandırmak, kapıları tekrar açmak için uygun bir araç.

The Who'nun Amerika turnesinde ön grup olarak sahneye çıkacağınıza göre, size bu soruyu sorabiliriz: John Entwistle'in ölümüne rağmen Who, konserlerini niye iptal etmedi?

Roger (Daltrey) ve Pete'in (Townshend) kahrolduklarına şahidim. Hem fiziksel, hem de duygusal olarak çok kötü etkilendiler. Ama ellerini çabuk tutup bir karar vermeleri gerekiyordu. Elli kişilik teknik ekip otele yerleşmiş, iş bekliyordu. Onlar da bir karar verdiler. John

Bir gün bir radyoda "telefon edip üye olursanız 'Stairway To Heaven'ı çalmayacağımıza söz veriniz" dediler. Derhal telefona sarıldım ve üye oldum.

Entwistle'i tanıdım, bir arkadaşım dediği gibi, "konserleri iptal etselerdi, Entwistle onları yüreksizlikle suçlardı". Jimmy Page'in Black Crowes'la turneye çıkması hakkında ne düşünüyorsunuz?

O turne Jimmy'nin yeni bir özgürlükle çalmasını sağladı. Ben başka insanlarla çalışma özgürlüğünün tadını aldım, bu bana şarkılara başka açılardan bakmayı öğretti. Jimmy'yle beraberken durum bağlayıcıydı. Jimmy de Crowes'la dışarıya açıldı ve bence bu ona yaradı.

Konserlerine gittiniz mi?

Gittim, Jimmy harikaydı. Diğer müzisyenlere örnek olabilecek bir tarzda çaldı.

Black Crowes'un solisti Chris Robinson'ı nasıl buldunuz? Sizi iyi taklit edebildi mi?

Bence o beni taklit etmiyordu, bunu söylemek haksızlık olur. Chris çok iyi bir şarkıcı ve önünde güç bir iş vardı, çünkü diğer müzisyenler işe hiç karışmayıp onu öne çıkarıyorlardı. Bence bu şartlar altında çok cesur hareket etti. Bence iyi iş çıkardı. Şarkılar pek onun türüne uygun değildi, ama yine de iyi şarkıcı. **Yani David Coverdale'den (Deep Purple ve Whitesnake'in şarkıcısı, Jimmy Page'le de bir albüm yaptı) iyiymi diyorsunuz? Gülümsüyorsunuz. (duraklıyor)** Sizinle hemfikirim.

Whitesnake şarkılar söylemek ister misiniz?

Öyle bir topluluktan haberim yok.

Radyoda duyar duymaz kanalı değiştireceğiniz bir Led Zeppelin şarkısı var mı?

Bir gün bir radyoda "telefon edip üye olursanız size 'Stairway to Heaven'ı çalmayacağımıza söz veriniz" dediler. Derhal telefona sarıldım ve üye oldum.

Beastie Boys'un "Licensed To Ill" albümünde Led Zeppelin'i taklit etmeleri hakkında ne düşündünüz?

Hoşuma gitti. Biz de eski blues şarkılarından melodi tırtıklıydık. Michael Jackson da "Bad"de Zeppelin'in "Heartbreaker"ını, sadece bir nota değiştirerek yineledi.

Şimdi de bir "blind test" yapalım isterseniz. Led Zeppelin'den "apartılan" müzikler çalalım, siz de hangi şarkıdan indirildiğini söyleyin.

(Creed'den "My Sacrifice" çalıyor) Bu oldukça yaratıcı bir yaklaşım, öyle değil mi? "Kashmir"ın en eski versiyonlarından birini kullanıyor. Kim yapmış bunu?

Creed.

İşe bak! Ne zaman çıktı bu?

Geçen yıl.

İsmi ne?

"My Sacrifice".

(topluluğun ve şarkının ismini not ediyor) Vay canına! Ne şane olmuş. Enselendiniz çocuklar! Şu şeydeki çocuk gibi söylüyor, neydi adı?

Pearl Jam, Eddie Vedder. Şimdi bir başka şarkı geliyor.

(Wyclef Jean'den "Gone Till November" çalıyor) "In Through The Out Door" albümündeki "All My Love"la "Led Zeppelin III"deki "That's The Way"ın karışımı gibi. Kim söylüyor?

Bu, Grammy ödülüne aday gösterilen bir şarkı. Wyclef Jean söylüyor...

(şarkının ve şarkıcının ismini not ediyor) Vay be, bu sene kayak yapmaya gidebilirim.

Şimdi çalacağımız şarkıyı dinlemişsinizdir herhalde.

(Pearl Jam'den "Given To Fly") Eddie Vedder'la Pearl Jam'in Oslo konserinde bir araya gelmiştik. Tatlı çocuk, tatlı grup, iyi insanlar. Konserden önce soyunma odasına gittim, tanıştık. "Bizim yazdığımız şarkı nasıl gidiyor?" dedim. "Fena değil" dedi. Sonra, sahnede sıra "Given To Fly"ya gelince, "bu şarkıyı, burada bizi seyreden birisine ithafen yazdık" dedi. O şarkı "Going To California"ya çok benzer mi?

Bu şarkıya ne diyeceksiniz bakalım? (Jimmy Page & Puff Daddy'den "Come With Me")

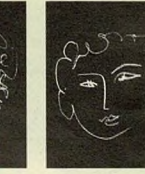
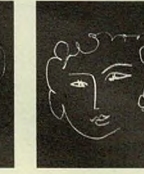
Bu bana gönderilmişti, onayım için. Harika bir riff'i var, Jimmy'nin riff'i. Demin bahsettiğimiz TV reklamı gibi, "Come With Me" de üstüne düşeni yapıyor. Bence bir sakıncası yok, sample'lar için de aynı şey geçerli. Nereden aldıklarını belirtmeleri kâfi.

Mazinin kapanına kısırılmamış gibisiniz. Bunu nasıl başardınız?

Kimseyle rekabet içinde değilim. Eski bir rock ilahı olmanın belası şu: Hakkınızda verilmiş o kadar çok hüküm var ki. 1980'den, Bonzo'nun (John Bonham) ölümünden beri bununla cebelleşiyorum. 1980'de 32 yaşındaydım. "Peki şimdi ne yapacağım?" deyip duruyordum. İlk solo albümümü çıkarmaya hazırlanırken, asla Led Zeppelin'i andırmamalı demiştim. Evet, harika günlerimiz oldu, ama artık başka şeyler yapmak istiyordum; dirençle karşılaştım. Etiketleniyorsunuz, yolunuza devam etmek istemeniz kabul görmüyor. Peki ne yapacaktım? Talk show'lara çıkıp hatıra mı anlatacaktım?

ansiklopedi

b →

na bükülüp gözden kayboldu.
O gün Çorum'a düşen fıslıtyı, Çorum, Çorum olalı hiç görmemişti.
-Duydunuz mu müslümanlar! Vay başıma...
-Duyulmaz mı? Kıyamet belirtisi...
-Demek almış yürümüş mü deli oğlan?
-Hiç bakmamış. Alıp yürümesi bir şey değil, paşanın delibaşısı Kara Cehennem kavatına pala bıçağı ile bir vurmuş, herifi ikiye biçmiş.
-Ölmüş mü sakın?
-Ölmüş mü nasıl bir laf? Dünden gebermiş.
-Ya paşa?
-Meseleyi paşaya büyük caminin kapısından girerken söylemişler. "Vay aman!" diyerek başını taşlara çalmaya buluşmuş. Önüne güçle geçmişler.
-Neden? Kanya sevdasından mı?
-Karı düşünülecek sıra mıdır? Namus elden gitti ya...

g →

GECEİN SONUNA YOLCULUK

-Var tabii! Cesaretim var tabii! Hem de emnim en az seninki kadar vardır!... Ama madem ille de her şeyi kurcalamak istiyorsun... Kesinlikle her şeyi... O zaman, bil ki, artık her şey midemi bulandırıyor benim ve tiksindiriyor beni. Sadece sen değil!... Her şey!... Özellikle de aşk!... Seninki de en az başkalarınınkini kadar... Senin şu yaratmaya çalıştığın, duygularla dolu şey var ya, onun benim gözümde neye benzediğini söylememi ister miydin? O şey tam da helanın içinde sevişmeye benziyor! Beni anladın mı şimdi?... Madem öğrenmek istiyorsun söyleyeyim, sana yapışıp seninle kalmam için gidip bir yerlerden bulduğun tüm o duygular la-kırdılar var ya, onları ben hakaret olarak algılıyorum, hakaret... Üstelik sen bunun farkında bile değilsin ve farkında olmadığın içindir ki esas namussuz sensin... Ayrıca mide bulandırıcı biri olduğun da aklının kıyısındanbilen geçmiyor senin, değil mi!... Başkalarının sıçtığı palavraları ağzına sakız etmek seni tatmin etmeye yetiyor!... Bunda bir sakınca görmüyorsun... Bu sana yeterli geliyor çünkü başkaları sana aşktan daha iyi bir şey olmadığını anlatıp durdular, bu numarayı hem herkesin hem de hem de her seferinde yutacağını söylediler... Ama işte ben çıkıp diyorum ki: Bok yesin öyle orta malı aşk!... Duydun mu? Sökmez bana kızım... Sökmez o tiksindirici aşklar!... Yanlış adama çattın!... Yanlış zamanlama seçtin, geç kaldın! Artık yemezler, işte bu kadar!... İşte bu yüzden bu kadar esip gürlüyorsunuz!... Sen dünyada bütün bu olup bitenin göbeğinde ille de sevişmeye çok mu heveslisin yani?... Bütün bu görüklüklerimizin?... Yoksa hiçbir şey görmüyor musun?... Ama bence esas mesele umursamıyor olman!... Romantik kadın ayakları atıyorsun ama aslında ender bulunan cinsten bir canavarsın sen... Kokuşmuş et mi istiyorsun? Aşk sosuna bulanmış?... Miden kaldırıyor

Ç →

ÇORUM

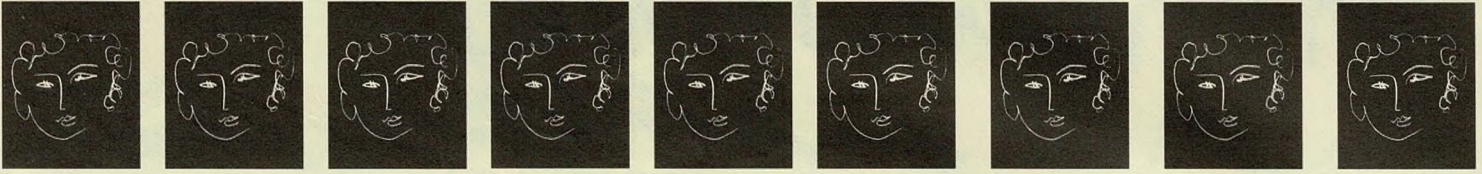
Günlerden bir mübarek cuma günü... Meydanda cirit kuruldu ki, padişahın huzur cirdi de öyle değil. Mecitözü'nden Çerkezler, Alaca'dan Aleviler, Merzifon'dan Ermeni delikanlıları gelmişlerdi. Kısacası, yiğitliğin sultan pazarı. Çorumlu takımının başında Çakırların Ömer. Ömer'in altında üçyüz altınlık Arap atı. "Neme lâzım", oğlan öğleye bırakmadı, meydana boşalttı, sürülmüş tarlaya çevirdi. Dönüşte Çorumlu alay kurmuş, Ömer oğlanı alayın önüne geçirmişti. Tam konağın kapısını geçerken Cemile kahpesi apansız dışarı uğramasın mı? Takmış takıştırmış, sürmüş sürüştürmüş, bir güzelken bin güzel olmuş. Millet "aman nedir?" diyemedi, kan Ömer oğlanın dizginine yapıştı: -Yiğit! Bir acı kahvemi içmeden geçemezsin, kerem et...
Ömer oğlan önceki haber sebebiyle pek şaşmadı: -Kız geri dur! diye güldü. Bu nasıl iş kahpe! Sen Çorum'a yeni huylar mı çıkaracaksın?
-Demek sen Dilâver paşadan mı korkmaktasın? Yazık senin babayığitliğine. İn aşağı!...
-Ayp ettin Cemile hanım. Bizim kitapta korku yazılı değil! Paşa kimin iti...
Bu lafı duymasıyla Çorumlu çil yavrusu gibi dağıldı.
Tam bu sırada Başıbozuk paşası Dilâver ağanın delibaşısı çingen tayfasından cellât Kara Cehennem, Karadeniz fırtınası gibi kükreyerek yetiştirdi:
-Vay kahpe! Bu nasıl bir oyun? diyerek kırbacını kaldırdı ki, dünya güzel Cemile'yi bitire. İşte orada, Çakırların Ömer oğlanın yiğitliği güredti. Elindeki cirit değneğini Kara Cehennem'in şahdamarına vurup dağ gibi herifi tanının tırnağı dibine düşürdü. Kenardan köşeden bakanlar:
-Tamam. Şimdi bunu hayvana çığnetir, dediler. Ama oğlan herifin üstüne varmadı. Meğer durması başka sebeptenmiş.
-Ver elini kahpe! demesiyle kanyı çekip ata aldı, kucağına oturttu.
İki saat cirit meydanını çarkıtmış mübarek hayvan, sırtındaki yüke hiç bakmadan ovayı rüzgâr gibi geçti. Çakırların dede mirası Yediçınar yaylası

-Vay bunun namusu kahpe Cemile'de miymiş? Ee, sonra...
-Sonrası... Dilâver paşa zaptiye alayını bindirmiş.
-Bindirmiş ne demek? O haber çoktan eskidi. Paşalılar atlanıp yürümüşler, oğlana Devebo-yu'nda yetişmişler...
-Heyvah, bitirmişlerdir öyleyse.
-Bitirselerdi keşkeme. Oğlana kitabın yazmadığı işi etmişler.
-Aman aklıma gelen mi?
-Aklına gelen. Hem de karının gözü önünde.
-Peki Çakırların Hacı Halil efendi buna ne demiş?
-Ne diyecek! Korku belasına "Benim öyle oğlum yoktur. Canlı bırakırsa Dilâver paşa efendimizden davacı olurum" demiş.
-Vah yüreksiz vay! Biricik oğlunu ite köpeğe çığnetmek nasıl bir vicdan? Leblebiciden yetişme ağa işte buraya kadardır! Hay Allah.
-Ne halt etsin? Şimdi densiz oğlan için bunca zenginliği dağıtsın mı? Kendin bilmez değilsin ya, bu Çakırların bütün varyeti esnafın, köylünün üzerindedir. Dilâver paşa "Bundan böyle Çakırlara borcu olan faizini de, ana parasını da vermeyecek! Köylü de adamlarını harmana uğratmasın!" dedi mi bitti. Sen olsan oğluna arka çıkabilir misin?
-Hiç bakmam çıkarım. Ölümünden öteye köy mü olurmuş?
-Olur. Mal köyü.
-Peki ya Cemile kahpesi?
-Dilâver paşamız, ikisini de kendi askerine bağışlamış. Oğlana o işi edenler kanyı sağlam bırakırlar mı? Arkadan zaptiye alayı da yetişmiş. Çorum'un zaptiye alayını kendiniz bilmez değilsiniz. Osmanlı mülkünün dört bucağından seçilmiş gemiş, cezalı sürgün alayı. Bunca zamanın karı açları ki, kışlanın önünden kancık it, kancık eşek geçirmeyen bir açlar. Karı o iş üzerinde gebermiş.
-Tüü, Allah belasını versin.
-Belası mı kalmış ağa? Cehenneme cenabet gitmek tir bu.
Millet böyle konuşurken meselenin aslı öğrenildi. Hacı Halil Efendi işi duymasıyla paşaya gitmiş, bunca yılın ahbablığından, oğlanın cahilliğinden açmış, köpek canının bağışlanmasını yalvarmış. Herif aksakalından aşağı kanlı yaşlar dökmüş ki, görenler de beraber ağlamışlar...
Kemal Tahir, Yediçınar Yaylası

mu?... Benimki kaldırmıyor!... Eğer burnuna hiç koku gelmiyorsa ne mutlu sana! Demek ki senin burnun tıkalı! İnsanın midesinin

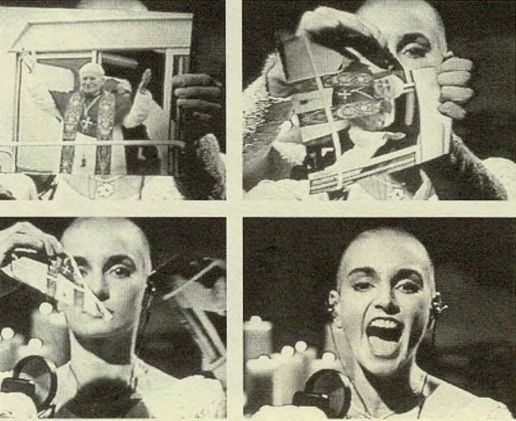
bulanmaması için sizler gibi hödük olması gerek... Seninle beni ayıranın ne olduğunu merak ediyorsun?... Söyleyeyim, seninle beni ayıran, koskoca bir hayat var be... Daha ne olsun istiyorsun?
-Ama benim oram buram temizdir, diye diklendi Madelon... İnsan hem fakir hem de temiz olabilir yani, olmaz mı canım! Ne zaman gördün ki benim oramın buramın temiz olmadığını? Bana hakaret ederken bunu mu söylemek istiyorsun yani?... Kıcım temizdir benim, bayım!... Senin için aynı şeyi söyleyemeyeceğim ama!... Ayakların için de!
Louis-Ferdinand Céline,
"Gecenin Sonuna Yolculuk"

p→

PAPA

Tam on yıl önce, ekim 92'de Sinéad O'Connor'in hişmine uğradı ve millete selâm verirken çekilmiş fotoğrafı cart diye ortadan ikiye ayrıldı. Bu, Sinéad'ın ilk vukuati değildi, ama en sağlamı oldu. Olay Amerika'da, televizyon ekranında, Saturday Night Live programında vuku buldu. Sinéad, Papa'nın resmini yırtarken "gerçek düşmanınızla savaşın" diye bağırdı. Asıl tepkiyi birkaç gün sonra Madison Square Garden'da aldı: Bob Dylan tribute gecesinde sahneye çıktığı anda ısıkların, yuhalamaların ardı arkası kesilmeyince şarkısını söyleyemedi. Hafiften Dylan şarkısı –tesadüfe bakın ki Sinéad'ın payına "I Believe In You" düşmüştü– çalmaya başlayan grubu durdurdu,

kalabalığa dimdik bakarak Saturday Night programında okuduğu şarkıya –Bob Marley'in "War"una– a capella geçti, şarkıyı hızla bitirdi. Yine dimdik ayrılırken, sahne kenarında bekleyen Kris Kristofferson'un kollarına yığıldı. Gecenin konuklarından Lou Reed hemen gereken açıklamayı yaptı: "Utanç vericiydi, onu izlemek korkunç ve ıstırap vericiydi. Doğru olduğunu düşündüğünü şeyi yaptı ve bu ülkede bunun bedelini ödedi. Niye acaba?" Bizzat Dylan da Sinéad'a bildiği yoldan yürümesini söyledi; Sinéad'ın cevabı hazır: "Bunu sadece bana söylemen bir şey ifade etmez." Basında hakkında çıkan yazılar, kızcağzın boyunu aştı. Yıllar sonra başka bir Sinéad'la karşı karşıyaydık. Katolik tarikat lideri Piskopos Michael Cox tarafından takdis edilmişti ve adı artık Başrahibe Bernadette Mary'ydı...

PARKER, DOROTHY

Dorothy Rothschild Parker, 1893'te New Jersey'de, Yahudi bir babaya ve Iskoç bir anneye doğdu. Beş yaşındayken ölen annesinin ardından gelen Katolik üvey anneye hiç anlaşamadı. Katolik okulunda yapamayıp kendini yatılı okula aldırdı. Yahudi olduğu için dışlandı. 14 yaşındayken babası hastalandı, ona bakmak için okulu bıraktı. 20 yaşında dans okulunda piyano çalarak geçimini sağladı. 1917 yılında Edwin Pond Parker II ile evlendi. Kocasını hemen o yıl savaşa gidince New York'ta bir başına kaldı. Vanity Fair dergisinde yazarlığa başladı. 25 yaşında derginin tiyatro eleştirmeni oldu. Daha

önce hiçbir kadına nasip olmayan bu görevde çok kısa sürede başarı kazandı. Hırçın ve komik eleştirileri, 1920'de tiyatro dünyasının yüklerini rahatsız edince işinden oldu. Dergiye arkadaşları Robert Benchley ve Robert Sherwood ile Algonquin Otelinde bir araya gelmeye başladı. Vanity Fair üçlüsüne dönemin edebiyat ve tiyatro ortamından insanlar katıldı ve böylece "Algonquin Yuvarlak Masası" kurulmuş oldu. "Korkunç zeki ve boyun eğmez" diye tanımlanan Parker, 20'lerde sofistike New York ortamlarının vazgeçilmez elemanıydı. Ancak artan ününe ve ilgi odağı olduğu bitmek bilmeyen partilere rağmen mutlu değildi. Eğlence düşkünlüğünün arkasında, giderek büyüyen bir depresyon vardı. "Paganizmdeki Çatlak" şiiri bu duruma değiniyordu: "İç, dans et, gül ve yalan söyle / Seviş, gece boyunca / Çünkü yarın öleceğiz! / (Ama maalesef hiç ölmeyiz.)" Dışardan yaptığı dergi yazarlığından memnun değildi, az para kazanıyordu; kendisine pek değer vermeyen adamlarla kısa ilişkiler yaşıyordu. İki kez intihara teşebbüs etti. Morfin ve alkol bağımlısı Edwin Parker'la evliliği, 1928'de sona erdi. Hayatının en zor zamanlarında Dorothy Parker, kendi durumuyla dalga geçen zehir dilli, ağır içici profilini devam ettirdi. Bir arkadaşının tavsiyesiyle şiirlerini toplayıp kitap yaptı. Aslında kendisi pek beğenmemişti şiirleri, ancak şaşırtıcı bir şekilde bestseller oldu kitap. Hikayeleri de tıpkı şiirleri gibi aşk acısı, akıllanma, aralıksız alkol tüketimi, bozuk duygusalılık, sosyal adaletsizlik ve zenginlerin ahmaklıkları etrafındaydı. Erkek egemenliği altındaki kadının artan çaresizliğini, alkolle paylaşılan yalnızlığı anlattığı "Big Blond" ile 1929 O. Henry Ödülünü kazandı. Bütün sınıklığı bir tarafa, politikayı her zaman ciddiye aldı. Hollywood senaristlerini örgütledi, Hollywood Anti-Nazi Birliği'nin kurucularından oldu, Anti-Faşist Mülteciler Komitesi üyesiydi. 1927'de John Dos Passos, Upton Sinclair gibi sanatçılarla birlikte Sacco ile Vanzetti davasını protesto gösterilerinde tutuklandı. Iç savaş sırasında Franco'ya karşı çalışmak için İspanya'ya gitti. Bu onun "hayatım boyunca gurur duyduğum yegâne şey" dediği bir seçimdi. 1934 yılında, kendinden 11 yaş küçük yazar Alan Campbell'la evlendi. Birlikte "Bir Yıldız Doğuyor" gibi başarılı yapımların senaryolarını yazdılar. Bu işten gelen büyük paraya hayır diyemiyordu, ama senaryoların gerçek bir edebî eser yazmasının önünde engel olduğu düşüncesindeydi. Kendisi de yan Yahudi olan kocası Campbell, Parker'a hayrandı, fakat onun büyük yeteneği ve kişiliğinin gölgesinde kalıyordu. İlişkileri maddi sıkıntılar, süregiden alkolizm ve Campbell'in eşcinselliğiyle çıkmaza sürüklendi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra McCarthy döneminde pek çok sanatçı gibi kara listeye alındılar. 1947'de boşandılar, 50'de yeniden evlendiler, 53'te ayrıldılar, 56'da yeniden birleşip Campbell'in 63'teki ölümüne kadar birlikte yaşadılar. Dorothy Parker 1967'de New York'ta yalnız öldü. Yirminci yüzyılın en kurnaz ve zevkli taşlamalarını yazmıştı.

S→

SCHNABEL, JULIAN

1951 Brooklyn doğumlu Amerikalı ressam, heykeltıraş, film yönetmeni, müzisyen. Houston Üniversitesi'nde ve Whitney Museum'da öğrenim gördü, ilk kişisel sergisini 1979'da New York'ta açtı ve 80'li yıllardan itibaren dünya çapında şöret oldu. Eserleri Amerika dışında Paris, Londra ve Tokyo'da kalburüstü müze ve galerilerde sergileniyor. Neo-ekspresyonist olarak nitelenen Julian Schnabel, New York'un sanatçı çevresindeki yaygın ifadeyle, "ressam değil, fenomen." Aynı zamanda, New York'taki eşcinsel hareketin önde gelen simalarından olan Schnabel'in iki önemli filmi var. Biri, ünlü meslektaşı Jean Basquiat'ın hayatını konu alan, başrolünde Jeffrey Wright'in oynadığı ve David Bowie'nin Andy Warhol'u canlandırdığı, soundtrack'inde Tom Waits, Pogues, P.I.L., David Bowie ve John Cale gibi isimlerin bulunduğu "Basquiat". Öteki filmi, başrolündeki Javier Bardem'e Venedik'te "en iyi aktör", kendisine de "jüri özel ödülü" getiren "Before The Night": Kübalı eşcinsel yazar Reinaldo Arenas'ın biyografisi. Onun da soundtrack'inde kalburüstü isimler var: Orquesta Aragon, Beny More, Ernesto Lecuona, Feyruz, Lou Reed ve Laurie Anderson...

Yakın arkadaş çevresi kimliği hakkında yeterli ipucu veriyor: Christopher Walken, Dennis Hopper, Lou Reed, David Bowie, Gary Oldham, Courtney Love, Willem Dafoe.

Bir de prodüktörlüğünü Bill Laswell'in yaptığı "Every Silver Lining" adlı bir albümü var. Şarkı yazarlığı "Johnny Cash'in kuzeni" olarak tarif ediliyor. Müziğe ilgisi, plak kapaklarına kadar yansıdı, fırçasını en son Red Hot Chili Peppers'in "By The Way" albümü için konuşturdu.

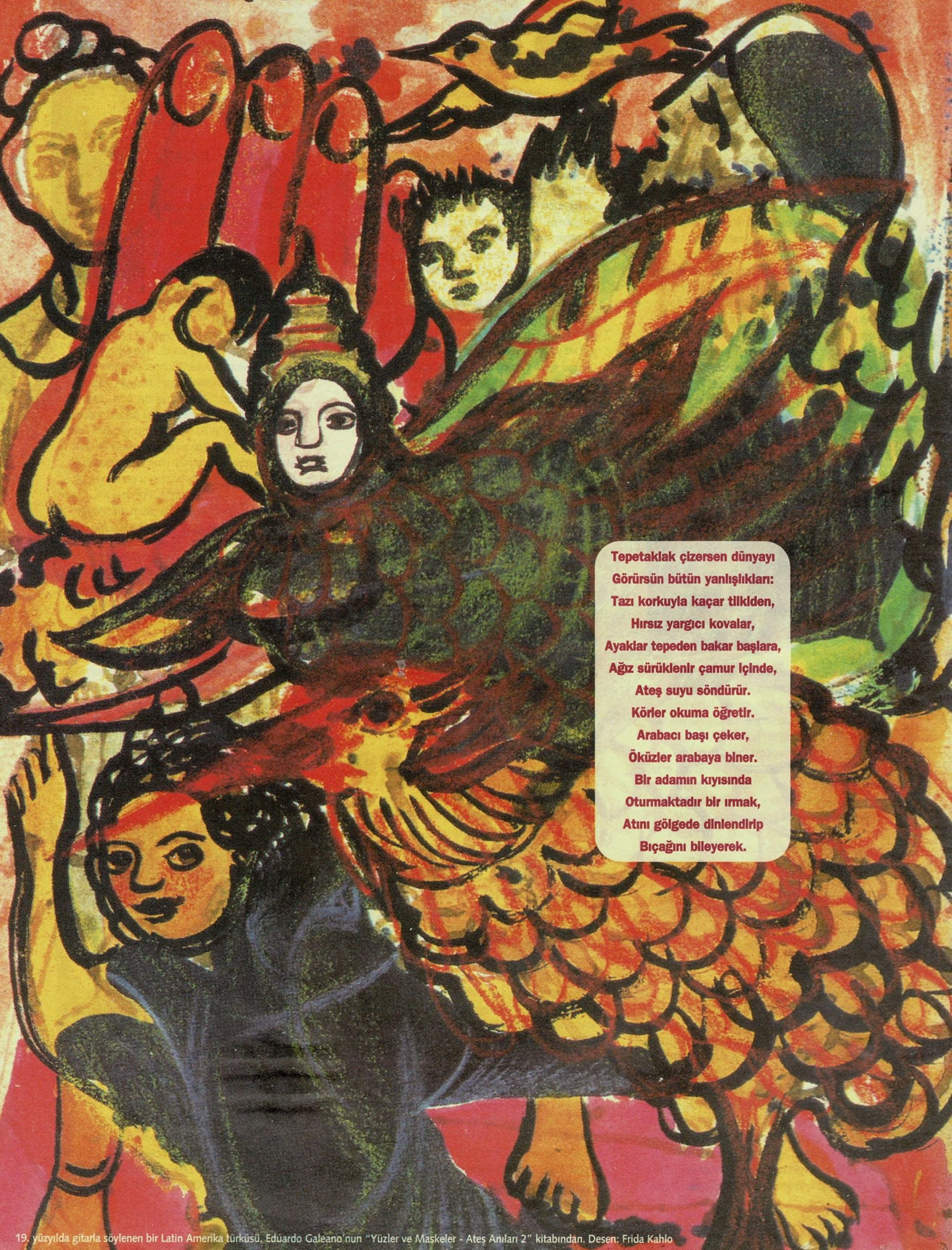

zap→

TOM, RICKIE, CHUCK E

İki ay evvel yayınlamamız gereken fotoğrafı şimdi bulduk. Tom Waits-Rickie Lee Jones çifti ve yanlarında Rickie Lee'ye "Chuck E's In Love" şarkısını yazdırtan Chuck E. Weiss.

mundo real

**Tepetaklak çizersen dünyayı
Görürsün bütün yanlışlıklarını:
Tazı korkuyla kaçar tilkiden,
Hırsız yargıcı kovalar,
Ayaklar tepeden bakar başlara,
Ağz sürüklenir çamur içinde,
Ateş suyu söndürür.
Körler okuma öğretir.
Arabacı başı çeker,
Öküzler arabaya biner.
Bir adamın kıyısında
Oturmaktadır bir ırmak,
Atını gölgede dinlendirip
Bıçağını bileyerek.**